

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ
KOORDİNASYON BİRİMİ
(NKÜBAP)

**BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJESİ
SONUÇ RAPORU**

NKUBAP.00.24.AR.13.09 nolu proje

**TRAKYA'DA TARLA ÜRÜNLERİNİ
(BUĞDAY, AYÇİÇEĞİ, KANOLA,
ÇELTİK) ÜRETEN İŞLETMELERİN
SOSYO-EKONOMİK DURUMU VE
BAŞLICA GELİŞMİŞLİK
GÖSTERGELERİ İTİBARIYLA ANALİZİ**

**Yürütücü : Yrd.Doç.Dr.Günay GÜNGÖR
Araştırmacı : Yrd.Doç.Dr. Sema KONYALI
Araştırmacı : Arş.Gör. Deniz Çağla TURAN**

2015

ÖNSÖZ

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma çabaları ve çiftçilerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi büyük önem taşımaktadır. Spesifik özelliklere sahip bu sektördeki kişilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için yoksullukla mücadele politikalarının etkinliği oldukça önemlidir. Kalkınma planlarında yer alan yoksullukla mücadele politikaları genellikle ekonomik büyümeyi hedefleyen ve istihdamı artıracak nitelikte politikalardan oluşmaktadır. Bununla beraber oluşturulan politikalara bakıldığında (ilaç, gübre, tohum desteği, vergi muafiyetleri, çeşitli transferler vb) genellikle tarım kesiminin bütününe uygulandığı gözlenmektedir. Oysa işletme büyüklüklerine ve bölgelere göre çiftçilerin yaşam kaliteleri son derece farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenle başlıca sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergelerinin bölgelere ve işletme büyüklük gruplarına göre ele alınması ve irdelenmesi kaçınılmaz bir olgu olmaktadır. İşletmelere uygulanacak destekleme politikalarında işletme büyüklüklerinin göz önüne alınması iç göçü de azaltıcı etki yapabilecektir. Çünkü araştırma sonuçlarından da anlaşıldığı gibi büyük ölçekli işletmelerin yaşam kaliteleriyle ilgili bir sıkıntılar ve gelecek endişeleri bulunmamaktadır. Esas sorun 1. ve 2. Gruptaki işletmelerde görülmektedir.

- 1. Gruptaki işletmeler; 4 kişilik ailelerini geçindirmekte oldukça zorlanmakta, 2300 TL'lik ortalama tüketim harcamalarını karşılayabilmek için aile bireyleri ek işlerde çalışmakta ve il ve ilçe merkezlerine göç etmek zorunda kalmaktadır.
- İkinci grup işletmeler köyde yaşamayı tercih etmekte ve köy hayatının sürmesinde önemli görevler üstlenmektedir. Bu gruptaki işletmelerin mutlaka yeter gelire kavuşturulmaları gerekmekte ve köyle bağlantılarını koparmaları engellenmelidir. Yeterli gelir elde edemedikleri takdirde miras yoluyla parçalanacak araziler küçüldükçe, bu ailelerin de il veya ilçe merkezlerine göç etmeleri kaçınılmaz olacaktır.
- Üçüncü ve dördüncü grup işletmeler, tarımsal faaliyet ile ilgili sorunlarını önemli ölçüde çözmüş görünmektedirler. Bu işletmeler köyle bağlarını tarımsal faaliyet nedeniyle koparmamakta, ancak şehir merkezlerinde yaşamayı tercih etmektedirler. Tarımsal faaliyette ve örgütlenmede öncülük eden, rol model olan ve verimli işletmelerin sayısının artmasında çarpan etkisi yaratan bu işletmelerin de mevcudiyetlerini sürdürmeleri, bölgedeki tarımsal işletmelerin geleceği ve tarımsal örgütlenme açısından da oldukça önemlidir.

Namık Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi (NKÜBAP) tarafından desteklenmiş olan, büyük ölçüde saha çalışmalarından elde edilen orijinal verilere dayalı olan bu çalışmanın politika yapıcı ve uygulayıcılarına, çiftçilerimize ve bu konuda çalışan diğer kesimlere faydalı olmasını diliyor, yardımlarını esirgemeyen Tekirdağ Önder Çiftçi Derneği yönetici ve çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Yrd. Doç.Dr. Günay Güngör

İÇİNDEKİLER

<u>1. GİRİŞ</u>	11
<u>2. GENEL BİLGİLER</u>	14
<u>2.1. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar</u>	14
<u>2.2. Türkiye’de Tarım Sektörünün Yeri ve Önemi</u>	17
<u>2.3. Araştırma Yöresi İle İlgili Genel Bilgiler</u>	25
2.3.1. <u>Trakya Bölgesinin Genel Yapısı İle İlgili Özellikler</u>	25
2.3.1.1. <u>Coğrafi Konum ve İdari Yapı</u>	25
2.3.1.2. <u>Kırsal Alan ve Kent Nüfusundaki Değişim</u>	27
2.3.1.3. <u>İklim</u>	29
2.3.1.4. <u>Temel Göstergeler</u>	30
2.3.2. <u>Trakya Bölgesinin Tarımsal Yapısı İle İlgili göstergeler</u>	37
2.3.2.1. <u>Arazi Sınıfları ve Kullanım Durumu</u>	37
2.3.2.2. <u>Tarım İşletmelerinin Yapısı</u>	38
2.3.2.3. <u>Tarımsal Üretim</u>	40
2.3.2.4. <u>Tarımsal Örgütlenme</u>	43
2.3.2.5. <u>Tarımsal Sanayi</u>	45
<u>2.4. Buğday, Ayçiçeği, Kanola ve Çeltik Üretiminin Teknik yönü</u>	46
2.4.1. <u>Buğday Üretimi</u>	46
2.4.2. <u>Ayçiçeği Üretimi</u>	48
2.4.3. <u>Kanola Üretimi</u>	51
2.4.4. <u>Çeltik Üretimi</u>	53
<u>2.5. Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri ve Sosyo-Ekonomik Yapı</u>	57
2.5.1. <u>Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Yaşam Kalitesi</u>	57
2.5.2. <u>Demografik ve Sosyo-Ekonomik Göstergelerin Önemi</u>	59
2.5.3. <u>İllerin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Gelişmişlik Düzeyi</u>	62
<u>3. GEREÇ VE YÖNTEM</u>	66
3.1. <u>Köylerle İlgili Verilerin Elde Edilmesinde Uygulanan Yöntem</u>	66
3.2. <u>Üreticilerle İlgili Verilerin Elde Edilmesinde Uygulanan Yöntem</u>	66
<u>4. BULGULAR VE TARTIŞMA</u>	71
<u>4.1. Ekonomik Göstergeler</u>	71
4.1.1. <u>Ürünler ve İller İtibarıyla Ekonomik Göstergeler</u>	71

<u>4.1.2. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Ekonomik Göstergeler</u>	82
<u>4.1.2.1. Tekirdağ İli Göstergeleri</u>	82
<u>4.1.2.2. Edirne İli Göstergeleri</u>	87
<u>4.1.2.3. Kırklareli İli Göstergeleri</u>	92
<u>4.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri</u>	96
<u>4.2.1. İller İtibariyle Köylerdeki Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri</u> ...	96
<u>4.2.2. İlçeler itibariyle Köylerdeki Gelişmişlik Göstergeleri</u>	98
<u>4.2.2.1. Tekirdağ'da İlçeler İtibariyle Köylerin Gelişmişlik göstergeleri</u>	99
<u>4.2.2.2. Edirne'de İlçeler İtibariyle Köylerin Gelişmişlik Göstergeleri</u>	103
<u>4.2.2.3. Kırklareli'nde İlçeler İtibariyle Köylerin Gelişmişlik Göstergeleri</u>	106
<u>4.3. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Gelişmişlik Düzeyi</u>	110
5.SONUÇ	125
<u>KAYNAKLAR</u>	130

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>Çizelge 2.1 Tarım Sektörünün Cari fiyatlarla GSYH İçindeki Payı</u>	17
<u>Çizelge 2.2. GSYH ve Gelişme Hızı</u>	18
<u>Çizelge 2.3.İşsizlik Oranları ve Sektörlerin Toplam İstihdam İçindeki Payları</u>	18
<u>Çizelge 2.4.Yıllık Enflasyon</u>	19
<u>Çizelge 2.5.Tarla Ürünlerinin Yıllara Göre Fiyatları</u>	20
<u>Çizelge 2.6Ana Harcama Gruplarına Göre 2014 Yılı Ekim Ayı Enflasyonu</u>	21
<u>Çizelge 2.7Hanehalkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar</u>	22
<u>Çizelge 2.8. Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payı</u>	24
<u>Çizelge 2.9Tarım Sektörü Gayri Safi Katma Değer Endeksi</u>	24
<u>Çizelge 2.10Araştırma Bölgesindeki Yerleşim Birimleri</u>	26
<u>Çizelge 2.11 Araştırma Bölgesinin İller ve İlçeler İtibariyle Yüzölçümleri</u>	27
<u>Çizelge 2.12Araştırma Alanında ve Türkiye'de Kırsal Alan ve Şehir Nüfusları</u>	28
<u>Çizelge 2.13. Genel İklim Karakterleri</u>	30
<u>Çizelge 2.14Araştırma Yöresinin Temel Göstergeleri</u>	31
<u>Çizelge 2.15İstihdamın Sektörel dağılımı</u>	32
<u>Çizelge 2.16İktisadi faaliyet kollarına göre Gayrisafi Katma Değer</u>	32
<u>Çizelge 2.17İhracat ve ithalat yapan firma sayısı</u>	33
<u>Çizelge 2.18Dağılımı</u>	33
<u>Çizelge 2.19Araştırma Bölgesinde Hanehalklarının Gelirlerinin Dağılımı</u>	34
<u>Çizelge 2.20Hanehalklarının Harcamalarının Dağılımı</u>	34
<u>Çizelge 2.21.Türkiye ve Çeşitli Ülkelerde Kişi Başı Gıda Tüketimi</u>	35
<u>Çizelge 2.22. Araştırma alanındaki İllerin Rekabetçilik Endeksi Sıralamaları</u>	36
<u>Çizelge 2.23. Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanım Durumları</u>	37

<u>Çizelge 2.24. Türkiye’de Ortalama Parsel Sayısı ve Parsel Büyüklüğü</u>	38
<u>Çizelge 2.25. Türkiye’de İşletme Sayısı, Arazi Miktarı ve İşletme Büyüklüğü</u>	39
<u>Çizelge 2.26. AB Ülkelerinde Tarımsal İşletme Sayısı ve Büyüklükleri</u>	39
<u>Çizelge 2.27. Araştırma bölgesinde Tarımsal İşletme Sayısı ve Büyüklükleri</u>	40
<u>Çizelge 2.28. Tarım Alanlarının Kullanım Şekline Göre Dağılımı</u>	40
<u>Çizelge 2.29. Türkiye ve Trakya’da Bitkisel Üretimin Karşılaştırılması</u>	41
<u>Çizelge 2.30. Araştırma Alanında Tahılların Ekilen Alan, Üretim ve Verimi</u>	42
<u>Çizelge 2.31. Araştırma Alanının Yağlı Tohumlar Ekilen Alan, Üretim ve Verimi</u> ..	42
<u>Çizelge 2.32. Türkiye ve Araştırma Bölgesinde Canlı Hayvan Varlığı</u>	43
<u>Çizelge 2.33. Yıllar itibariyle Tarımsal Ürün Değerleri</u>	43
<u>Çizelge 2.34. Trakya Bölgesinde Tarımsal Örgütlenme</u>	44
<u>Çizelge 2.35. İllerdeki Tarımsal Sanayi Kuruluşları</u>	45
<u>Çizelge 2.36. Türkiye ve Araştırma Alanında Buğday Üretimi</u>	46
<u>Çizelge 2.37. Buğday üretiminde uygulanabilecek bazı gübre dozları</u>	47
<u>Çizelge 2.38. Türkiye ve Araştırma Alanında Ayrışma Üretimi</u>	48
<u>Çizelge 2.39. Türkiye ve Araştırma Alanında Kanola Üretimi</u>	51
<u>Çizelge 2.40. Türkiye ve Araştırma Alanında Çeltik Üretimi</u>	53
<u>Çizelge 2.41. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi</u>	62
<u>Çizelge 2.42. İllerin Çeşitli Gelişmişlik Endekslerine göre Sıralaması</u>	63
<u>Çizelge 2.43. İller Arası Rekabetçilik Endeksi Sonuçları</u>	63
<u>Çizelge 2.44. Rekabetçilik-Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksleri</u>	64
<u>Çizelge 2.45. Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilenler</u>	64
<u>Çizelge 2.46. Araştırma Bölgesinin Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri (1)</u>	64
<u>Çizelge 2.47. Araştırma Bölgesinin Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri (2)</u>	65
<u>Çizelge 2.48. Araştırma Bölgesinin Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri (3)</u>	65

<u>Çizelge 3.1 Tekirdağ'da Ürünler ve İlçeler İtibariyle Üretim Hacmi</u>	68
<u>Çizelge 3.2 Tekirdağ İlinde Yapılan anketlerin Dağılımı</u>	69
<u>Çizelge 3.3 Edirne'de Ürünler ve İlçeler İtibariyle Üretim Hacmi</u>	69
<u>Çizelge 3.4. Edirne İlinde Yapılan anketlerin Dağılımı</u>	69
<u>Çizelge 3.5. Kırklareli'de Ürünler ve İlçeler İtibariyle Üretim Hacmi</u>	70
<u>Çizelge 3.6 Kırklareli İlinde Yapılan anketlerin Dağılımı</u>	70
<u>Çizelge 4.1 Buğday, Ayçiçeği, Kanola ve Çeltik Verimleri</u>	71
<u>Çizelge 4.2. Gelir ve Maliyetlerin Hesaplanmasında Kullanılan Verimler</u>	71
<u>Çizelge 4.3. Ticaret Borsalarında oluşan Sezon Fiyatları</u>	72
<u>Çizelge 4.4 Gelirlerin Hesaplanmasında Kullanılan (yaygın) Ortalama Fiyatlar</u> ...	72
<u>Çizelge 4.5. İşletmelerin Yararlandıkları Destekleme Miktarları</u>	72
<u>Çizelge 4.6 Verimlere Göre Hesaplanan Prim Destekleme Miktarları</u>	73
<u>Çizelge 4.7 İşletmelerin Yararlandıkları Toplam Destekleme Miktarları</u>	73
<u>Çizelge 4.8. İller İtibariyle Buğday Üretim Ekonomisi</u>	74
<u>Çizelge 4.9. Buğday Maliyetlerinin Oransal Dağılımı</u>	75
<u>Çizelge 4.10. İller İtibariyle Ayçiçeği Üretim Ekonomisi</u>	76
<u>Çizelge 4.11. Ayçiçeği Maliyetlerinin Oransal Dağılımı</u>	77
<u>Çizelge 4.12. İller İtibariyle Kanola Üretim Ekonomisi</u>	78
<u>Çizelge 4.13. Kanola maliyetlerinin Oransal Dağılımı</u>	79
<u>Çizelge 4.14. İller İtibariyle Çeltik Üretim Ekonomisi</u>	80
<u>Çizelge 4.15. Çeltik maliyetlerinin Oransal Dağılımı</u>	81

SEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil 2-1.Yıllar İtibariyle Sabit Fiyatlarla Tarımın GSYİH İçindeki Pay</u>	17
<u>Şekil 2-2. Türkiye’de Tarım Sektörü Gelişme Hızı</u>	18
<u>Şekil 2-3.Tarım Sektörünün Toplam İstihdam İçindeki Payı</u>	19
<u>Şekil 2-4. Tarımsal Ürün Fiyatlarındaki Değişim (ÜFE)</u>	20
<u>Şekil 2-5. Tarla Ürünlerinin Yıllara Göre Fiyatları</u>	21
<u>Şekil 2-6.Ana Harcama Grubu Ağırlıklarına Göre 2014 Ekim Ayı Enflasyonu</u>	22
<u>Şekil 2-7. Türkiye’de Lorenz Eğrisi</u>	22
<u>Şekil 2-8. Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payı</u>	24
<u>Şekil 2-9. Araştırma Alanı (TR 21)</u>	25
<u>Şekil 2-10. Araştırma Bölgesindeki Yerleşim Birimlerinin Dağılımı</u>	26
<u>Şekil 2-11. Araştırma Bölgesinin İllere Göre Yüzölçümlerinin Oransal Dağılımı</u> .27	
<u>Şekil 2-12. Kırsal Alan ve Şehir Nüfuslarının Dağılımı</u>	29
<u>Şekil 2-13. İllerin İstihdam Oranları</u>	31
<u>Şekil 2-14. Araştırma Bölgesinde İstihdamın Sektörel Dağılımı</u>	32
<u>Şekil 2-15. İktisadi faaliyet kollarına göre Gayrisafi Katma Değer</u>	32
<u>Şekil 2-16.TR21TrakyaBölgesiAraziKullanım Durumu</u>	40
<u>Şekil 2-17: Tarla Bitkileri Üretiminde İllerin Ülke İçindeki Payları</u>	42
<u>Şekil 2-18. Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi</u>	58

ÖZET

Kırsal alandaki toplumsal sorunların başında kuşkusuz ekonomik sorunlar gelmektedir. Daha çok tarımsal üretimin ağırlıklı olduğu bu alanlarda kişi başına gelir, bilindiği gibi ülkenin diğer alanlarına, yani kentlere oranla oldukça düşük bir düzeydedir. Öte yandan eğitim, öğretim, haberleşme, ulaşım, altyapı gibi sorunlar göz önüne alındığında kırsal alanların kalkınma sorunlarının sadece ekonomik temele dayanmadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Dünyada, tüm insanların mutlu ve refah içinde yaşadığı bir ortam dileği ve stratejisi ile kırsal alanlarda yaşayanlara yönelik kalkınma arayışları hızlanmıştır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma çabaları ve çiftçilerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi büyük önem taşımaktadır. Spesifik özelliklere sahip bu sektördeki kişilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için yoksullukla mücadele politikalarının etkinliği oldukça önemlidir. Bu nedenle başlıca sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergelerinin bölgelere ve işletme büyüklük gruplarına göre ele alınması ve irdelenmesi kaçınılmaz bir olgu olmaktadır.

Bu araştırmada; Trakya bölgesindeki bitkisel üretimin % 95,4'ünü oluşturan tarla bitkileri yetiştiriciliği yapan üreticilerin başlıca gelişmişlik göstergelerinin analizi hedeflenmiştir. Bu bağlamda ayrıntılı yaşam standartları (bireylerce tüketilen mal ve hizmet miktarı) ve yaşam kaliteleri (yaşadıkları köyün altyapısı, evlerinin niteliği, gelir ve eğitim düzeyleri, mutluluk düzeyleri vb) ortaya konularak; mevcut yapı ve sorunlardan hareketle gelişmişlik düzeyinin artırılmasına yönelik öneriler tartışılmıştır.

Araştırmada, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli İllerinde tüm köylerdeki altyapı kalitesine ilişkin veriler elde edilerek çizelgeler haline getirilmiş ve yorumlanmıştır. İşletmelere ilişkin araştırma bulguları ise üretimin yoğunluğuna göre belirlenmiş, 6 ilçede yüz yüze görüşmeler yoluyla doldurulan toplam 144 adet anket formundan elde edilen orijinal verilerden oluşmuştur..

Çalışmada her bir ürün ve 4 farklı işletme grubu için ayrı ayrı maliyet ve kar analizleri yapılmıştır. Bu ilişkilerden hareketle Trakya Bölgesinde üretilen tarla bitkilerinden (buğday, çeltik, ayçiçeği, kanola) elde edilen gelir düzeyleri ayrı ayrı hesaplanarak, illere ve işletme büyüklük gruplarına göre kıyaslamalı olarak yorumlanmıştır. İşletmelerin elde ettikleri gelir ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma sonucunda; köylerin sadece; %15,5'inde bir sağlık hizmeti, %17,1'inde PTT olanakları, %60,2'sinde şebeke suyu ve %36'sında kanalizasyon bulunduğu, %10,2'sinde su kontrolünün yapılabildiği belirlenmiştir. İşletmelerin %29'unun mutluyum diyebildiği, %43,8'inin ise bu konuda kararsız olduğu görülmektedir. Hayatından çok memnun olan çiftçiye de rastlanılmaması oldukça düşündürücüdür. Bölgesinde; karakteristik özelliklerine göre 3 farklı grup işletme belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Trakya Bölgesi, köyler, sosyo-ekonomik analiz, yaşam kalitesi.

ABSTRACT

Economic problems undoubtedly comes at the beginning of problems in rural areas. The per capita income in these areas is low level compared to other areas of the country as it is known. On the other hand, problems like education, communication, transportation, infrastructure etc. shows that the development problems of rural areas are not only the economic base. In the world, strategies and wishes has been accelerated to increase in welfare and happiness for all the people and development of the living conditions in rural areas,

Raising the social status of farmers in rural areas is of great importance in developing countries such as Turkey. Specific features improving the living conditions of people in this sector and to ensure the effectiveness of poverty alleviation policies for rural development are very important. Therefore, according to the main socio-economic development, indicators should be handled by size groups.

In this study; the aim is to analyse of key development indicators, detailed living standards (the amount of goods and services consumed by individuals) and quality of life (the infrastructure of the village where they live, the quality of their homes, income and education levels, happiness levels, etc.) of farmers who constitute 95.4% of the plant production of cultivated field.in the Thrace region

In the study, data obtained from all villages of Tekirdag, Edirne and Kirklareli provinces about quality of infrastructure were have been tabulated and interpreted. Research findings related to enterprises's production is determined by the production density, and 144 questionnaires filled through face to face interviews in six districts. Production cost and profit analysis were realised according to four different enterprises groups each separately. This relationship of the crops produced and income derived by wheat, rice, sunflower and canola in the Thrace Region have been interpreted by provinces and farm size comperatively. And also it was investigated that the relationship between income and quality of life.

Some research finding are given below; Only 15.5% of the villages have a health service, 17.1% has cominication facilities, 60.2% and 10.2% has been made for water control. 29% of enterprises say "I am happy", it is observed that while 43.8% was hesitant on this issue. During the research; 3 different groups is determined which have different characteristics eachother.

Keywords: Thrace Region, villages, socio-economic analysis, quality of life.

1. GİRİŞ

Kırsal kalkınma; çeşitli kaynaklara göre; kırsal alanlarda yaşayan ve geçimini tarım sektörü veya diğer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların, çağın koşullarına ve gereklerine uygun, insanca yaşam koşullarına kavuşturulması için onlara maddi ve manevi yardım yapılarak bu toplulukların kalkınmalarını sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Kırsal alandaki toplumsal sorunların başında kuşkusuz ekonomik sorunlar gelmektedir. Daha çok tarımsal üretimin ağırlıklı olduğu bu alanlarda kişi başına gelir, bilindiği gibi ülkenin diğer alanlarına, yani kentlere oranla oldukça düşük bir düzeydedir. Öte yandan eğitim, öğretim, haberleşme, ulaşım, altyapı gibi sorunlar göz önüne alındığında kırsal alanların kalkınma sorunlarının sadece ekonomik temele dayanmadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal özellikler taşıyan, tarım, sanayi, turizm gibi sektörleri bir bütün olarak ele alan, bölgeler arası farklılıkları gidermeyi hedefleyen, gelir ve yaşam düzeyinin yükseltilmesini sağlamaya yönelik bir çalışma olan kırsal kalkınmayı en kısa ifadeyle “yaşam kalitesi” (quality of life) şeklinde tanımlayabiliriz (İnan, 1980).

Yaşam kalitesi, insanların biyolojik durumları, yaşam biçimleri, ilişkileri ve içinde buldukları çevrenin nitel ve nicel değerlerinin toplamı olarak da tanımlanabilir. Yaşamın bütünsel bir bakışla tüm boyutlarının üstün nitelikli olması kaliteli yaşamı olanaklı kılabilir. Yaşam kalitesi ile yaşam standardı kavramları ise farklı kavramlardır. Yaşam standardı toplumlara, sınıflara, dönemlere göre değişkenlik gösteren, bireylerce tüketilen mal ve hizmet miktarı olarak açıklanabilir. Bunun en önemli örneklerinden birisi satın alma gücü paritesine göre kişi başına düşen milli gelirdir. Yaşam doyumu ise, kişinin beklentileri karşısında yaşam kalitesi unsurlarından elde ettiği hislerle ilgili bir karşılaştırma olup mutluluktan daha somut temellere dayanan bir kavramdır (Şeker, 2010: 117).

Andrews ve Whitney (1976) yaşam kalitesini bireyin sosyal ilişkilerinden doyumu olarak görmektedir. Campbell, Converse ve Rodgers 1976'da yaşam kalitesiyle ilgili yaptıkları araştırmada, insanların genel mutluluk ve doyum duygularını özetleyen farklı doyum alanlarını kapsayan bir gösterge oluşturmayı amaçlamışlar ve önem sırasına göre 11 farklı doyum alanı tespit etmişlerdir. Bu alanlar, sağlık, evlilik, aile hayatı, ulusal hükümet, dostluk, ev (konut), iş, topluluk inanç/din, rekreatif ve sportif etkinlikler ile mali durumdur.

Dünyada, tüm insanların mutlu ve refah içinde yaşadığı bir ortam dileği ve stratejisi ile kırsal alanlarda yaşayanlara yönelik kalkınma arayışları hızlanmıştır. Artık, dünyanın herhangi bir noktasındaki bir kırsal alanın sorunu, sadece sorunu yaşayanların karşı karşıya kalma durumunda olduğu bir yaşam şartı olmaktan çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Avrupa Birliği, sivil toplum örgütleri ve hükümetler kırsal kalkınma olgusuna daha fazla kaynak, bilgi ve zaman ayırma durumuna gelmişlerdir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma çabaları ve çiftçilerin toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve kalkınmaya entegre edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Refahın ülke içinde farklı bireyler, toplumsal kesimler, bölgeler ve sektörler arasında paylaşılmasını ifade eden gelir dağılımının toplum tarafından kabul edilebilir bir düzeyde olması, ülkenin birlik ve bütünlüğü ile toplumun geleceği güvenle bakabilmesi adına oldukça önemlidir.

Kırsal alanda geçim kaynağı ağırlıklı olarak tarımdır. Yoksulluğun en ağır etkilerinin gözlendiği kesim ise tarım kesimidir. Spesifik özelliklere sahip bu sektör ile geçimlerini sağlayan kişilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için yoksullukla mücadele politikalarının uygulanabilirliği ve etkinliği oldukça önemlidir.

Yoksullukla mücadele politikaları belirlenirken yoksulluktan en fazla etkilenen kesim olan tarım kesiminin özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Bundan yola çıkarak, tarım politikaları da yoksullukla mücadele politikalarının ayrılmaz bir unsuru haline gelmektedir. Belirlenen ve uygulanan etkin tarım politikaları ile kırsal yoksulluğu en aza indirmek mümkündür. Bu nedenle, tarım politikalarının birçoğu aynı zamandan yoksullukla mücadele politikası niteliği taşımaktadır. Kırsal alanda yoksulluğa neden olan diğer etkenlere genel olarak bakıldığında ise kırsal alanda istihdamın kısıtlı olması, ailelerin çok çocuklu olması, tarımdan elde edilen gelirin diğer sektörlere kıyasla düşük olması, eğitim oranının düşük olması, gizli işsizlik oranının yüksek olması gibi birçok sebep mevcuttur. Planlı dönem kapsamında hazırlanan Kalkınma Planlarının hemen hepsinde yoksullukla mücadele konusuna geniş bir yer verilmiştir. Planlarda yer alan yoksullukla mücadele politikaları genellikle ekonomik büyümeyi hedefleyen ve istihdamı artıracak nitelikte politikalardan oluşmaktadır. Bununla beraber oluşturulan politikalara bakıldığında (ilaç, gübre, tohum desteği, vergi muafiyetleri, çeşitli transferler vb) genellikle tarım kesiminin bütününe uygulandığı gözlenmektedir. Oysa işletme büyüklüklerine ve bölgelere göre çiftçilerin yaşam kaliteleri son derece farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenle başlıca sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergelerinin bölgelere ve işletme büyüklük gruplarına göre ele alınması ve irdelenmesi kaçınılmaz bir olgu olmaktadır. Son yıllarda konu ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda ele alınan başlıca sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergeleri genel olarak “Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri” ve “Sosyal Gelişmişlik Kriterleri” olarak iki ana başlık etrafında toplanmaktadır.

Gelir dağılımı ile ilgili Türkiye’de pek çok çalışma yapılmış olmakla birlikte, bu çalışmalar genel olarak gelir dağılımının mevcut durumunu ortaya koyan, gelir dağılımındaki değişimi, geliri oluşturan faktörlerdeki değişimlerle açıklayan çalışmalardır. Bu çalışmada; Trakya bölgesindeki bitkisel üretimin % 95,4’ünü oluşturan tarla bitkileri yetiştiriciliği yapan üreticilere yönelik yapılan sosyo-ekonomik içerikli çalışmayla başlıca gelişmişlik göstergelerinin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda ayrıntılı yaşam standartları (bireylerce tüketilen mal ve hizmet miktarı) ve yaşam kaliteleri ortaya konularak; mevcut yapı ve sorunlardan hareketle gelişmişlik düzeyinin arttırılmasına yönelik öneriler tartışılmıştır.

Araştırma, Trakya bölgesinde üç ilde öncelikle tüm köylerdeki altyapı kalitesine ilişkin veriler elde edilerek çizelgeler haline getirilmiş ve yorumlanmıştır. Köylerin yaşam kalitesi açısından genel durumları incelendikten sonra (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli); bunlara bağlı seçilen ilçelerden, başta merkez ilçe olmak üzere yaygın ekim alanlarına sahip köyler (4 köy) belirlenmiş ve anket çalışmaları bu yörelerde yürütülmüştür. Diğer ifade ile araştırma bulguları üretimin yoğunluğuna göre belirlenmiş, 6 ilçeden seçilen 24 köyde; farklı işletme büyüklüğüne sahip 6’şar üreticiyle yüz yüze görüşmeler yoluyla doldurulan toplam 144 adet anket formundan elde edilen orijinal verilerden oluşmuştur.

Bu araştırmanın temel amacı, Trakya Bölgesi için stratejik öneme sahip olan 4 tarımsal ürünü (buğday, çeltik, ayçiçeği, kanola) üreten işletmelerin sosyo-ekonomik yapılarını, çiftçilerin yaşam standartlarını, kalitesini ve yaşam doyumunu ortaya koymaktır. Bu işletmelerin elde ettikleri gelir ile nasıl yaşadıkları, yaşam kaliteleri ve yaşadıkları ekonomik zorluklar belirlenmeye çalışılmış, mutlu olup olmadıkları da sorgulanmıştır.

Çalışmada her bir ürün için ayrı ayrı maliyet ve kar analizleri yapılmıştır. Bunun için; üreticilerle yüz yüze yapılan anket çalışmalarından elde edilen verilerin yanı sıra bölgede çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan maliyet çalışmalarından da yararlanılmıştır. Öncelikle işletme büyüklük grupları itibarıyla verim (kg/da), üretim maliyetleri (değişken ve sabit masraflar) belirlenmiş, brüt ve net karlar hesaplanarak, böylece verim, maliyet ve kâr arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu ilişkilerden hareketle Trakya Bölgesinde üretilen bu 4 ürün için ekilen tarla bitkilerinden elde edilen gelir düzeyleri ayrı ayrı hesaplanarak, illere ve işletme büyüklük gruplarına göre gelir ve maliyet analizleri kıyaslamalı olarak yorumlanmıştır.

Kısaca bu çalışmada, Trakya Bölgesi için stratejik öneme sahip olan 4 tarımsal ürününün (buğday, çeltik, ayçiçeği, kanola,) her biri için maliyet ve kar analizleri yapılarak, işletmelerin elde ettikleri gelir ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan anketlerdeki üretim maliyetleri ve gelir düzeylerine ilişkin verilerin yanı sıra, işletme sahibi ve ailesinin yaşam kalitesine ilişkin sosyo-ekonomik göstergeler de (eğitim düzeyleri, ev sahibi olup olmamaları, evlerinin niteliği, evlerinde bulunan elektronik eşyalar (bulaşık makinesi, çamaşır makinesi, LCD televizyon, mutfak robotu, bilgisayar, vb.) tatile gidip gitmedikleri, internet, cep telefonu sahibi olup olmadıkları vb. sorgulanmıştır. Böylece çiftçilerin gelişmişlik göstergeleri ve yaşam kaliteleri de (gelir-yaşam kalitesi ilişkisi) irdelenerek yorumlanmıştır.

Türkiye'nin bölgeleri ve illeri arasındaki sosyo-ekonomik gelişme süreci tekdüze olmayıp, geniş sosyo-ekonomik farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıkların kavranması politika yapıcılar için büyük önem arz etmektedir. Zira bölgesel eşitsizliklerin giderilebilmesinde başlangıç noktası, bölgesel gelişme farklılıklarının ortaya konulmasıdır. Araştırma sonuçlarının; kırsal kalkınma çabalarına yönelik faaliyette bulunan ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile diğer ilgili sivil toplum örgütlerince etkin ve verimli bir karar mekanizması oluşturmaya yönelik temel veri kaynağı oluşturması hedeflenmiştir.

Araştırma sonucunda; köylerin sadece; %15,5'inde bir sağlık hizmeti, %17,1'inde PTT olanakları, %60,2'sinde şebeke suyu ve %36'sında kanalizasyon bulunduğu, %10,2'sinde su kontrolünün yapılabildiği belirlenmiştir.

İşletmelerin %29'unun mutluyum diyebildiği, %43,8'inin ise bu konuda kararsız olduğu görülmektedir. Hayatından çok memnun olan çiftçiye de rastlanılmaması oldukça düşündürücüdür. Bölgesinde; karakteristik özelliklerine göre 3 farklı grup işletme belirlenmiştir.

Avrupa'ya sınır olan Trakya bölgesindeki iller ve köylerinin daha gelişmiş bir altyapı hizmetine ihtiyaç olduğu araştırma sonuçlarından da anlaşılmaktadır. Güçlü altyapı olanakları, daha iyi ekonominin ve gelir düzeyinin oluşmasında oldukça etkili bir faktör olarak gösterilmektedir. Kırsal turizmin gelişmesinde en önemli faktörlerden birisi olan yol ve su kalitesi sorununun tüm il, ilçe ve köylerde ivedilikle çözülmesi de tüm bölge halkının ortak dileği olarak belirtilmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Dinçer (1996), Türkiye genelindeki 76 ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesini, ekonomik ve sosyal alanlardan seçilmiş 58 adet değişken kullanarak belirlemiş ve her bir il için sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi olarak tanımlanabilecek sayısal değerler elde ederek illerin sıralamasını yapmıştır. PCA'nın kullanıldığı çalışmada elde edilen sonuçlara göre; Türkiye'de yaşanan mekansal gelişme eğilimleri "sıçrama"lardan ziyade, "yayıma" dinamiklerince belirlenmektedir. Ayrıca, Türkiye'de gelişmenin mekân üzerinde dağılımı, başlangıçta kutuplarda yoğunlaşma ve ardından halkalar halinde çevre illere yayılma tarzında olduğu belirtilmiştir. Yazar, çalışmanın yapıldığı dönemde ekonomik ve sosyal gelişmenin ülke genelinde dengeli dağılımından söz etmenin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Dinçer ve Ark.(2003), DPT'nin yaklaşık beş yıllık aralıklarla bölgelerin, illerin ve ilçelerin gelişmişlik düzeyini belirleme amacına uygun olarak illerin ve bölgelerin gelişmişlik sıralamasını yaptıkları bu çalışmada Türkiye genelinde 81 ile ve 58 değişkene yer vermişlerdir. Kurumun daha önceki çalışmalarıyla karşılaştırma yapabilmek amacıyla 1996 yılındaki çalışmaya paralel olarak PCA kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, 25 ilin sıralamadaki konumları yükselirken, 13 ilin konumunun değişmediği ve 38 ilin konumunun gerilediği tespit edilmiştir.

Dinçer ve Özaslan (2004), DPT'nin 2003 yılındaki çalışmasını tamamlamak amacıyla, ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasını ve benzer özellikleri taşıyan ilçelerin gruplandırılmasını gerçekleştirdikleri çalışmada PCA'yı kullanmışlardır. 872 ilçeyi ve 32 değişkeni kapsayan çalışmada ilçeler 6 kademeli gelişmişlik düzeyine ayrılmıştır.

Das (1999), Hindistan'da eyaletler arasındaki gelişme farklılıklarını ve bu farklılıklara neden olan göstergeleri belirlemeyi amaçladığı çalışmasında PCA ile elde edilmiş bir bileşik endeks kullanmıştır. Endeks ekonomik gelişim, sağlık hizmetleri, genel minimum ihtiyaçlar ve iletişim olmak üzere genel kabul görmüş dört bileşen kullanılarak oluşturulmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, Hindistan eyaletleri arasında geniş eşitsizlikler söz konusudur. Bu eşitsizliklere neden olan faktörlerin ise eğitim, gıdaya erişim, sağlıklı su tüketimi, sağlık bakımı ve benzeri gibi temel ihtiyaçlar olduğu tespit edilmiştir.

Cahil ve Sanchez (2001), bir bileşik gelişme endeksinde bir dizi değişkenin ağırlıklarını belirlemek için PCA'yı kullanmışlardır. Çalışmada 19 Latin Amerika ülkesi ve ABD eyaletleri için 36 değişkene uygulanan prosedürde Latin Amerika'nın 1990 verileri, ABD'nin ise 1960 ve 1990 yılı verileri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen genel sonuç ise, Latin Amerika'nın gelişme yapısının ABD ile benzer olduğudur.

Wang (2007), on değişik alandan göstergeler kullanarak Çin’de illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesini belirlemeyi amaçladığı çalışmada PCA kullanmıştır. Ekonomik gelişme, verimlilik ve Ar-Ge, insani gelişim, eğitim, sosyal adalet, kamu hizmeti, sosyal güvenlik, çevre ve endüstriyel gelişim alanlarından 70 değişkenin PCA yardımıyla tek bir endekse dönüştürüldüğü çalışmada 31 ilin gelişmişlik seviyesinin coğrafi yerleşkeleri ile ilginç bir bağintı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yazar, doğu kıyıda bulunan illerin batıda bulunan illere göre daha yüksek sıralarda yer almasını bölgesel eşitsizliğin açık bir göstergesi olarak yorumlamıştır.

Yıldız ve arkadaşları tarafından 2010 yılında gerçekleştirilen “Türkiye’de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” konulu araştırmada, Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis, bundan sonra PCA) kullanılarak Türkiye’deki Ekonomik büyüme düzeyi, eğitim düzeyi, sağlık hizmetleri, kadının statüsü, beslenme düzeyi, iletişim gibi birçok önemli boyut ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, bu çalışmada 81 ile ait 41 adet sosyo ekonomik değişken kullanılarak Türkiye’de 2010 yılı itibariyle, illerin sosyo ekonomik gelişmişlik sıralaması elde edilmiştir. 81 il için yapılan sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında, en gelişmiş ilk altı il sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa ve Eskişehir iken sıralamanın en sonunda yer alan 2 il sırasıyla Ağrı ve Muş illeridir. İllerin gelişmişlik seviyeleri ile coğrafi konumları arasında önemli bir bağintı saptanmış olup, içinde araştırma bölgesinin (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) de bulunduğu sıralamanın üst seviyelerinde bulunan iller Türkiye’nin batısında yer alırken, sıralamanın alt seviyelerinde bulunan iller Türkiye’nin doğusundadır. Kullanılan başlıca değişkenler ise, demografik göstergeler, istihdam göstergeleri, eğitim göstergeleri, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali, altyapı göstergeleri ve diğer bazı göstergeler değişken olarak ele alınmıştır.

İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen, “2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması” başlıklı bir çalışmada gelişmişlik düzeylerine ilişkin veriler ekonomik ve sosyal gelişmişlik kriterlerine göre analiz edilmiştir.

Murat Şeker’in 2010 yılında yaptığı araştırmasına göre İstanbul’un en önemli üç sorunun trafik, nüfus yoğunluğu ve asayiş olduğu ortaya çıkmıştır. Toplumun, %33.17’si zaman-zaman siyasi görüşünden dolayı baskı altında olduğunu belirtmiştir. Dini inanç ve davranışlarından dolayı baskı altında olduğunu hissedenler %26.14, gelenek ve göreneklerinden dolayı baskı hissedenler ise %26.08 oranında temsil edilmiştir. Araştırmaya katılan bireylere İstanbul’da hangi ilçede yaşamak istedikleri sorulduğunda ise Adalar, Beşiktaş ve Kadıköy ilk üç sırayı paylaşmışlardır. Sıralamada son üç ilçeye bakıldığında ise Esenyurt, Sultangazi ve Gaziosmanpaşa’nın yer aldığı gözlenmektedir.

Genel olarak bakıldığında İstanbul’da yaşayan bireylerin belediye hizmetlerinden duyduğu memnuniyet düzeyinin ortalaması 10 üzerinden 5.82’dir. İstanbul’da yaşayan bireylerin hayatlarından genel olarak memnuniyet düzeyleri ise 10 üzerinden 6.02’dir. Katılımcıların kişisel durum ve gelişmelerine yönelik en fazla memnun oldukları alanların başında aile hayatının ve evliliklerinin yer aldığı

gözlenmiştir. Deneklere bu alanlar dışında, hayatlarında ne kadar mutlu olduklarını 1-10 arası belirtmeleri istendiğinde ortalama olarak 6.58 düzeyinde bir sonuca ulaşılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü raporlarına göre; hanehalklarının yaptığı sağlık harcaması, hanelerin finansal korumadan yoksun kalarak zorunlu ihtiyaçlarından fedakarlık etmelerine, mevduat hesaplarını kullanmalarına, varlıklarını satmalarına veya borçlanmalarına yol açabilir. Bazı ülkelerde yoksul hanelerin borçlanmasındaki temel sebeplerden biri sağlık harcamasıdır. Benzer şekilde sağlık harcamalarını karşılamak için kredi kullanılması, varlıkların satılması ya da sağlık harcamaları nedeniyle hanelerin gıda tüketiminden fedakarlık ettiği durumlar da söz konusu olabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü bu tür durumları, “sağlık harcamalarının yarattığı finansal katastrofi” olarak nitelendirmektedir. Kısaca katastrofik cepten harcama genellikle “sağlık harcamasının belli bir dönemde toplam hane geliri veya harcamasının belli bir yüzdesini aşması” olarak tanımlanmaktadır. Son dönemlerde sağlık harcamalarının hanehalkları üzerinde yarattığı etkinin ölçülmesi konusunun gerek dünyada, gerekse ülkemizde önem kazandığı, çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu konudaki çalışmalardan en yaygın olanı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından da yayımlanan Ke Xu'nun metodolojik tartışma makalesidir. Ülkemizdeki duruma ışık tutmak amacıyla Kurumumuzda mevcut bulunan veriler üzerinden de bir çalışma yapılması öngörülmüştür.

Dünya üzerinde insanlar birbirine bağlı ve etkileşim halinde küresel ekosistemin birer parçaları halinde yaşarlar. Artık günümüzde birinin yaptıkları, diğer insanların yaşam kalitesini dorudan etkiler. Böylece bir toplum ve bir aile içinde bulunan bireyin yaşam sorumluluğu çok boyutlu bir görev haline gelir. Toplumdaki ve ailedeki çoklu değerler, ihtiyaç düzeyleri yaşam kalitesinin de algılanmasını, yaşam kalitesi konularına verilen önemin düzeyini etkiler.

2.2. Türkiye’de Tarım Sektörünün Yeri ve Önemi

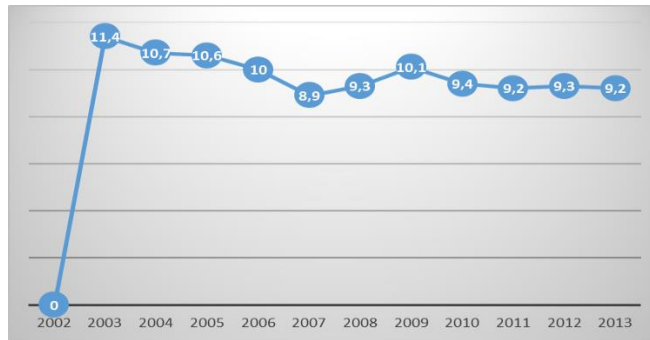
Tarım sektörünün genel yapısı, büyüme hızı, istihdam, gelir durumu vb. konular, tarım sektöründeki refah, sektörde bulunan nüfusun yaşam kalitesi ve gelişmişlik göstergeleriyle ilgili ilk ipuçlarını verebilmektedir. Bu nedenle tarım kesimi ile ilgili makroekonomik göstergeler araştırma bulgularının doğru değerlendirilmesi ve tutarlı sonuçlara ulaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Çizelge 2.1.’de öncelikle tarım sektörünün cari fiyatlarla GSYH içindeki payı ve dolar değeri gösterilmiştir. Yıllar itibariyle incelendiğinde gerek cari ve gerekse sabit fiyatlarla tarımın GSYH içindeki payının gerilediği görülmektedir.

Çizelge 2.1 Tarım Sektörünün Cari fiyatlarla GSYH İçindeki Payı ve Dolar Değeri

Yıllar	Tarım (Milyon TL)	Türkiye (Milyon TL)	Cari Fiyatlarla Tarımın Payı (%)	Döviz Kuru (TL)	Tarım (Milyon \$)	Türkiye (Milyon \$)	Sabit Fiyatlarla Tarımın Payı (%)*
2002	36.056	350.476	10,3	1,521	23.705	230.494	12,2
2003	45.135	454.781	9,9	1,492	30.251	304.901	11,4
2004	52.994	559.033	9,5	1,432	37.007	390.387	10,7
2005	60.710	648.932	9,4	1,348	45.037	481.497	10,6
2006	62.659	758.391	8,3	1,441	43.483	526.429	10,0
2007	64.327	843.178	7,6	1,300	49.483	648.754	8,9
2008	72.270	950.534	7,6	1,281	56.417	742.094	9,3
2009	78.770	952.559	8,3	1,545	50.984	616.703	10,1
2010	92.733	1.098.799	8,4	1,502	61.739	731.608	9,4
2011	103.628	1.297.713	8,0	1,677	61.794	773.980	9,2
2012	111.682	1.416.798	7,9	1,802	61.981	786.283	9,3
2013	115.658	1.565.181	7,4	1,904	60.737	821.937	9,2

Kaynak: Anonim (13) 2014, <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Makro-Ekonomik-Gostergeler>

Türkiye’de tarım sektörünün GSYH içindeki payı cari fiyatlarla 2002 yılında 10,3 iken 2013 yılına gelindiğinde 7,4’e gerilemiştir. Sabit fiyatlarla incelendiğinde ise 2002 yılında %12,2 olan tarımın GSYH içindeki payı yine gerilemiş ve %9,2’ye düşmüştür (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Sabit Fiyatlarla Tarımın GSYİH İçindeki Payı (%)

Çizelge 2.2’de ise tarım sektörünün gelişme hızı sabit fiyatlarla gösterilmektedir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi tarım sektörünün gelişme hızı

2002 yılında 8,8 iken 2013 yılında bu oran 3,5'e düşmüş, tarım kesiminde yaşayan nüfusun yaşam kalitesi de şüphesiz önemli ölçüde etkilenmiştir.

Çizelge 2.2. GSYH ve Gelişme Hızı (Sabit Fiyatlarla 1998=100)

Yıllar	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık		Türkiye	
	Miktar	Gelişme	Miktar	Gelişme
	(Bin TL)	Hızı (%)	(Bin TL)	Hızı (%)
2002	8.860.011	8,8	72.519.831	6,2
2003	8.683.024	-2,0	76.338.193	5,3
2004	8.928.676	2,8	83.485.591	9,4
2005	9.570.097	7,2	90.499.731	8,4
2006	9.700.280	1,4	96.738.320	6,9
2007	9.046.107	-6,7	101.254.625	4,7
2008	9.432.905	4,3	101.921.730	0,7
2009	9.767.969	3,6	97.003.114	-4,8
2010	9.998.745	2,4	105.885.644	9,2
2011	10.604.053	6,1	115.174.724	8,8
2012	10.935.277	3,1	117.625.021	2,1
2013	11.315.315	3,5	122.476.094	4,1

Kaynak: Anonim (13) 2014, <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Makro-Ekonomik-Gostergeler>

Şekil 2.2. Türkiye'de Tarım Sektörü Gelişme Hızı (%)

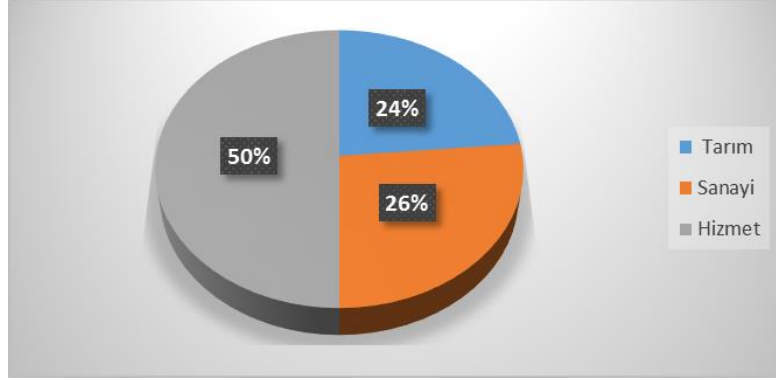
Çizelge 2.3. Türkiye'de işsizlik oranları ve sektörlerin toplam istihdam içindeki paylarını göstermektedir.

Çizelge 2.3. İşsizlik Oranları ve Sektörlerin Toplam İstihdam İçindeki Payları

YILLAR	İşsizlik Oranı (%)	Toplam İşgücü	Toplam İstihdam	Sektör Payları (%)		
				Tarım	Sanayi	Hizmet
2004	10,8	22.016	19.632	29,1	24,9	46,0
2005	10,6	22.454	20.066	25,7	26,3	48,0
2006	9,0	22.751	20.423	24,0	26,8	49,2
2007	9,2	23.114	20.738	23,5	26,7	49,8
2008	10,0	23.805	21.194	23,7	26,8	49,5
2009	13,1	24.748	21.277	24,6	25,3	50,1
2010	11,1	25.641	22.594	25,2	26,2	48,6
2011	9,1	26.725	24.110	25,5	26,5	48,1
2012	8,4	27.339	24.821	24,6	26,0	49,4
2013	9,0	28.271	25.524	23,6	26,4	50,0

Anonim (14), 2014, [http://www.tuik.gov.tr/isp/duyuru/upload/yayinrapor/HIA_2013.pdf\(27.11.2014\)](http://www.tuik.gov.tr/isp/duyuru/upload/yayinrapor/HIA_2013.pdf(27.11.2014))

Çizelgeden görüldüğü üzere, Türkiye’de 2013 yılı itibarıyla hizmet sektörü %50 ile toplam istihdamda en yüksek paya sahip sektör iken, sanayi sektörü %26,4, tarım sektörü ise %23,6 paya sahiptir. Diğer taraftan, tarım sektörünün istihdam içindeki payı yıllar itibarıyla incelendiğinde, 2004 yılında %29,1 iken 2013 yılında %23,6’ya düşmüştür. Sanayi ve hizmet sektörlerinin payları ise tarım kesiminin aksine artmıştır. Kırsal kesimden kentlere göçün bir sonucu olarak, tarımın payında sürekli bir azalma gözlenmektedir.

Şekil 2-3. Tarım Sektörünün Toplam İstihdam İçindeki Payı

Çizelgelerden de anlaşıldığı gibi, tarım sektörünün kendi içinde gelişme hızı önceki yıllara göre azalmakla birlikte, GSYH’sı mutlak olarak artış eğilimindedir. Tarımda kullanılan teknolojinin sürekli olarak yenilenmesi ve dekara alınan verim artışları bunda etkili olmaktadır. Bununla beraber diğer sektörlerle kıyaslandığında ise gerek gelir, gerek gelişme hızı ve gerekse istihdam durumu bakımından tarım sektörünün diğer sektörlerin gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Tarım sektöründeki bu tablonun, tarım sektöründe yaşayan ailelerin durumuna olan etkisini bir ölçüde de olsa ortaya koyabilmek için üretici ve tüketici fiyat endekslerindeki değişimi incelemek yerinde olacaktır. Zira üretici durumunda olan çiftçiler, ürettikleri tarımsal ürünleri satarak yaşamlarını sürdürmekte ve yaşam kaliteleri, kuşkusuz tüketici fiyatlardaki değişimlerden de son derece etkilenmektedir.

Çizelge 2.4. Yıllık Enflasyon (%)

Yıllar	TÜFE	TÜFE (Gıda ve Alkışz İç.)	Tarım ÜFE
2004	9,35	6,62	16,81
2005	7,72	4,92	3,03
2006	9,65	11,17	2,53
2007	8,39	12,03	15,7
2008	10,06	11,9	0,16
2009	6,53	9,26	14,22
2010	6,4	7,02	14,52
2011	10,45	12,21	10,54
2012	6,16	3,9	-4,17
2013	7,4	9,67	7,58
2014 Ekim	8,96	12,56	11,57
Ortalama	8,3	9,2	8,4

Kaynak : Anonim (15), 2014, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Türkiye’de 2014 yılı Ekim Ayı

Enflasyonu Çizelge 2.4'te verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi, tarım kesiminin enflasyondan etkilenme oranı yıldan yıla çok büyük değişiklikler göstermektedir. Örneğin 2004 yılında tarımsal ürün fiyatlarındaki artış, tüketici fiyatlarındaki artıştan çok daha fazla iken, 2008 yılında durum tam tersine gelişmiştir.

Şekil 2.4. Tarımsal Ürün Fiyatlarındaki Değişim (ÜFE)

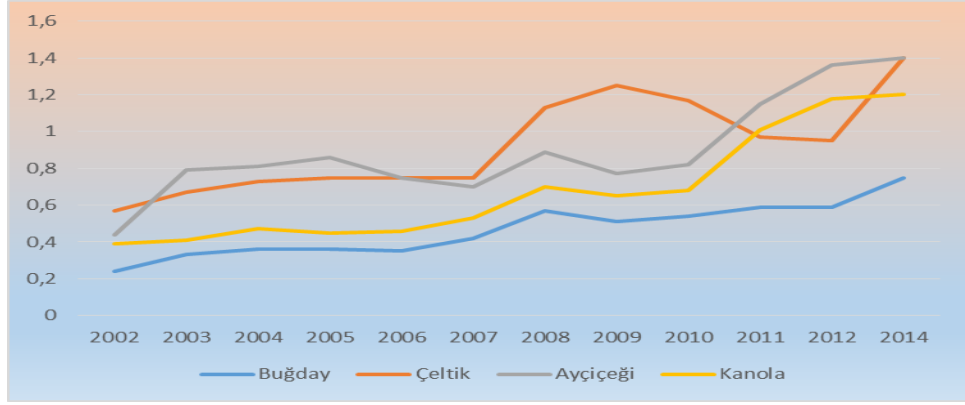
10 yıllık ortalama ele alındığında ise, tarım kesiminde yaşayanların elde ettikleri gelirler, enflasyon oranında artmış görünmektedir. Bununla beraber tarım sektörünün enflasyon karşısındaki durumu incelenirken ve politikalar oluşturulurken, içinde bulunulan yıldaki koşullar ile ilgili projeksiyonların öncelikli olarak ele alınması, genel bir değerlendirmeden kaçınılması kırsal kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir.

Çizelge 2.5., Tarla Ürünlerinin Yıllara Göre Fiyatlarını detaylı olarak ürün bazında vermektedir. Araştırmada ele alınan buğday, ayçiçeği, çeltik ve kanolanın fiyatlarında serbest piyasa koşullarındaki dalgalanmalara paralel bir gidişatın olduğu anlaşılmaktadır. Zira yıldan yıla çok fazla değişkenlik göze çarpmaktadır.

Çizelge 2.5. Tarla Ürünlerinin Yıllara Göre Fiyatları (TL/Kg)

Ürünler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Buğday	0,24	0,33	0,36	0,36	0,35	0,42	0,57	0,51	0,54	0,59	0,59
Arpa	0,18	0,24	0,30	0,29	0,28	0,34	0,47	0,41	0,40	0,48	0,54
Çavdar	0,17	0,23	0,27	0,27	0,26	0,31	0,40	0,37	0,38	0,45	-
Yulaf	0,19	0,27	0,31	0,32	0,32	0,37	0,49	0,45	0,48	0,62	-
Çeltik	0,57	0,67	0,73	0,75	0,75	0,75	1,13	1,25	1,17	0,97	0,95
D.Mısır	0,25	0,32	0,35	0,39	0,37	0,40	0,43	0,44	0,47	0,63	0,58
K.Pamuk	0,55	0,76	0,90	0,74	0,78	0,74	0,77	0,79	1,23	1,88	1,24
Y.Ayçiçeği	0,44	0,79	0,81	0,86	0,75	0,70	0,89	0,77	0,82	1,15	1,36
Kolza	0,39	0,41	0,47	0,45	0,46	0,53	0,70	0,65	0,68	1,01	-
Aspir	0,17	0,19	0,20	0,28	0,33	0,45	0,56	0,50	0,54	0,61	-
Nohut	0,84	0,96	1,06	1,08	1,14	1,25	1,49	1,44	1,60	2,11	2,84
K.Mercimek	0,67	0,75	0,80	0,82	0,77	0,71	1,47	1,99	1,49	1,38	1,29
K.Fasulye	1,34	1,51	1,65	1,90	1,96	2,12	2,63	2,49	2,40	2,51	3,76

Kaynak: Anonim (16),2014, <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Tarla-Ve-Bahce-Bitkileri/Urunler-Ve-Uretim>

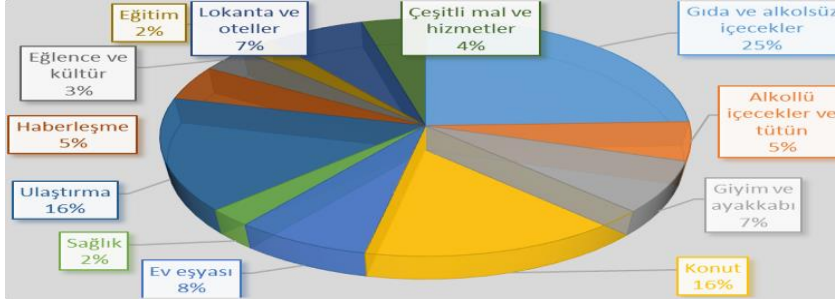
Şekil 2.5. Tarla Ürünlerinin Yıllara Göre Fiyatları (TL/Kg)

Çizelge 2.6'da ve Şekil 2.6'da ana harcama gruplarına göre tüketici fiyatları endeksi ve değişim oranları gösterilmiştir. Çizelgeden ve şekilden de görüleceği üzere, Türkiye genelinde enflasyon oranı %8-9 aralığında gerçekleşirken, ana harcama gruplarındaki enflasyon oranları son derecede farklılıklar göstermektedir. Örneğin insanların en temel ihtiyacı olan gıda ve alkolsüz içeceklerin enflasyon oranı, sosyal hayatın önemli bir ayağı olan yaşam kalitesi göstergelerinden lokanta ve oteller ile birlikte %12-13 aralığında gerçekleşmektedir. Bu grupları sırasıyla, ulaşım, eğitim, ev eşyası, sağlık ve giyim izlemektedir.

Çizelge 2.6 Ana Harcama Gruplarına Göre 2014 Yılı Ekim Ayı Enflasyonu

Ana Harcama Grupları	Harcama Grubu Ağırlıkları	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranı (%)	On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim Oranı (%)	Endeks
TÜRKİYE	100,00	8,96	8,65	248,37
Gıda ve alkolsüz içecekler	24,45	12,56	12,00	271,97
Alkollü içecekler ve tütün	5,29	4,14	4,87	413,41
Giyim ve ayakkabı	7,17	8,83	7,39	174,59
Konut	16,41	7,89	5,23	286,99
Ev eşyası	7,52	7,77	7,98	192,75
Sağlık	2,44	9,91	7,71	148,01
Ulaştırma	15,54	6,88	10,75	239,53
Haberleşme	4,70	1,30	1,08	124,68
Eğlence ve kültür	3,36	8,00	7,22	176,55
Eğitim	2,26	8,05	9,36	251,47
Lokanta ve oteller	6,58	14,34	12,54	347,96
Çeşitli mal ve hizmetler	4,28	9,14	6,00	281,21

Kaynak: Anonim (17) , 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16134>

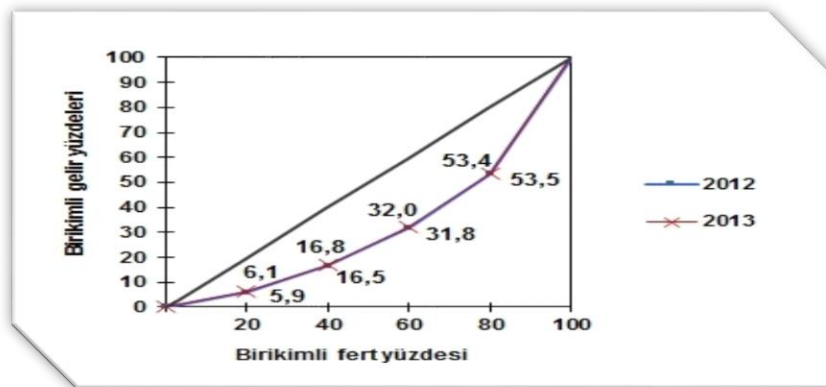
Şekil 2.6. Ana Harcama Grubu Ağırlıklarına Göre 2014 Ekim Ayı Enflasyonu

Çizelge 2.7., Türkiye’de hane halklarının kullanılabilir gelirini % 20’lik gruplar itibariyle ve kırsal kesim ayırımını da yaparak göstermektedir. Çizelgeye göre; 2013 yılında bir önceki yıla göre kırsal kesimde en düşük gelire sahip ilk üç dilimin payı artarken, en yüksek gelire sahip son iki dilimin payı azalmıştır. Bu durum, Türkiye’de kırsal kesimin gelir düzeyinde olumsuz bir gelişme olduğunu göstermektedir. Bununla beraber Gini katsayısına bakıldığında, Türkiye’de gelir dağılımında bir önceki yıla göre 0,002 puanlık bir iyileşme olduğu Çizelge’den de anlaşılmaktadır. Zira gelir dağılımı eşitsizlik ölçütlerinden Gini katsayısı bir önceki yıla göre 0,002 puan düşüş ile 0,400 olarak tahmin edilmiştir. Katsayının kentsel yerleşim yerleri için 0,392, kırsal yerleşim yerleri için ise 0,365 olarak hesaplandığı görülmektedir.

Çizelge 2.7 Hane Halkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar

%20’lik fert grupları	Türkiye		Kent		Kır	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
İlk yüzde 20	5.9	6.1	6.4	6.4	6.1	6.7
İkinci yüzde 20	10.6	10.7	10.9	10.9	11.2	11.4
Üçüncü yüzde 20	15.3	15.2	15.3	15.2	15.9	16.1
Dördüncü yüzde 20	21.7	21.4	21.3	21.1	22.8	22.6
Son yüzde 20	46.6	46.6	46.1	46.4	44.0	43.3
Gini Katsayısı	0,402	0,400	0,391	0,392	0,377	0,365
Son yüzde 20/İlk yüzde 20(P80/P20)	8.0	7.7	7.2	7.2	7.2	6.5

Kaynak: Anonim (18), 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13594>

Şekil 2.7. Türkiye’de Lorenz Eğrisi

Gelirin nüfusa dağılımındaki eşitsizliğin grafik gösterimi olan Lorenz eğrisinde, Türkiye geneli için bir önceki yıla göre gelir dağılımında 2012-2013 döneminde önemli bir değişim olmamıştır.

Türkiye’de hanehalkı başına düşen ortalama yıllık kullanılabilir gelir **29.479** TL iken, ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelir 13.250 TL olarak hesaplanmıştır. İstanbul bölgesi 18.248 TL ile ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir geliri en yüksek olan bölge olmuş, bunu 16.294 TL ortalama gelir ile Batı Anadolu bölgesi izlemiştir. En düşük ortalamaya sahip bölge ise 6.920 TL ile Güneydoğu Anadolu bölgesi olmuştur. Diğer taraftan maaş-ücret gelirleri %48,3’lük oranla toplam gelir içerisinde en fazla paya sahip olmuş, bunu %19,7 ile sosyal transferler ve %19,6 ile müteşebbis gelirleri izlemiştir. Sosyal transferlerin %92’sini emekli ve dul-yetim aylıkları oluşturmaktadır. Emekli ve dul-yetim aylıkları toplam gelir içinde %18,2’lik paya sahip iken, diğer sosyal transferlerin payı %1,5 olarak belirlenmiştir. Müteşebbis gelirlerinin ise %67,3’ünün tarım-dışı gelirlerden oluştuğu hesaplanmıştır (Anonim, 2013).

Sonuç olarak Türkiye İstatistik Kurumunun hesaplamalarına göre 2012 yılında Türkiye’de nüfusun %15’i yoksulluk sınırının altında kalmıştır. Kentsel ve kırsal yerler için hesaplanan yoksulluk sınırlarına göre, kentsel yerlerde bu oran %13,6 iken, kırsal yerlerde %14,3 olarak hesaplanmıştır. Dört yıllık panel veri kullanılarak hesaplanan sürekli yoksulluk oranı ise 2012 yılında %16 iken 2013 yılında %13 olarak hesaplanmış, yaşam koşullarında bir önceki yıla göre iyileşme saptanmıştır. Hane halkının yaşam kalitesi ve gelişmişlik göstergelerine ilişkin belirlenen sonuçlar ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır

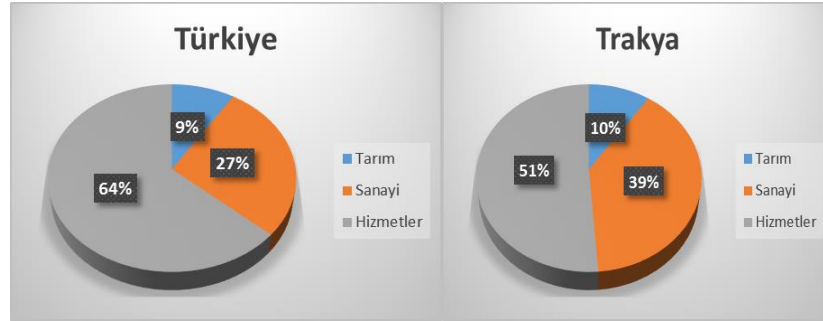
- Nüfusun %39,7’si konutunda “sızdıran çatı, nemli duvarlar, çürümüş pencere çerçevesi vb.” sorunlar olduğunu beyan etmiştir.
- %42,2’si oturduğu konutta “izolasyondan dolayı ısınma sorunu” yaşamaktadır.
- %65,4’ü hanesinin taksit ödemeleri ve borçları (konut alımı ve konut masrafları dışında) olduğunu beyan etmiştir.
- %78,5’i “evden uzakta bir haftalık tatili”, %49’u “beklenmedik harcamalarını” ve %75,5’i “yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileme ihtiyacını” ekonomik nedenlerle karşılayamadığını beyan etmiştir.
- Kendine ait konutta oturanların oranı %60,7 olarak belirlenmiştir.
- Ciddi finansal sıkıntıyla karşı karşıya olan nüfusun oranı olarak tanımlanan ve belirlenmiş 9 maddeden en az 4 tanesini karşılayamama ya da mahrum olma durumunu tanımlayan “maddi yoksunluk” oranı ise, 2012 yılında %59,2 iken 2013 yılında %49,7 olarak hesaplanmıştır.

Bölgelere göre sektörlerin gayrisafi katma değer içindeki payı incelendiğinde, araştırma bölgesinde yaratılan katma değer daha büyük bir payının tarım sektöründen kaynaklandığı görülmektedir (Çizelge 2.8.). Türkiye’de tarım kesiminin gayrisafi katma değer içindeki payı giderek azalmış ve 2011 yılında %9’a gerilemiştir. Araştırma bölgesinde ise tarımın payı %16,4’ten % 9,7’ye düşmüştür. Trakya bölgesinde yer alan organize sanayi bölgeleri nedeniyle, sanayinin payı hem Türkiye geneline göre yüksek oranda gerçekleşmekte ve hem de 2011 yılında %39,1 ile en yüksek düzeyine ulaşmıştır.

Çizelge 2.8. Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payı (Cari fiyat)

Yıllar	Türkiye			Trakya bölgesi (Tekirdağ, Kırklareli, Edirne)		
	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2004	10,7	28,0	61,3	16,4	32,8	50,7
2005	10,6	28,0	61,3	14,9	32,9	52,2
2006	9,4	28,2	62,4	12,5	34,0	53,5
2007	8,5	27,8	63,7	11,7	35,1	53,2
2008	8,5	27,2	64,3	11,5	35,6	52,9
2009	9,1	25,3	65,6	11,1	35,3	53,6
2010	9,5	26,4	64,1	11,1	37,0	51,9
2011	9,0	27,5	63,5	9,7	39,1	51,2

Kaynak: Anonim (19), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf

Şekil 2.8. Sektörlerin Gayrisafi Katma Değer İçindeki Payı

2004 yılı 100 olarak kabul edildiğinde, hesaplanan katma değer endekslerine göre, gerek Türkiye ve gerekse araştırma bölgesinde önemli ölçüde bir artış gözlenmektedir (Çizelge 4.9).

Çizelge 2.9 Tarım Sektörü Gayri Safi Katma Değer Endeksi, 2004=100,

Yıllar	Türkiye	Trakya bölgesi (Tekirdağ, Kırklareli, Edirne)
2004	100	100
2005	114,6	108,6
2006	118,2	108,8
2007	121,4	113,9
2008	136,4	131,3
2009	148,6	123,0
2010	175,0	143,1
2011	195,5	148,9

Kaynak: Anonim(20),2014,http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011

2011 yılı için, TR21 bölgesinin toplam gayri safi katma değeri içinde tarım sektörünün payı %9,7, aynı yıl için TR21 bölgesi toplam GSKD'si içinde sanayinin payı %39,1 ve hizmetlerin payı %51,2'dir. Kişi başı bölgesel gayri safi

Kuzeyde Istranca Dağları boyunca Karadeniz'e paralel uzanan orman bloğu, Karadeniz ikliminin etkisiyle rutubeti seven kayın, meşe, kızılğaç, dişbudak gibi ağaç türlerinden oluşmaktadır. Güneyde Ganos Dağları boyunca Saroz Körfezine doğru uzanan iki orman bloğunun arasındaki düz arazide karasal iklime ve toprak yapısına uygun meşe türlerinden oluşan ormanların gruplar halinde dağınık vaziyette bulunduğu görülmektedir. Düz arazi yapısının bulunduğu, derin ve zengin topraklarla kaplı ve karasal iklimin etkili olduğu İç Trakya'da azalan orman alanlarının yerini tarım ve mera alanları almaktadır.

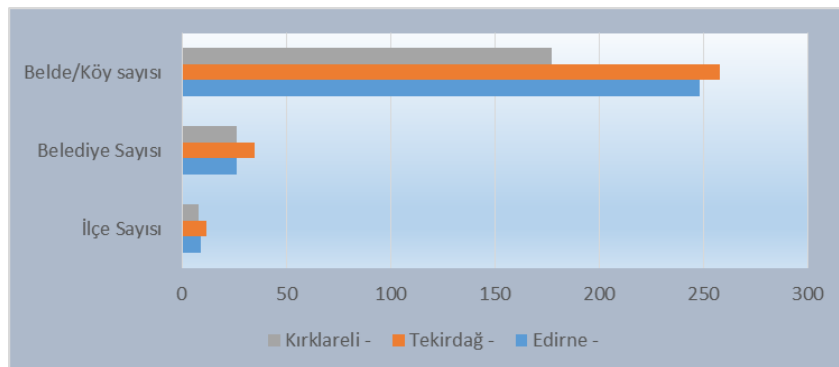
Bölgenin dikkat çeken üç temel karakteristiği söz konusudur. Bunlardan birincisi, tarıma elverişli arazi oranının oldukça yüksek olması iken, ikincisi tarımsal faaliyetlerin yoğunluğudur. Üçüncü karakteristik ise, Kocaeli-İstanbul-Çorlu-Lüleburgaz hattı üzerinde D-100 Karayolu etrafında konuşlanmış olan sanayi bölgelerinin önemli bir kısmının Bölge içinde yer almasıdır. TR21 Trakya Bölgesi, Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı olarak değerlendirilmektedir. Bu özellik, kültürel ve ticari etkileşimlerin yanı sıra Bölgenin coğrafi konumuna bağlı olarak sınır ötesi işbirlikleri açısından önemli bir potansiyeli barındırmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa'ya erişimini sağlayan tüm karayolu ağının ve son dönemde yapımı hız kazanan bazı enerji nakil hatlarının Bölgede yer alması, stratejik bir önem kazandırmaktadır.

Araştırma bölgesindeki yerleşim birimleri çizelge 2.10'da gösterilmektedir. Türkiye'de bulunan 3 il, 26 ilçe, 83 belediye ve 735 köy araştırma bölgesinin içinde yer almaktadır.

Çizelge 2.10 Araştırma Bölgesindeki Yerleşim Birimleri (2011)

	Edirne	Tekirdağ	Kırklareli	TR21	Türkiye
İl Sayısı	-	-	-	3	81
İlçe Sayısı	9	12	8	26	892
Belediye Sayısı	26	35	26	83	1977
Belde/Köy sayısı	248	258	177	735	34425

Kaynak: Anonim (21), 2014, <http://www.yerelnet.org.tr/iller/>

Şekil 2-10. Araştırma Bölgesindeki Yerleşim Birimlerinin Dağılımı

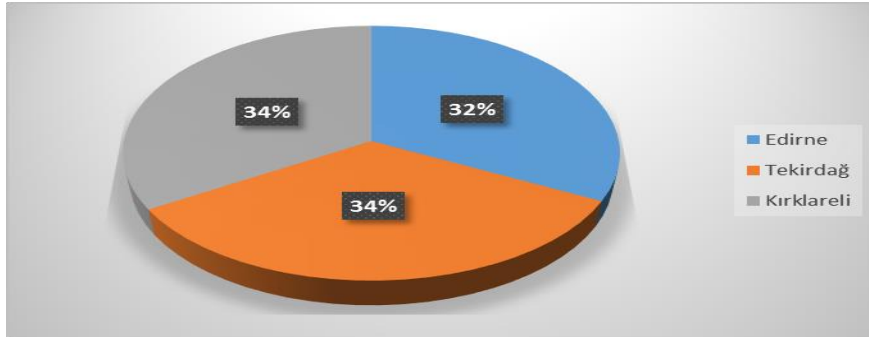
Araştırma bölgesinin iller ve ilçeler itibariyle yüzölçümleri(km²) çizelge 2.11.'de ayrıntılı olarak verilmiştir. Bölgenin deniz kıyısı olan yerleri genellikle yüksek topoğrafyaya sahiptir. Tarıma elverişli geniş ve verimli ovalar iç kısımlarda

yer almaktadır. En önemli akarsular Meriç, Ergene ve Tunca nehirleridir. Bölgenin başlıca yükseltileri ise Istaranca, Ganos ve Kuru Dağları ile Kırklareli'deki Mahya Tepesi'dir.

Çizelge 2.11 Araştırma Bölgesinin İller ve İlçeler İtibariyle Yüzölçümleri(KM²)*

Edirne		Tekirdağ		Kırklareli	
İlçeler	Yüzölçümü	İlçeler	Yüzölçümü	İlçeler	Yüzölçümü
Uzunköprü	1213	Merkez	1112	Merkez	1507
Keşan	1184	Çerkezköy	326	Vize	1091
Merkez	830	Çorlu	899	Lüleburgaz	1018
İpsala	651	Hayrabolu	1037	Demirköy	876
Havsa	589	Malkara	49	Babaeski	633
Lalapaşa	463	M.Ereğlisi	197	Pınarhisar	576
Enez	429	Muratlı	427	Kofçaz	464
Meriç	372	Saray	612	Pehlivanköy	112
Süloğlu	344	Şarköy	555		
Toplam	6074	Toplam	6313	Toplam	6278

Kaynak : Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli

Şekil 2-11. Araştırma Bölgesinin İllere Göre Yüzölçümlerinin Oransal Dağılımı

2.3.1.2. Kırsal Alan ve Kent Nüfusundaki Değişim

Araştırma alanı ve Türkiye'de 1990-2012 yıllarında kırsal alanda ve şehirde oluşan nüfus aşağıda verilmiştir (çizelge 2.12.). Çizelgeden de anlaşıldığı gibi Türkiye'nin nüfusu giderek artarken kırsal kesimdeki nüfus giderek azalmış ve şehirlere yoğun bir göç yaşanmıştır. 1990 yılında toplam nüfus içinde kırsal nüfusun payı %41 iken 2012 yılında bu oran neredeyse yarı yarıya azalarak %22,7'ye düşmüştür. Araştırma alanında da Türkiye genelinde olduğu kadar olmasa bile, benzer bir gelişme gözlenmiş ve kırsal nüfusun payı %47,7 iken, %31,6'ya gerilemiştir.

Kırsal bölgelerden kentlere doğru meydana gelen göçlerin başlıca nedenleri aşağıda da sıralandığı gibi daha iyi yaşam koşulları, daha iyi eğitim, daha kaliteli sağlık hizmetleri, daha kaliteli konutlar vb gibi sosyo ekonomik gelişmişlik göstergeleriyle yakından ilgili bulunmaktadır.

İnsanları göçe zorlayan bazı etkenler kırsal kesimdeki itici nedenler ve kentlerdeki çekici etkenler olarak aşağıda sıralanmıştır :

a. Kırsal Kesimdeki İtici Etkenler

- Kırsal bölgelerde hızlı nüfus artışından dolayı tarım alanlarının küçük parçalara ayrılması ve bunun yarattığı ekonomik yetersizlikler,
- Kırsal kesimlerdeki eğitim ve sağlık vb. hizmetlerinin yeterince gelişmemiş olması
- Tarım alanlarında makine kullanımının artması ile birçok insanın işsiz kalması
- Sosyal hayatın tekdüze olması.

b. Kentlerdeki Çekici Etkenler

- Kentlerde gelişmiş olan sanayi ve ticaret sayesinde iş imkânlarının daha fazla olması
- Kentlerdeki eğitim ve sağlık vb. hizmetlerin oldukça gelişmiş olması
- Kentlerde sosyal hayatın cazip olması.

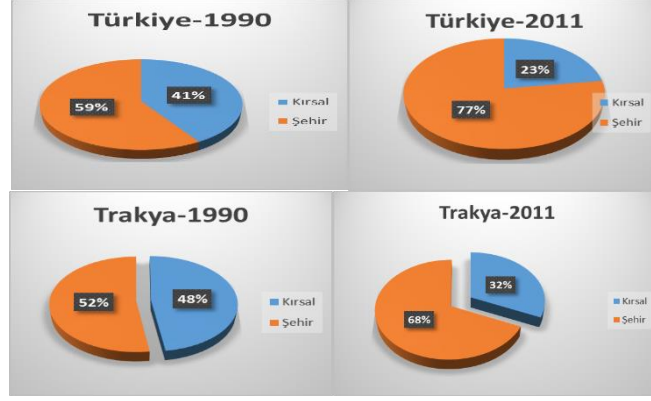
Bu nedenlerden dolayı ülkemizde kırsal bölgelerden büyük kentlere hızlı bir göç meydana gelmektedir. Ancak, bu yüzden kentlerde birçok sorunlar ortaya çıkmaktadır. Büyük kentlerde çok hızlı artan nüfustan dolayı meydana gelen sorunları şöyle sıralanabilir;

- Çevre ve hava kirliliğinin ortaya çıkması
- Gecekondulaşmanın artması
- Yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi alt yapı yetersizliklerinin ortaya çıkması
- İnsanların oturabileceği konutların yetersiz kalması
- Göç edenlerin kentlerdeki sosyal çevreye uyum sağlayamamaları

Çizelge 2.12 Araştırma Alanında ve Türkiye’de Kırsal Alan ve Şehir Nüfusları

Yerleşim Alanı	1990			2011		
	Toplam	Kırsal	Şehir	Toplam	Kırsal	Şehir
Edirne	404 599	194 178	210 421	399316	127022	272294
Kırklareli	309 512	159 980	149 532	340199	111199	229000
Tekirdağ	468 842	209 902	258 940	829873	257514	572359
Toplam	1 182 953	564 060	618 893	1569388	495735	1073653
Türkiye	56 473 035	23 146 684	33 326 351	74 724 269	17178953	58448431
Türkiye %		41,0	59,0		22,7	77,2
Araştırma Alanı %		47,7	52,3		31,6	68,4

Kaynak: Anonim (23), 2014, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2011

Şekil 2.12. Kırsal Alan ve Şehir Nüfuslarının Dağılımı

Çizelgede 1990 ve 2011 yıllarında Türkiye nüfusuna göre araştırma alanında köy nüfusu daha yüksektir. Sonuçta 1990 yılı baz alındığında Türkiye nüfusunun %59,01'i şehirlerde yaşarken, bu oran araştırma alanında %52,32'dir. Buna karşılık araştırma alanında 1990'lı yıllardan başlayarak sanayileşme olgusu gündeme gelmiştir. Araştırma alanındaki organize sanayi bölgeleri, kırsal alanda tarımın getirisinin düşük olması, hem iç hem de dış göçün oluşmasına yol açmıştır. Bununla beraber tarımda altın değerinde kıymetli tarım arazileri bir daha kullanılmayacak duruma gelmiştir.

2.3.1.3. İklim

Araştırma alanında çeşitli iklim tiplerinin etkisi görülse de genelde karasal iklimin özelliğinden dolayı; yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise serin ve yağışlı geçmektedir. İklim şartları açısından sahil kesimler genellikle ılıman, iç kesimler ise karasal iklim özellikleri göstermektedir. Yıldız Dağları Karadeniz'in nemli havasının iç kısımlara girmesini engellemekte, Balkanlar üzerinden gelen nemli hava kütleleri, nemini Balkan Dağları'nda bıraktığından, rüzgarlar Trakya'ya nemden yoksun ve kuru olarak eserler. Bölgenin genel iklimini yansıtan karakterlere ait veriler çizelge 2.13'te verilmiştir.

Bölgede yıllık yağış ortalama 600 mm civarındadır. Düşen yağışların bu derece yüksek olması nedeniyle bölgede birçok ürün sulama yapılmadan yetiştirilebilmektedir. Bununla birlikte; tarım alanlarının büyük bir kısımda tarla bitkileri yetiştirilmekte ve toprakların kullanım kabiliyetlerinin yüksek olması, nitelikli tohum ve yüksek oranda gübre kullanımı sonucu hemen hemen birçok üründe birim alandan alınan verimin Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına neden olmaktadır.

Çizelge 2.13. Genel İklim Karakterleri

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
EDİRNE												
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1954 - 2013)												
Sıcaklık (°C)	2.6	4.4	7.7	12.9	18.2	22.5	24.7	24.3	19.8	14.2	9.1	4.5
En Yüksek Sıcaklık (°C)	6.4	9.1	13.1	19.0	24.7	29.1	31.7	31.6	27.1	20.5	13.9	8.4
En Düşük Sıcaklık (°C)	-0.7	0.2	2.8	7.1	11.6	15.4	17.3	17.1	13.3	9.0	5.0	1.3
Güneşlenme Süresi (saat)	2.5	3.4	4.4	6.2	8.1	9.4	10.4	10.6	7.5	5.2	3.2	2.1
Yağışlı Gün Sayısı	12.9	9.8	10.0	10.6	10.1	8.4	5.7	4.3	4.7	7.8	11.1	13.8
Aylık Yağış Mikt.(kg/m ²)	63.2	51.7	50.8	47.2	52.0	44.7	32.0	23.6	36.8	52.7	68.1	69.9
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1954 - 2013)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	20.5	23.2	28.0	32.4	37.1	42.6	44.1	41.9	37.8	35.8	28.0	22.8
En Düşük Sıcaklık (°C)	-19.5	-19.0	-12.0	-4.1	0.7	6.0	9.3	9.1	1.3	-3.7	-8.6	-13.4
TEKİRDAĞ												
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1954 - 2013)												
Sıcaklık (°C)	4.8	5.2	7.5	11.9	16.9	21.4	23.8	23.7	19.9	15.4	11.0	7.1
En Yüksek Sıcaklık (°C)	8.1	8.8	11.0	15.7	20.6	25.3	27.9	28.0	24.3	19.6	14.7	10.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	2.0	2.2	4.1	8.1	12.6	16.5	18.9	19.2	15.9	12.0	7.9	4.3
Güneşlenme Süresi (saat)	2.4	3.2	4.1	5.4	7.5	9.1	9.5	9.0	7.2	4.5	3.2	2.3
Yağışlı Gün Sayısı	12.3	10.9	10.7	10.1	8.1	7.0	3.8	2.6	4.9	7.5	9.6	12.1
Aylık Yağış Mikt.(kg/m ²)	67.0	55.5	54.7	42.1	37.2	36.8	23.3	12.8	36.1	62.4	75.6	84.9
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1954 - 2013)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	21.5	24.7	28.1	30.0	33.5	40.2	38.4	37.5	34.5	35.1	27.9	23.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-12.3	-11.6	-10.4	-1.2	3.5	8.6	10.9	12.0	3.7	-1.8	-5.3	-10.9
KIRKLARELİ												
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1954 - 2013)												
Sıcaklık (°C)	2.9	4.0	6.8	12.0	17.3	21.6	23.9	23.3	19.2	13.9	9.0	4.9
En Yüksek Sıcaklık (°C)	6.5	8.2	11.8	17.6	23.4	27.9	30.5	30.3	25.9	19.7	13.5	8.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-0.1	0.6	2.8	7.1	11.5	15.4	17.7	17.4	13.8	9.7	5.6	2.1
Güneşlenme Süresi (saat)	2.4	3.4	5.1	6.3	8.4	9.1	9.6	9.6	7.3	5.6	3.3	2.1
Yağışlı Gün Sayısı	11.0	9.2	9.1	10.3	9.9	8.4	4.8	3.7	4.7	7.0	8.7	11.5
Aylık Yağış Mikt.(kg/m ²)	59.3	50.2	46.6	44.0	48.3	45.7	25.6	21.9	33.0	51.7	66.5	70.7
Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1954 - 2013)												
En Yüksek Sıcaklık (°C)	18.3	21.0	25.7	30.5	36.0	39.8	42.5	40.4	37.0	37.4	33.4	21.6
En Düşük Sıcaklık (°C)	-15.8	-15.0	-11.8	-3.0	1.4	5.8	8.8	8.7	3.0	-3.4	-7.2	-11.1

Kaynak : (Anonim 24), 2014, <http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx#sfU>

2.3.1.4. Temel Göstergeler

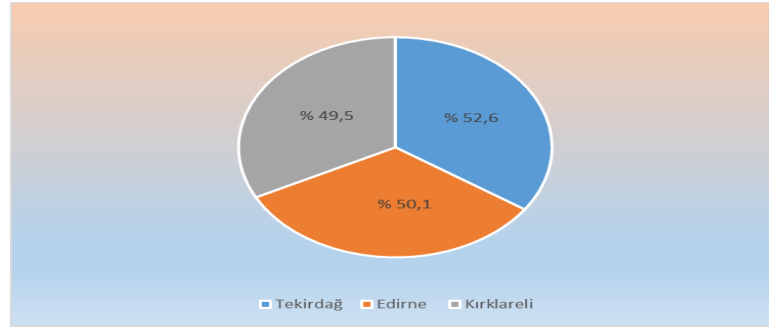
Araştırma bölgesindeki bazı temel göstergeler çizelge 2.14'te sıralanmıştır. Genel olarak bakıldığında araştırma bölgesindeki göstergeler, Türkiye geneli ile kıyaslandığında daha iyi yaşam koşullarına sahip olduğu izlenimi vermektedir. Bununla beraber iller bazında incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin çizelgeye göre; bölgede nüfusun en yoğun olduğu il, yıllık nüfus artış hızının en fazla olduğu il, en fazla göçe maruz kalan ve okuma yazma bilme oranının en yüksek olduğu il Tekirdağ, ancak ilköğretimde öğretmen başına en fazla öğrencinin düştüğü ve yüz bin kişi başına düşen hastane yatak sayısı en az olan il yine Tekirdağ'dır. Tekirdağ'daki göç ve nüfus hareketine paralel olarak sosyal gelişmişlik göstergelerini aynı oranda artırmadığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 2.14 Araştırma Yöresinin Temel Göstergeleri

Göstergeler	Edirne	Tekirdağ	Kırklareli	TR21	Türkiye
Şehir Nüfusunun toplam nüfusa oranı (2011) (%)	68,2	68,97	67,3	68,16	76,8
Nüfus yoğunluğu 2011 (kişi/km ²)	66	131	54	83,67	97
Yıllık nüfus artış hızı 2010-2011(‰)	22,5	39,0	22	27,83	13,5
Net göç hızı 2010-2011(‰)	-0,24	16,6	0,44	5,59	
Okuma yazma bilen oranı	94,7	96,6	96,3	95,9	93,9
İlköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 2011	16	22	18	18,67	20
Yüz bin kişi başına hastane yatak sayısı 2010	489	171	232	297,33	250
Uzman hekim sayısı 2010	492	483	207	394,00	63563
Bin kişi başına halk kütüphanelerinden yararlanma sayısı 2010	677	148	505	443,33	262
Belediyelerde kişi başına temin edilen günlük su 2010(litre/kişi/gün)	172	176	185	177,67	217
Kişi başına toplam elektrik tüketimi 2010 KWh	2566	6674	4730	4656,67	2334
Bin kişi başına otomobil sayısı 2010	105	91	102	99,33	102
Bir milyon nüfusta trafik kazası sayısı 2010	1642	1489	1629	1586,67	1584
İşsizlik oranı 2010	9,2	9,0	10,8	9,67	11,9
İşgücüne katılma oranı 2010	55,2	55,1	53,6	54,63	48,8
İstihdam oranı 2010%	50,1	49,8	47,8	49,23	43,0
İthalat 2011 Milyon \$	213,1	779,3	140,0	377,4	240 833,2
İhracat 2011 Milyon \$	60,2	655,1	105,9	273,7	134 954,4
Kişi başına ithalat 2011\$	532,8	938	411,8	627,5	3 223
Kişi başına ihracat	150,4	789,3	311,8	417,2	1 806
Kişi başına bitkisel üretim değeri 2010 TL	3 399	1027	1504	843,7	1 086
Kişi başına canlı hayvanlar değeri 2010 TL	1 409	722	1340	687,3	636
Kişi başına hayvansal ürünler değeri 2010 TL	880	503	964	782,3	517
Genel rekabetçilik endeksi bazında sıralama 2010	24	7	31		

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli.

Şekil 2.13'te illerin istihdam oranları gösterilmektedir. Şekilden de anlaşılacağı gibi; istihdam oranının en yüksek olduğu il Tekirdağ'dır. Edirne ikinci sırada ve Kırklareli üçüncü sıradadır.

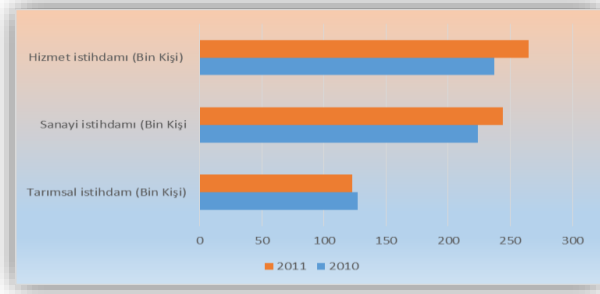
Şekil 2.13. İllerin İstihdam Oranları

Çizelge 2.15. araştırma bölgesindeki istihdamın sektörel dağılımını, 2.16.iktisadi faaliyet kollarına göre gayrisafi katma değer (cari fiyatlarla), 2.17. ihracat ve ithalat yapan firma sayısını ve çizelge 2.18. gelir dağılımını göstermektedir.

Çizelge 2.15 İstihdamın Sektörel dağılımı, 2010-2011

Sektörler (15+yaş)	Trakya bölgesi (TR21)		Türkiye	
	2010	2011	2010	2011
Tarımsal istihdam (Bin Kişi)	127	123	5 683	6 143
Sanayi istihdamı (Bin Kişi)	224	244	5 927	6 380
Hizmet istihdamı (Bin Kişi)	237	265	10 985	11 587
Tarım istihdamı (%)	21,6	19,5	25,2	25,5
Sanayi istihdamı (%)	38,1	38,6	26,2	26,5
Hizmet istihdamı (%)	40,3	41,9	48,6	48,1

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli,

Şekil 2.14. Araştırma Bölgesinde İstihdamın Sektörel Dağılımı

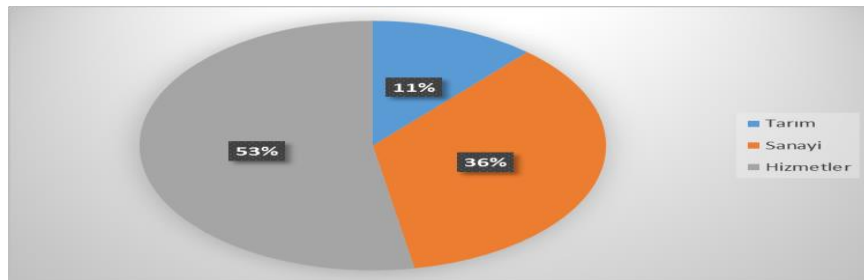
Araştırma bölgesinde tarımsal istihdamın Türkiye geneline göre daha düşük olduğu ve giderek azaldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 2.16 İktisadi faaliyet kollarına göre Gayrisafi Katma Değer(Cari f.)

Sektörler	Trakya bölgesi (TR21)		Türkiye	
	2007	2008	2007	2008
Gayrisafi katma değer	19 869 898	23 227 726	754 384 542	854 585 214
Kişi başına GSKD	13 733	15 682	10 744	12 020
Tarım	2 323 860	2 679 030	64 331 717	72 274 585
Sanayi	6 975 313	8 268 925	209 515 201	232 475 082
Hizmetler	10 570 725	12 279 770	480 537 624	549 835 548

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli.

Diğer taraftan tarım sektörünün yarattığı GSKD incelendiğinde artış gözlenmektedir. Bölgede uygulanan tarım tekniklerinin giderek daha bilinçli olarak uygulanması, önder nitelikteki çiftçi sayısının oldukça fazla olması ve dolayısıyla Önder Çiftçi Derneği'nin bu yöndeki çabaları, verimin artırılmasını ve elde edilen katma değer de yükselmesini sağlamaktadır.

Şekil 2.15. İktisadi faaliyet kollarına göre Gayrisafi Katma Değer

Çizelge 2.17.'de bölgede dış ticaret yapan firma sayıları gösterilmektedir. Çizelgeye göre Trakya bölgesinde 2010 yılı itibariyle 442 adet ihracat ve 639 adet ithalat yapan firma bulunmaktadır.

Çizelge 2.17İhracat ve ithalat yapan firma sayısı

	Trakya Bölgesi TR21	Türkiye	%
İhracat	442	54565	0,8
İthalat	639	66759	0,9

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli.

En önemli gelişmişlik göstergesi olan gelir dağılımı, araştırma bölgesinde, çizelge 2.18'de görüldüğü gibidir.

Çizelge 2.18Dağılımı (2007-2011)

%20'lik fert grupları	Türkiye (Genel)		Araştırma Bölgesi (Batı Marmara)	
	2007	2011	2007	2011
İlk yüzde 20	5,8	5,8	7,6	6,9
İkinci yüzde 20	10,6	10,6	13,2	11,7
Üçüncü yüzde 20	15,2	15,2	17,0	16,0
Dördüncü yüzde 20	21,5	21,7	22,2	21,6
Son yüzde 20	46,9	46,7	40,0	43,8
Gini Katsayısı		0,400		0,365
Son yüzde 20/İlk yüzde 20(P80/P20)	8,8	8,1	5,3	6,3

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli,Anonim (25), 2014, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1380035792-5.Sivil_G20_Turkiye_Raporu.pdf, s.20

Hane halkları kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanarak 5 gruba ayrıldığında; "İlk yüzde 20'lik grup" geliri en düşük olan grubu, "Son yüzde 20'lik grup" ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır. Buna göre 2011 yılında Türkiye genelinde geliri en düşük olan gruba denk gelen ilk %20'lik grubun milli gelirden aldığı pay %5,8'dir. Geliri en yüksek son %20'lik grubun milli gelirden aldığı pay ise %46,7 civarındadır. Aynı rakamlar Batı Marmara Bölgesi için sırasıyla %6,9 ve %43,8'dir. Bu veriler ışığında Batı Marmara Bölgesi ve Türkiye ortalaması arasında fazla bir fark olmamakla birlikte; Batı Marmara Bölgesi'ndeki gelir dağılımının Türkiye geneline kıyasla bir miktar daha iyi olduğu söylenebilir. Daha önce de değinildiği gibi TR21 Trakya Bölgesi'nin gelir dağılımının incelenmesine olanak verebilecek 2003 yılından daha güncel bir yılın verisine maalesef ulaşılamamıştır. Ancak TR21 Trakya Bölgesi özelindeki gelir dağılımı koşullarının Batı Marmara Bölgesi'ndeki koşullarla uyum içinde olduğu tahmin edilmektedir.

P80/P20 yüzde göstergesi en zengin yüzde 20'lik grubun geliri en düşük yüzde 20'lik gruba göre toplam gelirden kaç kat daha fazla pay aldığını göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Çizelge 2.18'deki en düşük ve en yüksek oranlar kullanılarak hesaplanan bu değerler oldukça çarpıcıdır.

Toplumdaki gelir dağılımının durumunu daha net görebilmek amacıyla Gini katsayısı kullanılmaktadır. Gini katsayısı, Corrado Gini isimli istatistikçi tarafından 20. yy başlarında geliştirilmiştir. 0 ve 1 arasında değişen bu katsayıya göre toplumdaki en zengin ve en fakir arasındaki fark ortaya konulabilmektedir. Bilindiği gibi Katsayı sıfıra (0) yaklaştıkça gelir dağılımının düzeldiği, bir (1)'e yaklaştıkça ise gelir dağılımının adaletsizleştiği anlaşılmaktadır. Gerek Gini katsayısı ve gerekse P80/P20 oranı araştırma alanında gelir dağılımının Türkiye geneline göre daha iyi olduğunu göstermektedir.

Çizelge 2.19Araştırma Bölgesinde Hanehalklarının Gelirlerinin Dağılımı

Ana Gelir grupları	Trakya Bölgesi (TR21)		Türkiye	
	Milyar TL	%	Milyar TL	%
Toplam gelir	3 604 355	100	16 183 014	100
Maaş, ücret	1 065 824	29,6	62 560 876	38,7
Yevmiye	85 360	2,4	5 041 943	3,1
Toplam müteşebbis	1 461 231	40,5	51 816 640	32
Tarım	985 524	27,3	15 932 430	9,8
İmalat	51 307	1,4	6 415 957	4
İnşaat	13 746	0,4	2 128 781	1,3
Ticaret	290 635	8,1	16 923 324	10,5
Hizmet	120 019	3,3	10 416 148	6,4
Mülk gelirleri	269 603	7,5	10 072 705	6,2
Gayrimenkul	70 555	2	5 811 909	3,6
Menkul Kıymet	199 048	5,5	4 260 797	2,6
Toplam karşılıksız	722 337	20	32 339 850	20
Devletten	655 117	18,2	28 238 196	17,4
Yurt dışından	11 472	0,3	974 995	0,6
Diğer	55 748	1,5	3 126 658	1,9

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli.

Çizelge 2.20Hanehalklarının Harcamalarının Dağılımı (%)

Ana Harcama Grupları	Trakya Bölgesi (TR21)		Türkiye	
	2009	2010	2009	2010
Gıda ve alkolsüz içecekler	21,6	22,9	23,0	21,9
Alkollü içecekler ve tütün	4,7	5,1	4,1	4,5
Giyim ve ayakkabı	5,1	5,0	5,1	5,1
Konut, su, elektrik, gaz, yakıtlar	27,9	27,4	28,2	27,1
Mobilya, ev aletleri, ev bakım hizmetleri	5,6	6,6	6,2	6,3
Sağlık	3,2	3,3	1,9	2,1
Ulaştırma	12,6	12,4	13,6	15,1
Haberleşme	4,5	4,2	4,2	4,1
Eğlence ve kültür	2,5	2,2	2,6	2,8
Eğitim	1,7	0,8	1,9	2,0
Lokanta ve oteller	6,4	6,5	5,2	5,4
Çeşitli mal ve hizmetler	4,2	3,6	4,0	3,7
Toplam tüketim harcaması	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak : Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli,

Hanehalklarının elde ettikleri gelirlerin kaynaklar çizelge 2.19'da gösterilmektedir. Bölgede elde edilen gelirin %27,3'ü tarım kesiminden elde edilmektedir. Türkiye ile karşılaştırıldığında (%9,8) bölgede tarımın önemi daha da anlaşılmaktadır. Elde edilen gelirin hangi tüketim gruplarına dağıldığına ilişkin göstergeler ise çizelge 2.20'de verilmiştir.

Bölgedeki tüketicilerin harcamaları içinde en büyük payı Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar gibi sabit harcama kalemleri oluşturmaktadır. İkinci sırada gıda ve alkolsüz içecekler, üçüncü sırada ise ulaştırma gelmektedir.

Çizelge 2.21., Türkiye ve çeşitli ülkelerde kişi başı yıllık bazı gıda maddelerinin tüketimi ile ilgili bilgiler vermektedir.

Çizelge 2.21. Türkiye ve Çeşitli Ülkelerde Kişi Başı Gıda Tüketimi(kg/yıl)

Ülkeler	Buğday	Şeker ve Tatlan.	Patates	Meyve	Sebze	Et	Süt	Yumurta	Yağ	
									Bitk.	Hay.
Almanya	82.1	51.2	69.5	88	94.5	87.9	247.2	12	17.3	20.7
ABD	84.8	67.6	55.6	111	127.6	122.8	253.8	14.3	29.1	5.7
Avusturya	88.3	46.9	61.9	156	95.9	103.2	235.1	13.9	22.2	21.1
Danimarka	91.6	53.3	81.6	112.4	97.8	98.8	295.6	19.6	24.5	27
İspanya	87.4	61.5	73	88	155.7	98.2	177.5	14.9	6	4.9
İsrail	113.8	26.1	44.7	139.3	178.3	98.9	178.3	9.5	27.8	1.3
İsveç	80.2	25.7	60.9	117.2	88.4	111.6	355.9	11.2	27.7	15.9
Kanada	88.9	42.8	69.6	142.9	123.1	78.7	206.8	11	15.7	18.3
Tunus	201.7	35.8	36.7	87.5	216.1	27.3	106.9	7.5	17.8	1
Türkiye(Yıllık)	191	9.7	33.4	110.6	223.8	24.4	140.3	6.3	7.7	2.2
Türkiye(Aylık)	15,9	0,8	2,8	9,2	18,7	2,0	11,7	0,5	0,6	0,2
Türkmenistan	196.3	27.2	48.1	42.1	131.9	41.4	138.7	9.1	21.7	2.4
Yunanistan	137.8	33.2	79.1	164.3	240.7	75.7	314.7	8.7	26.2	3.3

Kaynak: Anonim (26), 2014, <http://www.fao.org/statistics/en/>

<http://www.investingaziantep.gov.tr/upload/yazilar/Turkiye-Gida-Sektoru-Raporu-379778.pdf>

Türkiye'de kişi başına yıllık un tüketimi 191 kg, şeker, tatlandırıcı vb 9,7 kg, patates 33,4 kg, meyve 110,6 kg, sebze 223,8 kg, et 24,4 kg, süt 140,3 kg, bitkisel yağ 7,7 kg ve hayvansal yağ 2,2 kg dolayında tüketilmektedir. Aylık olarak incelendiğinde; Türkiye'de buğday içeren çeşitli gıdaların kişi başına 16 kg'a yakın bir miktarda tüketildiği anlaşılmaktadır. Buna karşılık aylık et tüketiminin 2 kg olduğu görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı tarafından hazırlanan Türkiye Gıda Sektörü Raporu'na göre ise Türkiye'de Kişi Başına Yiyecek ve İçecek Tüketimi ile ilgili bilgiler biraz daha farklıdır. Örneğin bu rapora göre Türkiye'de kişi başına aylık tüketilen et ve balık miktarı 2,7 kg, süt miktarı 11,7 kg, meyve miktarı 9,5 kg ve sebze miktarı ise 18,7 kg olarak belirtilmiştir.

Tüm gelişmişlik göstergeleri ele alındığında Ulusal Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından açıklanan bilgilere göre bölgedeki illerin gerek yaşam

kalitesi, gerek markalaşma ve gerekse ticaret becerisi ve üretim potansiyeli bakımından durumu negatif eğilimindedir. Örneğin; Edirne genel endeks bazında 26. Sıradan 24. sıraya, Tekirdağ ise 8. Sıradan 7. Sıraya çıkmıştır. Kırklareli ise mevcut yerini korumuştur (çizelge 2.22).

Çizelge 2.22. Araştırma alanındaki illerin Rekabetçilik Endeksi Sıralamaları

Endeksler	Edirne			Tekirdağ			Kırklareli		
	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Genel endeks bazında sırası	26	25	24	8	8	7	31	30	31
Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi alt endeksi bazında sırası	9	11	8	34	39	35	36	40	34
Markalaşma ve yenilikçilik alt endeksi bazında sırası	40	37	37	25	21	20	37	49	55
Ticaret becerisi ve üretim potansiyeli alt endeksi bazında sırası	50	48	44	11	11	10	34	45	21
Erişebilirlik alt endeksi bazında	26	24	26	4	3	3	25	27	28

Kaynak: Anonim (27), 2014,
URAK, http://www.urak.org/haberler/URAK_IllerarasiRekabetcilikendeksi2009-2010.pdf

2.3.2. Trakya Bölgesinin Tarımsal Yapısı İle İlgili göstergeler

2.3.2.1. Arazi Sınıfları ve Kullanım Durumu

Kullanma kabiliyet sınıflamasında en geniş kategoriye oluşturan kabiliyet sınırları sekiz adet olup toprak zarar ve sınırlandırmaları I. sınıftan VIII. sınıfa doğru artmaktadır. İlk dört sınıftaki arazi iyi bir toprak idaresi altında, yöreye adapte olmuş tarla bitkileri ile, orman, mer'a ve çayır bitkilerini iyi bir şekilde yetiştirme yeteneğine sahiptir. V., VI., ve VII. Sınıflar buldukları yöreye adapte olmuş yerli bitkilerin yetişmesine elverişlidir. Bunlardan V. ve VI. sınıflarda, toprak ve su koruma önlemleri alınması koşulu ile bazı özel bitkiler yetiştirilebilir. VIII. sınıf araziler, çok etkin ve pahalı ıslah çalışmaları ile üretime alınabilirse de mevcut piyasa koşullarında, elde edilecek ürün yatırım harcamalarını karşılayamamaktadır.

Çizelge 2.23'te araştırma alanının ve Türkiye'nin arazi kullanım yetenek sınıfları açısından dağılımı verilmektedir. Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında genel olarak tarım kültürü yapılabilecek alanlar I. - IV. sınıflar arasında kalan arazilerdir. Konuya bu açıdan bakıldığında Türkiye'de tarıma elverişli tarım arazileri genel toprak varlığının % 34,12'si kadardır. Yani toprak varlığımızın 1/3'üdür.

Çizelge 2.23. Yetenek Sınıflarına Göre Arazi Kullanım Durumları

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları	Tekirdağ (ha)	%	Edirne (ha)	%	Kırklareli (ha)	%	Türkiye (ha)	%
I	55536	8,97	69468	11,19	62434	9,54	5013000	6,44
II	279730	45,19	225681	36,37	217103	33,16	6759000	8,69
III	169948	27,45	195818	31,56	129976	19,85	7574000	9,74
IV	53375	8,62	46419	7,48	41784	6,38	7201000	9,26
V	218	0,04	820	0,13	0	0,00	165000	0,21
VI	29625	4,79	38737	6,24	129875	19,84	10238000	13,16
VII	29056	4,69	42059	6,78	71792	10,97	36289000	46,65
VIII	1540	0,25	1533	0,25	1709	0,26	4558000	5,86
Toplam (000 ha)	619028	100,00	620535	100,00	654673	100,00	77797000	100,00

Kaynak: Anonim (29), 2014, <http://tarim.kalkinma.gov.tr/wpcontent/uploads/2015/01/collesmeileMucadeleTurkiyeUlusalEylem>, Cangir, Cemil ve ark.(1995), 'Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanımı', T.Z.M.O. VI. Teknik Kongresi (9-13 Ocak 1995), s:236, T.C.Z.B. Kültür Yayınları No:26, T.C.Z.B. Matbaası, Ankara.

Toprak varlığı dikkate alındığında I. - IV. sınıf arazi varlığının toplam alana oranına bakıldığında Tekirdağ % 90,24, Edirne % 86,60 ve Kırklareli % 68,93 olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen rakamlar göz önüne alındığında araştırma alanındaki toprakların tarım kültürüne oldukça elverişli olduğu söylenebilir.

Araştırma alanında tarım topraklarının yanlış ve amaç dışı kullanımı da yaygındır. Bölgede yapılan bir araştırmaya göre Tekirdağ'da tüm arazi varlığının % 18'i (111 208 ha), Edirne'de %24,1'i (150 019 ha) ve Kırklareli' de % 24,6 (161 375 ha) oranındaki alanların yanlış ve amaç dışı kullanıldığı tespit edilmiştir (Cangir ve Poyraz , 1997). Bununla birlikte bölge tarım topraklarının % 85'inde az çok, erozyon ve çeşitli amenajman sorunları vardır. Bu sorunların bir diğer nedeni de arazilerin doğal nitelik ve yeteneklerine uygun olarak

kullanılmamasıdır. Son yıllarda giderek yaygınlaşan ve ürkütücü boyutlara ulaşan, tarım topraklarının amaç dışı kullanımı ise Trakya bölgesi topraklarının daha da önemli bir sorunudur. Çünkü; her üç ilde yalnızca anayol yakınındaki amaç dışı kullanılan tarım alanı yaklaşık 45.000 ha dolayındadır.

2.3.2.2. Tarım İşletmelerinin Yapısı

Çeşitli ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de tarım işletmelerinin sınıflandırılmasında işletme genişliklerinin ölçüt olarak alınması en çok uygulanan bir yöntemdir. Tarım işletmelerinin büyüklük ölçütü doğal olarak bölgesel iklim koşulları, toprak özellikleri ve pazar durumuna göre değişmekteyse de toprak genişliği yine de bu sınıflamada önemli bir ölçüt olarak görülmektedir.

Türkiye’de yıllar itibariyle işletme sayılarında meydana gelen değişimler Çizelge 2.24’te verilmiştir. GTHB çiftçi kayıt sistemine göre Türkiye’de ortalama parsel sayısı ve parsel büyüklüğü incelendiğinde ülkemizdeki tarım işletmelerinin büyük çoğunluğunun küçük köylü işletmeleri şeklinde faaliyette bulunduğu görülmektedir. Çizelgeye göre; Türkiye’de işletme başına 2002 yılında 5,9 adet parsel düşmekteyken bu rakam 2011 yılında 6,9 adet parsel olmuştur. 2011 yılı itibariyle işletme arazisi büyüklüğü ise 2002 yılında 63,7 iken 68,1 dekar olmuştur. Toprak mülkiyetinin dengesiz dağılımı yanında, işletmelerin sahip olduğu toprakların küçük, dağınık ve düzensiz parçalar halinde oluşu, verimliliği ve işgücü başarısını büyük ölçüde düşürmektedir. Yetersiz olan işletme arazisinin yanında parsellerin dağınık ve parçalı olması da üretimin etkinliğini azaltmakta, özellikle makine ve insan işgücü masraflarının artmasına neden olmaktadır.

Çizelge 2.24. Türkiye’de Ortalama Parsel Sayısı ve Parsel Büyüklüğü

Yıllar	Parsel Sayısı (P)	Çiftçi Sayısı (Ç)	Alan (dekar) (A)	P/Ç	A/Ç
2002	15,332.976	2,588.666	164.960.378	5,9	63,7
2006	16,457.203	2,609.723	164.930.261	6,3	63,1
2011	15,856.663	2,292.380	156.287.667	6,9	68,1

Kaynak: Anonim (30), 2014, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Taslak Raporu, 2012, Ankara, s.15-16(GTHB ÇKS’ye Göre)

Öte yandan, tarım işletmelerinin ölçek genişliklerine bakıldığında (çizelge 2.25), 1950’li yıllardan 2000’li yıllara kadar ortalama işletme ölçeğinde genel bir azalış yaşanmıştır. Nitekim 1950 yılında 7,7 hektar olan ortalama işletme ölçeği 2001 yılına gelindiğinde 6,1 hektar seviyesine gerilemiştir. TÜİK tarafından gerçekleştirilen 2001 Genel Tarım Sayımı (GTS) sonuçlarına göre, Türkiye’de tarım arazilerinin büyüklüğü 22,1 milyon ha’dır. Tarımsal İşletmeler Anketi sonuçlarına göre ise, bu alanın 18,4 milyon ha’ı tarım işletmelerinin tasarrufunda bulunmaktadır. 100 dekardan küçük araziye sahip olan işletmelerin toplam işletme sayısı içindeki payı %83.3’dür. Öte yandan, 100 dekardan büyük işletmelerin toplam işletmeler içindeki oranı %16.7 iken, işledikleri arazinin toplam arazi içindeki oranı %57.07’dir. Benzer şekilde 500 dekardan büyük işletmelerin oranı sadece %0.71 iken, işledikleri arazinin oranı %11.34’dür (İnan, 2006).

Çizelge 2.25. Türkiye’de İşletme Sayısı, Arazi Miktarı ve Ortalama İşletme Büyüklüğü

Yılı	İşletme Sayısı (Bin Adet)	Arazi (Bin Hektar)	Ortalama İşletme Büyüklüğü (dekar)
1950	2.528	19.452	77
1980	3.559	22.764	64
1991	3.967	23.451	59
2001	3.022	18.435	61
2011	2.292	15.629	68

Kaynak: Anonim (30), 2014, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Taslak Raporu, 2012, Ankara, s.15-16 (GTHB ÇKS’ye Göre)
Yücer, A.A. ve Ark., 2013, “Tarım Arazilerinin Bölünmesinin Önlenmesine Yönelik Yasal Düzenleme Hakkında Düzenleyici Etki Analizi”, ISBN : 978-605-4672-26-4, Ankara.s.15.

Buna karşılık, AB ve AB üyesi bazı ülkelerdeki verilere bakıldığında, seçilen Fransa, Almanya ve İspanya ile AB genelinin 2007 yılı itibarıyla ortalama işletme büyüklüklerinin sırasıyla 52,1 hektar, 45,7 hektar, 23,8 hektar ve 12,6 hektar olduğu görülmektedir. Bu değerler Türkiye ortalamasının (6,8 hektar) oldukça üzerinde olup, bu durum Türkiye’nin söz konusu ülkelerle rekabet edebilirlik hususunda sorunlar yaşayabileceği göstermektedir.

Çizelge 2.26. AB ve Seçilmiş Bazı AB Ülkelerinde Tarımsal İşletme Sayısı, Toplam Tarım Alanı ve Ortalama İşletme Büyüklükleri

Ülke	Yıllar	İşletme Sayısı (Bin Adet)	Toplam Tarım Alanı (Bin Hektar)	Ortalama İşletme Büyüklüğü (Dekar)
Fransa	2007	527	27.457	521
Almanya	2007	371	16.800	457
İspanya	2007	1.044	24.893	238
AB	2007	13.700	172.620	126

Kaynak: EU, 2011; Günlü, 2012.

Anonim (31), 2014, (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Smarter,_greener,_more_inclusive_-_indicators_to_support_the_Europe_2020_strategy)

Araştırma bölgesinde tarımsal işletme sayısı, toplam tarım alanı ve ortalama işletme büyüklükleri çizelge 2.27’de gösterilmiştir. Çizelge, Türkiye verileri ile karşılaştırıldığında gerek ortalama parsel sayısı ve gerekse işletme büyüklüğü açısından Türkiye genelinin üzerinde bir yapı sergilemektedir. Türkiye’de 2011 yılı itibarıyla işletme büyüklüğü 68 da iken Tekirdağ’da bu rakam 2012 itibarıyla 114 da’dır.

Çizelge 2.27. Araştırma bölgesinde Tarımsal İşletme Sayısı, Toplam Tarım Alanı ve Ortalama İşletme Büyüklükleri (2012)

İl Adı	Çiftçi Sayısı	Alan (da)	Parsel Sayısı	Ort. Parsel S.	Ort. İşletme (da)	Ort. Parsel B. (da)
Edirne	31.962	2.755.224	296.469	9,28	86,20	9,3
Tekirdağ	27.711	154.560	259.518	9,37	113,84	12,1
Kırklareli	18.642	1.837.387	201.868	10,83	98,56	9,1
Toplam (TR21)	78.315	4.747.171	757.855	10,00	100,00	10,0
Toplam Türkiye	2.292.380	156.287.667	15.856.663	6,92	68,18	9,9

Kaynak: Anonim (32) GTHB, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, ÇKS Kayıtları, 2012.

Yücer, A.A. ve Ark., 2013, "Tarım Arazilerinin Bölünmesinin Önlenmesine Yönelik Yasal Düzenleme Hakkında Düzenleyici Etki Analizi", ISBN : 978-605-4672-26-4, Ankara.s.15.

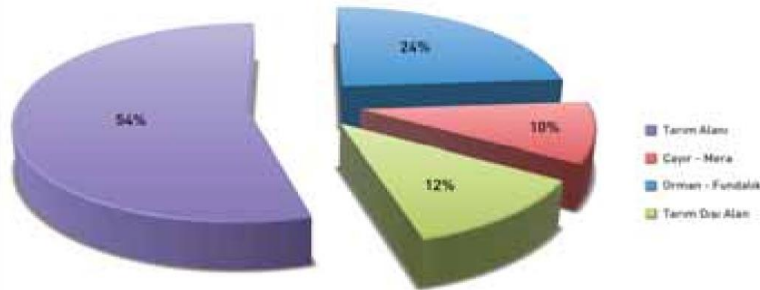
2.3.2.3. Tarımsal Üretim

Araştırma alanında genel olarak arazinin kullanım durumu beş ana kategoride değerlendirilmiştir. Arazi kullanım durumlarına dikkate alındığında toplam il yüzölçümünde işlenen tarım alanlarının en fazla Tekirdağ ilinde olduğu; buna karşılık Kırklareli’de orman varlığının toplam arazinin yaklaşık 1/3’ünü oluşturduğu görülmektedir. Çizelge 2.28 incelendiğinde Trakya araştırma alanındaki arazilerin %95’ten fazlasının tarla bitkileri üretimi ile geçimlerini sağladıkları anlaşılmaktadır. İşletmelerin önemli bir bölümünde hayvancılık faaliyeti tarla bitkileri üretimi ile birlikte yürütülmektedir. Ekilen arazilerin dağılımına bakıldığında ie, en fazla tarım alanının (%39) Tekirdağ ilinde olduğu, bunu %35,3 ile Edirne ve %25,7 ile Kırklareli’nin izlediği görülmektedir.

Çizelge 2.28. Tarım Alanlarının Kullanım Şekline Göre Dağılımı (2013)

Arazinin Kullanılış Biçimleri	Edirne	Tekirdağ	Kırklareli	TR21		Türkiye
	(da)	(da)	(da)	(da)	%	(da)
Tarla Bitkileri	2770730	3058868	2029236	7858834	95,4	156128995
Nadas	2731	1042	38707	42480	0,5	41475865
Sebze Bahçeleri	77747	51318	26545	155610	1,9	8084876
Meyveler, içecek (Bağlar) ve Baharat bitkileri	57834	96889	22165	176888	2,1	32320346
Süs Bitkileri	2500	35	4	2539	0,0	45037
Toplam Tarım Alanı	2911542	3208152	2116657	8236351	100,0	238055119
%	35,3	39,0	25,7	100,0	-	-

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Şekil 2.16. TR21TrakyaBölgesiAraziKullanım Durumu

Türkiye'deki tarım işletmelerinin çoğunda işlenen araziler, işletme sahibi ve yöneticisi konumunda olan çiftçilerin mülkiyetindedir. Mülk sahibinin aynı zamanda işletme yöneticisi olması durumunda, bu tip işletmeye *doğrudan doğruya işletme* ya da *mülk (zati) işletme* adı verilir¹. Türkiye'de tarımsal işletmelerin tasarrufundaki tarım arazisinin tasarruf şekli incelendiğinde, yalnız kendi tarım arazisini işleten işletmelerin toplam işletme içindeki oranı %85,1 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2008).

Trakya Bölgesinde ise; Çiftçilerin %66'sı yalnızca kendilerine ait alanlarda üretim yaparken, yaklaşık üçte biri devlet, vakıf ve/ya şahıs arazilerini kiralayarak üretim yaptıkları araziye genişletmektedir. Üreticilerin dörtte biri (% 25,3) 50 dekar ya da daha küçük arazilerde üretim yapmaktadır. (Anonim, 2012, s.10).

Türkiye'deki buğdayın yaklaşık olarak %9'u, ayçiçeğinin %40'ı, Çeltiğin %46'sı ve kanolanın %76'sı Trakya'da (Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli) üretilmektedir (çizelge 2.29). Genel olarak işlenen alanların büyük bir kısmında tarla bitkileri yetiştirilmekte; bağcılık ve meyvecilik (zeytin alanları dahil) yapılan alanların Tekirdağ ilinde, sebze üretiminin de Edirne ve Kırklareli illerindeki payı daha fazladır.

Çizelge 2.29. Türkiye ve Trakya'da Bitkisel Üretimin Karşılaştırılması (2013)

Ürün Adı	Ekilen alan (dekar)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	Fark
Arpa (Biralık)	1.784.600	200	0,01	560.000	75	0,01	314	375	61
Arpa (Diğer)	25.420.500	276.991	1,09	7.340.000	118.751	1,62	289	429	140
Buğday	64.940.000	4.238.593	6,53	17.975.000	1.578.898	8,78	278	374	96
Çavdar	1.381.656	7.102	0,51	365.000	2.648	0,73	265	373	108
Çeltik	1.105.924	487.506	44,08	900.000	416.586	46,29	814	855	41
Kuşyemi	2.133	33	1,55	350	5	1,43	164	152	-12
Mısır (Dane)	6.599.980	74.385	1,13	5.900.000	66.546	1,13	895	895	0
Tritikale (Dane)	354.024	24.797	7,00	118.000	10.902	9,24	334	440	106
Yulaf (Dane)	925.490	12.558	1,36	235.000	4.552	1,94	254	362	108
Aspir	292.920	329	0,11	45.000	60	0,13	154	182	28
Ayçiçeği (Yağlık)	5.202.600	2.294.048	44,09	1.380.000	534.210	38,71	265	233	-32
Kolza (Kanola)	311.272	229.873	73,85	102.000	77.557	76,04	328	338	10
Susam	248.070	427	0,17	15.457	27	0,17	62	63	1
Yerfıstığı	359.428	250	0,07	128.265	75	0,06	357	300	-57

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Türkiye ve Trakya'da Bitkisel Üretimin Karşılaştırılması çizelge 2.29'da gösterilmektedir. Araştırma alanında kapladıkları alanlar dikkate alındığında en önemli tarla ürünleri buğday (423 859 ha), çeltik(48 751 ha), arpa(79 000 ha) ve mısırdır(7 440 ha).

Çizelge 2.30'da araştırma alanındaki illerde ekilen tahılların alan, üretim ve verimine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buğday en fazla Tekirdağ ilinde çeltik

¹Suat Aksoy, Tarım Hukuku, A.Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları, No:907, Ankara 1984, s.78.

ise Edirne ilinde ekilmektedir. Bununla beraber; ortalama verimler her ikisinde de Tekirdağ ilinde daha yüksek olarak görülmektedir.

Çizelge 2.30. Araştırma Alanında Tahılların Ekilen Alan, Üretim ve Verimi

Ürün adı	Tekirdağ			Edirne			Kırklareli		
	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Arpa (Biralık)				200	75	375			
Arpa (Diğer)	143.840	63.422	441	62.650	25.405	406	70.501	29.924	424
Buğday (Diğer)	1.683.887	631.164	378	1.392.230	508.624	365	1.162.476	439.110	378
Çavdar	1.433	645	450	2.713	1.057	390	2.956	946	320
Çeltik	31.000	28.899	932	430.401	361.918	841	26.105	25.769	987
Mısır (Dane)	1.136	646	569	19.167	14.209	741	54.082	51.691	956
Tritikale (Dane)	2.056	921	448	11.625	5.399	464	11.116	4.582	412
Kuşyemi	33	5	152						
Yulaf(Dane)							8.937	3.194	357
Toplam	1863385	725702	3370	1918986	916687	3582	1336173	555216	3834

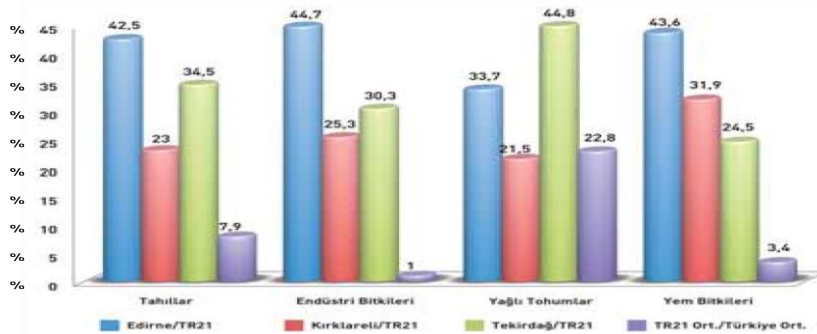
Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Çizelge 2.31'de ise yağlı tohumların ekilen alan, üretim ve verimi gösterilmiştir. Bölgede ayçiçeği ve kanola üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda aspir ekilen alanlarda da artışlar gözlenmektedir. Yağlı tohumlar üretiminde ayçiçeği önemli bir paya sahiptir. Yani, Türkiye'de üretilen ham yağın önemli bir bölümü ayçiçeğinden elde edilmektedir. Bu sebeple yağlı tohumlar üretimine bakıldığında ayçiçeği üretiminin büyük bir kısmının Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bölgenin toplam ayçiçeği üretim alanı 2013 yılı itibariyle 229 405 ha olup bu miktar Türkiye toplam ayçiçeği ekim alanlarının % 44'ünü oluşturmaktadır. Bölgedeki kanola üretimi ise 22 987 ha olup, bu rakam Türkiye üretiminin %74'üne denk gelmektedir. Araştırma bölgesinde en fazla kanola üretimi (%80) ve ayçiçeği üretimi (%40) Tekirdağ ilinde yapılmaktadır.

Çizelge 2.31 Araştırma Alanının Yağlı Tohumlar Ekilen Alan, Üretim ve Verimi

Ürün adı	Tekirdağ			Edirne			Kırklareli		
	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ekilen alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Aspir	110	16	145	219	44	201			
Ayçiçeği (Yağlık)	925.469	211.671	229	775.385	175.857	227	593.194	146.682	247
Kolza (Kanola)	184.527	62.095	337	20.920	7.221	345	24.426	8.241	340
Susam				427	27	63			
Yerfıstığı				250	75	300			

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Şekil 2.17. Tarla Bitkileri Üretiminde İllerin Bölge ve Bölgenin Ülke İçindeki Payları

Türkiye ve araştırma bölgesinde canlı hayvan varlığı 2013 yılı itibariyle, çizelge 2.32'de gösterilmiştir. Türkiye'deki sığır varlığının %8'i, koyun varlığının %6'sı, ördek ve kaz varlığının %12'si ve arı kovanının %2,2'si TR 21 bölgesinde bulunmaktadır.

Çizelge 2.32. Türkiye ve Araştırma Bölgesinde Canlı Hayvan Varlığı (2013)

Türler	Edirne	Tekirdağ	Kırklareli	Toplam TR21	Türkiye	TR21/Türkiye %
Sığır(Yerli)	4.377	1936	3518	9.831	2348487	0,4
Manda	140	698	1482	2.320	117591	2,0
Sığır (Kültür)	133.732	129402	138307	401.441	5954333	6,7
Sığır (Melez)	39.496	22701	15889	78.086	6112437	1,3
Koyun Merinos	47.759	19771	705	68.235	1799081	3,8
Koyun (Yerli)	203.667	160888	244450	609.005	27485166	2,2
Keçi (Kıl)	54.121	56881	76633	187.635	9059259	2,1
Yumurta tavuğu	212610	683360	342991	1.238.961	88720709	1,4
Ördek	12311	11179	10021	33.511	367821	9,1
Et Tavuğu	42000	-	27674	69.674	177432745	0,0
Hindi	13496	29382	12108	54.986	2925473	1,9
Kaz	10354	5566	5669	21.589	755286	2,9
Arı Kovanı	48939	49426	47763	146.128	6641348	2,2

Kaynak : Anonim (34), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul>,2013

Çizelge 2.33. Yıllar itibariyle Tarımsal Ürün Değerleri(Milyon TL)

İller/Bölgeler	Yıl	Bitkisel Üretim Değeri	Canlı Hayvan Değeri	Hayvansal Ürün Değeri
Edirne	2008	1162	366	285
	2009	1086	387	284
	2010	1327	550	344
Tekirdağ	2008	935	352	289
	2009	751	360	320
	2010	820	577	401
Kırklareli	2008	525	284	195
	2009	438	286	170
	2010	500	446	320
TR21	2008	2621	1002	768
	2009	2275	1033	774
	2010	2648	1572	1066
Türkiye	2008	66010	25521	23817
	2009	68267	28146	26611
	2010	80038	46873	38128

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul>,2013

Anonim (34), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul>,2013

Çizelge 2.33'te ise bitkisel ve hayvansal üretim değerleri iller itibariyle gösterilmiştir. Bitkisel üretim değeri Edirne ilinde, canlı hayvan ve hayvansal ürün değeri ise Tekirdağ'da daha yüksek görülmektedir.

2.3.2.4. Tarımsal Örgütlenme

Bölgede, Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin 32.676, Sulama Kooperatifinin 19.158, Su Ürünleri Kooperatifinin 1.369, Pancar Ekicileri Kooperatifinin 90.412 olmak üzere kırsal örgütlere bağlı 143.615 üye bulunmaktadır. Trakya Bölgesinde tarımsal örgütlenmeye ilişkin veriler çizelge 2.34'te gösterilmektedir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi araştırma bölgesi tarımsal örgütlenmeye oldukça önem vermektedir.

Çizelge 2.34. Trakya Bölgesinde Tarımsal Örgütlenme

Örgütlenme Biçimi	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli
Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifi (Trakya Birlik)	8	8	7
Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK) (Bölge Birliği)	43		
Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri (Tekirdağ-Tarımsal Amaçlı Kooperatifleri Üst Birliği)	98	121	108
Sulama Kooperatifi	22	86	31
Su Ürünleri Kooperatifi	7	13	3
Pankobirlik	4		
Holstein Damızlık Süt Sığır Yetiştirici Birliği	1		1
Süt Üreticileri Birlikleri	3	8	1
Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği	1		
Arıcılar Birliği	1	1	1
Tahıl Üreticileri Birliği	2		1
Kırmızı Et Üreticileri Birliği	2		
Kiraz Üreticileri B.	1		
Kolza Üreticileri B.	1		
Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği		1	1
Hayvancılık Koop.B.			1
Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği:			1
Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği		1	1
Bal üreticileri B.		1	
Çeltik Üreticileri B.		4	
Kanola Üreticileri B.		1	
Kırmızı Et Üreticileri Birliği		1	
Meyve Üreticileri B.		1	
Üzüm Üreticileri B.			1
Örtüaltı Sebze Üreticileri B.			1
Önder Çiftçi Derneği	1		

Kaynak: Anonim (35), 2014, <http://www.trakya2023.com/uploads/docs/trakyamda.pdf>

2.3.2.5. Tarımsal Sanayi

İllerdeki tarımsal sanayi kuruluşları çizelge 2.35'te verilmiştir. Bölgedeki tarımsal sanayi kuruluşları içinde en önemli payı sırasıyla; ekmek üretimi (%31,6), pastacılık ürünleri üretimi (%17,8), unlu mamuller üretimi (%15,2), hazır yemek, tabldot yemek işletmeleri (%5,4), süt ve süt ürünleri üretimi (%5,1), yem sanayii (%5,1), et ve et ürünleri (%3,4) ve alkollü içecekler sanayi (%3,0) almaktadır.

Çizelge 2.35. İllerdeki Tarımsal Sanayi Kuruluşları

Sanayi Kuruluşları	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Toplam	%
Ekmek Üretimi	342	163	117	622	31,6
Unlu Mamuller Üretimi	109	79	111	299	15,2
Pastacılık Ürünleri Üretimi	158	119	73	350	17,8
Süt ve Süt Ürünleri	28	29	43	100	5,1
Et ve Et Ürünleri	30	16	20	66	3,4
Hazır Yemek, Tabldot Yemek	72	17	17	106	5,4
Gıda ile Temas Eden Maddeler	23		7	30	1,5
Alkollü İçecekler	51	2	6	59	3,0
Meyve-Sebze İşleme-Paketleme	16		5	21	1,1
Yem	88	8	5	101	5,1
Katı ve Bitkisel Sıvı Yağ	14	11	4	29	1,5
Alkolsüz İçecekler	4	2	4	10	0,5
Şeker Üretimi			3	3	0,2
Bisküvi, Çikolata vb.	2		3	5	0,3
Diğer	4		3	7	0,4
Fermente ve Salamura Ürün Üretimi	10		2	12	0,6
Un Üretimi	29	12	2	43	2,2
Yumurta Paketleme	7	4	2	13	0,7
Nişasta ve Nişasta Mamulleri			1	1	0,1
Makarna ve İrmik Üretimi		1	1	2	0,1
Su Ürünleri İşleme	3	2		5	0,3
Hububat ve Bakliyat Üretimi		46		46	2,3
Zeytinyağı	5			5	0,3
Konserve ve Salça		4		4	0,2
Dondurulmuş Gıda	1			1	0,1
Hazır çorba, bulyon, puding vb.	2	2		4	0,2
Kuruyemiş ve Çerezler	4	3		7	0,4
Baharat İşleme				0	0,0
Bal, Polen, vb. Üretim ve Ambalajlama	8	4		12	0,6
Gıda Katkı ve Aroma Maddeleri	3	1		4	0,2
Toplam	1013	525	429	1967	100,0
%	51,5	26,7	21,8		

Kaynak: Anonim, (36), 2014, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli İl gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

2.4. Buğday, Ayçiçeği, Kanola ve Çeltik Üretimine Teknik yönü

2.4.1. Buğday Üretimi

Ülkemizin beslenmesinde en ön sırada gelen bitkilerden birisi buğdaydır. Buğday ürününden elde edilen un, bulgur, makarna, nişasta insan beslenmesinde; buğday bitkisinin sapları ise kâğıt-karton sanayinde ve hayvan beslenmesinde kullanılmaktadır. Bu nedenle her ülke için buğday üretimi açısından yeterli olmak ve stoklarında yeterince buğday ürünü bulundurmamak stratejik bir önem arz etmektedir (Süzer, 2010).

Ülkemizde buğday yaklaşık 6,5 milyon hektar alanda ekilmekte, üretim yıldan yıla değişmekle birlikte 20 milyon ton civarında gerçekleşmektedir. Dekardan alınan verim de 250 kg civarındadır.

Çizelge 2.36 Türkiye ve Araştırma Alanında Buğday Üretimi (2013)

Ekilen alan (dekar)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	Fark
64.940.000	4.238.593	6,53	17.975.000	1.578.898	8,78	278	374	96

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul,2013>

Trakya'da buğday, yaklaşık 425.000 ha alanda ekilmekte, 1,6 milyon ton civarında üretilmekte ve dekardan alınan verimde 350–380 kg arasında gerçekleşmektedir. Görüldüğü gibi Trakya'da dekardan alınan buğday verimi Türkiye ortalamasından %70-75 oranında daha yüksektir.

İklim isteği : Buğday bitkisi yetiştirme döneminin ilk devrelerinde düşük sıcaklık ve bol nemli hava, çimlenme ve kardeşlenme sırasında ise 5–10 °C sıcaklık ve %60 dolayında nem istemektedir. Buğdayın II. gelişme devresi olan sapa kalkmada ise 10–15 °C sıcaklık ve %65 oranında nispi nem isteği olmaktadır. Buğday başta olmak üzere serin iklim tahılları (arpa, çavdar), kışa oldukça dayanıklıdır. Bununla beraber buğday çeşitlerinin kışa dayanıklılığı farklılık gösterir. Üreticilerin kendi bölgelerine adapte olabilen doğru tohumluğu seçmeleri, şiddetli kış soğuklarında, buğday ürünlerinin don zararından korunmasını sağlamak açısından son derece önemlidir.

Toprak isteği : Buğday bitkisi her çeşit toprakta yetiştirmekle birlikte genellikle yüksek verim için, killi, tınlı-killi, humusça zengin topraklardan alınmaktadır. Buna karşın makarnalık buğdayların ekme buğdaylara göre daha fakir topraklarda yetiştirilmesi mümkün olabilmektedir. Kaliteli ve bol ürün alabilmek için toprak işleme ve tarla hazırlığı en önemli işlemlerdir. Ekilen tohumluğun zamanında ve homojen bir şekilde çimlenebilmesi için tohum yatağının iyi hazırlanmış ve istenilen tavrda olması gerekir.

Toprak işleme; tarlada kalan sap artıkları toplanıp geriye kalan köklerde uygun bir toprak işleme ile parçalanıp toprağa karıştırılması ile başlamaktadır. Kesinlikle rutubet oranı çok yüksek tarlada toprak işleme yapılmamalıdır.

Ekim Faaliyeti ; Buğday tarımında dekardan yüksek verim ve kaliteli ürün elde etmenin ön koşullarından biri de uygun bir zamanda ekim yaparak düzenli

bir çimlenme ve çıkış sağlamaktır. Ekim zamanı ve yöntemlerinin seçiminde bu amaçlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Buğday tarımında ekim zamanını belirleyen en önemli faktörlerden biri de tohum yatağındaki toprak sıcaklığıdır. Toprak sıcaklığının 8-10 oC olduğu zaman ekim yapılırsa kök gelişmesi hızlı ve kök tacı da derin olur. Bu uygun zamandaki ekim, soğuğa ve kurağa karşı dayanıklılığı artırır. Erken ekimde, geç ekimde kış dönemindeki şiddetli soğuklardan bitkinin zarar görmesine neden olacağı için sakıncalıdır. En uygun ekim tarihi, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsünde yapılan denemeler sonucuna göre 15 Ekim - 15 Kasım tarihleri arası olarak belirlenmiştir (Süzer,2010).

Buğday Tarımında Tohumluk; Buğday tarımında bol ve kaliteli ürün alabilmek için yetiştirilecek çeşit ve ekilecek tohumun kalitesinin önemi çok büyüktür. Kaliteli bir tohumluk:

- Bölge şartlarına uyan, önceden ekileceği bölgede denenmiş, verim potansiyeli bilinen ve kaliteli bir çeşit olmalıdır,
- Sertifikalı olmalıdır,
- Taneleri dolgun ve olgun olmalıdır,
- Sürme hızı ve gücü yüksek olmalıdır,
- Başka bitki tohumlarından temizlenmiş, karışksız olmalıdır,
- Hastalık (sürme ve rastık gibi) ve zararlılara (Zabrus sp. gibi) karşı tohumluklar usulüne uygun bir şekilde ilaçlanmalıdır.

Dekara atılacak tohumluk miktarı çeşitten çeşide tohum iriliğine göre de değişmektedir. Yapılan araştırmalar, Trakya ve Marmara bölgesinde birim alandan en yüksek tane verimi alabilmek için dekara 16-18 kg tohumluğun yeterli olacağını göstermiştir. Özellikle dekara 20 kg'ın üzerinde tohumluk kullanımı kurak yıllarda bitki başaklarının zayıf kalmasına, yağışlı yıllarda ise kök hastalıklarının gelişmesi sonucu yatmaya neden olmaktadır. Bu nedenle dekara 18 kg'ın üzerinde tohumluk kullanmaktan, hem daha iyi bir ürün elde etmek ve hem de tohumluk tasarrufu yapmak için kaçınılmalıdır.

Gübreleme ;Kuruda Trakya koşullarında 12 kg/da saf azot kullanan bir üretici bu oranı sulu şartlarda 14 kg/da'a çıkarabilir. Ancak, doğru bir gübreleme yapılması için üreticilerin topraklarını analiz yaptırması oldukça önemlidir. buğday tarımında yeterli ve dengeli bir gübreleme için kuru ve sulu şartlarda uygulanabilecek gübre form ve dozlarının çeşitli seçenekleri aşağıda Çizelge 2.37' de belirtilmiştir (Süzer,2010).

Çizelge 2.37. Buğday üretiminde uygulanabilecek bazı gübre form ve dozları

Gübre formu ve Uygulama Zamanı			Uygulanabilecek Gübre Miktarları (kg/da)	
	Gübre Formu	Uygulama Zamanı	Kuruda	Suluda
1.Uygulama	Amonyum sülfat, 18-46-0 veya 20-20-0	Ekim'de	20-25	25-30
2.Uygulama	Üre	Şubat sonu Mart başı	8-10	10-12
3.Uygulama	Amonyum Nitrat	Mart sonu Nisan başı	14-15	

Kaynak : Süzer, S., 2010, "Buğday Yetiştiriciliği", T.C.Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Yayınları, Edirne.

Buğday Tarımında Münavebe (Ekim Nöbeti);Tarım yapılan alanlarda aynı bitkinin aynı tarlaya üst üste ekilmesi toprağın fakirleşmesine ve o bitkinin hastalıklarının

artmasına neden olur. Bu nedenle buğday tarımında da yüksek verim alabilmek için mutlaka münavebe yapılmalıdır.

Buğday bitkisinin gireceği bazı münavebe modelleri şu şekilde olabilir:

Model: Ayçiçeği + Buğday + Baklagil + Mısır

Model: Şeker Pancarı + Mısır + Buğday + Baklagil

Model: Buğday + Ayçiçeği + Kavun-karpuz + Mısır

Model: Baklagil + Buğday + Ayçiçeği + Mısır

Buğday Tarımında Hasat ; Buğday tarımında biçerdöver ile hasat, danedeki rutubet % 13–15 dolaylarında iken yapılır. Hasat zamanı geldiğinde buğday bitkisi tam olum devresindedir ve tümüyle saman rengini alır. Yağışlı geçen yıllarda veya yörelerde buğday hasadını zamanında yapmakta fayda vardır. Trakya bölgesinde buğday hasadı Haziran-Temmuz aylarında yapılmaktadır.

2.4.2. Ayçiçeği Üretimi

Ayçiçeği, günümüzün en önemli yağ bitkilerinden biridir. Yağı, yemeklik kalitesi yönünden en çok tercih edilen bitkisel yağlardandır. Yurdumuzda yıllara göre değişmekle beraber yaklaşık 500-550.000 hektar arasında ayçiçeği ekilmektedir. Türkiye'deki ayçiçeği ekiliş alanlarının %44'ü Trakya Bölgesindeki üç ilde (Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli), yani araştırma alanında yetişmektedir.

Çizelge 2.38. Türkiye ve Araştırma Alanında Ayçiçeği Üretimi

Ekilen alan (dekar)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	Fark
5.202.600	2.294.048	44,09	1.380.000	534.210	38,71	265	233	-32

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Çeşitli kaynaklara göre ülkemizde kişi başına yaklaşık 18 kg civarında bitkisel sıvı yağ tüketimi bulunmaktadır. AET ülkelerinde ise kişi başına yıllık yağ tüketimi 24 kg civarındadır. Ülkemizdeki yağ bitkileri üretimi yetersizliğinden her yıl 300 bin tonun üzerinde bitkisel yağ ithalatı yapılmaktadır. Ayçiçeğinde üretim alanlarının yerine son yıllarda alternatif yağ bitkileri devreye girmiş özellikle kanola, aspir gibi bitkilerin üretimi artmıştır. Diğer kültür bitkilerinde olduğu gibi ayçiçeğinde de tane ve yağ verimini etkileyen en önemli faktörlerden birisi topraktaki uygun nem oranıdır. Ayçiçeği bitkisi kazık kök yapılı, kurağa toleranslı yazlık bir bitkidir. Ancak bu mevsimde yeterince yağış düşmemesi sonucu oluşan kuraklıktan etkilenebilmekte ve bu durum dekardan alınan verimi oldukça düşürebilmektedir.

Ortalama yıllık yağışı 500 mm ve daha çok olan yerlerde sulamaya gerek duyulmadan da ayçiçeği tarımı yapılabilir. Zira bitkinin yetişme döneminde toprakta belli miktarda suya ihtiyaç vardır. Bu su toprağa genellikle yağışlarla düşmektedir. Ayçiçeği çiçeklenme döneminde tozlanma (döllenme) için bal arılarına ihtiyaç duyar. Bu nedenle çiçeklenme dönemindeki süre de ayçiçeği üretim tarlaları yakınında arı kovani bulundurulması tablalardaki döllenme

yetersizliğinden ileri gelen boş dane oranını azaltır. Bal arılarının ayçiçeğinin döllenenindeki payının %90'nın üzerinde olduğu ifade edilmektedir.

İklim İsteği; Ayçiçeği yüksek ve düşük sıcaklıklara oldukça toleranslı bir bitkidir. Tohumlarının en iyi şekilde çimlenebilmesi için 8-10°C'lik toprak sıcaklığı gerekir. Ayçiçeği bitkisi fideleri -4 °C sıcaklığa dayanabilir. Ayçiçeği için en iyi yetiştirme sıcaklıkları ise 21 ile 24 °C arasındadır. Genellikle vejetatif dönemde serin, generatif dönemde ise açık ve güneşli havalar ister. Ayçiçeği bitkisi kazık kök yapısına sahip olduğu için diğer tarla ürünlerine göre kurağa karşı da oldukça toleranslıdır. Yetiştirme sürecinde yağışların sağlayacağı veya sulama ile toprağa verilecek 450 mm dolayında su en iyi verimi alabilmek için yeterlidir. Ayçiçeği, yapraklarının ışığa yönelme özelliği nedeniyle fotosentez için ihtiyaç duyduğu ışığı rahatlıkla alabilir. Bu ışığa yönelme özelliğinden dolayı ayçiçeğine Trakya ve Marmara Bölgesinde "günebakan" veya "gündöndü" isimleri de verilmektedir.

Toprak İsteği ve Tarla Hazırlığı; Ayçiçeği yetiştirileceği toprak tipi yönünden çok seçici bir bitki değildir. Bununla beraber, organik maddece zengin, derin ve su tutma kapasitesi iyi topraklarda oldukça yüksek verim elde edilebilmektedir. Kumsal topraklardan ağır yapıdaki killi topraklara kadar her türlü iyi drenaj sağlanmış topraklarda tarımı yapılabilir. Ancak ayçiçeğinin tuzluluğa karşı toleransının az olduğu ve tuzlu topraklarda yetiştirilen ayçiçeğinin tohumlarındaki yağ oranında azalmalar görüldüğü çeşitli çalışmalarda belirtilmektedir. Ayrıca ayçiçeği yetiştirilecek toprakta %1-2 düzeyinde bulunacak tuz konsantrasyonunun çimlenmeyi önemli oranlarda düşürdüğü belirlenmiştir. Ayçiçeği en iyi, asitlik oranı (pH) 6.0 ile 7.2 arasında olan topraklarda yetiştirilmektedir.

Ekim Faaliyeti; Ekim zamanı toprak ısı ile yakından ilgilidir. Çimlenmenin iyi olabilmesi için toprak ısı en az 8-10 °C olmalıdır. Bundan daha yüksek sıcaklıkta tohumların çimlenme ve çıkışı daha hızlı olur. Bölgelerimizin iklim durumu dikkate alındığında ayçiçeği ekim zamanı Ege, Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Mart, Marmara, Orta Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinde Nisan, Doğu Anadolu Bölgesinde Mayıs ayıdır. O yılın iklim durumu da ekim zamanını belirlemede kuşkusuz önemlidir. Ayçiçeği ekimi, kuru şartlarda yapılacak bir üretimde iklime bağlı olarak olabildiğince erken yapılmalıdır. Erken ekimler, ayçiçeğinin Kış ve İlkbahar yağışlarından daha iyi yararlanmasını sağlar.

Ayçiçeği ekiminde hassas havalı (pnomatik) mibzerler kullanılmaktadır. Bu tip havalı ekim makineleri kullanıldığında sıra arası, sıra üzeri ve ekim derinliği kolaylıkla ayarlanabilmekte, sıra üzerindeki bitkileri seyreltme (tekleme) işlemi ortadan kalkmakta, bir dekara kullanılan tohum miktarından da önemli tasarruf sağlanarak (300-350 gr/da) mütecanis bir çıkış elde edilmektedir (Süzer, 2011).

Ekimden sonra ayçiçeğinin bakıma da ihtiyacı bulunmaktadır. Bakım faaliyetleri tekleme de denilen seyreltme işlemi ve çapalamadan ibarettir. Tekleme, eğer ekimde klasik ekim makinesi kullanılmışsa, bitki boyu 8-10 cm. olduğunda öncelikle zayıf, hastalıklı ve zarar görmüş bitkiler temizlenerek yapılmalıdır. Ekimde, hassas (pnomatik) ekim makineleri kullanıldığında teklemeye gerek duyulmaz. Bitkilerin boyu 30-50 cm. arasında bir devrede iken sıra araları kazayağı veya çapa makinesi ile işlenmelidir. Bu işlem, toprağı kabartarak topraktan buharlaşma ile su kaybının azalmasını ve yabancı otların mekanik olarak yok edilmesini sağlamaktadır.

Tohumluk ; Ayçiçeği tarımında tohumluğun önemi büyüktür. 1980'li yıllarda daha önce üretilmekte olan açık tozlanan çeşit (Vniimk-8931) yerini hızla hibrid (melez) ayçiçeği çeşitleri almıştır. Son yıllarda yağ oranı yüksek, yağında oleik

ve linoleik asit oranları yüksek çeşitler üreticilerin hizmetine sunulmuştur. Ülkemizin Trakya gibi bazı bölgelerinde ayçiçeği üretiminde büyük bir sorun olan orobanşa ve yabancı otlara karşı dayanıklı ayçiçeği çeşitleri geliştirilmiştir. Üreticiler bölgelerine uyan, yüksek verimli ayçiçeği tohumluklarını gerek kamu ve gerekse özel sektör tohumculuk kuruluşlarından temin edebilmektedirler.

Gübreleme ;Öncelikle en doğru bir gübreleme için toprakların analiz yaptırılması şarttır. Azotlu, fosforlu ve potaslı gübrelerin tamamı ilkbaharda ilk toprak işlemeden önce tarlaya santrifüjlü gübre dağıtma makinesi ile saçarak verilip arkasından kazayağı ile ekim derinliğine karıştırılabileceği gibi ekimde tarlaya kombine ekim makinesi ile de banda tohumun 5 cm sağına (veya soluna) ve altına gelecek şekilde verilebilir. Azotlu gübrelerin tamamı ekimle birlikte verilebileceği gibi yarısı ekimle, diğer yarısı da ara çapasından önce sıra aralarına, bitkilerin yaprak ve büyüme noktalarında kalmayacak şekilde uygulanabilir.

Yabancı Ot Mücadelesi; ayçiçeği yetiştirme devresinin ilk ayında çok önem taşır ve yapılması % 20-30 oranında daha fazla verim alınmasını sağlayabilir. Hızlı gelişme yeteneğine sahip yabancı otlar özellikle ilk gelişme devresinde faydalı tarla alanını kaplayarak ayçiçeği bitkisinin gelişmesini engelleyerek ve bitki besin maddelerine ortak olarak önemli oranda zarar yaparlar. Ayçiçeği bitkisi 30-40 cm boyunda olduğunda gölge yaparak diğer yabancı otların gelişmesini büyük ölçüde engellemektedir. Yabancı ot mücadelesi kültürel tedbirlerle, mekanik yollarla ve kimyasal yöntemlerle yapılmaktadır. Çıkış sonrası kullanılan ilaçların, yabancı otların 2-4 yaprak olduğu küçük dönemde kullanılması çok etkili olmaktadır. Uygulamada geç kalınırsa ayçiçeği bitkilerine zarar verebileceği gibi yabancı otlar da iyi kontrol edilemez.

Münavebe (Ekim Nöbeti); Tarım yapılan alanlarda aynı bitkinin aynı tarlaya üst üste ekilmesi toprağın fakirleşmesine ve o bitkinin hastalıklarının artmasına neden olur. Bu nedenle ayçiçeğinden yüksek verim alabilmek için mutlaka münavebe yapılmalıdır. Ayçiçeğinin gireceği bazı münavebe modelleri şu şekilde olabilir;

1. Model: Buğday +Ayçiçeği + Fiğ + Mısır
2. Model: Şeker Pancarı + Ayçiçeği + Buğday + Fiğ
3. Model: Çeltik + Ayçiçeği + Kavun-karpuz + Pamuk
4. Model: Pamuk + Buğday + Ayçiçeği + Baklagil

Hasat Faaliyeti ; Ayçiçeği, havaların sıcak veya yağışlı gitmesine ve çeşidin erkencilik durumuna bağlı olarak çiçeklenmeden 45 ile 60 gün sonra hasat olumuna gelir. Ayçiçeği hasat olumuna geldiğinde bitkilerin sap, yaprak ve tablaları tamamen kuruyup kahverengine dönüşür. Hasat öncesi ayçiçeği tablalarındaki danelerinin rutubeti % 9,5'i geçmemelidir. Rutubet yüksek olduğunda hasat edilen ürünün kurutulması gerekir. Ayrıca hasadın fazla geciktirilmesi kuşzararını ve tane dökülmesini artırarak kayıplara neden olabilir. Emniyetli bir depolama için ayçiçeği danelerinin rutubetinin % 9,5'i geçmemesi gerekir. Trakya bölgesinde ayçiçeği hasadı Ağustos-Eylül aylarında yapılmaktadır.

2.4.3. Kanola Üretimi

Bitkisel yağ kaynağı olarak Kanola ülkemize II. Dünya savaşı sırasında Bulgaristan ve Romanya'dan Gelen göçmenlerle kolza adı ile ülkemize girmiş ve Trakya'da ekim alanı bulmuştur. Ülkemizde rapiska, rapitsa, kolza isimleriyle de bilinen kanola kışlık ve yazlık olmak üzere iki fizyolojik döneme sahip bir yağ bitkisidir. Kanola tanesinde bulunan%38-50 yağ,%16-24 protein,zengin oleik ve linoleik asit miktarı ve yağının kaynama noktasının yüksek olması (238 0C) nedenleriyle önemli bir yağ bitkisidir. Kanola çiçeklenme döneminde tozlanma için çeşidin kendine tozlanmasının az veya çok olmasına bağlı olarak yüksek oranda bal arılarına ihtiyaç duyar. Bu nedenle çiçeklenme dönemindeki sürede kanola tarlaları yakınında arı kovanı bulunması harnuplarda (kapsüllerde) dölllenme ve tane tutmayı artırır. Çiçeklenme ve dölllenme bitkide alttan yukarı doğru olmaktadır. Nisan sonu Mayıs ayı başlarında kanolanın çiçeklenmesi arılara bol miktarda çiçek tozu sağlamaktadır.

Çizelge 2.39Türkiye ve Araştırma Alanında Kanola Üretimi (2013)

Ürün Adı	Ekilen alan (dekar)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	Fark
Kolza (Kanola)	311.272	229.873	73,85	102.000	77.557	76,04	328	338	10

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Trakya'da kanola, yaklaşık 230.000 ha alanda ekilmekte, 78 milyon ton civarında üretilmekte ve dekardan alınan verimde 330 kg dolayında gerçekleşmektedir. Görüldüğü gibi Trakya'da dekardan alınan kanola verimi Türkiye ortalamasından daha yüksektir.

*Kanolanın İklim İsteği*Kanola bitkisi kışlık ve yazlık olarak yetiştirilebilmektedir. Ülkemizde genellikle kışlık kanola tarımı yapılmaktadır. Kışlık kanola kışa kar altında -15 0C 'ye kadar dayanıklıdır.Ancak kışa girerken rozetleşmesini tamamlamış olması gerekmektedir. Bunun için Ekim ayının başında tavlı toprağa ekilmeli ve çıkışı sağ-lanmalıdır. Kışa rozet dönemi oluşmadan giren kanola bitkileri sıfırın altındaki sıcaklıklardan zarar görmektedir.Yazlık kanola daha çok ılıman iklim bölgeleri olan Ege ve Akdeniz'de yetiştirilmektedir.

*Kanolanın Toprak İsteği ve Tarla Hazırlığı*Konola bitkisi kumlu ve hafif topraklar dışında hemen hemen her toprakta yetişmektedir. Su tutan, göllenen tarım alanlarında çok zarar görmektedir. En iyi yetiştiği toprak humuslu, derin yapılı, nötr veya hafif alkali ve hafif asit topraklardır (pH: 4.2-7.2).

Kanola tohumu çok küçük ve çimlendikten sonra toprak yüzeyine çıkış yüzdesi düşük olduğundan tohum yatağının iyi hazırlanması gerekmektedir. Mümkünse iç bölgelerde buğday hasadından sonra gölge tavına sürüm yapılmalıdır. Daha sonra kazayağı ve tırmık ile tohum yatağı keseksiz ve tavı kaçırmadan hazırlanmalıdır. Ekimden önce toprağın yüzeyinin düzgün olması ve bastırılması için tapan çekilmelidir. Tapan çekilmezse tohumlar derine gideceğinden üniform düz-gün bir çıkış sağlanamaz.

Kanola Tarımında Ekim Ekim zamanı toprak ısı ile yakından ilgilidir. Çimlenmenin iyi olabilmesi için toprak ısı en az 10-12 0C olmalıdır. Kanola ekim

zamanı Trakya, Marmara, Ege, Güneydoğu Anadolu bölgelerinde 15 Eylül- 15 Ekim tarihleri arasında yapılmalıdır. Karadeniz bölgesinde sahil kuşağında en uygun ekim zamanı 15 Eylül- 20 Ekim tarihleri, iç kesimlerde 20 Eylül- 10 Ekim tarihleri kanola için uygun ekim zamanıdır. Bu şekilde iyi çıkış yapan kanola bitkileri kışa 4-6 yaprak (rozet dönemi) arasında girer ve kuvvetli bir kök sistemini geliştirerek soğuktan zarar görmez. Eğer kanola ekimleri Kasım ayına sarkarsa genç fideler zarar görmektedir. Bu nedenle kanola ekiminde geç kalınmamalıdır. Kanola ekimi yonca ekim makinası gibi küçük tohumları ekebilen mekanik yada pnomatik mibzerlerle yapılmalıdır. Üreticiler gelişmiş ekim makinalarını kullanarak sıra arası, sıra üzeri ve ekim derinliğini kolaylıkla ayarlayabilirler. Bu tip gelişmiş ekim makinaları ile ekimde 1 da a kullanılan tohum miktarından önemli tasarruf sağlanmakta, 1 da 800-1000 gr yeterli olmaktadır ve düzgün bir çıkış elde edilmektedir. Kanola ekiminde sıra arası mesafe 20 cm, sıra üzeri mesafe ise 3-4 cm arasında olabilir. Ekim derinliği 1.5-2 cm civarında olmalıdır. Aşırı sık ve derin ekimden kaçınılmalıdır. Derin ekimde çıkışlar mütecanis olmaz, geç kalır ve kışa iyice gelişmeden gireceğinden zarar görür. Sık ekim için de aynı zayıf gelişme söz konusudur. Zayıf kök yapısına sahip kanola bitkileri kış soğuklarından önemli ölçüde zarar görmektedir. Bazı gevşek yapıdaki topraklarda ekimden sonra merdane geçirilirse çıkış iyi olmaktadır.

Normal zamanında yapılan ekimlerde kanola gür geliştiği için içerisinde yabancı ot barındırmaz. Tarlada yabancı ot olarak hardal varsa kanola ekilmez. Çünkü ikisi de aynı familyadan olduğundan mücadelesi zordur ve daha sonra hasat edilecek kanola ürününe karışarak kaliteyi bozar. Ayrıca kanola bitkileri Nisan ayına kadar olan gelişme döneminde toprakta taban suyu yüksekliğine ve su tutmasına karşı çok hassas olduğundan yağışlı dönemlerde tarlada göllenme olursa hemen su tahliye edilmelidir.

Kanola Tarımında Tohumluk: Kanola tarımında tohumluğun önemi büyüktür. Çiftçiler kendi hasat ettikleri üründen kesinlikle tohumluk olarak ayırmamalıdır. Çünkü kanola bitkisi % 34 lere varan ölçüde yabancı hardal türleri ile melezlen-diğinden ikinci yıl hasat edilen ürün tohumluk olarak ekildiğinde hasat edilen ürünün yağında erusik asit ve küs-pesinde glukosinalat oranı artacaktır. Her yıl kontrollü olarak üretilen sertifikalı tohumlukların üreticiler tarafından alınması gerekmektedir. Alınacak tohumluğun ekileceği bölgede denenmiş ve kış soğuklarına dayanıklı olması gerekmektedir.

Kanola Tarımında Gübreleme: Kanola her 50 kg verim için toraktan 1 kg S (kükürt) kaldırmaktadır. Buna göre uygulanacak gübre formlarının amonyum sülfat türü olmasına dikkat edilmelidir. İyi bir verim alabilmek için dekara 12-14 kg saf azot, 7-8 kg fosfor verilmelidir. Azotlu gübrenin yarısı (6 kg/da), fosforlu gübrenin tamamı ekimle birlikte, azotlu gübrenin diğer yarısı Şubat sonu Mart başında sapa kalkma döneminde verilmelidir.

Kanola Tarımında Yabancı Ot Mücadelesi: Yabancı ot mücadelesi kanolanın ilk yetişme devresinin ilk ayında çok önem taşır ve yapılması % 20-30 oranında daha fazla verim alınmasını sağlayabilir. Hızlı gelişme yeteneğine sahip yabancı otlar özellikle ilk gelişme devresinde faydalı tarla alanını kaplayarak kanola bitkisinin gelişmesini engelleyerek ve bitki besin maddelerine ortak olarak önemli oranda zarar yaparlar. Kanola bitkisi 30-40 cm boyunda olduğunda gür gelişip, gölge yaparak diğer yabancı otların gelişmesini büyük oranda engellemektedir. Kanolanın önemli zararlıları toprak pireleri, tarla salyangozu, kanola sap hortumlu böceği, lahana kelebeği ve yaprak bitidir. Özellikle Trakya'da

bazı lokasyonlarda lahana kelebeği ve Karadeniz Bölgesinde de yaprak biti zararı fazladır. Yaprakların ve çiçek saplarının öz suyunu emerek beyazlama yapmakta ve önemli verim kayıplarına neden olmaktadır. Bu zararlılar ile ilaçlı mücadele yapılmalıdır. Önemli hastalıkları ise mildiyö, kolza kök uru, kurşuni küftür. Trakya'da hastalıklar pek yaygın değildir.

Ekim Nöbeti: Kanola yetiştiriciliğinden yüksek verim alabilmek için mutlaka münavebe yapılmalıdır. Kanolanın gireceği bazı münavebe modelleri şu şekilde olabilir;

1. Model: Ayçiçeği + Kanola + Buğday + Mısır
2. Model: Buğday + Kanola + Baklagil + Ayçiçeği
3. Model: Buğday + Kanola + Şekerpancarı + Kavun-Karpuz
4. Model: Ayçiçeği + Kanola + Buğday

Kanola Tarımında Hasat: Kanola, havaların sıcak veya yağışlı gitmesine ve çeşidin erkenciliğine bağlı olarak çiçeklenmeden 40 ile 50 gün sonra hasat olumuna gelir. Trakya'da 10 Haziran, Akdeniz'de 10 Mayıs'tan itibaren kanola hasadı yapılabilmektedir. Kanola hasat olumuna geldiğinde bitkilerin sap, yaprak ve kapsülleri tamamen kuruyup sararır. Kırmızımsı sarı bir renk oluşur. Tohum kahverengiye dönüşmüşse hasat zamanı gelmiş demektir. Kanola bitkisinde olgunlaşma aşağıdan yukarıya doğrudur. Hasatta bitkileri tam olgunlaşması beklenirse alt kapsüllerde çatlama ve dökülmeler görülür. Erken hasatta ise üst kapsüller tam olgunlaşmadığından hasat kaybı olur. Kanola taneleri çok küçük olduğundan hasada başlamadan önce biçerdöverin ayarları çok iyi yapılmalıdır. Dekardan alınan verim ekilen çeşidin verim gücüne ve toprak verimliliği ile iklim koşullarına bağlı olarak 250-350 kg arasındadır. Emniyetli bir depolama için tanelerin rutubeti %9 u geçmemelidir. Kuru ambarlarda depolanmalıdır. Aksi halde çok çabuk kızılaşma olur ve küflenir.

2.4.4. Çeltik Üretimi

Çeltik, dünyada 53' kuzey 35' güney enlemleri arasında Antarktika hariç her kıtada yetiştirilmektedir. Fakat en yüksek verim, ılıman iklim kuşağı da dediğimiz tropikal iklim kuşağındaki bölgeler dışında kalan bölgelerde alınmaktadır (Sürek 1994).

Çizelge 2.40. Türkiye ve Araştırma Alanında Çeltik Üretimi (2013)

Ürün Adı	Ekilen alan (dekar)			Üretim (ton)			Verim (kg/da)		
	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	%	Türkiye	Trakya (TR21)	Fark
Çeltik	1.105.924	487.506	44,08	900.000	416.586	46,29	814	855	41

Kaynak : Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul.2013>

Çeltik, su içinde çimlenebilen ve kökleri suda erimiş oksijenden yararlanabilen tek tahıl cinsidir. Öteki tahıllar kökleri birkaç gün su altında kaldıktan sonra, havasızlıktan öldükleri halde çeltik kökleri ise suda erimiş oksijenden ve yapraklarda fotosentez sırasında açığa çıkıp köklere ulaşan oksijenden yararlanabilir (Sürek 1994). Bu nedenle yetiştirme devresini su içerisinde geçirebilen bir bitki olduğundan, suyu iyi değerlendirebilen, sulu alanlarda en yüksek verimi ve geliri sağlayabilen bir kültür bitkisidir. Çeltik ekim

nöbetine girebilen bir bitki olduğundan işletmelerde işgücünün en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlar (Gaytancıoğlu 1997).

Trakya'da çeltik, yaklaşık 490.000 ha alanda ekilmekte, 417 milyon ton civarında üretilmekte ve dekardan alınan verimde 850 kg dolayında gerçekleşmektedir. Görüldüğü gibi Trakya'da dekardan alınan çeltik verimi Türkiye ortalamasından daha yüksektir. Türkiye'de kişi başına yıllık pirinç tüketimi 8,5 kg olduğuna göre 75 milyonluk ülkemizdeki pirinç ihtiyacının en az 637.500 ton civarında olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemizde üretilen çeltiğin %46'sı araştırma bölgesinden elde edilmektedir.

Çeltiğin İklim İsteği: İklim faktörleri açısından ülkemiz için en önemli olanlar hava ve su sıcaklıklarıdır. Çeltiğin yetişme döneminde düşük ve yüksek sıcaklıklar verimi olumsuz etkilemektedir. Düşük sıcaklıklar; zayıf çimlenme, yavaş büyüme ve fidelerde renk farklılaşması, cüceleşme ve az kardeşlenme, salkım çıkışının gecikmesi, salkım çıkartma bozuklukları, çiçeklenme süresinin uzaması, başakların dejenerasyonu, düzensiz olgunlaşma, kısırılık ve anormal tane oluşumu gibi etkiler yapabilmektedir. Yüksek sıcaklığın olumsuz etkisi ise daha çok tozlanma ve tozlanmadan hemen önceki devrelerde etkili olmaktadır. Bu devredeki yüksek sıcaklıklar başakçık kısırılığını arttırmaktadır (Gaytancıoğlu 1997).

Çeltiğin Toprak İsteği ve Tarla Hazırlığı: Çeltik bitkisi toprak isteği bakımından seçici değildir. Fakat su geçirgenliği az, organik maddece zengin topraklarda daha fazla verim verir. Çeltik tarımı için toprak işlemesine sonbaharda veya ilkbaharda derin bir sürüm ile başlanır. Kışı öylece geçiren tarla, ilkbaharda, tarla da su tutmak üzere tavaların yapılmasından sonra, Diskkarro veya Kazayağı (Kültüvator) ile hafif toprak işleme yapılır (Sürek 1994). Çeltik tarımı yapılacak tarlanın hazırlığı veya seçiminde üzerinde durulması gerekli olan en önemli husus; tarla tesviyesi veya tesviyeli arazilerin seçilmelidir. Çeltik tarımı, % 4'e kadar eğime sahip arazilerde yapılabilir, fakat bu gibi araziler, yüksek verim elde edebilmek için çok iyi tesviye edilmelidir. Arazi tesviye işlemi, küçük parsellerde tesviye bıçağı ile yapılabilir; ancak daha geniş arazilerde, hafif ağırlıklı greyder veya lazerle çalışan tesviye aletleri kullanılmalıdır. Arazi düzlemesinde lazer teknolojilerinden yararlanılan ülkelerde çeltik tavalarının genişliği 40–50 dekarı bulabilmektedir (Sürek 2002).

Çeltik Tarımında Ekim: Çeltiğin ekim zamanını, yetiştirilecek çeşidin vejetasyon süresi, hava ve sulama suyunun sıcaklığı belirler. Çeltik için çimlenme ve fide devrelerinde en uygun sıcaklık 18–35 °C arasındadır. Kritik sıcaklık ise 12–15° C'dir. Çeltik ekiminin yapılabilmesi için su sıcaklığının asgari 12 ° C olması gerekmektedir.

Ülkemizde çeltik ekim zamanı, bölgelerimize göre değişmektedir. Marmara-Trakya ve Karadeniz bölgelerinde çeltik ekimi Mayıs ayının ilk yarısında yapılmalıdır. Ege ve Akdeniz bölgelerinde çeltik Nisan ortalarından Haziran sonuna kadar olan geniş bir zaman diliminde ekilebilmektedir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde ise 20 Nisan 15 Mayıs arasında ekimin yapılması en uygun sonucu vermektedir. İç Anadolu bölgesinde çeltik ekimine biraz daha geç başlanmalıdır. Bu bölgede çeltik 10–20 Mayıs arasında ekilmelidir (Sürek 2002). Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün yapılan araştırmalara göre Edirne Bölgesi için ideal çeltik ekim zamanının 5 Mayıs-20 Mayıs arası olduğu belirlenmiştir. Çeltik yetiştirmede başlıca bakım işleri sulama, gübreleme ve yabancı ot mücadelesidir.

Çeltik Tarımında Tohumluk: Tohumluk seçiminde her şeyden önce hastalıksız, yabancı ot ve kırmızı çeltik (kart tohum) tohumlarından ari sertifikalı tohumlar tercih edilmelidir. Yalnız vasıflı tohum kullanarak verim önemli ölçüde arttırılabilir. Sertifikalı tohum kullanmak aynı zamanda piriñ randımanını ve ürünün pazar değerini de yükseltmektedir. Mümkün olduğunca 2–3 yılda bir tohum değiştirilmelidir.

Yüksek verim için birim alana atılacak tohum miktarı da çok önemlidir. Atılacak tohum miktarı; çeşidin özelliklerine, ekim zamanına ve toprağın verimlilik durumuna göre değişmektedir. Ülkemizde ekimi yapılan küçük taneli çeşitler için 15 kg/dekar orta taneli çeşitler için 17–18 kg/ dekar ve iri taneli çeşitler için 20 kg/dekar tohum miktarı tavsiye edilmektedir. M² ye atılması gereken dane sayısı da 500–600 adettir (Sürek 1994).

Çeltik Tarımında Gübreleme: Diğer tarım ürünlerinde olduğu gibi, çeltikte de yüksek verim elde edebilmek için uygun dozda ve zamanda gübreleme yapmak zorunludur. Çeltik bitkisinin yetişmesi için toprakta bulunması gerekli element sayısı 16' dır. Bunlardan Azot, Fosfor, Potas ve Çinko elementleri için gübreleme işlemi yapılmaktadır (Sürek 1994).

Çeltik için tavsiye edilen Azot miktarı çeşitlere bağlı olarak 15–18 kg arasında değişmektedir. Kullanılacak Azot, iki veya üç eşit parçaya ayrılarak kullanılmalıdır. Azotlu gübrenin yarısı ekimde veya kardeşlenme başlangıcında, yarısı da mutlaka ekimden 55–60 gün sonra uygulanmalıdır. Eğer üç parça halinde kullanılacaksa; birinci kısmı ekim öncesi fosforla birlikte toprağa, ikinci kısmı kardeşlenme başlangıcında ve geri kalan kısmı ise yine ekimden 55–60 gün sonra, salkım oluşum devresi başlangıcında kullanılmalıdır. Dekara tavsiye edilen fosfor miktarı 8 kg'dır.

Çeltik Tarımında Yabancı Ot Mücadelesi: Yabancı otlar, gelişme yeteneklerinin üstünlüğü nedeniyle, çeltik tarlalarında ışık, besin maddesi ve su gibi faktörler bakımından uygun ortam bularak hızlı bir şekilde gelişirler. Yabancı otların ürün maliyeti ve verim üzerindeki etkileri çok önem taşımaktadır. Bunun için yabancı ot kontrolünün zamanında ve uygun ilaç dozu kullanılarak yapılmasına dikkat edilmelidir.

Çeltik Tarımında Sulama: Ülkemizde genelde çeltik, devamlı sulama ile, tarla su altında tutularak yetiştirilir. Ekimden hasada kadar, tarla yüzeyi suyla kaplıdır. Su yüksekliği, bitkilerin gelişmesine bağlı bir şekilde tedrici olarak yükseltilir ve maksimum gelişme devresinde 15 cm civarında tutulur.

Hasat için su kesim zamanı çok kritik bir durumdur, dane dolumu sırasında toprak belirli bir rutubet derecesinde tutulmalıdır. Ancak hasatta, hasat makinalarının kolaylıkla çalışabilmesi için hasat sırasında toprak yeterli miktarda kurutulmuş olmalıdır. Çok erken su kesimi, hasat sırasında kırık dane miktarını ve piriñe işleme de piriñ randımanını düşürür. Ayrıca tam olgunlaşmamış tanelerin meydana gelmesine neden olur. Su kesim zamanını; çeşit, toprak tipi ve sezonun geçliği gibi durumlar belirler. Genelde, çiçeklenmeden 30–35 gün sonra, hasat için su kesimi yapılabilir. Bu da hasattan 10–15 gün önceye tekabül etmektedir (Sürek 1994).

Çeltik Tarımında Hasat: Çeltik, yüksek verim ve kaliteli piriñ elde etmek için salkımların % 80 'nin saman rengini aldığı, alt kısımdaki danelerin sert mum devresine ulaştığı ve danelerin % 22–24 arasında rutubet içerdiği devrede hasat edilmelidir. Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsünce yapılan çalışmalar, çeltiğin salkım çıkarmadan 45–50 gün sonra hasat edilmesinin uygun olacağını

göstermiştir. Çeltik mahsulünü çok yüksek derecedeki rutubette hasat etmek, danelerin tam olgunlaşmasını engeller ve kurutma için daha fazla masraf yapılmasına sebep olur. Gereğinden fazla düşük rutubette hasat etmek ise hasat ve pirince işleme sırasında daha fazla kırık meydana gelmesine neden olur (Sürek 1994).

Ülkemizde çeltik hasadı bölgelere göre değişmesine rağmen, 15 Eylül ve 30 Ekim tarihleri arasında yapılmaktadır. Önemli çeltik ekim bölgelerinden Trakya ve Karadeniz bölgelerinde Eylül ayı ortalarında başlar ve Ekim sonlarında biter.

2.5. Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri ve Sosyo-Ekonomik Yapıya İlişkin Bilgiler

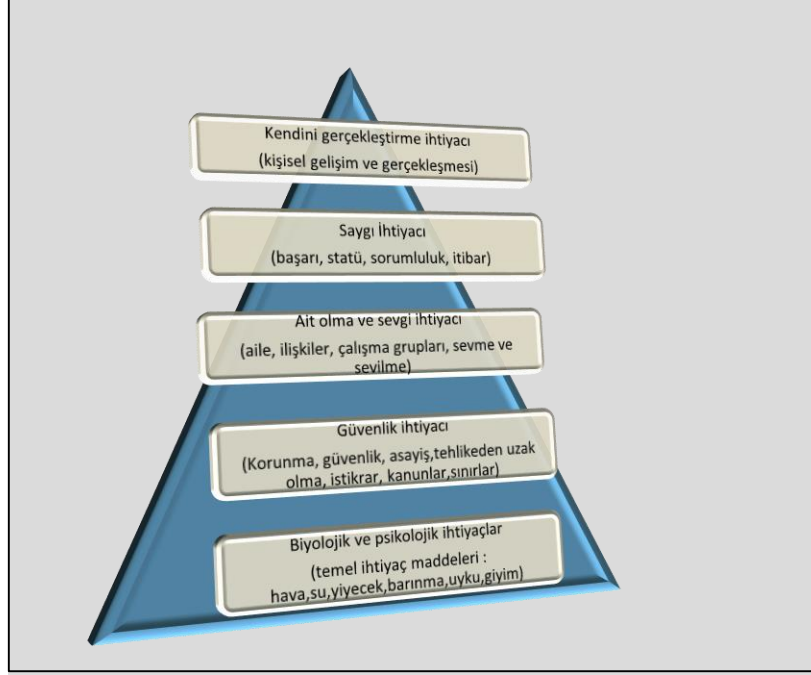
2.5.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Yaşam Kalitesi

Bilindiği gibi Maslow teorisi veya ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisi, ABD'li psikolog Abraham Maslow tarafından 1943 yılında yayınlanmış bir çalışmada ortaya atılmış ve sonrasında geliştirilmiş bir insan psikolojisi teorisidir. Teoride; insanların belirli kategorilerdeki ihtiyaçlarını karşılamalarıyla, kendi içlerinde bir hiyerarşi oluşturan daha 'üst ihtiyaçlar'ı tatmin etme arayışına girdikleri anlatılmaktadır. Maslow'un kişilik kategorileri kendi aralarında bir dizilim oluştururlar ve her ihtiyaç kategorisine bir kişilik gelişme düzeyi karşılık gelir. Birey, bir kategorideki ihtiyaçları tam olarak gidermeden bir üst düzeydeki ihtiyaç kategorisine, dolayısıyla kişilik gelişme düzeyine geçemez.

Maslow, gereksinimleri şu şekilde kategorize etmektedir.

- Fizyolojik gereksinimler (nefes, besin, su, cinsellik, uyku, denge, boşaltım)
- Güvenlik gereksinimi (vücut, iş, kaynak, etik, aile, sağlık, mülkiyet güvenliği)
- Ait olma, sevgi, sevecenlik gereksinimi (arkadaşlık, aile, cinsel yakınlık)
- Saygınlık gereksinimi (kendine saygı, güven, başarı, diğerlerinin saygısı, başkalarına saygı)
- Kendini gerçekleştirme gereksinimi (erdem, yaratıcılık, doğallık, problem çözme, önyargısız olma, gerçeklerin kabulü)

Belirli bir kategorideki gereksinimler tam olarak karşılanmadan kişi bir üst düzeydeki kategorinin gereksinimlerini algılamaz, böyle gereksinimleri yoktur. Örnek olarak günlük olarak karnını doyurabilen fakat güvenlik içinde bulunmayan, kendini sürekli olarak olası bir tehdit altında algılayan bir insanın, dünya görüşünü geliştirmek için kitap okumak gibi bir gereksinimi yoktur. Yani belirli bir gereksinim kategorisindeki gereksinimlerin karşılanması durumunda kişi, bir üst kategorideki gereksinimleri karşılamaya yönelecektir. Bu durum kişilik gelişme düzeyini de bir üst düzeye sürükleyecektir. Maslow'a göre psikologların yapması gereken, bireyin kendini gerçekleştirme(self-actualization) aşamasına gelmesinin önündeki engelleri ortadan kaldırmasına yardım etmektir. Ancak, sözkonusu engellerin ortadan kaldırılması aynı zamanda ekonomik bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Neyi, ne kadar, ne zaman, kimin için ve nasıl üretmek gerektiği ekonomi biliminin temel soruları olduğuna göre, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi aslında psikolojik bir sorundan çok ekonomik bir sorun haline gelmektedir. Maslow'un orijinal beş aşamalı modeli aşağıda görülmektedir.

Şekil 2.18. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Bireylerin yaşam kaliteleri, aslında psikoloji, ekonomi, sosyoloji, ekoloji gibi pek çok bilim dalı ile yakından ilgilidir. Bu nedenle araştırma bölgesindeki çiftçilerin sosyo-ekonomik yapıları ve yaşam kaliteleri incelenirken Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi daima göz önünde bulundurulmuş ve çiftçilerin ihtiyaçlar hiyerarşisini ne derecede tamamlayabildikleri araştırılmıştır. Zira bir toplumdaki tüm bireylerin iyi yaşam koşullarına sahip olması devletlerin ve bütün kademelerdeki yöneticilerin nihai hedefi durumundadır. Karnı doymayan, üşüyen, doğru düzgün bir evi olmayan, sevilmeyen, takdir görmeyen veya bir gruba ait olamayan bireyler gibi çiftçiler de toprağını verimli işleyemez ve üretmezler. Yapılan ön çalışmalarda, araştırma bölgesi çoğu kez homojen bir yapıya sahipmiş gibi algılanırken, bölgede bulunan üç il (Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli) pek çok gösterge açısından birbirinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar tarımsal üretim ve bölgede en fazla tarımı yapılan tarla bitkilerini üreten işletmelerde de gözlenmektedir. Bu nedenle araştırma üç farklı ilde ve 4 ayrı işletme büyüklüğüne sahip çiftçilerle yapılan anketlere dayanmaktadır. 1. Gruptaki çiftçilerin yaşam kalitesi ve ihtiyaçlar hiyerarşisi ile 4. Gruptakilerinki son derece farklılık arz etmekte, birinci grup çok zor şartlarda geçimini sürdürürken dördüncü grubun kendini gerçekleştirme ihtiyacı dahil bütün ihtiyaçlarını rahatlıkla sağlayabildiği görülmektedir. Uygulanacak tarım politikalarında ve tarımsal desteklerde işletme büyüklüğü ve yaşam kalitelerinin gözönünde bulundurulması, kırsal kalkınmayı son derece hızlandırıcı etki yapacaktır. Bu amaçlar gözönünde bulundurulduğunda il, ilçe ve çiftçilerin çeşitli göstergelere göre incelenme gereği ortaya çıkmaktadır.

2.5.2. Demografik ve Sosyo-Ekonomik Göstergelerin Önemi

Demografi, çeşitli sözlüklerde, sınırları belli bir coğrafyada bulunan nüfusun yapısını, özelliklerini ve değişimlerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler'in hazırladığı sözlükte ise demografi, amacı insan nüfusunu incelemek olan ve bu nüfusun boyutlarını, yapısını ve çeşitli niteliklerini sayısal açıdan irdeleyen bir bilimdir ifadesi kullanılmaktadır. Demografların incelediği 4 temel olgu: doğumlar, ölümler, evlilikler ve göçlerdir. Nüfusun demografik özellikleri; demografik, coğrafik ve psikolojik olarak sınıflandırılabilir ve çeşitli bilimsel araştırmalarda araştırmaların belkemiğini oluşturabilmektedir. Araştırmacılar demografik bilgilerden çıkardıkları sonuçları kendi araştırma bulgularıyla birleştirerek çeşitli politika önerilerinde bulunabilmektedirler.

- Demografik Karakteristikler: Cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, meslekleri, eğitimleri, etnik altyapıları, aile hayat döngüsü (aile yapıları) vb,
- Coğrafi Karakteristikler: Bölge, nüfus yoğunluğu vb,
- Psikolojik Karakteristikler: Davranışları, düşünceleri, ilgi alanları, güdülleri, hayat tarzları gibi özellikleri kapsamaktadır.

Bir ülkedeki nüfusun sosyal, demografik ve ekonomik niteliklerine ilişkin bilgi derlemesini sağlayan nüfus sayımları, araştırmalar ve idari kayıtlardan elde edilen istatistikler, toplumun ihtiyaçlarını karşılama ve hayatlarını daha iyi hale getirmeye yönelik politika ve planların oluşturulmasında en önemli unsurdur. Politika ve planların yürütülmesinde; nüfusun günümüz ve gelecekteki demografik yapısı, gençler, üreme sağlığı, göç, yaşlanan nüfus ve aile planlamasına yönelik konularda sağlıklı verilerin elde edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Demografik çalışmaların başlıca getirileri şöyle sıralanabilir :

- Yakın çevrede planlanan ve mevcut alt yapı (Yollar, diğer ulaşım projeleri vb.) yatırımlarının belirlenmesini sağlar,
- Yeni yatırımların niteliğini, konseptini, hedef kitlesini, dizaynını vb. kavramların belirlenmesini sağlar,
- İleriye yönelik olarak maliyetlerde, açılış süresinde ve işletme aşamasında önemli kazançlar sağlar,
- Ana konsept yanında alt konseptlerin geliştirilmesini ve çeşitlilik sağlar,
- Pazarlama stratejileri geliştirilmesine yardımcı olur,
- Planlanan yatırımlar kapsamında fırsat ve tehditleri ortaya çıkarır.

Kısacası; toplumsal yapı analizleri için kurumsal yapıyla birlikte bir toplumun nüfus yapısını yani "nüfusun büyüklüğünü" (bir ülkede yaşayan insan sayısı), "nüfusun bileşimini" (nüfusun bileşimi, doğum ve ölüm oranları) ve "nüfusun dağılımını" (göç hareketleri) bilmek gerekir. Toplumsal yapının demografik etkeni onun dinamik yönünü oluşturur. Demografik yapının sürekli değişime açık olması toplumsal yapının da değişmesine yol açmaktadır. Demografi nüfusu iki şekilde incelemektedir: birincisi o anki mevcut bulunan durumu yani statik yönden, ikincisi ise geleceğe yönelik **doğum**, **ölüm**, göçlerle ilgili değişmelerin dikkate alındığı yani dinamik yönden.

Yaşam kalitesi kavramı son yıllarda hem uygulamalı hem de deneysel çalışmaların önemli bir çıktısı olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmalarda daha çok “Yaşam kalitesi nedir?” “Yaşam kalitesi neyi açıklar?” “Yaşam kalitesini ölçmek için kullanılan göstergeler ya da parametreler nelerdir?” Gibi bilgiler sorgulanmakta; bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde bu sorulara yanıt aranmaktadır.

Bazı araştırmacılara göre yaşam kalitesi kavramı:

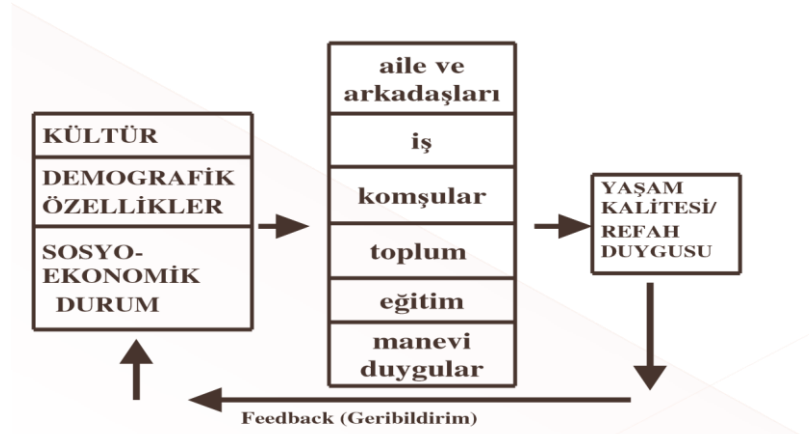
- Geleceğe ilişkin umut,
- Yeterli gıda, giyecek,
- Barınma koşulları,
- Gelir düzeyi,
- İşle ilgili beklentilerin karşılanması,
- Anne ve çocuk sağlığı,
- Aile refahı ve
- Toplumsal refahı içermektedir.

Rice ve Tucker(1986) ise; yaşam kalitesini, yaşam yönetimi sisteminin bir çıktısı ve insanların yaşam biçimlerinden duydukları tatminin ölçümüne ilişkin bir standart olarak tanımlamaktadırlar.

Amerika Federal Çevre Koruma Ajansı (USFEPa) da yaşam kalitesi kavramını “insanların içinde yaşadıkları çevrenin niteliklerinin iyileştirilmesi; bireyler ve grupların refah içinde olma durumu” olarak açıklamaktadır. Bu tanım hem nitelik hem de niceliği vurgulamaktadır (<http://www.epa.gov>).

Yaşam kalitesi; bireylerin belirli bir zamanda sahip oldukları kaynakları, yaşadıkları yerleri, fiziksel, sosyal, çevresel ve psikolojik koşullarını içermektedir. Bu noktada bazı yaşam kalitesi tanımlarında, yaşam kalitesi kavramının subjektif/öznel refah göstergeleri ile açıklandığı dikkati çekmektedir. Yaşam kalitesi bireyin umutları ve beklentileri ile bunların deneyimlere dönüştürülmesi arasındaki farkı yansıtmaktadır. Bireylerin yaşadıkları çevreyi algılama biçimleri yaşam beklentilerini belirlemektedir. Bu beklentilerin karşılanma düzeyi ise bireylerin yaşama uyumunu kolaylaştırmakta ya da güçleştirmektedir. Bu uyum sürecini başarabilen bireyler, zor yaşam koşullarında da geçerli bir yaşam kalitesi sürdürebilme olanağına sahip olabilirler (Andrews ve Withey, 1976).

Toronto Üniversitesi Yaşam Kalitesi Araştırma Merkezi, yaşam kalitesini; bireyin yaşamındaki önemli fırsatlardan/olanaklardan zevk alma derecesi veya yaşamdaki temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi olarak tanımlamaktadır. Bireylerin yaşamlarının her döneminde karşılanması gereken temel ihtiyaçlarını ise yaşam kalitesi ile ilişkilendirerek üç başlık altında irdelemektedir: (i) “Var olmak”, (ii) “Ait olmak” ve (iii) Kendini gerçekleştirebilmek.

Şekil 1. Yaşam Kalitesi Sistem Modeli

Kaynak : (Oklahoma Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, <http://www.clinicalsocialwork.com>)

Bireyin “var olabileceği”, “ait olabileceği”, ve “kendini gerçekleştirebileceği” destekleyici bir aile çevresi, yaşam kalitesinin gelişmesine de önemli katkı sağlamaktadır. Yaşam kalitesi belirleyicilerine ilişkin yaklaşım, birey yaşamının farklı boyutlarına ilişkin değişkenlerin de yaşam kalitesi ölçümüne dahil edilmesini içermektedir. Çünkü, her yaşam alanı yaşam kalitesinin ayrıntılarını belirlemede katkıda bulunmaktadır. Bu alanların en önemlilerinden biri ailedir. Kültürel yapı, demografik özellikler ve sosyo-ekonomik düzeyin belirlediği aile yaşamında, bireylerarasındaki olumlu etkileşim ve iletişim deneyimleri, yaşam kalitesinin de olumlu algılanmasını sağlayacaktır. Aynı zamanda arkadaşlar ile ilişkiler, işyaşamı, bireylerarası ilişkiler ve komşuluk ilişkileri, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanabilme bireyin içinde yaşadığı çevreye ilişkin algılarını belirlemede ve yaşam kalitesini ortaya koymaktadır (Campbell, Converse ve Rodgers, 1976) (Şekil 1).

Yaşam kalitesi araştırmalarında başlıca iki perspektifin ele alınmaktadır. İlk olarak sosyal göstergelerin araştırılmasına duyulan ihtiyaçtır. Ki bu bireylerin ihtiyaçlarına verilen de eri dikkate almaktadır. Diğeri ise geleneksel yaşam kalitesinin araştırılmasıdır. Gerçekte her iki perspektifte bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanmaktadır. Bu noktada; bireylerin fiziksel ve psikolojik olarak ihtiyaçlarının karşılandığı ilk kurum ailedir. Ailenin bireyin ihtiyaçlarının karşılanmasına sağladığı destek, hem objektif, hem de sübjektif olarak bireylerin ailesel ve toplumsal düzeydeki yaşam kalitesi algısını belirlemektedir. Bireyin diğer aile üyeleri ile kaliteli ve hoş zaman geçirebilmesi, ailenin sorunlarına etkili çözüm önerileri üretebilmesi, aile üyeleri arasındaki yakın ve destekleyici ilişkiler, ailenin bireylerine eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma olanağı sunabilmesi ile güvenli ve konforlu bir çevrede yaşama gibi olanaklar bireylerin ailesel düzeydeki yaşam kalitesini belirlemektedir (Andrews ve Withey, 1976; Campbell, Converse ve Rodgers, 1976).

Yukarıda da çeşitli örneklerle anlatıldığı gibi demografik bilgilerin bireylerin yaşam kalitesinin belirlenmesindeki önemi büyüktür. Yeni politikalar ve çözümler üretmek, bireylerin demografik bilgilerini incelemekle mümkündür. Bu nedenle araştırma sırasında demografik bilgilere önem verilmiş ve veriler önce statik açıdan ele alınmış ve mevcut durum incelenmiş daha sonra dinamik açıdan ele alınarak değişimler ve ileriye dönük beklentiler saptanmaya çalışılmıştır. Çalışma sırasında TÜİK'in kullandığı gelişmişlik göstergeleri araştırmada baz olarak

alınmış ve Trakya'daki il, ilçe ve köylerin yaşam kalitelerine ilişkin bulgular elde edilmiştir.

2.5.3. İllerin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Gelişmişlik Düzeyi

Sosyo-ekonomik gelişmişlik ve bölgesel rekabet düzeyinin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak yapılan çalışmalarda, birçok değişken ve Çeşitli analiz yöntemleri kullanılarak farklı endeksler elde edilmektedir. Bu nedenle bölgeye ilişkin değerlendirmeler farklı değişken seçimlerine ya da farklı analiz yöntemlerine bağlı olarak, bir miktar değişiklik gösterebilmektedir. Bununla beraber yapılan bütün çalışma sonuçlarından da anlaşıldığı gibi; Trakya bölgesi önemli ölçüde İstanbul'un etki alanı altında bulunmakta ve gösterge değerleri itibarıyla Türkiye genelinde genellikle yüksek sıralarda yer almaktadır.

Aşağıdaki çizelgelerde, yukarıda sözü edilen bu araştırmaların rekabetçilik ve sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi sonuçlarına örnekler verilmektedir. Çizelge 2.41'de çeşitli yıllarda TÜİK tarafından yapılan araştırmalara ilişkin verilere göre illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralarının ve endekslerinin karşılaştırması bulunmaktadır.

Çizelge 2.41 İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi

2003 Araştırması			2010 Araştırması			2012 Araştırması		
Sıra	İl	Endeks	Sıra	İl	Endeks	Sıra	İl	Endeks
1	İstanbul	4,808	1	İstanbul	17,1245	1	İstanbul	4,5154
2	Ankara	3,315	2	Ankara	13,3247	2	Ankara	2,8384
3	İzmir	2,524	3	İzmir	9,2423	3	İzmir	1,9715
7	Tekirdağ	1,059	10	Tekirdağ	3,5553	9	Tekirdağ	0,9154
11	Kırklareli	0,863	13	Kırklareli	3,0434	12	Edirne	0,6383
16	Edirne	0,562	14	Edirne	2,9301	15	Kırklareli	0,5923

Kaynak: Anonimous, 2003,2010,2011 İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları,<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yayinlar/Attachments/548/SEGE-2011.pdf>

Çizelgeye göre Tekirdağ ili sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 2003 yılında 7. İken 2011 yılında 9. Sıraya, Kırklareli ili 11. Sıradan 12. Sıraya gerileyen tek il olmuştur. Edirne ili ise 16. Sıradan 15. Sıraya ilerlemiştir. İş Bankası tarafından yapılan bir başka araştırma sonuçları da TÜİK'i destekler niteliktedir. Buna göre; Trakya bölgesindeki en gelişmiş il Tekirdağ, ikinci il Kırklareli ve üçüncü il ise Edirne olarak belirlenmiştir. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2013 yılında yapılan illerin gelişmişlik sıralaması çalışmasına göre ikinci kademedeki gelişmiş 13 il bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik endeks değerlerine göre bu illerin başında Tekirdağ gelmektedir. Tekirdağ ilini Denizli, Bolu, Edirne, Yalova, Çanakkale, Kırklareli, Adana, Kayseri, Sakarya, Aydın, Konya ve Isparta izlemektedir. İstanbul metropoliten alanının etki alanı içerisinde yer alan, bu nedenle İstanbul ve Kocaeli illerinden de çevreye yayılmaya başlayan sanayilerin çekim noktaları olan Tekirdağ, Edirne, Yalova, Kırklareli ve Sakarya illeri nüfus akımları için de yeni çekim merkezleri olmuştur.

Tekirdağ işgücü göstergeleri itibarıyla hem etkisi altında bulunduğu İstanbul'dan hem de ülke ortalamalarından daha yüksek değerlere sahiptir. İşgücüne katılma oranı ülke genelinde yüzde 49 düzeyinde iken, Tekirdağ'da bu

oran yüzde 55 seviyesindedir. İmalat sanayii istihdamının sigortalı istihdam içerisindeki oranında Tekirdağ tüm iller içerisinde ilk sırada gelmektedir. Bu değişken itibarıyla ülke ortalaması yüzde 28,6 iken Tekirdağ'da bu oran yüzde 57,6'dır (Anonim,2013,s.56).

Çizelge 2.42. İllerin Çeşitli Gelişmişlik Endekslerine göre Sıralaması(2012)

İller	Gelişmişlik Endeksi Genel		Sosyal Gelişmişlik Endeksi,		İşgücü Gelişmişlik Endeksi	
	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks
İstanbul	1	30,90	3	4,7	1	17,9
Ankara	2	12,23	1	6,6	2	5,4
İzmir	3	7,65	4	4,7	3	3,4
Eskişehir			2	5,8		
Tekirdağ	10	1,93	27	0,9	14	0,4
Kırklareli	22	0,53	31	0,8	28	-0,3
Edirne	24	0,39	7	3	37	-0,4

Kaynak: Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Endeksi Sıralaması Araştırması, İş Bankası.

Araştırmada ele alınan bir başka değer de 'Sosyal Gelişmişlik Endeksi'dir. Sosyal gelişmişlik endeksi sıralamasına bakıldığı zaman Türkiye genelinde ilk sırada yer alan ilin Ankara olduğu dikkati çekmektedir. Bu sıralamada Kırklareli ili de 31'nci sırada yer almaktadır.

İş Bankası'nın yapmış olduğu 'Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Endeksi Sıralaması Araştırması'nda yer verilen bir başka endeks değeri de İşgücü gelişmişlik Endeksi sıralamasıdır. Buna göre İstanbul 1'nci sırada yer alırken Tekirdağ, 14., Kırklareli 28'nci ve Edirne illeri 37.sırada yer almaktadır.

Çizelge 2.43'de bir başka araştırma sonuçları görülmektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi, hesaplanan iller arası rekabetçilik endeksine göre ilk üç sıralamada yine İstanbul, Ankara ve İzmir illerinin ardından, araştırma bölgesindeki illerden Tekirdağ 7. sırada yer almakta olup bölgedeki en dikkat çekici il konumundadır.

Çizelge 2.43. İller Arası Rekabetçilik Endeksi Sonuçları

	2007-2008		2008-2009		2009-2010	
	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks
İstanbul	1	86,33	1	86,83	1	86,01
Ankara	2	49,68	2	49,35	2	49,73
İzmir	3	43,35	3	43	3	42,72
Tekirdağ	8	27,25	8	29,49	7	29,71
Edirne	26	21,32	25	21,62	24	22,16
Kırklareli	31	19,55	30	19,21	31	20,2

Kaynak: İller arası Rekabetçilik Endeksi, 2009-2010, Deloitte Türkiye&URAK.

Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi alt endeksi sıralamasında Türkiye'de yaşam kalitesinin en iyi olduğu ilin Ankara, araştırma bölgesindeki ilin ise Edirne olduğu görülmektedir (çizelge 2.44).Trakya Bölgesi sahip olduğu sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi, coğrafi konumu, sanayi altyapısının yanı sıra verilen teşviklerde dikkate alındığında hem sanayi hem de dış ticaret açısından önemli potansiyeline sahiptir. Bu nedenle Bölgenin hem ihracatında hem de ithalatında sanayi sektörünün önemli bir ağırlığı vardır. Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin ihracatı yok denecek kadar azdır. Bölgede üretilen buğday ve ayçiçeği yine

bölgede bulunan un ve yağ fabrikalarında işlenmektedir. Un sanayi bölgesinin gelişmiş sektörleri arasında yer almakta ve yurt dışından buğday ithal edilerek karşılığında un ihracatı da yapılmaktadır (Trakya Kalkınma Ajansı, 2010, s. 56-57).

Çizelge 2.44.Rekabetçilik-Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksleri

	2007-2008		2008-2009		2009-2010	
	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks	Sıra	Endeks
İstanbul	2	59,97	2	62,22	2	61,84
Ankara	1	70,51	1	69,18	1	67,52
İzmir	4	46,74	4	44,92	4	45,21
Tekirdağ	34	22,74	39	20,86	35	21,4
Edirne	9	31,86	11	29,59	8	30,75
Kırklareli	36	22,06	40	20,85	34	21,45

Kaynak: İller arası Rekabetçilik Endeksi, 2009-2010, Deloitte Türkiye&URAK.

Ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin oransal dağılımı çizelge 2.45'te verilmiştir. Türkiye'de tarım ve sanayi kesiminde çalışanların oranı giderek azalırken, hizmetler sektöründe çalışanların oranı artmaktadır.

Çizelge 2.45.Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilenler

Bölge	Tarım			Sanayi			Hizmet		
	2007	2010	2013	2007	2010	2013	2007	2010	2013
Trakya	21,1	21,7	17,1	33,1	38,1	36,3	45,9	40,3	46,6
Türkiye	23,5	25,2	23,6	26,7	26,2	26,4	49,8	48,6	50,0

Kaynak : Anonim (20), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf

Çizelge 2.46. Araştırma Bölgesinin Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri (1)

DEĞİŞKENLER	İLLER			
	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	TÜRKİYE
1. DEMOGRAFİK GÖSTERGELER				
Toplam Nüfus (2013)	874.475	398.582	340.659	76 667 864
Nüfus yoğunluğu (kişi/km2) (2013)	139	66	54	100
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (%) (2012-2013)	25,7	-2,8	-1,9	13,7
Evlenme hızı	7,4	6,3	6,6	7,9
Boşanma hızı	1,9	1,5	1,7	1,7
Doğurganlık Hızı (binde)	14,7	10,4	10,1	16,9
Çocuk Sayısı	1,8	1,5	1,4	2,1
Net göç hızı (‰) 2012-2013	15,7	-1,9	2,4	-
Kaba doğum hızı (‰) 2012-2013	14,7	10,4	10,1	???
Kaba ölüm hızı (‰) 2012-2013	5,2	7,5	7,9	4,9
Bebek ölüm hızı (‰) 2012-2013	8,4	7,9	10,7	10,8

Kaynak : Anonim (20), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf

TR 21 Trakya Bölgesinde üretim yapan işletmelerin yönetim merkezlerinin İstanbul'da olması, Bölge dışı ticaret hacmini olduğundan daha az göstermektedir. Bu ise illerin ihracat ve ithalatlarının hesaplanmasında vergi kimlik numaralarının esas alınmasından kaynaklanmaktadır.

Bölgenin dış ticaretinde Tekirdağ ilk sırada olmasının yanı sıra önemli bir ağırlığı söz konusudur. 2010 yılında Trakya ihracatının yaklaşık %76'sı Tekirdağ, % 13'ü Kırklareli ve %11'i ise Edirne'ye aittir. İthalatta da %67 ile Tekirdağ'ın ağırlığı devam etmekte, bu ili %22 ile Edirne ve % 11 ile Kırklareli izlemektedir.

Çizelge 2.47. Araştırma Bölgesinin Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri (2)

DEĞİŞKENLER	İLLER			TÜRKİYE
1. İSTİHDAM GÖSTERGELERİ				
İşsizlik oranı (2013) (%)	7,2	7,8	8,0	9,7
İşgücüne katılma oranı (2013) (%)	56,7	54,3	53,8	50,8
İstihdam oranı (2013) (%)	52,6	50,1	49,5	45,9
2. EĞİTİM GÖSTERGELERİ				
Okur-Yazar Nüfus Oranı (+6 yaş) 2013	98,1	96,5	97,3	96,0
İlkokullar Okullaşma Oranı	99,47	99,69	99,46	99,57
Liseler Okullaşma Oranı	82,14	90,48	87,23	76,65
İlkokulda öğretmen başına öğrenci sayısı	21	14	16	19
İlkokul net okullaşma oranı (%)	99,47	99,69	99,46	99,57
Ortaokul net okullaşma oranı (%)	95,60	95,37	96,26	94,52
Ortaöğretim (Lise) net okullaşma oranı (%)	82,14	90,48	87,23	76,65
3. SAĞLIK GÖSTERGELERİ				
Hekim Sayısı (%)	1111	1015	430	129772
Hemşire Sayısı (%)	1136	1018	489	134906
Yüz bin Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı	213	479	232	265
4. MALİ GÖSTERGELER				
Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değer -TARIM (2011) (%)	9,7			9,0
Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değer -SANAYİ (2011) (%)	39,1			27,5
Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değer - HİZMETLER (2011) (%)	51,2			63,5
Ihracat milyon \$	779,2	113,1	178,3	151802
İthalat milyon \$	662,4	46,5	138,1	251661

Kaynak : Anonim (20), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf

Çizelge 2.48. Araştırma Bölgesinin Başlıca Gelişmişlik Göstergeleri (3)

DEĞİŞKENLER	İLLER			TÜRKİYE
1. DİĞER REFAH GÖSTERGELERİ				
Toplam motorlu kara taşıt sayısı	202487	128568	101016	17939447
Ev sahibi olan hane (%)	67,8	70,2	67,7	67,3
Kaloriferli hane sayısı (%)	40,0	30,8	32,3	36,9
Borulu su sistemi olan konut (%)	98,4	95,6	97,6	97,4
İçinde tuvalet olan konut (%)	94,4	83,9	87,5	92,5
İçinde banyo olan konut (%)	98,7	97,1	97,1	97,2
Konut satış sayısı	28 959	7 200	5 557	1 157 190
Kişi başına toplam elektrik tüketimi	6 850	2 706	5 486	2 577
Toplam motorlu kara taşıt sayısı (1)	202 487	128 568	101 016	17 939 447
Bin kişi başına otomobil sayısı (1)	117	128	127	121
Onbin araç başına kaza sayısı (2)	85	59	76	90
Ev sahibi olan Hanehalkı	67,8	70,2	67,7	67,3
Bina inşa yılı 2001 ve sonrası olan konut	28,7	16,9	16,1	21,8
Isıtma sistemi kat kaloriferi olan hanehalkı	27,9	4,8	13,0	25,6
Isıtma sistemi kalorifer (merkezi) olan hanehalkı	12,1	26,0	19,3	11,4
Mutluluk düzeyi	56,5	54,1	53,2	59,0
Erkeklerde mutluluk düzeyi	54,0	48,7	45,4	56,1
Kadınlarda mutluluk düzeyi	59,1	59,3	61,0	61,9
Umut düzeyi- Umutlu	78,0	77,4	77,3	77,0
Erkeklerde umutluluk düzeyi	77,0	76,7	73,8	76,5
Kadınlarda umutluluk düzeyi	79,0	78,2	80,7	77,5

Kaynak : Anonim (20), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Köylerle İlgili Verilerin Elde Edilmesinde Uygulanan Yöntem

Gelişme, çok boyutlu bir olgudur. Ekonomik büyüme düzeyi, eğitim düzeyi, sağlık hizmetleri, kadının statüsü, beslenme düzeyi, iletişim gibi birçok önemli boyut içermektedir. Nitekim Türkiye’de bölgelerin, illerin ve ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini belirlemeye yönelik çalışmalar yapan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) da bu yöntemi benimsemiştir. DPT’nin dönem dönem gerçekleştirdiği bu çalışmaların sonuncusu, 2003 yılında Türkiye’de ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini belirleyen çalışmadır. Beş yılda bir periyodik olarak yapılacağı açıklanmasına rağmen, 2004 yılından bu yana DPT’nin konuyla ilgili herhangi bir çalışmasına rastlanılamamıştır.

Bu çalışmada DPT’nin söz konusu çalışmasındaki değişkenler ile TÜİK’in yaptığı bölgesel araştırmalar örnek olarak alınmış ve benzer göstergeler Trakya bölgesinde buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik üreten tarımsal işletmeler için de elde edilmeye çalışılmıştır. Öncelikle köylerin başlıca gelişmişlik düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla araştırma bölgesindeki tüm köylerin altyapılarına ilişkin veriler tek tek incelenmiştir.

Abraham Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ilk iki sırada yer alan, insanca yaşamının ilk basamaklarını oluşturan gereksinimler aşağıdaki şekilde sıralanmaktaydı :

- A. Fizyolojik gereksinimler (nefes, besin, su, cinsellik, uyku, denge, boşaltım)
- B. Güvenlik gereksinimi (iş, kaynak, etik, aile, sağlık, mülkiyet güvenliği)

Bu teoriden de faydalanılarak, araştırma yöresindeki bütün köylerin (toplam 735 köy) :

- Sağlık evi
- Sağlık ocağı
- Ptt Şubesi
- Ptt Acentası
- Okul
- Taşımali Eğitim
- Su Şebekesi
- Kanalizasyon

Su Kontrol ile ilgili bilgilerine ulaşılmıştır. Bu bilgiler önce ilçeler bazında çizelgelere dönüştürülmüş, daha sonra bu çizelgeler birleştirilerek il genelini ve bölge genelini gösteren çizelgelere dönüştürülmüştür. Bulunan verilerin yüzde hesaplamaları da yapılmış ve bölgedeki köylerin % kaçının kanalizasyonu, su kontrolü, sağlık ocağı ya da okulunun olduğu sorgulanmıştır. Verilerin elde edilmesinde yerel yönetimlerin resmi internet sitesinden (<http://www.yerelnet.org.tr/iller/>) yararlanılmıştır.

3.2. Üreticilerle İlgili Verilerin Elde Edilmesinde Uygulanan Yöntem

Trakya bölgesinde (TR21) 2012 ÇKS verilerine göre toplam 78.315 çiftçi 4.747.171 da alanda ve ortalama 100 da arazilerde tarımsal faaliyet yapmaktadır (Yücer ve ark., 2013). İstatistikler incelendiğinde bu arazilerin %95,4’ünde (çizelge 2.27) tarla bitkilerinin üretimi gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle araştırma alanı olarak TÜİK’in bölgesel araştırmalarında esas olarak aldığı TR 21 (Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illeri) bölgesi seçilmiştir. TR21 bölgesinde ekilen

başlıca tarla bitkileri olan buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik üreticileri ile yapılan anket alışmasıyla, bölge üreticilerinin sosyo-ekonomik göstergeleri sorgulanmıştır. Bu göstergeler ile çiftçilerin gelir düzeyleri, yaşam kaliteleri ve uygulanan tarım politikalarının yansımaları ölçülmeye çalışılmıştır. Bunun için; öncelikle istatistiki veriler incelenmiş ve bölgede çok etkin olan Önder Çiftçi Kuruluşuyla temaslarda bulunularak işletme büyüklükleri ve dört tarla bitkisinin yoğun olarak üretildiği köyler belirlenmiştir. Araştırmanın temel amacı; bölgedeki çiftçilerin yaşam kaliteleri ile ilgili bilgi sahibi olmak ve başlıca geçim kaynakları olan tarla bitkileri üretiminden elde ettikleri gelirler ile nasıl yaşadıklarını, temel ihtiyaçlarını, güvenlik ihtiyaçlarını, sosyal ihtiyaçlarını ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarını ne ölçüde giderebildiklerini ortaya koymaktır. Bu nedenle bölgedeki arazilerin %95'inde üretimi yapılan, çiftçilerin temel geçim kaynaklarını oluşturan dört tarla ürününü eken işletmeler titizlikle seçilmiştir. Sosyal içerikli araştırmalarda başlıca iki araştırma metodolojisi bulunmaktadır :

- A. Niceliksel araştırma (quantitative research)
- B. Niteliksel araştırma (qualitative research)

Nitel araştırmalar dünyanın sosyal yönü ile ilgilenir ve şu sorulara yanıt arar (Ergün, 2005): İnsanlar niçin böyle davranır? Kanaatler ve vaziyet alışlar nasıl oluşur? Kültürler niçin ve nasıl gelişir? Sosyal gruplar arasındaki farklar nelerdir? İnsanlar çevrelerinde olup bitenden nasıl etkilenir? Bölgede gerçekleştirilen bu araştırma hem niceliksel ve hem de niteliksel nitelik taşımakla beraber, niteliksel yönü ağır basmaktadır.

Nicel araştırmalarda ise; incelenen değişkenin sürekli ve süreksiz olmasına göre farklı formüller kullanılarak hesaplanmaktadır. Oysa nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünü hesaplamada belli bir kural yoktur. Araştırmanın amacına ve sahip olunan olanaklara göre kararlaştırılır (Büyüköztürk ve ark., 2008). Şimşek ve yıldırım'a (2004) göre bir evrenden, istatistik hesaplarla evreni temsil edebilme büyüklüğüne sahip ve tamamen rast gele yöntemle bir örneklem seçmek mümkündür. Buna seçkisiz örnekleme denir. Balcı (2005) ise bu tür örneklem almayı basit tesadüfi örneklem alma olarak adlandırmıştır. Buna göre evrendeki her birimin örnekleme girmede eşit şansı vardır. Sistemik örnekleme ise seçkisiz örneklemenin bir türü olarak kabul edilir. Evrenden örnekleme dahil olacak bireyleri çekerken tamamen seçkisiz bir yöntem kullanmak yerine, belirli ölçütlere göre oluşturulmuş sistemik bir yöntemle örneklem oluşturulur. Bu nedenlerle araştırmada yöntem olarak seçkisiz örnekleme (probability) yöntemi² yerine, Seçkisiz olmayan (yargısal) (non-probability) örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Seçkisiz olmayan örnekleme; sistemik, amaçlı ve uygun örnekleme olmak üzere üç şekilde yapılabilmektedir.

- Uygun (kolayda) örnekleme: Zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi,

²**Seçkisiz örnekleme (Probability sampling)** : evrenden örneklem için birim çekme işleminin seçkisizlik ilkesine uygun olarak yapıldığı örnekleme yöntemleridir.

Seçkisiz olmayan örnekleme (non-probability sampling) : örnekleme alınacak birimlerin seçkisizlik ilkesine bağlı olmaksızın belirlendiği yöntemlerdir.

- Amaçlı (yargısal,kasıtlı) örnekleme: Derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacına göre durumların seçilmesi,
- Sistematik örnekleme (kota) ise birimlerin belli bir sistematik izlenerek bulunan bir aralık ve başlangıç noktasına dayalı olarak örnekleme seçilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Verilerin elde edilmesinde uygulanan bu sınıflandırmaya göre yargısal örnekleme (non-probability sampling) yöntemi tesadüfi olmayan örnekleme yöntemi olarak da ifade edilmektedir. Anket yapılan üretici sayısının belirlenmesinde; seçkisiz olmayan örneklemenin üç şekli de gözönüne alınmıştır. Böylece araştırmanın amacına uygun olacak şekilde aşağıdaki basamaklar takip edilerek anket sayısı belirlenmiştir :

- Önder Çiftçi Derneğinin görüşleri de alınarak, TÜİK'in TR 21 sınıflandırması gözönünde bulundurulmuş ve araştırma alanı üç il (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)ile sınırlandırılmıştır. Trakya bölgesinin birer parçası olan İstanbul'un Silivri ve Çanakkale'nin Gelibolu ilçeleri araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.
- Yine Önder Çiftçi Derneğinin görüşleri doğrultusunda, 50 dekardan küçük işletmeler anket kapsamı dışında bırakılmış ve dört işletme büyüklüğü belirlenmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda buğday, ayçiçeği ve kanola için 50 dekarın altındaki işletmelerle anket yapılmasının anlamlı olmayacağı anlaşılmıştır. Buğday, ayçiçeği ve kanola işletmeleri için belirlenen grupların ölçüleri; 1. Grup : 50-100 da, 2. Grup : 101-150 da, 3. Grup : 151-250 da ve 4. Grup: 250 dekardan büyük işletmelerden oluşmaktadır. Çeltikte ise; 1. Grup: 100 dekardan küçük, 2. Grup : 101-250 da, 3. Grup : 251-500 da ve 4. Grup 500 da'dan büyük işletmeleri kapsamaktadır.
- Anket yapılacak köylerin seçiminde ise Önder Çiftçi Derneği'nin yönlendirmeleri ile birlikte, esas olarak her il ve ilçelerdeki üretim miktarları incelenmiştir.İlçelerin üretim miktarları oransal olarak dikkate alınarak, her ilden 48'er anket olmak üzere toplam 144 anket gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 3.1 Tekirdağ'da Ürünler ve İlçeler İtibariyle Üretim Hacmi

Ürünler/İlçeler	Buğday		Ayçiçeği		Çeltik		Kanola	
	(Ton)	%	(Ton)	%	(Ton)	%	(Ton)	%
Çerkezköy	24422	4,1	8194	3,2	0	0	175	0,4
Çorlu	107887	18,2	39367	15,5	0	0	10500	21,3
Hayrabolu	79709	13,4	38531	15,2	18718	84,7	3240	6,6
Malkara	111483	18,8	60184	23,7	3305	15,0	4725	9,6
M.Ereğlisi	26635	4,5	8470	3,3	0	0,0	3800	7,7
Merkez	114426	19,3	47606	18,8	0	0,0	16200	32,9
Muratlı	58829	9,9	23118	9,1	0	0,0	10200	20,7
Saray	57174	9,6	22540	8,9	0	0,0	450	0,9
Şarköy	12417	2,1	5461	2,2	80	0,4	0	0,0
Toplam	592982	100,0	253471	100,0	22103	100,0	49290	100,0

Kaynak: Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=193

Çizelge 3.1'de Tekirdağ İlindeki tarla ürünlerinin ilçeler itibariyle üretim miktarları gösterilmektedir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi, Tekirdağ'da buğday merkez ilçede, ayçiçeği Malkara ilçesinde, çeltik Hayrabolu ilçesinde ve kanola

yine Merkez ilçede en fazla üretilmektedir. Tekirdağ İlinde anket yapılacak köyler bu ilçelerden seçilmiştir.

Çizelge 3.2, Tekirdağ ilinde yapılan anketlerin köyler ve işletme gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi her bir gruptan ve her bir ürün için 12'şer anket olmak üzere toplam 48 anket gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 3.2 Tekirdağ İlinde Yapılan anketlerin Dağılımı

İlçe İsimleri	Köy isimleri	Ürünler	Anket sayısı				Toplam
			1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	
Merkez İlçe ve Malkara	Karaevli, İneçik, Yağcı, Ortaca, Çavuşköy, Ballıisüle, Sağlamtaş	Buğday	3	3	3	3	12
		Ayçiçeği	3	3	3	3	12
		Kanola	3	3	3	3	12
Hayrabolu	Soylu, Çerkezmüsellim Çıkırıkçı, Büyükkarakarlı	Çeltik	3	3	3	3	12
Toplam			12	12	12	12	48

Çizelge 3.3'te Edirne İlindeki ürünlerin ilçeler itibariyle üretim miktarları gösterilmektedir. Çizelgeye göre buğday için merkez köyleri, kanıla için havsa, çeltik için İpsala ve ayçiçeği için Uzunköprü ilçeleri köylerinde anket yapılması uygun olacağından anketler buralarda gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 3.3 Edirne'de Ürünler ve İlçeler İtibariyle Üretim Hacmi

Ürünler/İlçeler	Buğday		Ayçiçeği		Çeltik		Kanola	
	(Ton)	%	(Ton)	%	(Ton)	%	(Ton)	%
Merkez	88271	19,5	39319	16,4	45694	12,1	575	5,1
Enez	16477	3,6	8663	3,6	15067	4,0	228	2,0
Havsa	65386	14,5	27057	11,3	13975	3,7	5355	47,8
İpsala	49363	10,9	27888	11,6	144893	38,2	786	7,0
Keşan	70617	15,6	42803	17,8	37091	9,8	1500	13,4
Lalapaşa	41450	9,2	13584	5,7	0	0,0	480	4,3
Meriç	17000	3,8	9617	4,0	68222	18,0	45	0,4
Süloğlu	24716	5,5	11579	4,8	0	0,0	140	1,2
Uzunköprü	78463	17,4	59907	24,9	54240	14,3	2100	18,7
Toplam	451743	100,0	240417	100,0	379182	100,0	11209	100,0

Kaynak : Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=193

Çizelge 3.4. Edirne İlinde Yapılan anketlerin Dağılımı

İlçe İsimleri	Köy isimleri	Ürünler	Anket sayısı				Toplam
			1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	
Merkez İlçe Uzunköprü İpsala	Doyran, Karakasım Üyüklütatarköy, Yenikadın Balabanlı, Çakmak, Karpuzlu Sarıcaali	Buğday	3	3	3	3	9
		Ayçiçeği	3	3	3	3	9
		Kanola	3	3	3	3	9
		Çeltik	3	3	3	3	12
Toplam			12	12	12	12	48

Çizelge 3.5. Kırklareli’de Ürünler ve İlçeler İtibariyle Üretim Hacmi

Ürünler/ilçeler	Buğday		Ayçiçeği		Çeltik		Kanola	
	(Ton)	%	(Ton)	%	(Ton)	%	(Ton)	%
Merkez	57769	15,8	23290	17,8	84	0,5	375	6,0
Babaeski	58847	16,1	25927	19,8	10635	57,6	1200	19,2
Demirköy	8	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Kofçaz	12472	3,4	1592	1,2	0	0,0	75	1,2
Lüleburgaz	155717	42,7	49982	38,2	681	3,7	4043	64,8
Pehlivan köy	14359	3,9	4478	3,4	7073	38,3	240	3,8
Pınarhisar	26808	7,3	11997	9,2	0	0,0	300	4,8
Vize	39101	10,7	13623	10,4	0	0,0	8	0,1
Toplam	365081	100,0	130889	100,0	18473	100,0	6241	100,0

Kaynak : Anonim (22),2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=193

Çizelge 3.6 Kırklareli İlinde Yapılan anketlerin Dağılımı

İlçe	Köy isimleri	Ürünler	Anket sayısı				Toplam
			1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	
Merkez İlçe Babaeski Lüleburgaz	Kavaklı, Tatarköy Karıştıran Hamitaba, Celaliye, Çiğdemli Katrancı, Mandıra	Buğday	3	3	3	3	9
		Ayçiçeği	3	3	3	3	9
		Kanola	3	3	3	3	9
		Çeltik	3	3	3	3	12
Toplam			12	12	12	12	48

Bu köylerde yapılan anket çalışmalarında sorgulanan ve elde edilen başlıca bilgiler aşağıda sıralanmıştır:

- İllere ve işletmelere göre buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik üretim maliyetleri, brüt gelirleri ve net gelirleri
- Çiftçi ve ailesinin demografik bilgileri
- İkamet edilen evin mülkiyet durumu ve özellikleri,
- Köy dışında ev sahipliği ve kullanım amacı,
- Traktör sahipliği
- Tarım Alet-makine yaşı
- Kişi başı ortalama Borç Miktarı
- Kredi alma ve borçluluk durumu ile borçlarını ödeyebilme yetenekleri,
- Sağlık sorunlarını çözebilme durumları,
- Tüketim harcamaları, tüketim harcamalarını oransal dağılımı,
- Gazete okuma, gündemi takip etme alışkanlığının olup olmaması
- Köyde yaşamının iyi ve kötü yanları
- İşinden memnun olma
- İş güvencesinden memnun olma
- Ücretinden memnun olma
- Eğitimden memnun olma
- Yaşanılan konuttan memnun olma
- Tatile çıkma sıklığından memnun olma
- Genel Mutluluk Durumu

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Ekonomik Göstergeler

4.1.1. Ürünler ve İller İtibariyle Ekonomik Göstergeler

Çizelge 4.1’de işletmelerin ortalama buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik verimlerine ilişkin minimum ve maksimum değerleri gösterilmektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi gerek illere arası gerekse illerdeki işletmelerde verimlilik açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Tekirdağ ilinde 2014 yılında buğday verimi; 300 kg/da ile 800 kg/da, Kırklareli ilinde ise buğday verimi 270 ile 750 arasında değişmektedir. Trakya genelinde buğday verimi 529, ayçiçeği 238, kanola 300 ve çeltik 825 kg/da olarak ifade edilebilir.

Çizelge 4.1 Buğday, Ayçiçeği, Kanola ve Çeltik Verimleri

İl	Buğday		Ayçiçeği		Kanola		Çeltik	
	Min	Maks	Min	Maks	Min	Maks	Min	Maks
Tekirdağ	300	800	100	400	150	500	650	950
Edirne	280	775	120	350	130	450	750	1000
Kırklareli	270	750	105	350	125	450	650	950
Ortalama	283,3	775,0	108,3	366,7	135,0	466,7	683,3	966,7
Genel ort.	529,2		237,5		300,1		825	

Çizelge 4.2.’de ise araştırma kapsamı içindeki tarla ürünlerinin (buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik) gelir ve maliyetlerini hesaplamada kullanılan ortalama verimler gösterilmektedir.. Çizelgeden de görüldüğü gibi 2014 yılında, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerinde üretilen buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltiğin 1 dekardan alınan verimleri illere göre farklılıklar göstermektedir. Ancak bu farklılıklar çok önemli düzeyde olmayıp buğday, ayçiçeği ve kanolanın verimi Tekirdağ ilinde çeltik verimi ise Edirne ilinde daha yüksek belirlenmiştir. İllerin ortalaması alındığında bu üç ilde buğday 508, ayçiçeği 205, kanola 346 ve çeltik 835 Kg/da olarak hesaplanmaktadır.

Çizelge 4.2. Gelir ve Maliyetlerin Hesaplanmasında Kullanılan Verimler

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik
Tekirdağ	543	225	363	825
Edirne	500	200	340	850
Kırklareli	480	190	335	830
Ortalama	507,7	205,0	346,0	835,0

Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli Ticaret Borsalarında oluşan minimum ve maksimum Sezon Fiyatları (TL/Kg), çizelge...’de gösterilmiştir. Çizelgeden de anlaşıldığı üzere, buğday 80 kuruş, ayçiçeği 1,3 TL, kanola 1,20 TL ve çeltik ise 1,50 TL civarındaki fiyatlarla illerdeki borsalarda işlem görmüşlerdir.

Çizelge 4.3. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli Ticaret Borsalarında oluşan Sezon Fiyatları (TL/Kg)

Ürünler	Tekirdağ			Edirne			Kırklareli		
	Min.	Max.	Ort.	Min.	Max.	Ort.	Min.	Max.	Ort.
Buğday	0,65	0,9	0,78	0,50	0,95	0,73	0,54	0,87	0,71
Ayçiçeği	1,35	1,4	1,38	0,80	1,9	1,35	1,10	1,55	1,33
Kanola	1,15	1,25	1,20	0,89	1,50	1,20	0,92	1,30	1,19
Çeltik	1,35	1,4	1,38	1,4	1,8	1,60	1,65	2,19	1,92

Gelirlerin hesaplanmasında kullanılan ve bölgede yaygın olarak görülen fiyatlar ise çizelge 4.4.'te verilmiştir. Anketlerden elde edilen bu fiyatlara göre, buğday üreticiler tarafından piyasada yaklaşık olarak 82 Kuruş/Kg, Ayçiçeği 1,40 TL/Kg, Kanola 1,20 TL/Kg ve çeltik 1,40 TL/kg'dan satılmıştır.

Çizelge 4.4. Ürünlerin Hasat Zamanları ve Gelirlerin Hesaplanmasında Kullanılan (yaygın) Ortalama Fiyatlar

İl/ Hasat Zamanı	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik
	Haziran-Temmuz	Ağustos-Eylül	Haziran-Temmuz	Eylül-Ekim
Tekirdağ	0,82	1,38	1,20	1,40
Edirne	0,82	1,35	1,20	1,35
Kırklareli	0,82	1,33	1,19	1,40
Ortalama	0,82	1,40	1,20	1,39

Çizelge 4.5'te 2014 yılı mahsülleri için Bakanlar Kurulu tarafından açıklanan destekleme miktarları verilmiştir. 2014 yılında devlet, çiftçilere prim desteğinin yanısıra, gübre mazot ve toprak analizi desteği sağlamıştır. Bunların dışında sözleşmeli ekim ve sertifikalı tohum desteği de uygulanmış, ancak bu destekler her çiftiyi kapsamadığından gelirlerin hesaplanmasında kullanılmamıştır.

Çizelge 4.5. İşletmelerin Yararlandıkları Destekleme Miktarları

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik
Prim Desteği (Kırş/Kg)	5	30	40	10
Gübre Desteği (TL/da)	6	7,5	7,5	6
Mazot Desteği (TL/da)	4,6	7,5	7,5	4,6
Toprak Analizi Desteği (TL/Da)	2,5	2,5	2,5	2,5

Kaynak : https://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Belgeler/ar_ge_projeleri/bakanlar_kurulu_karari.pdf

NOT : Dekara 15 TL civarındaki Sözleşmeli ekim desteği hariç

Gelir ve maliyetlerin hesaplanmasında kullanılan verimler kullanılarak prim destekleme miktarları belirlenmiş ve çizelge 4.6'da gösterilmiştir. Örneğin Tekirdağ ilinde buğday verimi 523 Kg/da olarak baz alındığında işletmelerin yararlandıkları prim miktarı (523x0,05) 26,2 TL/da olarak hesaplanabilmektedir.

Çizelge 4.6 Verimlere Göre Hesaplanan Prim Destekleme Miktarları

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik	Ort.
Tekirdağ	26,2	64,5	140,0	82,5	78,3
Edirne	25,0	60,0	136,0	85,0	76,5
Kırklareli	24,0	57,0	134,0	83,0	74,5

İşletmelerin yararlandıkları destekleme miktarlarının toplam değeri (prim+diğer destekler) TL/Da cinsinden hesaplanmış ve çizelge...’de gösterilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi; Tekirdağ’da buğdayda 39,3 TL/da olan toplam destek miktarı ayçiçeğinde 82,0, kanolada 157,5 ve çeltikte 93,6 TL/da olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 4.7 İşletmelerin Yararlandıkları Toplam Destekleme Miktarları

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik	Ort.
Diğer Destekler Toplamı (TL/da)	13,1	17,5	17,5	13,1	15,3
Toplam Destek (Tekirdağ)	39,3	82,0	157,5	95,6	93,6
Toplam Destek (Edirne)	38,1	77,5	153,5	98,1	91,8
Toplam Destek (Kırklareli)	37,1	74,5	151,5	96,1	89,8
Ortalama	38,2	78,0	154,2	96,6	91,7

Trakya bölgesinde üretilen buğdayın ekonomik analizi, maliyetleri ve karları çizelge 4.8’de ayrıntılı olarak hesaplanmıştır. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi gerek maliyetler ve gerekse elde edilen gelirler Tekirdağ ilinde Önder Çiftçi Derneğinin etkisiyle farklı, Edirne ve Kırklareli illerinde ise birbirine yakın değerlerde bulunmuştur.

İllerin yapısal ve demografik özellikleri maliyetlerdeki farklılıkların ortaya çıkmasında oldukça etkili bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Kırklareli ilindeki toprak yapısı (Babaeski ve Lüleburgaz hariç) dikkate alındığında I. - IV. sınıf arazi varlığının toplam alana oranı Tekirdağ’da % 90,24, Edirne’de % 86,60 ve Kırklareli’nde % 68,93 olduğu görülmektedir (Cangir ve ark., 1995). Bu nedenle ekim hazırlıkları; diğer illere göre daha yüksek maliyet gerektirmekte olup, Tekirdağ ilinde ekim maliyetleri 64,4 TL/da iken, Edirne 59,6 TL/da ve Kırklareli 72,5 TL/da olarak hesaplanmıştır. Bununla beraber tarla kirası ve makine amortismanlarının daha düşük olması nedeniyle (alet makine varlığı daha eski olduğundan) ve tarla kiralrı daha düşük olduğu için sabit masrafların düşük düzeyde gerçekleşmesi, Kırklareli ilinde ortalama verimin Edirne’den düşük olmasına rağmen net gelirlerin Edirne ile çok yakın çıkmasına neden olmuştur.

Diğer taraftan; Tekirdağ ilinde Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği’nin de etkisiyle dekara gübre, ilaç gibi girdilerin kullanımı daha fazla gerçekleşmekte ve gerek değişken (243,2 TL/da) ve gerekse makine donanımının daha modern olması sebebiyle sabit maliyetler (120,3 TL/da) diğer illere göre daha yüksek düzeyde oluşmaktadır. Bununla beraber, derneğin de etkisiyle girdi kullanımının bilinçli olarak gerçekleştirilmesi ortalama verimlere de yansımakta, çeltik

dışındaki ürünlerde en yüksek ortalama verim (buğdayda sırasıyla Tekirdağ 543 Kg/da, Edirne 500 Kg da ve Kırklareli 480 Kg/da civarında belirlenmiştir. Özellikle işletme büyüklüğü arttıkça girdi kullanımı ile beraber verimlilik de artmaktadır.

Çizelge 4.8. İller İtibariyle Buğday Üretim Ekonomisi

Buğday MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	39,8	50,1	42	44
İlk sürüm (Anız bozma:sap parçalama, diskaro, dipkazan vb.)	18,8	22,9	20,7	20,8
İkileme (Kazayağı, kültivatör vb.)	12,5	14,8	12,4	13,2
Üçleme (Taban Sürgü ve Tırmık)	8,5	12,4	8,9	9,9
Ekim Maliyetleri	64,4	59,6	72,5	65,5
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	11,6	13,8	15	13,5
Taban gübresi	24,6	23	26,2	24,6
Tohum Bedeli	28,2	22,8	31,3	27,4
Gübreleme	52,6	46	49,7	49,4
Üst gübre	36,5	31,9	32,8	33,7
Gübreleme İşçiliği	16,1	14,1	16,9	15,7
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	41	30	32,7	34,6
Diğer	33,8	38,1	28,8	33,6
Hasat, Harman, Ambara taşıma ve pazarlama	27,2	32,8	24,2	28,1
Ürün sigortası	4,3	3,4	3,2	3,6
Diğer (balyalama, bekçi vb.)	2,3	1,9	1,4	1,9
Değişken Masraflar	231,6	223,8	225,7	227
Değişken Masrafların Faizi (DM*%5)	11,6	11,2	11,3	11,4
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	243,2	235	237	238,4
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	7,3	7	7,1	7,2
Tarla Kirası	90,5	87,8	73,8	84
Makine Amortismanları	16,5	12,7	10,8	13,3
Tamir-Bakım	3	2,7	3,1	2,9
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	3	0,8	1	1,6
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	120,3	111	95,8	109,1
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	363,5	346	332,8	347,4
Ana Ürün Verim (kg/da)	543	500	480	507,7
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	0,82	0,82	0,82	0,8
Ana ürün Tutar (TL)	453,35	410	393,6	416,3
Yan Ürün Tutar (TL)	19,25	15	19,3	17,9
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	472,60	425	412,9	434,2
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	39,28	38,1	37,1	38,2
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	511,87	463,1	450	472,3
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	229,42	190	175,9	195,8
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	109,10	79	80,1	86,7
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	148,37	117,1	117,2	124,9

1. Makine amortismanı doğru hat yöntemine göre hesaplanmış, ekonomik ömür 10 yıl ve kalıntı (hurda) değer makine bedelinin %10'u kabul edilmiştir.
2. Aile işgücü çeşitli işçilik değerleri içinde gösterilmiştir.
3. 1 da alandan ortalama 7 balya çıktı ve 5 TL/Balya olarak satıldığı hesaplanmıştır.

Örneğin büyük işletmelerde; buğday 800 TL/da'a, ayçiçeği 400 Kg/da'a ve kanola 500 Kg/da'a ulaşabilmektedir. İşletmelerin ortalama değerlerine göre hesaplanan net gelirler destekleme hariç sırasıyla; Tekirdağ 109 TL/da, Edirne 79 TL/da ve Kırklareli 80 TL/da civarında hesaplanmıştır. Desteklemeler dahil edildiğinde ise işletmelerin buğday üretiminden elde ettikleri ortalama net gelirleri

sırasıyla Tekirdağ 148 TL/da, Edirne 117 TL/da ve Kırklareli 117TL/da olarak hesaplanmıştır. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi desteklemeler çiftçilerin gelirlerini önemli ölçüde artırmakta ve yaşam kalitelerine katkı sağlamaktadır.

Çizelge 4.9. Buğday Maliyetlerinin Oransal Dağılımı

Buğday MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	10,9	14,5	12,6	12,7
İlk sürüm (Anız bozma:sap parçalama, diskaro, dipkazan vb.)	5,2	6,6	6,2	6,0
İkileme (Kazayağı, kültivatör vb.)	3,4	4,3	3,7	3,8
Üçleme (Taban Sürgü ve Tırmık)	2,3	3,6	2,7	2,8
Ekim Maliyetleri	17,7	17,2	21,8	18,9
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	3,2	4,0	4,5	3,9
Taban gübresi	6,8	6,6	7,9	7,1
Tohum Bedeli	7,8	6,6	9,4	7,9
Gübreleme	14,5	13,3	14,9	14,2
Üst gübre	10,0	9,2	9,9	9,7
Gübreleme İşçiliği	4,4	4,1	5,1	4,5
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	11,3	8,7	9,8	10,0
Diğer	9,3	11,0	8,7	9,7
Hasat, Harman, Ambara taşıma ve pazarlama	7,5	9,5	7,3	8,1
Ürün sigortası	1,2	1,0	1,0	1,0
Diğer (balyalama, bekçi vb.)	0,6	0,5	0,4	0,5
Değişken Masraflar	63,7	64,7	67,8	65,3
Değişken Masrafların Faizi (DM*%5)	3,2	3,2	3,4	3,3
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	66,9	67,9	71,2	68,6
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	2,0	2,0	2,1	2,1
Tarla Kirası	24,9	25,4	22,2	24,2
Makine Amortismanları	4,5	3,7	3,2	3,8
Tamir-Bakım	0,8	0,8	0,9	0,8
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	0,8	0,2	0,3	0,5
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	33,1	32,1	28,8	31,4
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 4.9'da iller itibariyle buğday maliyetlerinin oransal dağılımı gösterilmektedir. Araştırma sırasında; Trakya bölgesinde toplam maliyetler içinde buğday üretiminin önemli ekim maliyetleri sırasıyla (%18,9), toprak hazırlığı (%12,7), gübreleme (%14,2), ilaçlama (%10,0) ve hasat ve pazarlama faaliyetlerinin maliyetleri ise (%8,1) dolayındadır. Değişken masrafların oranı %68,6 iken sabit maliyetlerin oranı %31,4'tür.

Çizelge 4.10'da iller itibariyle ayçiçeği üretim ekonomisine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Çizelgeye göre; verim farklılıklarına bağlı olarak illere göre brüt ve net karlar da farklı çıkmaktadır. Tekirdağ illinde 1 dekardan elde edilen brüt kar destekler hariç 129,2 TL iken, Edirne ilinde bu değer 86,8 TL ve Kırklareli ilinde 67,4 TL olarak hesaplanmıştır. Desteklemeler de gözönüne alındığında net karlar ise sırasıyla Tekirdağ'da 92,5 TL/Da, Edirne'de 86,8 TL/Da ve Kırklareli'de 47,6 TL/da'dır.

Çizelge 4.10. İller İtibariyle Ayçiçeği Üretim Ekonomisi

Ayçiçeği MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	54,2	55	56	55,1
İlk sürüm (Dipkazan, pulluk vb.)	35,2	35	35	35,1
İkileme (Kazayağı, kültivatör vb.)	13,2	12,5	12,5	12,7
Üçleme (Taban Sürgü ve Tırmık)	5,8	7,5	8,5	7,3
Ekim Maliyetleri	41,4	35,9	44,3	40,5
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	13,2	13,1	13	13,1
Tohum Bedeli	28,2	22,8	31,3	27,4
Gübreleme	55,4	55,1	61,9	57,5
Gübre bedeli	39,3	41	45	41,8
Gübreleme İşçiliği	16,1	14,1	16,9	15,7
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	35	30	32,7	32,6
Hasat, Harman, Ambara taşıma ve pazarlama	37,7	36,3	38,9	37,6
Ürün sigortası	4,3	3,4	3,2	3,6
Diğer	2,3	1,9	1,4	1,9
Değişken Masraflar	174,9	162,5	176,5	171,3
Değişken Masrafların Faizi (DM*%5)	8,7	8,1	8,8	8,5
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	183,6	170,6	185,3	179,8
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	5,5	5,1	5,6	5,4
Tarla Kirası	90,5	87,8	73,8	84
Makine Amortismanları	16,5	12,7	10,8	13,3
Tamir-Bakım	3	2,7	3,1	2,9
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	3	0,8	1	1,6
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	118,5	109,1	94,3	107,3
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	302,2	279,7	279,6	287,2
Ana Ürün Verim (kg/da)	225,3	200,0	190,0	201,7
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,4	1,4	1,3	1,4
Ana ürün Tutar (TL)	311,4	270,0	252,7	278,0
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	312,8	270,0	252,7	273,1
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	81,9	77,5	74,5	78,0
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	394,8	347,5	327,2	356,5
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	129,2	99,4	67,4	98,7
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	10,6	-5,6	-26,9	-7,3
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	92,5	86,8	47,6	75,6

Çizelge 4.11.'de ise ayçiçeği maliyetlerinin oransal dağılımı görülmektedir. Gübre masrafları en önemli maliyet unsuru olarak göze çarpmakta olup, değişken maliyetler toplam maliyetlerin yaklaşık %63'ünü, sabit maliyetler ise %37'sini oluşturmaktadır.

Çizelge 4.11. Ayçiçeği Maliyetlerinin Oransal Dağılımı

Ayçiçeği MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	17,9	19,7	20,0	19,2
İlk sürüm (Dipkazan, pulluk vb.)	11,6	12,5	12,5	12,2
İkileme (Kazayağı, kültivatör vb.)	4,4	4,5	4,5	4,4
Üçleme (Taban Sürgü ve Tırmık)	1,9	2,7	3,0	2,5
Ekim Maliyetleri	13,7	12,8	15,8	14,1
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	4,4	4,7	4,6	4,6
Tohum Bedeli	9,3	8,2	11,2	9,6
Gübreleme	18,3	19,7	22,1	20,0
Gübre bedeli	13,0	14,7	16,1	14,5
Gübreleme İşçiliği	5,3	5,0	6,0	5,5
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	11,6	10,7	11,7	11,3
Hasat, Harman, Ambara taşıma ve pazarlama	12,5	13,0	13,9	13,1
Ürün sigortası	1,4	1,2	1,1	1,3
Diğer	0,8	0,7	0,5	0,6
Değişken Masraflar	57,9	58,1	63,1	59,6
Değişken Masrafların Faizi (DM*%5)	2,9	2,9	3,1	3,0
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	60,8	61,0	66,3	62,6
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	1,8	1,8	2,0	1,9
Tarla Kirası	29,9	31,4	26,4	29,3
Makine Amortismanları	5,5	4,5	3,9	4,6
Tamir-Bakım	1,0	1,0	1,1	1,0
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	1,0	0,3	0,4	0,6
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	39,2	39,0	33,7	37,4
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	100,0	100,0	100,0	100,0

İller itibariyle kanola üretim ekonomisine ilişkin araştırma sonuçları çizelge 4.12'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Ayçiçeği ve buğdayda olduğu gibi, verim farklılıklarına bağlı olarak illere göre brüt ve net karlar da farklı çıkmaktadır. Tekirdağ ilinde 1 dekar kanoladan elde edilebilecek brüt kar desteklemeler hariç 170 TL civarında iken Edirne'de 152 TL ve Kırklareli ilinde 133 TL dolayındadır. Sabit masraflar ile destekleme miktarları gözönüne alındığında ise net karlar sırasıyla Tekirdağ'da 206 TL/da, Edirne'de 193,5 TL/da ve Kırklareli'nde 188,5 TL/da olarak gerçekleşmektedir.

Destek miktarının ve verimlerin ayçiçeğine göre daha fazla olması elde edilen karları önemli ölçüde artırmakta ve çiftçilerin üretim tercihlerini giderek kanola lehine değiştirmelerine neden olmaktadır. Desteklemeler bu şekilde devam ettiği taktirde, yakın gelecekte ayçiçeği ekim alanlarının daha da azalabileceği ileri sürülebilir. Ancak önemli bir münavebe bitkisi olan ayçiçeğinin, Trakya bölgesinde önemli bir ürün olmaya devam edeceği söylenebilir.

Çizelge 4.12. İller İtibariyle Kanola Üretim Ekonomisi

Kanola MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	50,2	48,2	51,1	49,8
İlk sürüm (diskaro, dipkazan vb.)	28,2	29	30,1	29,1
İkileme (Kazayağı, kültivatör vb.)	13,2	11	12,5	12,2
Üçleme (Taban Sürgü ve Tırmık)	8,8	8,2	8,5	8,5
Ekim Maliyetleri	41,4	33,8	44,3	39,8
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	13,2	11	13	12,4
Tohum Bedeli	28,2	22,8	31,3	27,4
Gübreleme	105,1	106,1	103,9	105
Gübre	89	92	87	89,3
Gübreleme İşçiliği	16,1	14,1	16,9	15,7
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	21	21,5	20,8	21,1
Hasat, Harman, Ambara taşıma ve pazarlama	28,2	27,7	30	28,6
Ürün sigortası	4,3	3,4	3,2	3,6
Diğer	2,3	1,9	1,4	1,9
Değişken Masraflar	252,5	242,6	254,7	249,9
Değişken Masrafların Faizi (DM*%5)	12,6	12,1	12,7	12,5
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	265,1	254,7	267,4	262,4
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	8	7,6	8	7,9
Tarla Kirası	90,5	87,8	73,8	84,0
Makine Amortismanları	16,5	12,7	10,8	13,3
Tamir-Bakım	3	2,7	3,1	2,9
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	3	0,8	1	1,6
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	121	111,6	96,7	109,8
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	386,1	366,4	364,2	372,2
Ana Ürün Verim (kg/da)	363	340	335	346,0
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,2	1,2	1,19	1,2
Ana ürün Tutar (TL)	435,6	408	398,65	414,1
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	435	408	399	414,0
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	157,5	153,5	151,5	154,2
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	592,5	542,8	551,8	562,4
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	169,9	151,7	133	151,5
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	48,9	40	37	42,0
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	206,4	193,5	188,5	196,1

Kanola maliyetlerinin Oransal Dağılımı, çizelge 4.13'de verilmiştir. Buna göre; kanola üretimindeki en önemli değişken maliyet unsuru gübreleme olarak görülmektedir (% 28,2). Toprak hazırlığı için yapılan harcamalar ikinci sırada (% 13,4) ve ekim maliyetleri de (% 10,7) üçüncü sırada yer almaktadır. Sabit maliyetlerdeki en önemli masraf unsuru aynı zamanda tüm maliyetler içindeki en önemli maliyet unsuru ise (% 22,6) tarla kirası olarak belirlenmiştir. Bu durumda elde edilen net karlara, üretim faaliyetinin yapıldığı toprak, üreticinin kendisine ait ise (Trakya Bölgesinde tarımsal işletmelerin üçte ikisi üretim faaliyetini sadece kendi arazisinde gerçekleştirmektedir (Anonim, 2012), s.10)) toprak kirası için ayrılan masraf miktarının da eklenmesi durumunda çiftçinin gelir düzeyi önemli

ölçüde yükselmektedir. Kanola maliyetlerinin %70,5'i değişken maliyetlerden, %29,5'i ise sabit maliyetlerden oluşmaktadır.

Çizelge 4.13. Kanola maliyetlerinin Oransal Dağılımı

Kanola MALİYET UNSURLARI (%)	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	13,0	13,2	14,0	13,4
İlk sürüm (diskaro, dipkazan vb.)	7,3	7,9	8,3	7,8
İkileme (Kazayağı, kültivatör vb.)	3,4	3,0	3,4	3,3
Üçleme (Taban Sürgü ve Tırmık)	2,3	2,2	2,3	2,3
Ekim Maliyetleri	10,7	9,2	12,2	10,7
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	3,4	3,0	3,6	3,3
Tohum Bedeli	7,3	6,2	8,6	7,4
Gübreleme	27,2	29,0	28,5	28,2
Gübre	23,1	25,1	23,9	24,0
Gübreleme İşçiliği	4,2	3,8	4,6	4,2
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	5,4	5,9	5,7	5,7
Hasat, Harman, Ambara taşıma ve pazarlama	7,3	7,6	8,2	7,7
Ürün sigortası	1,1	0,9	0,9	1,0
Diğer	0,6	0,5	0,4	0,5
Değişken Masraflar	65,4	66,2	69,9	67,1
Değişen Masrafların Faizi (DM*%5)	3,3	3,3	3,5	3,4
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	68,7	69,5	73,4	70,5
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	2,1	2,1	2,2	2,1
Tarla Kirası	23,4	24,0	20,3	22,6
Makine Amortismanları	4,3	3,5	3,0	3,6
Tamir-Bakım	0,8	0,7	0,9	0,8
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	0,8	0,2	0,3	0,4
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	31,3	30,5	26,6	29,5
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 4.14. İller İtibariyle Çeltik Üretim Ekonomisi

Çeltik MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	76,6	72,6	74	74,4
İlk sürüm	30	25,2	32	29,1
İkileme	15,4	16,8	12	14,7
Üçleme	31,2	30,7	30	30,6
Ekim Maliyetleri	50,5	46	57	51,2
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	15,5	10,7	22	16,1
Tohum Bedeli	35	35,3	35	35,1
Gübreleme	102,6	94,4	102,8	99,9
Gübre bedeli	85,6	87,4	86,8	86,6
Gübreleme İşçiliği	17	15	16	16
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	55,6	57,5	50	54,4
Su ve enerji	134,9	135,5	150	140,1
Kurutma, ambalajlama, işçilik, mazot vb	74,5	75,3	70	73,3
Hasat, Harman	65,3	60,8	70	65,4
Ambara taşıma ve pazarlama	25	30	20	25
Ürün sigortası	6,2	6,3	6,1	6,2
Diğer (bekçi vb.)	2,5	2	1,7	2,1
Değişken Masraflar	593,7	580,4	601,6	591,9
Değişen Masrafların Faizi (DM*%5)	17,8	29	30,1	25,6
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	611,5	609,4	631,7	617,5
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	18,3	18,3	19	18,5
Tarla Kirası	275	252	225	250,7
Makine Amortismanları	12,7	12,7	12,7	12,7
Tamir-Bakım	3	3	3,5	3,2
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	2	2	2	2
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	311	288	262,2	287,1
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	922,6	897,4	893,8	904,6
Ana Ürün Verim (kg/da)	825	850	830	835,0
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,4	1,35	1,39	1,38
Ana ürün Tutar (TL)	1155	1147,5	1157	1155,08
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	1155	1147,5	1157	1155,0
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	95,6	98,1	96,1	96,6
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	1250,6	1245,0	1253	1251,4
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	543,5	537,2	526	537,3
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	232,5	249,2	263	250,2
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	328,1	347,3	359	346,8

İller itibariyle çeltik üretim ekonomisine ilişkin araştırma sonuçları çizelge 4.14'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Ayçiçeği, buğday ve kanolada olduğu gibi, verim farklılıklarına bağlı olarak illere göre brüt ve net karlar da farklı çıkmaktadır. Tekirdağ ilinde 1 dekar çeltikten elde edilebilecek brüt kar desteklemeler hariç 544 TL civarında iken Edirne'de 537 TL ve Kırklareli ilinde 526 TL dolayındadır. Sabit masraflar ile destekleme miktarları gözönüne alındığında ise net karlar sırasıyla Tekirdağ'da 328 TL/da, Edirne'de 347 TL/da ve Kırklareli'nde 347 TL/da olarak gerçekleşmektedir.

Çizelge 4.15. Çeltik maliyetlerinin Oransal Dağılımı

Çeltik MALİYET UNSURLARI	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Ort.
Toprak Hazırlığı Maliyetleri	8,3	8,1	8,3	8,2
İlk sürüm	3,3	2,8	3,6	3,2
İkileme	1,7	1,9	1,3	1,6
Üçleme	3,4	3,4	3,4	3,4
Ekim Maliyetleri	5,5	5,1	6,4	5,7
Ekim ve Tohum Kapatma (işçilik,mazot vb)	1,7	1,2	2,5	1,8
Tohum Bedeli	3,8	3,9	3,9	3,9
Gübreleme	11,1	10,5	11,5	11,0
Gübre bedeli	9,3	9,7	9,7	9,6
Gübreleme İşçiliği	1,8	1,7	1,8	1,8
İlaçlama (Tohum, yabancı ot ilacı, işçilik,mazot)	6,0	6,4	5,6	6,0
Su ve enerji	14,6	15,1	16,8	15,5
Kurutma, ambalajlama, işçilik, mazot vb	8,1	8,4	7,8	8,1
Hasat, Harman	7,1	6,8	7,8	7,2
Ambara taşıma ve pazarlama	2,7	3,3	2,2	2,8
Ürün sigortası	0,7	0,7	0,7	0,7
Diğer (bekçi vb.)	0,3	0,2	0,2	0,2
Değişken Masraflar	64,4	64,7	67,3	65,4
Değişen Masrafların Faizi (DM*%5)	1,9	3,2	3,4	2,8
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	66,3	67,9	70,7	68,3
Genel İdare Giderleri (DM* %3)	2,0	2,0	2,1	2,0
Tarla Kirası	29,8	28,1	25,2	27,7
Makine Amortismanları	1,4	1,4	1,4	1,4
Tamir-Bakım	0,3	0,3	0,4	0,4
Diğer Sabit Masraflar (sürekli işçilik, telefon vb)	0,2	0,2	0,2	0,2
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	33,7	32,1	29,3	31,7
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	100,0	100,0	100,0	100,0

Çeltik maliyetlerinin Oransal Dağılımı, çizelge 4.15'de verilmiştir. Buna göre; çeltik üretimindeki en önemli değişken maliyet unsurları sırasıyla su ve enerji (15,1), gübreleme (% 11,0), toprak hazırlığı için yapılan harcamalar(% 8,2), Kurutma, ambalajlama, işçilik, mazot vb (%8,1), ilaçlama (%6), ekim maliyetleri (% 5,7) şeklinde sıralanmaktadır. Sabit maliyetlerdeki en önemli masraf unsuru aynı zamanda tüm maliyetler içindeki en önemli maliyet unsuru ise (% 27,7) tarla kirası olarak belirlenmiştir. Bu durumda elde edilen net karlara, üretim faaliyetinin yapıldığı toprak, üreticinin kendisine ait ise (Trakya Bölgesinde tarımsal işletmelerin üçte ikisi üretim faaliyetini sadece kendi arazisinde gerçekleştirmektedir) toprak kirası için ayrılan masraf miktarının da eklenmesi durumunda çiftçinin gelir düzeyi önemli ölçüde yükselmektedir. Çeltik maliyetlerinin %68,3'ü değişken maliyetlerden, %31,7'si ise sabit maliyetlerden oluşmaktadır.

4.1.2. İşletme Büyüklük Gruplarına Göre Ekonomik Göstergeler

4.1.2.1. Tekirdağ İli Göstergeleri

Tekirdağ ilinde anket yapılan işletmelerin tarla ürünlerinden elde ettikleri ortalama verimler işletme büyüklükleri itibariyle çizelge 4.16'da gösterilmiştir. Bölgede buğdayın dekaradan alınan ortalama verimi 543 kg iken, ayçiçeğinininki 215, kanolanınki 350 ve çeltiğin verimi 825 kg civarında belirlenmiştir. İşletme büyüklüğü arttıkça işletmelerin bilinçli girdi kullanımı da artmakta ve dekar başına elde edilen verimlerde de göreceli olarak artış ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.16. İşletmelerin ortalama Verimleri (Kg/da)

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	380	479	573	660	543
Ayçiçeği	165	202	229	263	215
Kanola	300	325	386	389	350
Çeltik	670	805	845	980	825

Özellikle birinci gruptaki üreticilerin önemli bir bölümünün köy dışında ikamet ettikleri ve farklı bir işte çalıştıkları, tarımsal üretimden elde ettikleri geliri ise ek gelir olarak gördükleri belirlenmiştir. Diğer gruptaki üreticiler ise il ve ilçe merkezlerinde (hatta İstanbul gibi büyük şehirlerde) ikamet ettikleri halde köylerle bağlarını koparmadıkları, köylerdeki evlerini de muhafaza ettikleri ve tarımsal faaliyeti temel geçim kaynağı olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu faktörler, işletme büyüklükleri ile verim arasındaki ilişkinin doğru orantılı olmasını açıklamaktadır. Temel geçim kaynağı olarak görülen araziler daha özenli hazırlanmakta, daha yüksek oranda ve bilinçli girdi kullanımı uygulanmakta, bunlar da verimlilik artışı olarak kendini göstermektedir. İşletmelerin gelirlerinin hesaplanmasında da çizelge 4.16'daki verim düzeyleri kullanılmıştır.

İşletme büyüklüğünün ürünler pazarlanırken de önemli olduğu çizelge 4.17'deki fiyatlardan anlaşılmaktadır. Zira işletmelerin sahip olduğu alet, ekipman, bina, depo gibi varlıkları belirli bir süre depolama olanağı sağlayabilen tarım ürünleri olan buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik gibi tarla ürünleri, satışı sırasında çiftçinin daha rahat hareket etmesine ve pazarlama faaliyetini daha uzun bir süreye yayarak piyasa fiyatının yükselmesini bekleme olanağı elde etmesine imkan tanımaktadır.

Çizelge 4.17. İşletmelerde Üretilen Ürünlerin Ortalama Satış Fiyatları

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	0,75	0,78	0,82	0,93	0,82
Ayçiçeği	1,33	1,38	1,40	1,42	1,38
Kanola	1,11	1,15	1,2	1,3	1,2
Çeltik	1,36	1,39	1,40	1,42	1,39

Uygun depolama olanakları ile çiftçiler ürünlerini toplam arzın azaldığı daha ileriki bir tarihte, daha yüksek fiyattan satabilmektedirler. Ayrıca büyük çiftçilerin bir bölümü bölgelerdeki ticaret borsaları, kooperatifler, birlikler, Önder Çiftçi Derneği gibi örgütlere mutlaka üye olmakta, piyasanın nabzını daha iyi tutabilmektedirler. Bu davranışlarından elde ettikleri kazançlar (daha yüksek verim, fiyat ve dolayısıyla gelir) çiftçilerin örgütlenmelerinin önemini de ortaya koymaktadır. Bölgedeki işletmelerin gelirlerinin hesaplanmasında çizelge 4.17'deki fiyatlar kullanılmıştır.

Çizelge 4.18. İşletmelerin Ortalama GSÜD (TL/da)

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	285,00	373,62	469,86	613,80	435,57
Ayçiçeği	219,45	278,76	320,6	373,46	298,1
Kanola	333	373,75	463,2	505,7	333
Çeltik	911,2	1118,95	1183	1391,6	1151,2

Çizelge 4.16 ve 4.17'deki veriler kullanılarak hesaplanan gayrisafi üretim değerleri işletme büyüklüklerine göre çizelge 4.18'de verilmiştir. 2014 yılında üretilen tarla ürünlerine uygulanan tarımsal destekleme miktarları da çizelge 4.19'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.19. İşletmelerin Yararlandıkları Destekleme Miktarları

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik
Prim Desteği (Krs/Kg)	5	30	40	10
Gübre Desteği (TL/da)	6	7,5	7,5	6
Mazot Desteği(TL/da)	4,6	7,5	7,5	4,6
Toprak Analizi Desteği (TL/Da)	2,5	2,5	2,5	2,5

Kaynak : https://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Belgeler/ar_ge_projeleri/bakanlar_kurulu_karari.pdf
NOT : Dekara 15 TL civarındaki Sözleşmeli ekim desteği hariç

Prim miktarı diğer desteklerle uyumlu olması ve toplanabilmesi için dekar başına Türk Lirasına çevrilerek çizelge 4.20'de sıralanmıştır.

Çizelge 4.20. Tekirdağ'daki İşletmelerin Yararlandıkları Prim Destekleri

Desteklenen Ürünler	Prim Miktarı Krs/kg	1.Grup (TL/da)	2.Grup (TL/da)	3.Grup (TL/da)	4.Grup (TL/da)	Ort. (TL/da)
Buğday	5	19	23,95	28,65	33	26,2
Ayçiçeği	30	49,5	60,6	68,7	78,9	64,4
Kanola	40	125	132	148	155	140
Çeltik	10	67	80,5	84,5	98	82,5

Not : Dekara prim miktarları, VerimxPrim miktarı şeklinde hesaplanmıştır.

Dekar başına verimler dikkate alınarak yapılan hesaplamalar sonucu; işletmelerin buğday için ortalama 26,2 TL/da, ayçiçeği için 64,4, kanola için 140 ve çeltik için ise 82,5 TL/da prim desteği elde ettikleri anlaşılmıştır.

Çizelge 4.21 ise Tekirdağ'daki işletmelerin yararlandıkları toplam destekleri göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi; 2014 yılında en fazla desteklenen ürün kanola olmuş, bunu çeltik ve ayçiçeği izlemiştir. En az desteklenen ürün buğday gibi görünmektedir.

Çizelge 4.21. Tekirdağ'daki İşletmelerin Yararlandıkları Tarımsal Destekler

Desteklenen Ürünler	Diğer Destekler	1.Grup (TL/da)	2.Grup (TL/da)	3.Grup (TL/da)	4.Grup (TL/da)	Ort. (TL/da)
Buğday	13,1	32,1	37,1	41,8	46,1	39,3
Ayçiçeği	17,5	67,0	78,1	86,2	96,4	81,9
Kanola	17,5	141,2	153,4	165	170	157,5
Çeltik	13,1	80,1	93,6	97,6	111,1	95,6

Eldeki verilerin ışığında işletme büyüklükleri itibariyle Tekirdağ ilinde buğday üretim ekonomisi hesaplanarak çizelge 4.22'de ortaya konmuştur. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi tarımsal desteklemeler tarla bitkileri üretimi yapan çiftçiler açısından yaşamsal öneme sahip olmaktadır. Özellikle değişken masrafların yüksek olması, kendi tarlası olmayan kişilerin çiftçilik yapmasını neredeyse olanaksız hale getirmektedir. Zira mevcut koşullarda, üreticiler buğday üretiminden ortalama olarak 110 TL/da net kar elde edebilmekte destekler sayesinde ise bu rakam 150 TL/da'a yaklaşabilmektedir.

Çizelge 4.22. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Tekirdağ'da Buğday Üretim Ekonomisi

Buğday	1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	Tekirdağ Ort.
	(50-100 da)	(101-250 da)	(251-500 da)	(501 da üstü)	
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	236,20	241,30	245,20	250,00	243,18
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	104,60	110,70	116,00	150,00	120,33
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	340,80	352,00	361,20	400,00	363,50
Ana Ürün Verim (kg/da)	380,00	479,00	603,00	710,00	543,00
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	0,75	0,78	0,82	0,93	0,82
Ana ürün Tutar (TL)	285,00	373,62	494,46	660,30	453,35
Yan ürün tutar (TL)	18,00	19,00	20,00	20,00	19,25
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	303,00	392,62	514,46	680,30	472,60
Toplam Destek Miktarı (TL/da)	32,10	37,10	41,80	46,10	39,28
GSÜD (TL/da)(Destekler Dahil)	335,10	429,72	556,26	726,40	511,87
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	66,80	151,32	269,26	430,30	229,42
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-37,80	40,62	153,26	280,30	109,10
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	-5,70	77,72	195,06	326,40	148,37

İşletme büyüklükleri itibariyle incelendiğinde ise desteklere rağmen birinci grup işletmelerin karlı olmadıkları görülmektedir. Bu sonuç; araştırmanın diğer bulgularını da destekler nitelikte olup, Tekirdağ ilinde 50-100 dekar arazisi olan işletme sahipleri, emekliliklerini garanti altına alabilecekleri memuriyet, işçilik, esnafılık gibi işlerle birlikte ancak çocuklarını okutabilecek ve belirli bir kalitede yaşamlarını sürdürebilecek geliri elde edebilmektedirler. Bu nedenle bu gruptaki işletme sahiplerinin köy ile bağları sadece hasad zamanında olmaktadır. Diğer taraftan 2. ve 3. Grup işletmeler köyle bağları daha sıkı olan ve sadece tarımsal gelir ile geçinen kesimi temsil etmektedirler. Ek iş yapanların oranı bu gruplarda daha düşük olarak tespit edilmiştir. Son gruptaki çiftçiler ise gerek girdi kullanımının daha etkili yapılabilmesi ve gerekse pazarlama olanaklarını daha iyi kullanabilmesi bakımından en karlı işletmeler olarak görünmektedir çiftçiler. Bu gruptaki işletme sahipleri, elde ettikleri tarımsal gelir ile rahatlıkla yaşayabilmekte ve gelirlerinin artan kısmını sermaye birikimi olarak değerlendirebilmektedirler. Bu gruptaki çiftçilerin oldukça varlıklı bir yaşam sürdürdükleri, gayrimenkul yatırımlarına önem verdikleri ve birtakım ek işlerle varlıklarını artırdıkları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.23, Tekirdağ ilinde üretilen ayçiçeğinden elde edilen net karları göstermekte olup, çizelgeden de görüldüğü gibi destekler olmadığı takdirde karlı bir ürün olarak görülmemektedir. Ancak münavebe alışkanlıkları ve çiftçilerin alternatiflerinin çok fazla olmaması, çiftçilerin desteklere mahkum üretimi sürdürmelerine neden olmaktadır. Kendi arazisini işleyen çiftçiler, tarla kirası vermedikleri için karlı görünebilmekte ve karları geçimlerini ancak sağlayabilecekleri rakamlara ulaşabilmektedir.

Çizelge 4.23. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Tekirdağ Ayçiçeği Üretim Ekonomisi

Ayçiçeği	1.Grup 50-100 da)	2.Grup 101-250 da)	3.Grup 251-500 da)	4.Grup 501 da üstü)	Tekirdağ Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	165,5	177,3	189,3	202,3	183,6
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	103	109,5	116	146	118,6
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	268,5	286,8	305,3	348,3	302,2
Ana Ürün Verim (kg/da)	165	212	244	280	225,3
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,33	1,38	1,4	1,42	1,38
Ana ürün Tutar (TL)	219,5	292,6	341,6	397,6	311,4
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	219,5	292,6	341,6	397,6	312,8
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	67	78,1	86,2	96,4	81,9
GSÜD (TL/da)(Destekler Dahil)	286,5	370,7	427,8	494	394,8
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	54	115,3	152,3	195,3	129,2
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-49	-8	15,3	25,2	-4,1
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	18	70,1	101,5	121,6	77,8

Son yıllarda üretimi giderek artan, devlet tarafından da yoğun destek verilen alternatif bir ürün niteliğindeki kanolaya ilişkin ekonomik göstergeler çizelge 4.24'te verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi destekler hariç yaklaşık olarak 50 TL/da net kar elde edilen kanolada, en yüksek destek oranı eklendiğinde Tekirdağ ilinde 1 dekar araziden elde edilen net kar, 200 TL'yi geçmektedir.

Tarlanın kendisine ait olduğunu düşündüğümüzde, çiftçilerin net gelirleri 300 TL/da'ı bulabilmektedir. Kanola tarla kirası verilse bile karlı bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim araştırma sırasında, üreticilerin kendi arazilerine buğday ve ayçiçeği ektikleri, kiraladıkları arazilerde ise kanola üretimi gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Bu üretim kararında, kanolanın toprağı çok fazla yorması da etkili olmaktadır.

Çizelge 4.24. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Tekirdağ'da Kanola Üretim Ekonomisi

MALİYET UNSURLARI	1.Grup (50- 100 da)	2.Grup (101-250 da)	3.Grup (251-500 da)	4.Grup (501 da üstü)	Tekirdağ Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	236,4	257,2	279	287,8	265,1
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	107	118	128	131	121
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	343,4	375,2	407	418,8	386,1
Ana Ürün Verim (kg/da)	320	345	392	395	363
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,11	1,15	1,2	1,3	1,2
Ana ürün Tutar (TL)	355,2	396,75	470,4	513,5	435,6
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	355,2	396,75	470,4	513,5	435
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	141,2	153,4	165	170	157,5
GSÜD (TL/da)(Destekler Dahil)	496,4	550,15	635,4	683,5	592,5
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	118,8	139,55	191,4	225,7	169,9
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	11,8	21,55	63,4	94,7	48,9
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	153	174,95	228,4	264,7	206,4

Çeltik, daha önce açıklandığı gibi; özelliği gereği diğer tarla ürünlerinden farklı bir yapı göstermekte olup, enerji ve su ihtiyacı olan bir bitkidir. Bu nedenle üretimi her ilde uygun koşullara sahip kısıtlı bölgelerde gerçekleştirilmektedir. Bununla beraber, gerek destek miktarının yüksek oluşu, gerekse piyasa fiyatının yüksek oluşması, bu ürünü karlı kılmaktadır.

Çizelge 4.25. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Tekirdağ'da Çeltik Üretim Ekonomisi

MALİYET UNSURLARI	1.Grup (50-100 da)	2.Grup (101-250 da)	3.Grup (251-500 da)	4.Grup (501 da üstü)	Tekirdağ Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	599,1	610,3	615,2	621,4	611,5
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	285	301	325	332	310,75
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	884,1	911,3	940,2	953,4	922,25
Ana Ürün Verim (kg/da)	670	805	845	980	825
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,36	1,39	1,4	1,42	1,39
Ana ürün Tutar (TL)	911,2	1118,95	1183	1391,6	1151,2
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	911,2	1119	1183	1391,6	1151,2
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	80,1	93,6	97,6	111,1	95,6
GSÜD (TL/da)(Destekler Dahil)	991,3	1212,6	1280,6	1502,7	1246,8
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	312,1	508,7	567,8	770,2	539,7
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	27,1	207,7	242,8	438,2	228,95
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	107,2	301,3	340,4	549,3	324,55

Tekirdağ ili genelinde dekara alınan verim olarak ortalama 825 kg/da, birim fiyat 1,39 TL/kg, destekler hariç net kar yaklaşık 230 TL/da ve destekler dahi net kar 325 TL/da olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle tarla kirası da yoksa, oldukça karlı bir tarla ürünü olarak görülmektedir (çizelge 4.25).

4.1.2.2. Edirne İli Göstergeleri

Edirne ilinde anket yapılan işletmelerin tarla ürünlerinden elde ettikleri ortalama verimler işletme büyüklükleri itibariyle çizelge 4.26'da gösterilmiştir. Bölgede buğdayın dekardan alınan ortalama verimi 500 kg iken, ayçiçeğinininki 200, kanolanıninki 340 ve çeltiğin verimi 850 kg civarında belirlenmiştir. İşletme büyüklüğü arttıkça Tekirdağ ilindekilere benzer şekilde, işletmelerin bilinçli girdi kullanımı da artmakta ve dekar başına elde edilen verimlerde de göreceli olarak artış ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.26. İşletmelerin ortalama Verimleri (Kg/da)

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	362	452	509	678	500
Ayçiçeği	146	195	205	255	200
Kanola	232	355	375	399	340
Çeltik	655	845	900	1000	850

Özellikle birinci gruptaki üreticilerin önemli bir bölümünün köy dışında ikamet ettikleri ve farklı bir işte çalıştıkları, tarımsal üretimden elde ettikleri geliri ise ek gelir olarak gördükleri belirlenmiştir. Diğer gruptaki üreticiler ise il ve ilçe merkezlerinde (hatta İstanbul gibi büyük şehirlerde) ikamet ettikleri halde köylerle bağlarını koparmadıkları, köylerdeki evlerini de muhafaza ettikleri ve tarımsal faaliyeti temel geçim kaynağı olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu faktörler, işletme büyüklükleri ile verim arasındaki ilişkinin doğru orantılı olmasını açıklamaktadır. Temel geçim kaynağı olarak görülen araziler daha özenli hazırlanmakta, daha yüksek oranda ve bilinçli girdi kullanımı uygulanmakta, bunlar da verimlilik artışı olarak kendini göstermektedir. İşletmelerin gelirlerinin hesaplanmasında da çizelge 4.26'daki verim düzeyleri kullanılmıştır.

Çizelge 4.27. İşletmelerde Üretilen Ürünlerin Ortalama Satış Fiyatları

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	0,72	0,78	0,86	0,93	0,82
Ayçiçeği	1,2	1,36	1,39	1,45	1,35
Kanola	1,0	1,2	1,2	1,3	1,2
Çeltik	1,36	1,38	1,39	1,42	1,39

İşletme büyüklüğünün ürünler pazarlanırken de önemli olduğu çizelge 4.27'deki fiyatlardan anlaşılmaktadır. Zira işletmelerin sahip olduğu alet, ekipman, bina, depo gibi varlıkları belirli bir süre depolama olanağı sağlayabilen tarım ürünleri olan buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik gibi tarla ürünleri, satışı sırasında çiftçinin daha rahat hareket etmesine ve pazarlama faaliyetini daha uzun bir süreye yayarak piyasa fiyatının yükselmesini bekleme olanağı elde etmesine imkan tanımaktadır.

Uygun depolama olanakları ile çiftçiler ürünlerini toplam arzın azaldığı daha ileriki bir tarihte, daha yüksek fiyattan satabilmektedirler. Ayrıca büyük çiftçilerin bir bölümü bölgelerdeki ticaret borsaları, kooperatifler, birlikler, Önder Çiftçi Derneği gibi örgütlere mutlaka üye olmakta, piyasanın nabzını daha iyi tutabilmektedirler. Bu davranışlarından elde ettikleri kazançlar (daha yüksek verim, fiyat ve dolayısıyla gelir) çiftçilerin örgütlenmelerinin önemini de ortaya koymaktadır. Bölgedeki işletmelerin gelirlerinin hesaplanmasında çizelge 4.27'deki fiyatlar kullanılmıştır.

Çizelge 4.28. İşletmelerin Ortalama GSÜD (TL/da)

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	260,6	352,6	437,7	630,5	420,4
Ayçiçeği	175,2	265,2	284,9	369,7	273,8
Kanola	232,0	426,0	450,0	518,7	407,0
Çeltik	890,8	1166,1	1251	1420	1181,5

Çizelge 4.26 ve 4.27'deki veriler kullanılarak hesaplanan gayrisafi üretim değerleri işletme büyüklüklerine göre çizelge 4.18'de verilmiştir. 2014 yılında üretilen tarla ürünlerine uygulanan tarımsal destekleme miktarları da çizelge 4.29'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.29. İşletmelerin Yararlandıkları Destekleme Miktarları (2014)

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik
Prim Desteği (Krş/Kg)	5	30	40	10
Gübre Desteği (TL/da)	6	7,5	7,5	6
Mazot Desteği(TL/da)	4,6	7,5	7,5	4,6
Toprak Analizi Desteği (TL/Da)	2,5	2,5	2,5	2,5

Kaynak : https://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Belgeler/ar_ge_projeleri/bakanlar_kurulu_karari.pdf
NOT : Dekara 15 TL civarındaki Sözleşmeli ekim desteği hariç

Prim miktarı diğer desteklerle uyumlu olması ve toplanabilmesi için dekar başına Türk Lirasına çevrilerek çizelge 4.29'da sıralanmıştır. Dekar başına verimler dikkate alınarak yapılan hesaplamalar sonucu; işletmelerin buğday için ortalama 26,2 TL/da, ayçiçeği için 64,4, kanola için 140 ve çeltik için ise 82,5 TL/da prim desteği elde ettikleri anlaşılmıştır.

Çizelge 4.30. İşletmelerin Yararlandıkları Prim Miktarları

Desteklenen Ürünler	Prim Miktarı Krş/kg	1.Grup (TL/da)	2.Grup (TL/da)	3.Grup (TL/da)	4.Grup (TL/da)	Ort. (TL/da)
Buğday	5	18,1	22,6	25,45	33,9	25,0
Ayçiçeği	30	42,9	56,5	69,2	71,4	60
Kanola	40	92,8	146	150,4	155,2	136,1
Çeltik	10	65,5	84,5	90	100	85,0

Not : Dekara prim miktarları, VerimxPrim miktarı şeklinde hesaplanmıştır.

Çizelgeden de görüldüğü gibi; 2014 yılında en fazla desteklenen ürün kanola olmuş, bunu çeltik ve ayçiçeği izlemiştir. En az desteklenen ürün buğday gibi görünmektedir.

Çizelge 4.31. İşletmelerin Yararlandıkları Tarımsal Destekler Toplamı

Desteklenen Ürünler	Diğer Destekler	1.Grup (TL/da)	2.Grup (TL/da)	3.Grup (TL/da)	4.Grup (TL/da)	Ort. (TL/da)
Buğday	13,1	31,2	35,7	38,6	47,0	38,1
Ayçiçeği	17,5	73,3	89,5	100,6	106,9	92,6
Kanola	17,5	110,3	163,5	167,9	172,7	155,5
Çeltik	13,1	78,6	97,6	103,1	113,1	98,1

Eldeki verilerin ışığında işletme büyüklükleri itibariyle Edirne ilinde buğday üretim ekonomisi hesaplanarak çizelge 4.32’de ortaya konmuştur. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi Edirne İlinde de tarımsal desteklemeler tarla bitkileri üretimi yapan çiftçiler açısından yaşamsal öneme sahip olmaktadır. Özellikle değişken masrafların yüksek olması, kendi tarlası olmayan kişilerin çiftçilik yapmasını neredeyse olanaksız hale getirmektedir. Zira mevcut koşullarda, Edirne’de üreticiler buğday üretiminden ortalama olarak 90 TL/da net kar elde edebilmekte destekler sayesinde ise bu rakam 130 TL/da’a yaklaşabilmektedir.

Çizelge 4.32. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Edirne’de Buğday Üretim Ekonomisi

Buğday MALİYET UNSURLARI	1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	213	227	245	255	235
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	94	102	116	131	111
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	307	329	361	386	346
Ana Ürün Verim (kg/da)	362	452	509	678	500
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	0,72	0,78	0,86	0,93	0,82
Ana ürün Tutar (TL)	260,6	352,6	437,7	630,5	420,4
Yan Ürün Tutar (TL)	11	13	17	19	15,0
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	271,6	365,6	454,7	649,5	435,4
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	31,2	35,7	38,6	47	38,1
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	302,8	401,3	493,3	696,5	473,5
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	58,6	138,6	209,7	394,5	200,4
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-35,4	36,6	93,7	263,5	89,6
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	-4,2	72,3	132,3	310,5	127,7

İşletme büyüklükleri itibariyle incelendiğinde ise desteklere rağmen birinci grup işletmelerin karlı olmadıkları görülmektedir. Bu sonuç; araştırmanın diğer bulgularını da destekler nitelikte olup, Edirne ilinde 50-100 dekar arazisi olan işletme sahipleri, Tekirdağ ilinde olduğu gibi emekliliklerini garanti altına

alabilecekleri memuriyet, işçilik, esnafılık gibi işlerle birlikte ancak çocuklarını okutabilecek ve belirli bir kalitede yaşamlarını sürdürebilecek geliri elde edebilmektedirler. Bu nedenle bu gruptaki işletme sahiplerinin köy ile bağları sadece hasad zamanında olmaktadır. Diğer taraftan 2. ve 3. Grup işletmeler köyle bağları daha sıkı olan ve sadece tarımsal gelir ile geçinen kesimi temsil etmektedirler.

Ek iş yapanların oranı bu gruplarda daha düşük olarak tespit edilmiştir. Son gruptaki çiftçiler ise gerek girdi kullanımının daha etkili yapılabilmesi ve gerekse pazarlama olanaklarını daha iyi kullanabilmesi bakımından en karlı işletmeler olarak görünmektedir çiftçiler. Bu gruptaki işletme sahipleri, elde ettikleri tarımsal gelir ile rahatlıkla yaşayabilmekte ve gelirlerinin artan kısmını sermaye birikimi olarak değerlendirebilmektedirler. Bu gruptaki çiftçilerin oldukça varlıklı bir yaşam sürdürdükleri, gayrimenkul yatırımlarına önem verdikleri ve birtakım ek işlerle(hayvancılık, un sanayi, tüccarlık vb.) varlıklarını artırdıkları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.33, Edirne ilinde üretilen ayçiçeğinden elde edilen net karları göstermekte olup, çizelgeden de görüldüğü gibi destekler olmadığı takdirde karlı bir ürün olarak görülmemektedir. Ancak münavebe alışkanlıkları ve çiftçilerin alternatiflerinin çok fazla olmaması, çiftçilerin desteklere mahkum olarak üretimi sürdürmelerine neden olmaktadır. Kendi arazisini işleyen çiftçiler, tarla kirası vermedikleri için karlı görünebilmekte ve karları geçimlerini ancak sağlayabilecekleri rakamlara ulaşabilmektedir

Çizelge 4.33. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Edirne’de Ayçiçeği Üretim Ekonomisi

Ayçiçeği MALİYET UNSURLARI	1.Grup (50- 100 da)	2.Grup (101-250 da)	3.Grup (251-500 da)	4.Grup (501 da üstü)	Edirne Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	148	165	178	191	170,5
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	91	98	114	133	109,1
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	239	263	292	324	279,5
Ana Ürün Verim (kg/da)	146	195	205	255	200
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,2	1,36	1,39	1,45	1,35
Ana ürün Tutar (TL)	175,2	265,2	285	369,75	273,8
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	175,2	265,2	284,9	369,7	273,8
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	60,4	74	86,7	88,9	77,5
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	235,6	339,2	371,6	458,6	351,25
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	27,2	100,2	106,9	178,7	103,25
Brüt kar destekler dahil	87,6	174,2	193,6	267,6	180,75
Net kar destekler hariç	-63,8	2,2	-7,1	45,7	-5,85
Net kar destekler dahil	-63,8	2,2	-7,1	45,7	-5,85

Kanolaya ilişkin ekonomik göstergeler de çizelge 4.34’te verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi destekler hariç yaklaşık olarak 40 TL/da net kar elde edilen kanolada, en yüksek destek oranı eklendiğinde Tekirdağ ilinde 1 dekar araziden elde edilen net kar, 195 TL civarında olmaktadır. Tarlanın kendisine ait olduğunu düşündüğümüzde, çiftçilerin net gelirleri 290 TL/da’ı bulabilmektedir. Kanola tarla kirası verilse bile karlı bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim araştırma sırasında, üreticilerin kendi arazilerine buğday

ve ayçiçeği ektikleri, kiraladıkları arazilerde ise kanola üretimi gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Bu üretim kararında, kanolanın toprağı çok fazla yorması da etkili olmaktadır.

Çizelge 4.34. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Edirne’de Kanola Üretim Ekonomisi

Kanola MALİYET UNSURLARI	1.Grup (50- 100 da)	2.Grup (101-250 da)	3.Grup (251-500 da)	4.Grup (501 da üstü)	Edirne Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	219	238	266	297	255
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	86	105	125	131	111,7
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	305	343	391	428	366,7
Ana Ürün Verim (kg/da)	232	355	375	399	340
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1	1,2	1,2	1,3	1,2
Ana ürün Tutar (TL)	232	426	450	518,7	407
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	232	426	450	519	407
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	110,3	163,5	167,9	172,7	153,5
GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	342,3	589,5	617,9	691,7	542,8
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	13	188	184	222	151,7
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-73	83	59	91	40
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	37,3	246,5	226,9	263,7	193,5

Edirne çeltik tarımının Trakya bölgesinde en yoğun yapıldığı yerdir. Edirne ili genelinde dekara alınan verim olarak ortalama 850 kg/da, birim fiyat 1,35 TL/kg, olarak alındığında, destekler hariç net kar yaklaşık 250TL/da ve destekler dahil net kar ise 350 TL/da olarak hesaplanmaktadır. Özellikle tarla kirası da yoksa, oldukça karlı bir tarla ürünü olarak görülmektedir (çizelge 4.35).

Çizelge 4.35. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Edirne’de Çeltik Üretim Ekonomisi

Çeltik MALİYET UNSURLARI	1.Grup (50- 100 da)	2.Grup (101-250 da)	3.Grup (251-500 da)	4.Grup (501 da üstü)	Edirne Ort.
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	563	598	625	652	609,5
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	237	270	312	333	288
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	800	868	937	985	897,5
Ana Ürün Verim (kg/da)	655	845	900	1000	850
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,31	1,33	1,35	1,39	1,35
Ana ürün Tutar (TL)	858,05	1123,85	1215	1390	1146,73
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	858	1124	1215	1390	1146,75
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	78,6	97,6	103,1	113,1	98,10
GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	936,6	1221,6	1318,1	1503,1	1244,85
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	295	526	590	738	537,25
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	58	256	278	405	249,25
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	136,6	353,6	381,1	518,1	347,35

4.1.2.3. Kırklareli İli Göstergeleri

Kırklareli ilinde anket yapılan işletmelerin tarla ürünlerinden elde ettikleri ortalama verimler işletme büyüklükleri itibariyle çizelge 4.36'da gösterilmiştir. Bölgede buğdayın dekaradan alınan ortalama verimi 480 kg iken, ayçiçeğinininki 190, kanolanınki 335 ve çeltiğin verimi 830 kg civarında belirlenmiştir. İşletme büyüklüğü arttıkça işletmelerin bilinçli girdi kullanımını da artmakta ve dekar başına elde edilen verimlerde de diğer illerdeki gibi göreceli olarak artış ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.36. İşletmelerin ortalama Verimleri (Kg/da)

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	358	451	492	620	480
Ayçiçeği	145	185	198	233	190
Kanola	220	352	364	402	335
Çeltik	655	828	889	946	830

Çizelge 4.37, işletmelerde üretilen ürünlerin ortalama satış fiyatlarını göstermektedir.

Çizelge 4.37. İşletmelerde Üretilen Ürünlerin Ortalama Satış Fiyatları

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	0,67	0,8	0,87	0,94	0,82
Ayçiçeği	1,2	1,33	1,35	1,39	1,32
Kanola	1,11	1,15	1,2	1,3	1,19
Çeltik	1,36	1,39	1,4	1,42	1,39

Çizelge 4.36 ve 4.37'deki veriler kullanılarak hesaplanan gayrisafi üretim değerleri işletme büyüklüklerine göre çizelge 4.38'de verilmiştir. 2014 yılında üretilen tarla ürünlerine uygulanan tarımsal destekleme miktarları ise çizelge 4.39'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.38. İşletmelerin Ortalama GSÜD (TL/da)

Ürünler	1.Grup	2.Grup	3. Grup	4.Grup	Ortalama
Buğday	239,86	360,8	428,04	582,8	403
Ayçiçeği	174	246,0	267,3	323,8	252,7
Kanola	244,2	404,8	436,8	522,6	402
Çeltik	890,8	1150,9	1244,6	1343,3	1157

Çizelge 4.39. İşletmelerin Yararlandıkları Destekleme Miktarları

İl	Buğday	Ayçiçeği	Kanola	Çeltik
Prim Desteği (Krs/Kg)	5	30	40	10
Gübre Desteği (TL/da)	6	7,5	7,5	6
Mazot Desteği(TL/da)	4,6	7,5	7,5	4,6
Toprak Analizi Desteği (TL/Da)	2,5	2,5	2,5	2,5

Kaynak : https://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Belgeler/ar_ge_projeleri/bakanlar_kurulu_karari.pdf
 NOT : Dekara 15 TL civarındaki Sözleşmeli ekim desteği hariç

Çizelge 4.40. İşletmelerin Yararlandıkları Prim Miktarları

Desteklenen Ürünler	Prim Miktarı Krs/kg	1.Grup (TL/da)	2.Grup (TL/da)	3.Grup (TL/da)	4.Grup (TL/da)	Ort. (TL/da)
Buğday	5	17,9	22,55	24,6	31	24,0
Ayçiçeği	30	43,5	55,5	59,4	69,9	57,1
Kanola	40	88	140,8	145,6	160,8	133,8
Çeltik	10	65,5	82,8	88,9	94,6	83,0

Not : Dekara prim miktarları, VerimxPrim miktarı şeklinde hesaplanmıştır.

Dekar başına verimler dikkate alınarak yapılan hesaplamalar sonucu; Kırklareli ilindeki tarımsal işletmelerin buğday için ortalama 24,0 TL/da, ayçiçeği için 57,1, kanola için 134,0 ve çeltik için ise 83,0 TL/da prim desteği elde ettikleri anlaşılmıştır.

Çizelge 4.41. İşletmelerin Yararlandıkları Destekleme Miktarları

Desteklenen Ürünler	Diğer Destekler	1.Grup (TL/da)	2.Grup (TL/da)	3.Grup (TL/da)	4.Grup (TL/da)	Ort. (TL/da)
Buğday	13,1	31,0	35,7	37,7	44,1	37,1
Ayçiçeği	17,5	61,0	73,0	76,9	87,4	74,6
Kanola	17,5	105,5	158,3	163,1	178,3	151,3
Çeltik	13,1	78,6	95,9	102,0	107,7	96,1

İşletme büyüklükleri itibariyle hesaplanan buğday üretim ekonomisi çizelge 4.42'de ortaya konmuştur. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi tarımsal desteklemeler tarla bitkileri üretimi yapan çiftçiler açısından yaşamsal öneme sahip olmaktadır. Özellikle değişken masrafların yüksek olması, kendi tarlası olmayan kişilerin çiftçilik yapmasını neredeyse olanaksız hale getirmektedir. Zira mevcut koşullarda, üreticiler buğday üretiminden ortalama olarak 110 TL/da net kar elde edebilmekte destekler sayesinde ise bu rakam 150 TL/da'a yaklaşabilmektedir.

Çizelge 4.42. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Buğday Üretim Ekonomisi

Buğday MALİYET UNSURLARI	1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	Kırklareli
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	206	225	248	269	237
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	85	89	101	108	95,8
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	291	314	349	377	332,8
Ana Ürün Verim (kg/da)	358	451	492	620	480
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	0,67	0,8	0,87	0,94	0,82
Ana ürün Tutar (TL)	239,86	360,8	428,04	582,8	403
Yan Ürün Tutar (TL)	17	19	20	21	19,3
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	256,86	379,8	448,04	603,8	422
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	31	35,7	37,7	44,1	37,1
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	287,86	415,5	485,74	647,9	459
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	50,86	154,8	200,04	334,8	185
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-34,14	65,8	99,04	226,8	89
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	-3,14	101,5	136,74	270,9	126,5

Çizelge 4.43, Kırklareli ilinde üretilen ayçiçeğinden elde edilen net karları göstermekte olup, çizelgeden de görüldüğü gibi destekler olmadığı takdirde Kırklareli ilinde de diğer illerde olduğu gibi karlı bir ürün olarak görülmemektedir. Kendi arazisini işleyen çiftçiler, tarla kirası vermedikleri için karlı görünebilmekte ve karları geçimlerini ancak sağlayabilecekleri rakamlara ulaşabilmektedir.

Çizelge 4.43. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Ayçiçeği Üretim Ekonomisi

Ayçiçeği MALİYET UNSURLARI	1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	Kırklareli
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	162	176	194	209	185,3
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	86	94	96	101	94,3
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	248	270	290	310	279,5
Ana Ürün Verim (kg/da)	145	185	198	233	190
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,2	1,33	1,35	1,39	1,32
Ana ürün Tutar (TL)	174	246,05	267,3	323,87	252,8
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	174	246	267	324	252,8
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	61	73	76,9	87,4	74,6
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	235	319	343,9	411,4	327,3
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	12	70	73	115	67,4
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-74	-24	-23	14	-26,9
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	-13	49	53,9	101,4	47,7

Kanolaya ilişkin ekonomik göstergeler çizelge 4.44'te verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi destekler hariç yaklaşık olarak 40 TL/da net kar elde edilen kanolada, destekler eklendiğinde Kırklareli ilinde 1 dekar araziden elde edilen net kar, 188 TL'yi bulmaktadır. Tarlanın kendisine ait olduğunu düşündüğümüzde, çiftçilerin net gelirleri 250 TL/da'ı bulabilmektedir. Kırklareli ilinde de tarla kirası verilse bile karlı bir ürün olarak karşımıza çıkan kanola üretimi, genellikle üreticilerin kiraladıkları arazilerde gerçekleştirilmektedir.

Çizelge 4.44. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Kanola Üretim Ekonomisi

Kanola MALİYET UNSURLARI	1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	Kırklareli
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	237	252	274	306	267,4
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	84	93	98	111	96,7
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	321	345	372	417	364,2
Ana Ürün Verim (kg/da)	220	352	364	402	335
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,11	1,15	1,2	1,3	1,19
Ana ürün Tutar (TL)	244,2	404,8	436,8	522,6	402
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	244	405	437	523	402
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	105,5	158,3	163,1	178,3	151,3
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	349,5	563,3	600,1	701,3	551,8
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	7	153	163	217	133
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	-77	60	65	106	37
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	28,5	218,3	228,1	284,3	188

Kırklareli ili genelinde dekara alınan verim olarak ortalama 830 kg/da, birim fiyat 1,39 TL/kg alındığında, destekler hariç net kar yaklaşık 263 TL/da ve destekler dahil edildiğinde net kar yaklaşık olarak 360 TL/da olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle tarla kirası da yoksa, oldukça karlı bir tarla ürünü olarak görülmektedir (çizelge 4.45).

Çizelge 4.45. İşletme Büyüklükleri İtibariyle Kırklareli'nde Çeltik Üretim Ekonomisi

Çeltik MALİYET UNSURLARI	1.Grup	2.Grup	3.Grup	4.Grup	Kırklareli
TOPLAM DEĞİŞKEN MALİYETLER	606	624	642	655	631,7
TOPLAM SABİT MASRAFLAR	224	246	275	304	262,2
TOPLAM ÜRETİM MASRAFLARI	830	870	917	959	893,8
Ana Ürün Verim (kg/da)	655	828	889	946	830
Ana ürün fiyat (TL/Kg)	1,36	1,39	1,4	1,42	1,39
Ana ürün Tutar (TL)	890,8	1150,92	1244,6	1343,32	1157
GSÜD (TL/da)(Destekler Hariç)	891	1151	1244	1343	1157
Toplam Destek Miktarı (TL/Da)	78,6	95,9	102	107,7	96,1
Toplam GSÜD (TL/da) (Destekler Dahil)	969,6	1246,9	1346	1450,7	1253
Brüt Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	285	527	602	688	526
Net Kar (TL/da) (Destekler Hariç)	61	281	327	384	263
Net Kar (TL/da) (Destekler Dahil)	139,6	376,9	429	491,7	359

4.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri

4.2.1. İller İtibariyle Köylerdeki Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri

Yaşam kalitesi ve gelişmişlik göstergeleri açısından incelendiğinde araştırma bölgesindeki ilçelerde birbirinden çok önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. DPT (2004) tarafından ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile ilgili yapılan çalışmada, mevcut farklılıklar daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.46. Trakya'daki İlçelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması(2004)

Trakya'daki 26 İlçe İçindeki Sıralaması	Bağlı Olduğu İl	İlçe Adı	858 İlçe İçinde Gelişmişlik Sıralaması	Trakya'daki 26 İlçe İçindeki Sıralaması	Bağlı Olduğu İl	İlçe Adı	858 İlçe İçinde Gelişmişlik Sıralaması
1	Tekirdağ	Çorlu	16	14	Tekirdağ	Malkara	202
2	Edirne	Merkez	22	15	Kırklareli	Pınarhisar	234
3	Tekirdağ	Çerkezköy	23	16	Kırklareli	Pehlivan köyü	254
4	Tekirdağ	Merkez	36	17	Kırklareli	Vize	269
5	Kırklareli	Lüleburgaz	42	18	Edirne	Havsa	292
6	Tekirdağ	M. Ereğli	68	19	Kırklareli	Demirköy	315
7	Kırklareli	Merkez	89	20	Tekirdağ	Hayrabolu	317
8	Edirne	Keşan	117	21	Edirne	Enez	377
9	Kırklareli	Babaeski	124	22	Edirne	Süloğlu	419
10	Edirne	Uzunköprü	158	23	Edirne	İpsala	463
11	Tekirdağ	Muratlı	172	24	Kırklareli	Kofçaz	481
12	Tekirdağ	Şarköy	185	25	Edirne	Lalapaşa	534
13	Tekirdağ	Saray	192	26	Edirne	Meriç	566

Tablo 2'de görüldüğü gibi Trakya'daki 3 ilin toplam 26 ilçesi bulunmaktadır. Bölgenin sosyo-ekonomik açıdan en çok gelişmiş ilçesi olan Çorlu, Türkiye'nin 858 ilçesi arasında 16 ncı sırada yer alırken, Bölgenin en az gelişmiş ilçesi olan Meriç 566 ncı sıradadır. Bölge geneline bakıldığında sanayileşmenin yoğunlaştığı ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu ilçelerden oldukça yüksek olduğu görülmektedir. İlçeler ve köyler dikkate alındığında TR21 Trakya Bölgesinde sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından ikili bir yapının var olduğu görülmektedir.

1. Sanayileşmiş ilçeler (Çorlu, Çerkezköy, Lüleburgaz ilçeleri ile Merkez ilçeler)
2. Ana geçim kaynağı tarımsal üretim olan ilçeler (ayçiçeği, buğday, kanola ve çeltik ile süt ve besi sığırcılığı)

Sanayileşmiş ilçelerin sosyo-ekonomik yapısının diğer ilçelere göre daha zengin olduğu ve bu ilçelerde yaşayan hanelerin ve köylerin daha iyi altyapı ve yaşam kalitesine sahip olduğu araştırma sırasında göze çarpan unsurlardır. Bununla beraber sanayileşme ile birlikte bölge olumsuz pek çok faktörle de tanışmıştır. Çevre kirliliği ve buna bağlı ortaya çıkan sağlık sorunları, yoğun iç ve dış göç, suç oranlarının artması, arazi ve gayrimenkul fiyatlarının artması bu faktörlerden sadece bazılarıdır. Bu unsurların ortaya konulabilmesi için araştırma bölgesindeki tüm köyler belli kriterlere göre incelenmiş ve çizelgeler haline getirilerek aşağıda ayrıntılı olarak sıralanmıştır.

Çizelge 4.47. Trakya Bölgesindeki Köylerin Yapısal Faktörlerinin Dağılımı

Göstergeler/İller	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sağlık evi	45	17,4	25	10,1	2	1,1	72	10,5
Sağlık ocağı	15	5,8	15	6,0	4	2,3	34	5,0
Ptt Şubesi	14	5,4	3	1,2	2	1,1	19	2,8
Ptt Acentası	53	20,5	12	4,8	33	18,6	98	14,3
Okul	55	21,3	62	25,0	13	7,3	130	19,0
Taşımali Eğitim	178	69,0	148	59,7	36	20,3	362	53,0
Su Şebekesi	215	83,3	175	70,6	21	11,9	411	60,2
Kanalizasyon	132	51,2	98	39,5	16	9,0	246	36,0
Su Kontrol	32	12,4	37	14,9	1	0,6	70	10,2
Köy Sayısı	258	100,0	248	100,0	177	100,0	-	-

Trakya Bölgesi olarak Köylerin Yaşam Kalitesini Etkileyen Yapısal Faktörlerin Dağılımı incelendiğinde gelişmişlik göstergelerinin oransal dağılımının beklenen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Çizelge 4.47. incelendiğinde; köylerin sadece %15,5'inde bir sağlık hizmeti, %17,1'inde Ptt olanakları ve %19'unda okul bulunmaktadır. Köylerin %53'ünün eğitimi ise taşımali sisteme bağlı olarak yürütülmektedir. Ayrıca köylerin %60,2'sinde şebeke suyu kullanılabilen, sadece %36'sında kanalizasyon bulunmakta ve hayati önem taşıyan su kontrolü ise sadece köylerin %10,2'sinde yapılabilmektedir.

Çizelge 4.48. Tekirdağ İli Köylerinde Yapısal Faktörlerin Dağılımı

Göstergeler/İlçeler	Mer-kez	Mal-kara	Hayra-bolu	Çerkez-köy	Çorlu	M.Ereğ-lisi	Mura-tlı	Saray	Toplam	%
Sağlık evi	11	8	1	4	10	0	3	8	45	17,4
Sağlık ocağı	3	6	5	0	1	0	0	0	15	5,8
Ptt Şubesi	2	9	1	0	0	0	0	2	14	5,4
Ptt Acentası	10	17	11	5	5	3	0	2	53	20,5
Okul	12	13	6	4	10	0	4	6	55	21,3
Taşımali Eğitim	37	63	36	3	12	0	15	12	178	69,0
Su Şebekesi	47	67	42	5	17	3	16	18	215	83,3
Kanalizasyon	22	48	24	5	14	2	8	9	132	51,2
Su Kontrol	0	0	0	1	15	0	15	1	32	12,4

Avrupa'ya sınır olan Trakya bölgesindeki iller ve köylerinin daha gelişmiş bir altyapı hizmetine ihtiyaç olduğu verilerden de anlaşılmaktadır. Güçlü altyapı olanakları, daha iyi ekonominin ve gelir düzeyinin oluşmasında oldukça etkili bir faktör olarak gösterilmektedir. Köylerin altyapılarının geliştirilmesi, gerek hijyen

koşulların oluşması ve sağlık harcamalarını azalması ve gerekirse kırsal turizmin gelişmesine de olanak sağlayacaktır.

Çizelge 4.49. Edirne İli Köylerinde Yapısal Faktörlerin Dağılımı

Göstergeler/ İlçeler	Merkez	Uzun- köprü	İpsala	Havsa	Meriç	Keşan	Enez	Lalapaşa	Toplam	%
Sağlık evi	2	3	0	17	3	0	1	1	27	10,9
Sağlık ocağı	5	5	0	4	1	0	1	1	17	6,9
Ptt Şubesi	0	3	0	0	0	0	0	1	4	1,6
Ptt Acentası	1	10	0	0	0	1	0	1	13	5,2
Okul	10	22	11	9	4	6	4	4	70	28,2
Taşımali Eğitim	24	40	15	16	19	34	15	24	187	75,4
Su Şebekesi	37	47	4	22	21	44	19	25	219	88,3
Kanalizasyon	20	23	3	18	14	20	6	4	108	43,5
Su Kontrol	0	0	1	19	0	17	0	0	37	14,9

*Edirne Süloğlu'nda köy bilgisi elde edilememiştir.

Gelişmişlik faktörleri açısından incelendiğinde; Trakya bölgesindeki en iyi altyapıya sahip köylerin sırasıyla Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nde olduğu anlaşılmaktadır. Kırklareli köylerine altyapı yatırımlarının hızlandırılması, bölge köylerinin kalkınmasını oldukça hızlandıracaktır.

Çizelge 4.50. Kırklareli İli Köylerinde Yapısal Faktörlerin Dağılımı

Göstergeler/ İlçeler	Merkez	Lüle- burgaz	Babaeski	Vize	Demirköy	Kofçaz	Pınar- hisar	Pehli- vanköy	Toplam	%
Sağlık evi	2	6	4	2	0	0	0	0	14	7,9
Sağlık ocağı	4	8	28	2	0	0	2	0	42	23,7
Ptt Şubesi	2	2	0	0	0	0	0	0	4	2,3
Ptt Acentası	33	5	8	1	0	15	10	7	62	35,0
Okul	13	14	7	14	8	1	4	2	57	32,2
Taşımali Eğitim	36	21	0	10	14	16	11	7	97	54,8
Su Şebekesi	21	30	31	23	15	3	12	6	123	69,5
Kanalizasyon	16	8	8	5	1	0	4	2	38	21,5
Su Kontrol	1	7	0	1	1	0	0	0	10	5,6

4.2.2. İlçeler itibariyle Köylerdeki Gelişmişlik Göstergeleri

Araştırma kapsamındaki Trakya bölgesindeki üç ile ait ilçe ve köy sayısı ile yüzölçümü ve 2013 yılına ait nüfusu çizelge4. 51'de gösterilmektedir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi, gerek ilçe ve köy sayısı gerekse yüzölçümü ve nüfus bakımından Tekirdağ ili birinci sıradadır. Buna göre; Tekirdağ ilinde 12 ilçe ve 258 köy, Edirne ilinde 26 ilçe ve 248 köy, Kırklareli ilinde ise 26 ilçe ve 177 köy bulunmaktadır. İlçe ve köylerin sosyo-Ekonomik gelişmişlik göstergeleri; öncelikle altyapı olanakları açısından ele alınmış ve bu yerleşim yerlerine ait veriler tek tek taranarak, köy ve ilçelerin sağlık, eğitim, haberleşme, kanalizasyon ve su kontrolü alanlarındaki durumu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çizelge 4.51. TR21 Bölgesindeki İllerin İlçe ve Köy Sayısı, Yüzölçümü ve Nüfusu

İl	Plaka No	İlçe Sayısı	Belediye Sayısı	Köy Sayısı	Yüzölçümü	Nüfusu
Tekirdağ	59	12	35	258	6313 km ²	829873
Edirne	22	9	26	248	6074 km ²	399316
Kırklareli	39	8	26	177	6278 km ²	340199
Toplam		29	87	683	19047	1569388

Kaynak : TÜİK, Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli.

4.2.2.1. Tekirdağ'da İlçeler İtibariyle Köylerin Gelişmişlik göstergeleri

Çizelge 4.52'de Tekirdağ Merkez İlçesindeki 54 köy gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilen dokuz faktöre (sağlık, eğitim, haberleşme, altyapı vb olanaklar) göre incelenerek gelişmişlik düzeyleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çizelge 4.52. Tekirdağ Merkez İlçe Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	11	20,4	38	70,4	5	9,3	54	100,0
Sağlık ocağı	3	5,6	49	90,7	2	3,7	54	100,0
Ptt Şubesi	2	3,7	52	96,3	0	0,0	54	100,0
Ptt Acentası	10	18,5	44	81,5	0	0,0	54	100,0
Okul	12	22,2	23	42,6	19	35,2	54	100,0
Taşımali Eğitim	37	68,5	17	31,5	0	0,0	54	100,0
Su Şebekesi	47	87,0	7	13,0	0	0,0	54	100,0
Kanalizasyon	22	40,7	32	59,3	0	0,0	54	100,0
Su Kontrol	0	0,0	54	100,0	0	0,0	54	100,0

Çizelgeden de anlaşılacağı gibi Tekirdağ Merkez ilçedeki 54 köyün %68,5'inde taşımali eğitim uygulanmakta, %87'sinde borulu su şebekesi bulunmakta, ancak sadece %40,7'si kanalizasyon sistemine sahip bulunmaktadır.

Çizelge 4.53. Tekirdağ İli Malkara İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	8	11,4	45	64,3	17	24,3	70	100,0
Sağlık ocağı	6	8,6	64	91,4	0	0,0	70	100,0
Ptt Şubesi	9	12,9	61	87,1	0	0,0	70	100,0
Ptt Acentası	17	24,3	53	75,7	0	0,0	70	100,0
Okul	13	18,6	34	48,6	23	32,3	70	100,0
Taşımali Eğitim	63	90,0	6	8,6	1	1,4	70	100,0
Su Şebekesi	67	95,7	3	4,3	0	0,0	70	100,0
Kanalizasyon	48	68,6	22	31,4	0	0,0	70	100,0
Su Kontrol	0	0,0	70	100,0	0	0,0	70	100,0

Ulaştırma ve sağlık hizmetlerinin ise merkez ilçede oldukça düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durumun merkez ilçe köylerinin genellikle

sağlık ve haberleşme sorunlarını ilçe merkezinde çözdükleri ile açıklanabilmesi mümkündür.

Çizelge 4.53'de Tekirdağ ilinin Malkara İlçesindeki 70 köye ait gelişmişlik göstergeleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çizelgeden de anlaşılacağı gibi Tekirdağ ilinin Malkara İlçesindeki 70 köyün %90'ında taşımali eğitim uygulanmakta, %95,7'sinde borulu su şebekesi bulunmakta, ancak sadece %68,6'sı kanalizasyon sistemine sahip bulunmaktadır. Malkara köylerinin sağlık ulaştırma, su şebekesi kanalizasyon gibi göstergeler açısından merkez ilçeden daha iyi durumda oldukları anlaşılmaktadır. Ancak hayati önem taşıyan su kontrolü her iki ilçede de yapılmamaktadır.

Çizelge 4.54.'de Tekirdağ ilinin Hayrabolu İlçesindeki 45 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin %80'inde taşımali eğitim uygulanmakta, %93,3'ünde borulu su şebekesi bulunmakta, ancak sadece %53,3'ü kanalizasyon sistemine sahip bulunmaktadır. Tekirdağ ilinde çeltik üretiminin en fazla yapıldığı ilçe olan Hayrabolu, sağlık ve haberleşme hizmetlerinden düşük düzeyde yararlanmakta ve düzenli su kontrolü yapılmamaktadır.

Çizelge 4.54. Tekirdağ İli Hayrabolu İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	1	2,2	31	68,9	13	28,9	45	100,0
Sağlık ocağı	5	11,1	37	82,2	3	6,6	45	100,0
Ptt Şubesi	1	2,2	44	97,8	0	0,0	45	100,0
Ptt Acentası	11	24,4	34	75,6	0	0,0	45	100,0
Okul	6	13,3	26	57,8	13	28,9	45	100,0
Taşımali Eğitim	36	80,0	9	20,0	0	0,0	45	100,0
Su Şebekesi	42	93,3	3	6,7	0	0,0	45	100,0
Kanalizasyon	24	53,3	21	46,7	0	0,0	45	100,0
Su Kontrol	0	0,0	45	100,0	0	0,0	45	100,0

Çizelge 4.55'de Tekirdağ ilinin Çerkezköy İlçesindeki 5 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin tamamında Ptt acentası, su şebekesi ve kanalizasyon bulunmakta, %20'sinde ise düzenli su kontrolü yapılmaktadır. Köylerin en gelişmiş olduğu ilçelerdendir. Köy sayısının azlığı, organize sanayi bölgesinin etkinliği, İstanbul'a yakınlık kırsal turizm açısından cazip olmasına ve varlıklı kişilerin bu bölgede çiftlik evi, yazlık vb. sahibi olmaları gibi nedenlerin bu köylerin altyapı sorunlarını daha çabuk halletmelerine neden olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.55. Tekirdağ İli Çerkezköy İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	4	80,0	0	0,0	1	20,0	5	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	5	100,0	0	0,0	5	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	5	100,0	0	0,0	5	100,0
Ptt Acentası	5	100,0	0	0,0	0	0,0	5	100,0
Okul	4	80,0	1	20,0	0	0,0	5	100,0
Taşımali Eğitim	3	60,0	2	40,0	0	0,0	5	100,0
Su Şebekesi	5	100,0	0	0,0	0	0,0	5	100,0
Kanalizasyon	5	100,0	0	0,0	0	0,0	5	100,0
Su Kontrol	1	20,0	4	80,0	0	0,0	5	100,0

Çizelge 4.56'da Tekirdağ ilinin Çorlu İlçesindeki 17 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin %58,8'inde sağlık evi, %29,4'ünde Ptt acentası, tamamında su şebekesi ve %82,4'ünde kanalizasyon bulunmakta, %88,3'ünde ise düzenli su kontrolü yapılmaktadır. Köylerin en gelişmiş olduğu ilçelerdendi. Gelişmiş bir organize sanayi bölgesinin varlığı, İstanbul'a yakınlık, havaalanının varlığı, yoğun nüfus ve iş olanakları gibi nedenler, bu köylerin altyapı sorunlarını daha çabuk çözmelerinde etkili olmuşlardır.

Çizelge 4.56. Tekirdağ İli Çorlu İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	10	58,8	4	23,5	3	17,6	17	100,0
Sağlık ocağı	1	5,8	16	94,1	0	0,0	17	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	17	100,0	0	0,0	17	100,0
Ptt Acentası	5	29,4	12	70,5	0	0,0	17	100,0
Okul	10	58,8	2	11,7	5	29,4	17	100,0
Taşımali Eğitim	12	70,5	5	29,4	0	0,0	17	100,0
Su Şebekesi	17	100,0	0	0,0	0	0,0	17	100,0
Kanalizasyon	14	82,4	3	17,6	0	0,0	17	100,0
Su Kontrol	15	88,3	2	11,7	0	0,0	17	100,0

Çizelge 4.57.'de Tekirdağ ilinin Marmara Ereğlisi İlçesindeki 3 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Marmara Ereğlisi; deniz kenarında turizm olanağının ve yazlıkların yoğun olduğu bir ilçedir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerinde sağlık evi/ocağı ve Ptt Şubesi bulunmamaktadır. Ptt acentası ilçenin bütün köylerinde mevcuttur. Eğitim hizmetlerine bakıldığında ilçe köylerde okul bulunmamakta ve taşımali eğitim de yapılmamaktadır. Su şebekesi tüm köylerde mevcut ve aktif olup; kanalizasyon (%66,67) oranında bulunmaktadır. Köylerde düzenli su kontrolü yapılmaktadır.

Çizelge 4.57. Tekirdağ İli Marmara Ereğlisi İlçesi Köyleri Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	1	33,3	2	66,6	3	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	3	100,0	0	0,0	3	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	3	100,0	0	0,0	3	100,0
Ptt Acentası	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0
Okul	0	0,0	3	100,0	0	0,0	3	100,0
Taşımali Eğitim	0	0,0	3	100,0	0	0,0	3	100,0
Su Şebekesi	3	100,0	0	0,0	0	0,0	3	100,0
Kanalizasyon	2	66,6	1	33,3	0	0,0	3	100,0
Su Kontrol	0	0,0	3	100,0	0	0,0	3	100,0

Çizelge 4.58. Tekirdağ İli Muratlı İlçesi Köyleri Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	3	18,75	7	43,75	6	37,50	16	100
Sağlık ocağı	0	0,00	15	93,75	1	37,50	16	100
Ptt Şubesi	0	0,00	16	100,00	0	37,50	16	100
Ptt Acentası	0	0,00	16	100,00	0	37,50	16	100
Okul	4	25,00	10	62,50	2	37,50	16	100
Taşımali Eğitim	15	93,75	1	6,25	0	37,50	16	100
Su Şebekesi	16	100,00	0	0,00	0	37,50	16	100
Kanalizasyon	8	50,00	8	50,00	0	37,50	16	100
Su Kontrol	15	93,75	1	6,25	0	37,50	16	100

Çizelge 4.58’de Tekirdağ ilinin Muratlı İlçesindeki 16 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin sadece %18,8’inde sağlık evi bulunmakta; çiftçi ve aileleri sağlık hizmetleri için il ve ilçe merkezlerine gitmek zorunda kalmaktadırlar. Hiçbir köyde Ptt şubesi ve acentası bulunmamaktadır. Bununla birlikte köylerin tamamında su şebekesi ve %50’sinde ise kanalizasyon sistemi mevcuttur. %93,8’inde ise düzenli su kontrolü yapılmaktadır. Çorlu ve Çerkezköy organize sanayi bölgelerine yakınlığı, bu ilçedeki köylerin altyapı sorunlarını daha çabuk çözmelerinde etkili olması gerekirken, çeşitli çevre kirliliği sorunlarının, sadece su kontrolünü zorunlu hale getirdiği ileri sürülebilir.

Çizelge 4.59. Tekirdağ İli Saray İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	8	44,4	10	55,5	0	0,0	18	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	15	83,3	3	16,6	18	100,0
Ptt Şubesi	2	11,1	16	88,8	0	0,0	18	100,0
Ptt Acentası	2	11,1	16	88,8	0	0,0	18	100,0
Okul	6	33,3	11	61,1	1	5,5	18	100,0
Taşımali Eğitim	12	66,6	6	33,3	0	0,0	18	100,0
Su Şebekesi	18	100,0	0	0,0	0	0,0	18	100,0
Kanalizasyon	9	50,0	9	50,0	0	0,0	18	100,0
Su Kontrol	1	5,5	17	94,4	0	0,0	18	100,0

Çizelge 4.59. 'de Tekirdağ ilinin Saray İlçesindeki 18 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin %44,4'ünde sağlık evi, %22'sinde'ünde Ptt şube veya acentası, tamamında su şebekesi ve ancak sadece yarısında kanalizasyon bulunmakta, sadece bir köyde düzenli su kontrolü yapılmaktadır. Kırsal turizm ile adını duyuran ilçelerden olup, doğal yapısı ve su kaynaklarıyla gelecek vadeden ilçelerdendir.

4.2.2.2. Edirne'de İlçeler İtibariyle Köylerin Gelişmişlik Göstergeleri

Çizelge 4.60'ta Edirne ilinin Merkez İlçesindeki 37 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin %65'i taşımali eğitime tabi olup, %18,9'ünde sağlık evi/ocağı, sadece %2,7'sinde'ünde Ptt acentası, tamamında su şebekesi ve ancak sadece %54'ünde kanalizasyon bulunmakta, hiçbir köyde düzenli su kontrolü yapılmamaktadır. Edirne merkez ilçe köylerinde de merkez ilçe köylerinde görülen az gelişmişlik tablosu bu köylerde de bulunmaktadır. Bununla beraber mesafelerin kısa olması ve ulaşım avantajı nedeniyle çiftçi ve aileleri sağlık, eğitim, haberleşme gibi temel ihtiyaçlarını şehir merkezinde kolayca karşılamaktadır.

Çizelge 4.60. Edirne İli Merkez İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	2	5,4	11	29,7	24	64,9	37	100,0
Sağlık ocağı	5	13,5	27	73,0	5	13,5	37	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	37	100,0	0	0,0	37	100,0
Ptt Acentası	1	2,7	36	97,3	0	0,0	37	100,0
Okul	10	27,0	24	64,9	3	8,1	37	100,0
Taşımali Eğitim	24	64,9	13	35,1	0	0,0	37	100,0
Su Şebekesi	37	100,0	0	0,0	0	0,0	37	100,0
Kanalizasyon	20	54,1	17	45,9	0	0,0	37	100,0
Su Kontrol	0	0,0	37	100,0	0	0,0	37	100,0

Çizelge 4.61.'de Edirne ilinin Uzunköprü İlçesindeki 52 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin %77'si taşımali eğitime tabi olup, %15,4'ünde sağlık evi/ocağı, % 19,2'sinde Ptt acentası, % 90,4'sinde su şebekesi ve % 44'ünde kanalizasyon bulunmakta, hiçbir köyde düzenli su kontrolü yapılmamaktadır.

Çizelge 4.61. Edirne İli Uzunköprü İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	3	5,8	16	30,8	33	63,5	52	100,0
Sağlık ocağı	5	9,6	43	82,7	4	7,7	52	100,0
Ptt Şubesi	3	5,8	49	94,2	0	0,0	52	100,0
Ptt Acentası	10	19,2	41	78,9	1	1,9	52	100,0
Okul	22	42,3	4	7,7	26	50	52	100,0
Taşımali Eğitim	40	77,0	12	23,0	0	0,0	52	100,0
Su Şebekesi	47	90,4	5	9,6	0	0,0	52	100,0
Kanalizasyon	23	44,2	29	55,8	0	0,0	52	100,0
Su Kontrol	0	0,0	52	100,0	0	0,0	52	100,0

Çizelge 4.62. 'de Edirne ilinin İpsala İlçesindeki 16 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi köylerin % 68,75'de okul

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	3	14,3	4	19,0	14	66,7	21	100,0
Sağlık ocağı	1	4,8	20	95,2	0	0,0	21	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	21	100,0	0	0,0	21	100,0
Ptt Acentası	0	0,0	21	100,0	0	0,0	21	100,0
Okul	4	19,0	1	4,8	16	76,2	21	100,0
Taşımali Eğitim	19	90,5	2	9,5	0	0,0	21	100,0
Su Şebekesi	21	100,0	0	0,0	0	0,0	21	100,0
Kanalizasyon	14	66,7	7	33,3	0	0,0	21	100,0
Su Kontrol	0	0,0	21	100,0	0	0,0	21	100,0

bulunmakta ve % 93,75'inde taşımali eğitim yapılmaktadır. İlçede bulunan sağlık evi ya da sağlık ocağı kurumları önemli oranda aktif değildir (%87,5). İlçede su şebekesi (%75) ve kanalizasyon bulunmamakta (% 81,25) ve su kontrolü yapılmamaktadır (%93,75).

Çizelge 4.62. Edirne İli İpsala İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	3	18,7	13	81,2	16	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	15	93,7	1	6,2	16	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0
Ptt Acentası	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0
Okul	11	68,7	5	31,2	0	0,0	16	100,0
Taşımali Eğitim	15	93,7	1	6,2	0	0,0	16	100,0
Su Şebekesi	4	25,0	12	75,0	0	0,0	16	100,0
Kanalizasyon	3	18,7	13	81,2	0	0,0	16	100,0
Su Kontrol	1	6,2	15	93,7	0	0,0	16	100,0

Çizelge 4.63. Edirne İli Havsa İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	17	77,3	3	13,6	2	9,1	22	100,0
Sağlık ocağı	4	18,2	17	77,3	1	4,5	22	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	22	100,0	0	0,0	22	100,0
Ptt Acentası	0	0,0	22	100,0	0	0,0	22	100,0
Okul	9	41,0	12	54,5	1	4,5	22	100,0
Taşımali Eğitim	16	72,7	6	27,3	0	0,0	22	100,0
Su Şebekesi	22	100,0	0	0,0	0	0,0	22	100,0
Kanalizasyon	18	81,8	4	18,2	0	0,0	22	100,0
Su Kontrol	19	86,4	3	13,6	0	0,0	22	100,0

Çizelge 4.64. Edirne İli Meriç İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeler

Çizelge 4.64.'de Edirne ilinin Meriç İlçesindeki 21 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçede bulunan sağlık evi (%14,3) ve sağlık ocağı (%4,8) hizmetleri yetersizdir. İlçede Ptt şubesi ve Ptt acentası bulunmamaktadır. Eğitim alanında taşımali eğitim yaygındır (%90,5). İlçenin tüm köylerinde su şebekesi bulunmakta ancak hiçbir köyde su kontrolü yapılmamaktadır (%100). İlçe köylerinin %66,7'sinde kanalizasyon alt yapısı mevcuttur.

Çizelge 4.65. Edirne İli Keşan İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	16	36,4	28,0	63,6	44	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	41	93,2	3,0	6,8	44	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	44	100,0	0,0	0,0	44	100,0
Ptt Acentası	1	2,3	43	97,7	0,0	0,0	44	100,0
Okul	6	13,6	15	34,1	23,0	52,3	44	100,0
Taşımali Eğitim	34	77,3	10	22,7	0,0	0,0	44	100,0
Su Şebekesi	44	100,0	0	0,0	0,0	0,0	44	100,0
Kanalizasyon	20	45,5	24	54,5	0,0	0,0	44	100,0
Su Kontrol	17	38,6	27	61,4	0,0	0,0	44	100,0

Çizelge 4.65.'de Edirne ilinin Keşan İlçesindeki 44 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçede aktif sağlık evi/sağlık ocağı ve Ptt şubesi bulunmamaktadır. İlçede hizmet veren Ptt acentası oranı da yetersizdir (%2,3). Eğitim alanında ilçe köylerinde taşımali eğitim yaygın iken (%77,3); faaliyetteki okul oranı yalnızca (% 13,6)'dır. İlçenin tüm köylerinde su şebekesi bulunmakta %38,6'sında su kontrolü yapılmamaktadır. İlçe köylerinin % 45,5'inde kanalizasyon alt yapısı mevcuttur.

Çizelge 4.66. Edirne İli Lalapaşa İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	1	3,7	11	40,7	15	55,6	27	100,0
Sağlık ocağı	1	3,7	26	96,3	0	0,0	27	100,0
Ptt Şubesi	1	3,7	26	96,3	0	0,0	27	100,0
Ptt Acentası	1	3,7	26	96,3	0	0,0	27	100,0
Okul	4	14,8	2	7,4	21	77,8	27	100,0
Taşımali Eğitim	24	88,9	3	11,1	0	0,0	27	100,0
Su Şebekesi	25	92,6	2	7,4	0	0,0	27	100,0
Kanalizasyon	4	14,8	23	85,2	0	0,0	27	100,0
Su Kontrol	0	0	27	100,0	0	0,0	27	100,0

Çizelge 4.66.'da Edirne ilinin Lalapaşa İlçesindeki 27 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerinde bulunan

sağlık evi (%3,7) ve sağlık ocağı (%3,7) hizmetleri; Ptt şubesi (%3,7) ve Ptt acentası (%3,7) hizmetleri oranı yetersizdir. Eğitim alanında taşımali eğitim yaygındır (%88,9). İlçe köylerinde su şebekesi (% 92,6) ve kanalizasyon (% 14,8) bulunmakta; ancak hiçbir köyde su kontrolü yapılmamaktadır.

4.2.2.3. Kırklareli'nde İlçeler İtibariyle Köylerin Gelişmişlik Göstergeleri

Çizelge 4.67'de Kırklareli İli Merkez İlçesi İlçesindeki 41 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerde bulunan sağlık evi (% 4,8) ve sağlık ocağı (% 9,76) oranında mevcut ve aktiftir.

Çizelge 4.67. Kırklareli İli Merkez İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	2	4,8	31	75,6	8	19,5	41	100,0
Sağlık ocağı	4	9,7	34	82,9	3	7,3	41	100,0
Ptt Şubesi	2	4,8	39	95,1	0	0,0	41	100,0
Ptt Acentası	33	80,5	8	19,5	0	0,0	41	100,0
Okul	13	31,7	4	9,8	24	58,5	41	100,0
Taşımali Eğitim	36	87,8	4	9,8	1	2,4	41	100,0
Su Şebekesi	21	51,2	20	48,8	0	0,0	41	100,0
Kanalizasyon	16	39,0	25	61,0	0	0,0	41	100,0
Su Kontrol	1	2,4	40	97,6	0	0,0	41	100,0

Köylerde Ptt şubesi (%4,8) oranında bulunurken Ptt acentası (%80,49) yaygın olarak bulunmaktadır. Eğitim alanında köylerdeki okul oranı (%31,71) iken taşımali eğitim de yapılmaktadır. (%87,80). İlçe köylerinde su şebekesi (% 51,22) ve kanalizasyon (% 39,02) bulunmaktadır; ancak su kontrolü yapılan köy oranı oldukça düşüktür (%2,44).

Çizelge 4.68. Kırklareli İli Lüleburgaz İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	6	20,0	20	66,7	4	13,3	30	100,0
Sağlık ocağı	8	26,6	21	70,0	1	3,3	30	100,0
Ptt Şubesi	2	6,6	28	93,3	0	0,0	30	100,0
Ptt Acentası	5	16,6	25	83,3	0	0,0	30	100,0
Okul	14	46,6	5	16,7	11	36,6	30	100,0
Taşımali Eğitim	21	70,0	9	30,0	0	0,0	30	100,0
Su Şebekesi	30	100,0	0	0,0	0	0,0	30	100,0
Kanalizasyon	8	26,6	22	73,3	0	0,0	30	100,0
Su Kontrol	7	23,3	23	76,7	0	0,0	30	100,0

Çizelge 4.68'de Kırklareli İli Lüleburgaz İlçesi İlçesindeki 30 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerde bulunan sağlık evi oranı (%20) iken köylerin (%70) 'inde sağlık ocağı yoktur. Köylerde bulunan Ptt şubelerininin (%6,67), Ptt acentalarının (%16,67)'si aktif

hizmet vermektedir. Eğitim alanında köylerdeki okul oranı (%46,67) iken taşımali eğitim de yapılmaktadır. (%70). İlçe köylerinin tamamında su şebekesi mevcut ve aktiftir. İlçe köylerinde kanalizasyon alt yapısına sahip olup (%26,67); su kontrolleri yapılan köy oranı yetersizdir (76,7).

Çizelge 4.69. Kırklareli İli Babaeski İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	4	12,9	19	61,3	8	25,8	31	100,0
Sağlık ocağı	28	90,3	0	0,0	3	9,7	31	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	31	100,0	0	0,0	31	100,0
Ptt Acentası	8	25,8	22	71,0	1	3,2	31	100,0
Okul	7	22,6	16	51,6	8	25,8	31	100,0
Taşımali Eğitim	0	0,0	31	100,0	0	0,0	31	100,0
Su Şebekesi	31	0,0	0	0,0	0	0,0	31	100,0
Kanalizasyon	8	25,8	23	74,2	0	0,0	31	100,0
Su Kontrol	0	0,0	31	100,0	0	0,0	31	100,0

Çizelge 4.69'da Kırklareli İli Babaeski İlçesi İlçesindeki 31 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerde sağlık evi (%12,9), sağlık ocağı (% 90,3) 'inden yoktur. Köylerde Ptt şube bulunmamaktadır. Ptt acentalarının (%25,8)'i aktif hizmet vermektedir. Eğitim alanında köylerdeki mevcut ve aktif okul oranı (%22,6) iken taşımali eğitim yapılmamaktadır. İlçe köylerinin tamamında su şebekesi mevcut ve aktiftir. İlçe köylerinde kanalizasyon alt yapısı yetersiz olup (%25,8); hiçbir köyde su kontrolü yapılmamaktadır.

Çizelge 4.70. Kırklareli İli Vize İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	2	8,7	17	74,0	4	17,3	23	100,0
Sağlık ocağı	2	8,7	19	82,6	2	8,7	23	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	23	100,0	0	0,0	23	100,0
Ptt Acentası	1	4,3	22	95,7	0	0,0	23	100,0
Okul	14	60,9	7	30,4	2	8,7	23	100,0
Taşımali Eğitim	10	43,5	13	56,5	0	0,0	23	100,0
Su Şebekesi	23	100,0	0	0,0	0	0,0	23	100,0
Kanalizasyon	5	21,7	18	78,3	0	0,0	23	100,0
Su Kontrol	1	4,3	22	95,7	0	0,0	23	100,0

Çizelge 4.70.'de Kırklareli İli Vize İlçesi İlçesindeki 23 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir.

Çizelge 4.71. Kırklareli İli Demirköy İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	12	80,0	3	20,0	15	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	15	100,0	0	0,0	15	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	15	100,0	0	0,0	15	100,0
Ptt Acentası	0	0,0	15	100,0	0	0,0	15	100,0
Okul	8	53,3	0	0,0	7	46,6	15	100,0
Taşımali Eğitim	14	93,3	1	6,7	0	0,0	15	100,0
Su Şebekesi	15	100,0	0	0,0	0	0,0	15	100,0
Kanalizasyon	1	6,6	14	93,3	0	0,0	15	100,0
Su Kontrol	1	6,6	14	93,3	0	0,0	15	100,0

Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerde mevcut olup hizmet veren sağlık evi (%8,7) ve sağlık ocağı (%8,7) oranı yetersizdir. Köylerde Ptt şubesi bulunmamaktadır. Ptt acentalarının (% 4,3)'i aktif hizmet vermektedir. Eğitim alanında köylerdeki mevcut ve aktif okul oranı (% 60,9) iken taşımali eğitim de yapılmaktadır (%43,5). İlçe köylerinin tamamında su şebekesi mevcut ve aktiftir. İlçe köylerinde kanalizasyon alt yapısına yetersiz olup (%21,7); ilçe köylerinin sadece (%4,3)'ünde su kontrolü yapılmaktadır.

Çizelge 4.71.'de Kırklareli İli Demirköy İlçesi ilçesindeki 15 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerinde mevcut ve aktif sağlık evi/ocağı, Ptt şubesi/acentası bulunmamaktadır. Eğitim alanında köylerdeki okul oranı (%53,33) iken taşımali eğitim de yapılmaktadır (93,33). İlçe köylerinin tamamında su şebekesi mevcut ve aktiftir. Kanalizasyon alt yapısı bulunmayan köy oranı (%93,3) olup ilçe köylerin yalnızca (%6,67)'de aktif su kontrolü yapılmaktadır.

Çizelge 4.72. Kırklareli İli Kofçaz İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	12	75,0	4	25,0	16	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0
Ptt Acentası	15	93,7	1	6,3	0	0,0	16	100,0
Okul	1	6,2	0	0,0	15	93,7	16	100,0
Taşımali Eğitim	16	100,0	0	0,0	0	0,0	16	100,0
Su Şebekesi	3	18,7	13	81,3	0	0,0	16	100,0
Kanalizasyon	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0
Su Kontrol	0	0,0	16	100,0	0	0,0	16	100,0

Çizelge 4.72.'de Kırklareli İli Kofçaz İlçesi ilçesindeki 16 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir

Çizelge 4.73. Kırklareli İli Pınarhisar İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	13	100,0	0	0,0	13	100,0
Sağlık ocağı	2	15,4	10	76,9	1	7,6	13	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	13	100,0	0	0,0	13	100,0
Ptt Acentası	10	76,9	3	23,1	0	0,0	13	100,0
Okul	4	30,7	0	0,0	9	69,2	13	100,0
Taşımali Eğitim	11	84,6	2	15,4	0	0,0	13	100,0
Su Şebekesi	12	92,3	1	7,7	0	0,0	13	100,0
Kanalizasyon	4	30,7	9	69,2	0	0,0	13	100,0
Su Kontrol	0	0,0	13	100,0	0	0,0	13	100,0

. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerinde mevcut ve aktif sağlık evi, sağlık ocağı, Ptt şubesi bulunmamaktadır. Ptt acentası hizmeti ise (%93,75) oranında mevcuttur. Eğitim alanında köylerdeki okulların önemli kısmı (93,75) mevcut olup aktif değildir; bununla beraber köylerin tamamında taşımali eğitim de yapılmaktadır. İlçe köylerinde su şebekesi oranı yetersiz (%18,75) olup köylerde kanalizasyon alt yapısı bulunmamakta ve su kontrolü yapılmamaktadır.

Çizelge 4.73'de Kırklareli İli Pınarhisar İlçesi İlçesindeki 13 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerinde mevcut ve aktif sağlık evi ve Ptt şubesi bulunmamaktadır. Sağlık ocağı bulunan köy oranı ise yalnızca (%15,38)'dir. Ptt acentası hizmeti ise (%76,92) oranında mevcuttur. Eğitim alanında köylerdeki okul oranı (%30,77) , taşımali eğitim yapılan köy oranı ise (%84,62)'dir. İlçe köylerinde su şebekesi oranı (%92,31) olup köylerde su kontrolü yapılmamaktadır. Kanalizasyon alt yapısı ise köylerin (%30,77)'sinde mevcuttur.

Çizelge 4.74. Kırklareli İli Pehlivan köy İlçesi Köylerinde Gelişmişlik Göstergeleri

Göstergeler	Var		Yok		Var Ama Aktif Değil		Toplam	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Sağlık evi	0	0,0	7	87,5	1	12,5	8	100,0
Sağlık ocağı	0	0,0	7	87,5	1	12,5	8	100,0
Ptt Şubesi	0	0,0	8	100,0	0	0,0	8	100,0
Ptt Acentası	7	87,5	1	12,5	0	0,0	8	100,0
Okul	2	25,0	1	12,5	5	62,5	8	100,0
Taşımali Eğitim	7	87,5	1	12,5	0	0,0	8	100,0
Su Şebekesi	6	75,0	2	25,0	0	0,0	8	100,0
Kanalizasyon	2	25,0	6	75,0	0	0,0	8	100,0
Su Kontrol	0	0,0	8	100,0	0	0,0	8	100,0

Çizelge 4.74. 'de Kırklareli İli Pehlivan köy İlçesi İlçesindeki 8 köye ait gelişmişlik göstergeleri verilmiştir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi ilçe köylerinde mevcut ve aktif sağlık evi/ocağı ve Ptt şubesi bulunmamaktadır. Ptt acentası hizmeti ise (%87,50) oranında mevcuttur. Eğitim alanında köylerdeki okul oranı (25,00) taşımali eğitim oranı(87,50)'dir. İlçe köylerinde su şebekesi

oranı (% 75,00) olup köylerde kanalizasyon alt yapısı bulunma oranı (%25,00) dir. İlçe köylerinde su kontrolü yapılmamaktadır.

4.3. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Gelişmişlik Düzeyi

Trakya bölgesinde(TR21) 2012 ÇKS verilerine göre toplam 78.315 çiftçi 4.747.171 da alanda ve ortalama 100 da arazilerde tarımsal faaliyet yapmaktadır (Yücer ve ark., 2013). İstatistikler incelendiğinde bu arazilerin %95,4'ünde (çizelge 20)(TÜİK, 2013) tarla bitkilerinin üretimi gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu nedenle TR21 bölgesinde ekilen başlıca tarla bitkileri olan buğday, ayçiçeği, kanola ve çeltik üreticileri ile yapılan toplam 144 anket çalışmasıyla, bölge üreticilerinin sosyo-ekonomik göstergeleri sorgulanmıştır. Bu göstergeler ile çiftçilerin yaşam kaliteleri ölçülmeye çalışılmış, bu amaçla;

- Çiftçi ve ailesinin demografik bilgileri
- İkamet edilen evin mülkiyet durumu ve özellikleri,
- Köy dışında ev sahipliği ve kullanım amacı,
- Kredi alma ve borçluluk durumu ile borçlarını ödeyebilme yetenekleri,
- Sağlık sorunlarını çözebilme durumları,
- Tüketim harcamaları, tüketim harcamalarını oransal dağılımı,
- Üreticilere göre köyde yaşamının iyi ve kötü yanları ve
- Yaşam memnuniyetleri incelenerek ortaya konmuştur.

Çizelge 4.75, anket yapılan üreticilerin yaşları itibariyle dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi, 35 yaşın altındaki üreticilerin oranı %20 civarında olup, 55 yaşın üzerindeki oranı ise %13,2 olarak hesaplanmıştır. Çiftçilerin yaş profili orta yaş olarak ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.75. Üreticilerin Yaşları İtibariyle Dağılımı

Yaş Aralığı	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
< 35	11	22,9	8	16,7	10	20,8	29	20,1
36- 45	20	41,7	17	35,4	18	37,5	55	38,2
46-55	15	31,3	16	33,3	10	20,8	41	28,5
>55	2	4,2	7	14,6	10	20,8	19	13,2
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Üreticilerin eğitim düzeyi itibariyle dağılımı çizelge 4.76'da gösterilmiştir. Çiftçilerin %22'si ilkokul, %36'sı ortaokul, %29'u lise ve %12,5'i yüksekokulun herhangi bir bölümünden (iki yıllık veya dört yıllık) mezun olmuşlardır. Eğitim düzeyi yüksek sayılabilecek bir profil ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 4.76. Üreticilerin Eğitim Düzeyi İtibariyle Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlkokul	8	16,7	11	22,9	13	27,1	32	22,2
Ortaokul	20	41,7	14	29,2	18	37,5	52	36,1
Lise	15	31,3	14	29,2	13	27,1	42	29,2
Üniversite	5	10,4	9	18,8	4	8,3	18	12,5
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Çiftçilerin çocuklarının eğitim düzeyi incelendiğinde, üreticilerin çocuklarını mümkün olduğu kadar okutma ve üniversiteye gönderme eğiliminde oldukları belirlenmiştir. Nitekim, çizelge 4.77’de üniversiteye giden veya mezun olan çocukların oranı %54 olarak görülmektedir. Trakya bölgesindeki illerde faaliyet gösteren çiftçilerin çocukları için az da olsa bir endişe taşıdıkları ve çiftçiliğin dışında da bir meslek sahibi olmaları için gayret içinde oldukları anlaşılmaktadır. Çizelgedeki veriler hem mezun durumundaki ve hem de eğitime devam eden çocukların toplamını içermektedir. Ancak yine de bölgede eğitime verilen değeri göstermesi açısından önemli bulgular olduğu ileri sürülebilir.

Çizelge 4.77. Üreticilerin Çocuklarının Eğitim düzeyi İtibariyle Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İlkokul	14	14,6	10	11,2	8	10,5	32	22,2
Ortaokul	22	22,9	21	23,6	25	32,9	68	47,2
Lise	32	33,3	30	33,7	31	40,8	93	64,6
Üniversite	28	29,2	28	31,5	22	28,9	78	54,2
Toplam	96	100,0	89	100,0	86	113,2	271	-

Anket yapılan çiftçilerin yaklaşık olarak %44’ünün süt sığırcılığı, %29’unun besi sığırcılığı, %14’ünün koyun yetiştiriciliği ve %16’sının keçi yetiştiriciliği faaliyetlerini belli ölçülerde gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Tarla bitkileri üretiminin yanısıra yapılan diğer hayvancılık faaliyetleri ise kümes hayvanı (tavuk, kaz, ördek, hindi) ve arıcılık olarak belirlenmiştir. Bununla beraber işletme grupları itibariyle incelendiğinde birinci grupta hayvancılık faaliyetine rastlanmazken 2. Gruptaki işletmeler genellikle öztüketim amacıyla hayvan beslemekte 3 ve 4. Gruptaki işletmeler ise hayvancılık faaliyetlerini ticari olarak, kar sağlamak amacıyla gerçekleştirmektedirler. Hatta bazı işletmelerde hayvancılık faaliyeti tarla bitkileri üretiminden daha fazla öneme sahip bulunmaktadır.

Çizelge 4.78. Hayvancılık Yapan İşletmelerin Dağılımı

Faaliyet Türü	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Süt Sığırcılığı	18	37,5	20	41,7	25	52,1	63	43,8
Besi sığırcılığı	12	25,0	14	29,2	15	31,3	41	28,5
Koyun Yetiştiriciliği	4	8,3	5	10,4	11	22,9	20	13,9
Keçi Yetiştiriciliği	5	10,4	8	16,7	10	20,8	23	16,0
Kümes Hayvanı	3	6,3	5	10,4	7	14,6	15	10,4
Arı Kovanı	3	6,3	1	2,1	2	4,2	6	4,2

Üreticilerin hayvansal üretimle ilgili kararları sorgulandığında, çiftçilerin %13'ünün hayvan sayısını artırdığı, %40'a yakınının ise azalttığı belirlenmiştir. Üreticilerin %47'si ise hayvansal üretimle ilgili davranışını değiştirmeyeceğini ve değiştirmeyeceğini ifade etmiştir.

Çizelge 4.79. Hayvansal Faaliyette Değişiklik

Değişiklik	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Hayvan Sayısını Arttıran	7	14,6	6	12,5	6	12,5	19	13,2
Hayvan Sayısını Azaltan	18	37,5	19	39,6	20	41,7	57	39,6
Hayvan Sayısı Değişmeyen	23	47,9	23	47,9	22	45,8	68	47,2
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

İşletmelerin tarım alet ve makine varlığı çizelge 4.80'de incelenmiştir. İşletmelerin önemli bir bölümünde (%94,4) traktör, romörk ve pulluk bulunmakta ve toprak hazırlığını büyük ölçüde kendileri yapabilmektedir. Mibzer ve ilaç makinesi işletmelerin büyük bölümünde bulunmakta ve süt sığırcılığı yapan işletmelerin tamamında da süt sağım makinesine rastlanmaktadır. Bununla beraber, özellikle makinesi eski olan üreticilerin tamir bakım masrafını üstlenmek yerine, toprak ve ekim hazırlığı için yeni aletleri olan komşulardan kiralama yoluna gittikleri, her köyde bu işi yapan 1-2 kişinin olduğu görülmüştür.

Verimli tarımsal faaliyet bilinci geliştikçe, tarım makinelerine gelirlerinin önemli bir bölümünü yatırmak ya da borçlanarak bunları edinmek yerine kiralama yoluna gidilmesi daha fazla tercih edilecek gibi görünmektedir. İşletmelerin sahip olduğu tarımsal makine ve aletlerin genellikle 8-10 yıllık olduğu, işletme büyüklüğü arttıkça makinelerin yaşlarının da azaldığı, büyük işletmelerin tarım alet ve makinelerini mümkün olduğu kadar yenileme çabasında oldukları araştırmanın bulgularındandır.

Çizelge 4.80. İşletmelerin Tarım Alet ve Makine Varlığı

Alet ve Makine Çeşidi	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Bıçerdöver	7	14,6	6	12,5	4	8,3	17	11,8
Traktör	47	97,9	45	93,8	44	91,7	136	94,4
Römork	47	97,9	45	93,8	44	91,7	136	94,4
Mibzer	43	89,6	45	93,8	40	83,3	128	88,9
İlaç Makinesi	47	97,9	46	95,8	40	83,3	133	92,4
Pulluk	47	97,9	45	93,8	44	91,7	136	94,4
Süt Sağım Makinesi	18	37,5	20	41,7	25	52,1	63	43,8

İkamet edilen evin mülkiyet durumuna ilişkin veriler çizelge 4.81'de gösterilmektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi işletme sahiplerinin sadece %2,8'i kiralık evlerde ikamet etmektedir. %97'si kendisine ya da ebeveynlerine ait evlerde ikamet etmektedirler. Çiftçilerin %52'si apartman dairesinde, %28'i iki katlı bahçeli evlerde, %16'sı tek katlı müstakil evlerde ve %4,2'si ise villa tipi lüks konutlarda ikamet etmektedir (çizelge 4.82). Bu çizelgedeki evler, ikamet edilen, köydeki ya da köy dışındaki evleri içermektedir.

Çizelge 4.81. İkamet Edilen Evin Mülkiyet Durumu

Mülkiyet Durumu	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Ebeveynlerime Ait	7	14,6	6	12,5	10	20,8	23	16,0
Mülkiyeti Bana Ait	39	81,3	41	85,4	37	77,1	117	81,2
Kira	2	4,2	1	2,1	1	2,1	4	2,8
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Çizelge 4.82. İkamet Edilen Evin niteliği

Mülkiyet Durumu	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tek katlı müstakil	5	10,4	7	14,6	11	22,9	23	16,0
İki katlı bahçeli	12	25,0	15	31,3	13	27,1	40	27,8
Apartment Dairesi	28	58,3	24	50,0	23	47,9	75	52,1
Villa	3	6,3	2	4,2	1	2,1	6	4,2
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Çizelge 4.83'te ise köy dışında evi olan çiftçilerin oransal dağılımları gösterilmektedir. Çizelgeden de anlaşılacağı gibi çiftçilerin yaklaşık olarak %75'inin köy dışında evleri bulunmakta, başka bir deyişle sadece %25,7'si köylerde ikamet etmektedir.

Köy dışında evi olan üreticilerin ikamet ettikleri evlerinin dışında da evleri olduğu ve bu evlerin, yazlık amaçlı (%32) ya da çocuklarının il merkezlerinde veya başka illerdeki eğitimi için (%27) kullandıkları belirlenmiştir.

Çizelge 4.83. Köy Dışında Ev Sahipliği

Köy Dışında Ev Sahipliği	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Var	38	79,2	36	75,0	33	68,8	107	74,3
Yok	10	20,8	12	25,0	15	31,3	37	25,7
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Çizelge 4.84. Köy Dışındaki Evin Kullanım Amacı

Kullanım Amacı	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İkamet	38	100,0	36	100,0	30	100,0	104	100,0
Yazlık	14	36,8	11	30,6	8	26,7	33	31,7
Eğitim	8	21,1	9	25,0	11	36,7	28	26,9
Toplam	38	-	36	-	30	-	104	-

İkamet edilen evin bazı kalite göstergeleri de incelenerek, çizelge 4.85'te gösterilmiştir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi üreticiler genel olarak kaliteli ve rahat bir yaşamı sağlayabilen, yeterli donanımına sahip evlerde yaşamakta, kitle iletişim araçlarından da büyük ölçüde yararlanmaktadırlar.

Çizelge 4.85. Yaşanılan Evin Kalite Göstergeleri

Göstergeler	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Tuvalet (iç)	44	91,7	39	81,3	36	75,0	119	82,6
Tuvalet (dış)	4	8,3	4	8,3	6	12,5	14	9,7
Sbt. telefon	44	91,7	41	85,4	46	95,8	131	91,0
Normal TV	43	89,6	45	93,8	42	87,5	130	90,3
LCD TV	35	72,9	36	75,0	34	70,8	105	72,9
Fırın	45	93,8	47	97,9	44	91,7	136	94,4
Çekyat	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0
Çamaşır Mak.	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0
Cep telefonu	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0
Buzdolabı	42	87,5	48	100,0	36	75,0	126	87,5
Borulu su	42	87,5	40	83,3	36	75,0	118	81,9
Banyo	48	100,0	42	87,5	36	75,0	126	87,5
Elektrik süpürgesi	48	100,0	48	100,0	32	66,7	128	88,9
Masaüstü Bilgisayar	35	72,9	33	68,8	24	50,0	92	63,9
İnternet	40	83,3	38	79,2	24	50,0	102	70,8
Yemek takımı	20	41,7	21	43,8	16	33,3	57	39,6
Laptop	18	37,5	17	35,4	16	33,3	51	35,4
Koltuk takımı	20	41,7	19	39,6	16	33,3	55	38,2
Bulasık mak.	19	39,6	15	31,3	16	33,3	50	34,7
Muzik seti	15	31,3	16	33,3	12	25,0	43	29,9
Soba	30	62,5	33	68,8	32	66,7	95	66,0
Kombi	15	31,3	13	27,1	12	25,0	40	27,8
Klima	15	31,3	12	25,0	12	25,0	39	27,1
Kalorifer	17	35,4	14	29,2	12	25,0	43	29,9
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Bu göstergeler, aslında köyden şehire göçün sonucu olarak ortaya çıkmakla birlikte, köylerdeki evlerin bazılarında (%9,7) hala tuvaletin ev dışında bulunması oldukça dikkat çekicidir. Bu evlerin büyük bir bölümü sadece hasat zamanında kullanılmakta ve sahipleri il ve ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Diğer taraftan üreticilerin %60'ı kombi veya merkezi ısıtma sisteminin olduğu kaloriferli evlerde ikamet etmektedirler. Bazı köy evlerinde hem kat kaloriferinin ve hem de sobanın aynı anda ısıtma amaçlı kullanıldığı belirlenmiştir.

Çiftçilerin borçlu olma durumları da yaşam kalitesi ve refah göstergelerinden birisi olarak ele alınabilir. Çünkü çizelge 4.86'dan da görüldüğü gibi %93'ü borçlu olduğunu ifade etmiştir. Ancak bir işletmenin borçlu olması tek başına bir gösterge sayılmamış ve işletmelerin borç miktarı, borcun alındığı yer, alınma nedeni ve ödeme zorluğu çekip çekmediği de birlikte değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.86. Borçlu Olma Durumu

Borç Durumu	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
Var	47	97,9	44	91,7	43	89,6	134	93,1
Yok	1	2,1	4	8,3	5	10,4	10	6,9
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Borç miktarına ilişkin veriler yaklaşık rakamlar olup sadece bir fikir vermesi açısından çizelge 4.87'de ele alınmıştır. Yapılan hesaplamalara göre ortalama 35000 TL civarında hane başına borç miktarı hesaplanmış olup bu rakamlar değişik vadelerle ve faiz oranları ile alındığından yıllık olarak değerlendirilememiştir.

Çizelge 4.87. İşletmelerin Borç Miktarı

Borç Miktarı	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Hane	%	Hane	%	Hane	%	Hane	%
5000	4	8,5	4	9,1	4	9,3	12	9,0
10000	10	21,3	4	9,1	6	14,0	20	14,9
20000	9	19,1	8	18,2	5	11,6	22	16,4
30000	5	10,6	8	18,2	8	18,6	21	15,7
40000	4	8,5	7	15,9	5	11,6	16	11,9
50000	6	12,8	5	11,4	5	11,6	16	11,9
60000	4	8,5	3	6,8	4	9,3	11	8,2
70000-90000	3	6,4	2	4,5	3	7,0	8	6,0
91000-110000	1	2,1	2	4,5	3	7,0	6	4,5
150000 ve üstü	1	2,1	1	2,3	1	2,3	3	2,2
Toplam	47	100,0	44	100,0	43	100,0	134	100,0
Kişi Başı Ort. Borç	34375,0		33937,5		35958,3		34757,0	

Borcun alındığı yerler incelendiğinde (çizelge 4.88), %46'sının sadece Ziraat Bankasından, %40'ının ise çeşitli bankalar, Denizbank, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Ziraat bankası gibi birkaç kaynaktan alındığı görülmektedir. Başka bir deyişle, birden farklı amaçlarla ve birden farklı yerlerden borçlanıldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.88. Borcun Alındığı Yer

Borçlu olma durumu	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Akrabalarım	2	4,3	5	11,4	4	9,3	11	8,2
Çeşitli Bankalar ve TKK	11	23,4	6	13,6	8	18,6	25	18,7
Denizbank, Ziraat Bankası ve TKK	15	31,9	9	20,5	4	9,3	28	20,9
Sadece Denizbank	3	6,4	1	2,3	4	9,3	8	6,0
Sadece Şekerbank	3	6,4	3	6,8	4	9,3	10	7,5
Sadece Ziraat Bankası	14	29,8	24	54,5	24	55,8	62	46,3
Total	47	100,0	44	100,0	43	100,0	134	100,0

Borçlanma nedenleri ise çizelge 4.89'da verilmiştir. Kredilerin önemli bir bölümü tarımsal faaliyetleri finanse etmek amacıyla alınmaktadır (çizelge 4.89). Tarımsal girdi temini amacı ile kredi alan üreticilerin oranı %54, tarım makinalarını yenilemek amacı ile kredi alanların oranı ise %46 dolayında belirlenmiştir.

Çizelge 4.89. Borçlanma Nedeni

Kredi Alma Nedeni	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
İhtiyaç Kredisi	19	40,4	14	31,8	12	27,9	45	33,6
Otomobil Kredisi	14	29,8	9	20,5	7	16,3	30	22,4
Tarımsal Girdi Amaçlı	30	63,8	24	54,5	18	41,9	72	53,7
Traktör, Römork Vb.	21	44,7	18	40,9	22	51,2	61	45,5
Toplam	47	100,0	44	100,0	43	100,0	134	100,0

Alınan kredilerin zamanında ödenebilme durumuna ilişkin veriler çizelge 4.90'da gösterilmektedir.

Çizelge 4.90. Krediyi Zamanında Ödeyebilme Durumu

Ödeme Durumu	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Borçlanmıyorum	3	6,3	6	12,5	8	16,7	17	11,8
Her Zaman	25	52,1	22	45,8	20	41,7	67	46,5
Bazen	12	25,0	14	29,2	16	33,3	42	29,2
Hiçbir zaman	8	16,7	6	12,5	4	8,3	18	12,5
Toplam	48	100	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Üreticilerin hemen hemen yarısı aldıkları krediyi tam zamanında ödeyebildiklerini, %29'u bazen zorlandıklarını ifade etmişler, ancak %13'ü ise hiçbir zaman düzenli ödeyemediklerini dile getirmişlerdir. Çiftçilerin %11,8'inin ise borçlanmaktan kaçındıkları ya da gerek duymadıkları göze çarpmaktadır.

Çizelge 4.91. Sağlık Sorununun Çözüldüğü Yer

Sağlık Sorununun Çözüldüğü Yer	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Devlet Hastanesi	40	83,3	38	79,2	36	75,0	114	79,2
Üniversite Hastanesi	38	79,2	32	66,7	23	47,9	93	64,6
Sağlık Ocağı	25	52,1	27	56,3	40	83,3	92	63,9
Özel Hastane	30	62,5	29	60,4	15	31,3	74	51,4
Özel Klinikler	25	52,1	21	43,8	14	29,2	60	41,7
İstanbul-Özel	14	29,2	15	31,3	10	20,8	39	27,1
Toplam	48	-	48	-	48	-	144	-

Çizelge 4.91. sağlık sorununun çözüldüğü yerleri göstermektedir. Çiftçilerin sağlık sorunlarının çözümünde en fazla tercih ettikleri yer Devlet Hastaneleri olarak belirlenmişti (%79). Bununla beraber illerdeki üniversite hastaneleri de azımsanmayacak bir orana sahiptir (%65). Bölgede birden fazla tıp fakültesi ve hastanelerinin bulunması, iller arasındaki mesafelerin kara yolu ile iki saatten fazla sürmemesi, İstanbul ilindeki üniversitelerin uzmanlık alanları ile çiftçilerin, eğitim ve gelir düzeylerine bağlı olarak, bu hastaneleri tercih etmelerine neden olmaktadır. Şehir merkezlerine uzak köylerde yaşayanlar ise sağlık ocaklarını tercih etmektedir. Sağlık sorunu ile ilgili çok önemli bir sorunun dile getirilmediği çizelge 4.92'deki sonuçlarla da desteklenmektedir. Üreticilerin %66'sı sağlık sorunlarını kolaylıkla çözebildiklerini ifade etmişlerdir (çizelge 4.92).

Çizelge 4.92. Sağlık Sorununu Kolaylıkla Çözebiliyor mu

	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Evet	30	62,5	34	70,8	31	64,6	95	66,0
Hayır	8	16,7	5	10,4	8	16,7	21	14,6
Bazen	10	20,8	9	18,8	9	18,8	28	19,4
Toplam	48	100	48	100	48	100	144	100

Çiftçilerin %95'i SGK'lı olup, %22 ise özel sağlık sigortalarını da tercih etmektedir. Çiftçilerin %1,4'ü hala sigorta kapsamı dışında bulunmaktadır.

Çizelge 4.93. Sosyal Güvence Sahipliği

Sosyal Güvence	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Toplam	
	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%	Kişi	%
Kamu	46	95,8	44	91,7	47	97,9	137	95,1
Özel	14	29,2	10	20,8	8	16,7	32	22,2
Hiçbiri	0	0,0	1	2,1	1	2,1	2	1,4
Toplam	48	100,0	48	100,0	48	100,0	144	100,0

Çizelge 4.94'te, Çiftçilerin hane başına, harcama grupları itibariyle, aylık tüketim harcamalarının mutlak ve oransal dağılımı gösterilmektedir. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi, çiftçilerin en fazla harcama yaptıkları harcama grubu gıda ve alkolsüz içecekler grubudur. İkinci sırada en fazla harcama yapılan kalem ise; konutla ilgili, su, elektrik, aidat vb.'dir (%15). Üçüncü sırada giyim(%12,3), dördüncü sırada ise %8.5 ile eğitim hizmetleri gelmektedir. Özellikle çocukların önemli bir bölümünün il merkezleri ve şehir dışında eğitim görmeleri eğitim giderlerinin yüksek oranda pay almasına neden olmaktadır.

Çizelge 4.95, hane başına bazı tüketim harcamalarının işletme grupları itibariyle aylık dağılımını göstermektedir. Çizelgeden de görüldüğü gibi gıda harcama kalemleri işletme büyüklüklerine göre çok önemli farklılıklar göstermektedir. Örneğin et tüketimi beklenildiği gibi işletme büyüklüğü arttıkça artmakta, ekmek tüketimi ise azalmakla birlikte, ekmek çeşitliliği arttığından ekmek için harcanan para azalmamaktadır. Çizelgede belirtildiği gibi, birinci gruptaki işletme sahipleri ve ailelerinin aylık harcamaları 2319 TL civarındadır. İkinci gruptaki işletmeler 3143, üçüncü grup işletmeler ailelerini geçindirmek için 4847 TL civarında harcama yaparlarken, dördüncü gruptaki işletmelerin aylık 8223 TL ve üzerinde bir harcamalarının olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.94. Tüketim Harcamalarının Dağılımı

Harcama Grupları	Tekirdağ		Edirne		Kırklareli		Ortalama	
	Ortalama Harcama TL	Pay %	Ortalama Harcama TL	Pay %	Ortalama Harcama TL	Pay %	TL	%
Gıda ve alkolsüz içecekler	1200	23,9	1000	21,7	980	23,0	1060	22,9
Konut, su, elektrik vb.	725	14,4	650	14,1	700	16,4	692	15,0
Giyim, ayakkabı vb.	680	13,5	550	11,9	494	11,6	575	12,3
Eğitim hizmetleri	390	7,8	420	9,1	361	8,5	390	8,5
Eğlence, kültür, Kahvehane	265	5,3	360	7,8	235	5,5	287	6,2
Lokanta	255	5,1	315	6,8	296	7,0	289	6,3
Mobilya, ev aletleri, ev bakım hizm., temizlik m.	345	6,9	258	5,6	245	5,8	283	6,1
Ulaştırma	290	5,8	265	5,7	250	5,9	268	5,8
Alkollü içecekler, sigara	300	6,0	250	5,4	230	5,4	260	5,6
Sağlık	200	4,0	212	4,6	177,5	4,2	197	4,3
Haberleşme	150	3,0	136	2,9	128	3,0	138	3,0
Çeşitli mal ve hizmetler	228	4,5	200	4,3	160	3,8	196	4,2
Toplam Harcama	5028	100,0	4616	100,0	4257	100,0	4634	100,0

4.95. Hane Başına Bazı Tüketim harcamaları (4 kişilik aile için aylık)

Harcama Grupları	50-100		101-150		151-250		251+	
	Kg	Tutar	Kg-İt	Tutar	Kg-İt	Tutar	Kg-İt	Tutar
Et-Kıyma (Kg)	2,4	70	4	120	7,8	250	9,3	300
Tavuk (Adet)	2,3	40	3,1	55	3,8	70	3,6	65
Süt-Yoğurt (Kg)	7,1	30	11,7	35	15,8	40	20,1	50
Balık (Kg)	4	60	4,5	75	5,5	140	7	300
Sebze-meyve (Kg)	20	100	20	100	22	120	25	150
Ekmek (Adet)	5	4	4	3	3	3	2	3
Temizlik malzemeleri (Kg)	10	60	12,5	80	14	90	15	200
Giyim,ayakkabı vb.		250		350		600		1100
Elektrik		80		85		115		200
Su		60		90		94		120
Yakıt, tüp vb.		250		255		280		350
Ev bakım hizmetleri		20		35		150		350
Sağlık		100		125		230		335
Ulaşım		100		230		310		435
Haberleşme		70		130		150		200
Eğitim		150		170		355		885
Eğlence, kültür, kahvehane vb.		55		125		320		650
Lokanta		70		180		330		580
Diğer		750		900		1200		1950
Ortalama Tüketim Harcaması		2319		3143		4847		8223

4 kişilik aile için aylık hane başına ortalama tüketim harcamaları çizelge 4.96'da gösterilmiştir. Yapılan hesaplamalara göre araştırma alanında ortalama olarak çiftçilerin 4634 TL tüketim harcamasında buldukları ve ülkenin diğer bölgelerine göre oldukça konforlu bir yaşam sürdürdükleri söylenebilir. Bununla beraber, bu harcamaları işletme büyüklüğüne göre değerlendirmek bölgedeki 78315 çiftçinin arazilerin büyük çoğunluğunun ortalama 100 da'ın altında araziye sahip oldukları düşünüldüğünde daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Buna göre çiftçilerin büyük bir bölümü 2500 TL civarında bir gelire geçinmeye, çocuklarını okutmaya ve evlendirmeye çalışmaktadır.

Aylık bazı gıda harcamalarının bazı ülkelerdeki tüketim miktarları ile karşılaştırılması çizelge 4.96'da gösterilmektedir. Araştırma alanında 4 kişilik bir hanenin et tüketimi (et+kıyma+tavuk+balık) 5,7 kg olarak belirlenmiştir. Bu rakam Türkiye genelinde 2 kg civarında hesaplanmaktadır. Et tüketimi Almanya'da 5,8 kg, ABD'de 10,2 kg, Yunanistan'da ise 6,3 kg olarak çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Süt tüketimi (yoğurt dahil) araştırma alanında aylık hane başına 13,7 kg iken, Türkiye genelinde 11,7, Almanya'da 7,9, ABD'de 21,2 ve Yunanistan'da 26,2 olarak bildirilmektedir. Araştırma alanında et ve süt Türkiye geneline göre daha fazla, diğer ülkelere göre daha az belirlenmiştir.

4.96. Aylık Bazı Gıda Harcamalarının Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması

Ülkeler	Et	Süt	Sebze	Patates	Meyve
Trakya (Araştırma Alanı)	5,7	13,7	11,0	-	10,0
Türkiye (Genel)	2,0	11,7	18,7	2,8	9,2
Almanya	5,8	20,6	7,9	5,8	7,3
ABD	10,2	21,2	10,6	4,6	9,3
Avusturya	8,6	19,6	8,0	5,2	13,0
Danimarka	8,2	24,6	8,2	6,8	9,4
İspanya	8,2	14,8	13,0	6,1	7,3
İsrail	8,2	14,9	14,9	3,7	11,6
Türkmenistan	3,5	11,6	11,0	4,0	3,5
Yunanistan	6,3	26,2	20,1	6,6	13,7

Çizelge 4.97’de üreticilerin köyde yaşamının zor tarafları, çizelge 4.98’de ise güzel yönleri ile ilgili görüşleri belirtilmiştir. Çiftçilerin en fazla şikayetçi oldukları konular, köylerde sosyal yaşamın kısıtlı olması, alışveriş olanağının zayıf olması, iş olanağının sınırlı, ek iş olanağının ise neredeyse hiç olmaması, gelir düzeyinin düşük olması, yolların bozuk ve ulaşımın zor olması vb olarak sıralanmaktadır.

4.97. Köyde Yaşamının Zor Tarafları

Zor Taraflar	Kişi	%
Sosyal Yaşam Yok	144	100,0
Alışveriş olanağı Kısıtlı	141	97,9
İş olanağı sınırlı	132	91,7
Ek iş olanağı yok	130	90,3
Gelir düzeyi Düşük	129	89,6
Yolların Bozuk Oluşu	126	87,5
Ulaşım Zorluğu (uzaklık)	126	87,5
Kanalizasyon sorunu	114	79,2
Isınma Sorunu	105	72,9
Çalışma Saatleri Düzensiz	93	64,6
Sağlık Hizmetleri sınırlı	75	52,1
AVM’lere uzak	66	45,8
Eğitim Kurumu Yok	45	31,3
Faturaların İlçe Merkezlerine Yatırılması	39	27,1
Düğün Salonlarının olmaması	36	25,0
İnsanların Kültür Düzeylerinin düşük Olması	33	22,9
Güvenlik Sorunu	27	18,8
Derelerin Islahı Sorunu	15	10,4
Toplam	144	-

Çiftçiler, köyde yaşamının güzel yanlarını ise şöyle sıralamışlardır : Temiz hava, sıcak komşuluk ilişkileri, doğa ile iç içe yaşam, sakinlik ve arkadaş ve akrabalarla yaşam, tarımsal faaliyet.

Çizelge 4.98. Köyde Yaşamın Güzel Tarafları

Güzel Taraflar	Kişi	%
Temiz Hava	144	100,0
Sıcak komşuluk ilişkileri	144	100,0
Doğa	141	97,9
Sakinlik	135	93,8
Arkadaş ve akrabalarla Yaşam	135	93,8
Köy Kahvesi	132	91,7
Tarımsal faaliyet	96	66,7
Temizlik	75	52,1
Ulaşım kolaylığı	15	10,4

Araştırma alanındaki çiftçilerin yaşam memnuniyetine ilişkin yargıları, çizelge 4.99'da belirtilmiştir. Genel olarak bakıldığında yaşanan konuttan memnun bir kesim gibi görünmekle birlikte; sadece %29'unun mutluyum diyebildiği, %43,8'inin ise bu konuda kararsız olduğu görülmektedir. Hayatından çok memnun olan çiftçiye de rastlanılmamıştır. Diğer taraftan çok mutsuz olduğunu söyleyenlerin oranları %14,6 ve mutsuz olanların oranı ise %12,5 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 4.99. Çiftçilerin Yaşam Memnuniyeti

Göstergeler (Kişi)	Çok memnun	Memnun	Kararsız	Memnun Değil	Hiç Memnun Değil
İşinden	15	42	51	18	12
İş güvencesinden	0	30	45	42	27
Ücretinden	18	18	33	45	30
Eğitimden	0	60	12	36	36
Yaşanılan konuttan	6	90	6	15	27
Tatile çıkma sıklığından	3	9	12	54	66
Genel Mutluluk Durumundan	0	42	63	18	21
Göstergeler (%)	Çok memnun	Memnun	Kararsız	Memnun Değil	Hiç Memnun Değil
İşinden	10,4	29,2	35,4	12,5	8,3
İş güvencesinden	0,0	20,8	31,3	29,2	18,8
Ücretinden	12,5	12,5	22,9	31,3	20,8
Eğitimden	0,0	41,7	8,3	25,0	25,0
Yaşanılan konuttan	4,2	62,5	4,2	10,4	18,8
Tatile çıkma sıklığından	2,1	6,3	8,3	37,5	45,8
Genel Mutluluk Durumundan	0,0	29,2	43,8	12,5	14,6

5. SONUÇ

Trakya bölgesindeki üç ilde (Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli) gerçekleştirilen bu çalışmada, 144 üretici ile yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen araştırma bulgularına ilişkin sonuçlar aşağıdaki açılardan ele alınarak yorumlanmıştır:

- İşletme büyüklüklerine göre karakteristik özellikler,
- İşletmelerin kârlılık durumları
- Tüketim harcamalarının dağılımı
- Yaşam kalitesine ilişkin göstergeler
- Yaşam memnuniyeti
- Yeter gelir için uygun genişlikte üretim alanı
- İzlenecek tarım politikalarına ilişkin öneriler

İşletme büyüklüklerine göre karakteristik özellikler :

Öncelikle İşletme büyüklüklerine göre karakteristik özellikler incelenmiş olup, yapılan analizlerde; araştırma bölgesindeki işletmeleri karakteristik özellikleri açısından 3 grup altında toplamak mümkün olmuştur :

1. Gruptaki işletmelerin önemli bir bölümü il ve ilçe merkezlerinde yaşamakta ve ek iş (memuriyet, işçilik vb) yapmaktadır.
2. Grubun bir bölümü il ve ilçe merkezlerinde bir bölümü ise halen köylerde yaşamakta ve sadece çiftçilikle geçinmektedir.
3. Grup il ve ilçe merkezlerinde yaşamakta, hatırı sayılır bir tarımsal gelir elde etmekte ve hatta çiftçiliğin dışında tüccarlık da yapmaktadır. Bunların dışında kira, emeklilik, sanayicilik vb ek geçim kaynakları da bulunmaktadır.

İşletmelerin Kârlılık Durumları:

İşletmelerin kârlılık durumlarına ilişkin bulgular çizelge 5.1'de gösterilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi Çeltik, zahmetli olduğu kadar kârlı bir ürün olarak da görülmektedir. Ancak bilindiği gibi çok fazla su isteğinin olması üretim alanlarının da sınırlı bölgelerde kalmasına neden olmaktadır. Kanola kârlılık açısından ikinci ürün, buğday üçüncü ve ayçiçeği ise dördüncü sırada gelmektedir. Diğer taraftan, desteklemeler net kârı önemli ölçüde değiştirebilmektedir. Uygulanan desteklemeler sonucu ürünler itibariyle araştırma alanındaki işletmelerin kârlılıkları çizelge 5.2'de gösterildiği şekilde artmaktadır. Ayçiçeğinin net kârı içerisinde desteklemenin payı %103,2 oranında hesaplanmış olup, bu oran kanolada %78,6, buğdayda %30,6 ve çeltikte ise %27,9 civarında olabilmektedir.

Çizelge 5.1.Trakya'da Tarla Ürünleri Net Kârı (TL/Da)

Tarla Ürünleri	Ortalama Destek Miktarı	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Trakya
Buğday	38,2	148,37	117,1	117,2	124,9
Ayçiçeği	78,0	92,5	86,8	47,6	75,6
Kanola	154,2	206,4	193,5	188,5	196,1
Çeltik	96,6	328,1	347,3	359	346,8

Desteklemelerin payı dikkate alındığında araştırma bölgesinde üretilen tarla bitkilerinin üretiminin büyük ölçüde devletin destekleme politikalarına bağımlı olduğu söylenebilir. Özellikle ayçiçeği üreticilerinin devlet desteği olmadan yaşayamayacakları açıktır. En fazla desteklenen ürün niteliğindeki kanola, ayçiçeğine alternatif ürün gibi görülmeyle birlikte, üretim alanlarının daha fazla genişlemesinin bölgede uygulanan münavebe sistemine uzun vadede zarar vereceği üreticiler tarafından ileri sürülmektedir.

Çizelge 5.2. Net Kâr içinde Desteklemelerin Oransal Payı (%)

Tarla Ürünleri	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Trakya
Buğday	26,5	32,5	31,7	30,6
Ayçiçeği	88,5	89,3	156,5	103,2
Kanola	76,3	79,3	80,4	78,6
Çeltik	29,1	28,2	26,8	27,9

Tüketim harcamalarının dağılımı

Sosyal içerikli araştırmalarda gelirin ne olduğu kadar, nasıl harcandığı ve yeterli olup olmadığı da önem taşımaktadır. Bu nedenle hane anket yapılan çiftçi ve ailelerinin tüketim alışkanlıkları ve harcamaları da belirli ölçüde sorgulanmıştır. TÜİK tarafından yapılan harcama gruplarına sadık kalınarak elde edilen verilerin ortalama değerleri çizelge 5.3'te gösterilmekte ve Türkiye geneli ile kıyaslanmaktadır. Çizelgeden de anlaşıldığı gibi harcama gruplarının çoğunda araştırma bölgesindeki çiftçilerin tüketim malları için daha fazla pay ayırdığı görülmektedir. En fazla harcama yapılan alan, temel tüketim maddeleri olan gıda ve alkolsüz içecekler kalemidir. Bunu konut, su, elektrik vb. harcamalar ile giyinme ihtiyacı için yapılan harcamalar izlemektedir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre; bireylerin ve hanelerin temel ihtiyaç maddeleri olan beslenme, giyinme ve barınma ihtiyacı için Trakya bölgesindeki çiftçilerin bütçelerinden ayırdıkları toplam pay %50,2 civarında olmaktadır. Türkiye geneli ile kıyaslandığında harcamalardaki yükseklik bölgedeki fiyatlar genel düzeyinin diğer bölgelere göre daha yüksek olmasından da kaynaklanmaktadır. En az geçim miktarı ise hane başına 2319 TL olarak belirlenmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu Edirne Bölge Müdürlüğü, TÜİK Başkanlığı tarafından 2014 yılı Haziran ayına ilişkin açıklanmış olan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) değişim oranlarından yararlanarak TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli bölgesi için bir basın bülteni hazırladığı haber bültenine göre; Türkiye geneli için, 2014 yılı Haziran ayında 2003=100 Temel yıllık Tüketici Fiyat Endeksi'nde (TÜFE); bir önceki aya göre % 0,31, on iki aylık ortalamalara göre % 8,31 oranında artış gerçekleşmiştir. Aynı göstergeler, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli Bölgesinde ise bir önceki aya göre %0,09 oranında azalış, on iki aylık ortalamalara göre ise % 8,77 oranında artış şeklinde gerçekleşmiştir.

Çizelge 5.3. Tüketim Harcamalarının Türkiye İle Karşılaştırılması

Harcama Grupları	Araştırma Alanı		Türkiye
	TL	%	%
Gıda ve alkolsüz içecekler	1060	22,9	19,6
Alkollü içecekler, sigara ve tütün	268	5,8	4,2
Giyim ve ayakkabı	575	12,3	5,4
Konut, su, elektrik vb.	692	15,0	25,8
Mobilya, ev aletleri, ev bakım hizm.,temizlik m. vb.	283	6,1	6,7
Sağlık	197	4,3	1,8
Ulaştırma	289	6,3	17,2
Haberleşme	138	3,0	3,9
Eğlence, kültür, Kahvehane vb.	287	6,2	3,2
Eğitim hizmetleri	260	5,6	2,3
Lokanta	390	8,5	5,8
Çeşitli mal ve hizmetler	196	4,2	4,2
Tüm İşletmelerin Ortalama Aylık Harcaması	4634	100,0	
En az geçim miktarı (1.Grup)		2319	

2003 Temel Yıllı TÜFE’de 2014 yılı Haziran ayında Ana harcama gruplarına bakıldığında; TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli İstatistikî Bölgesinde aylık bazda en yüksek artış %1,82 ile “Eğitim” grubunda gerçekleşmiş olup, bunu %0,95 ile “Çeşitli Mal ve Hizmetler” grubu ve %0,76 ile “Sağlık” grubu izlemiştir. Aynı dönem için Türkiye genelinde Ana harcama gruplarına bakıldığında bir önceki aya göre en yüksek artış %1,72 ile “Eğitim” grubunda gerçekleşmiş olup, bunu %0,98 ile “Sağlık” grubu ve %0,92 ile “Lokanta ve Oteller” grubu izlemiştir.

Köylerdeki Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri

Yaşam kalitesi ve gelişmişlik göstergeleri açısından incelendiğinde araştırma bölgesindeki ilçeler ve köylerde birbirinden çok önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Bölge geneline bakıldığında sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından ikili bir yapının var olduğu görülmektedir.

3. Sanayileşmiş ilçeler (Çorlu, Çerkezköy, Lüleburgaz ilçeleri ile Merkez ilçeler)

4. Ana geçim kaynağı tarımsal üretim olan ilçeler (ayçiçeği, buğday, kanola ve çeltik ile süt ve besi sığırcılığı)

Sanayileşmiş ilçelerin sınırları içinde yaşayan hanelerin ve köylerin, sosyo-ekonomik yapısının diğer ilçelere göre daha iyi olduğu, farklı ve ek gelir olanaklarından dolayı, daha iyi altyapı ve yaşam kalitesine sahip olduğu araştırma sırasında göze çarpan unsurlardır. Bununla beraber sanayileşme ile birlikte bölge olumsuz pek çok faktörle de tanışmıştır. Çevre kirliliği ve buna bağlı ortaya çıkan sağlık sorunları, yoğun iç ve dış göç, suç oranlarının artması, arazi ve gayrimenkul fiyatlarının artması bu faktörlerden sadece bazılarıdır.

Trakya Bölgesi olarak Köylerin Yaşam Kalitesini Etkileyen Yapısal Faktörlerin Dağılımı incelendiğinde gelişmişlik göstergelerinin oransal

dağılımının beklenen düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Zira araştırma sonucunda; köylerin sadece;

- %15,5'inde bir sağlık hizmeti,
- %17,1'inde PTT olanakları ve
- %19'unda okul bulunmaktadır.
- %53'ünün eğitimi taşımaya bağlı olarak yürütülmektedir.
- %60,2'sinde şebeke suyu kullanılabilen,
- %36'sında kanalizasyon bulunmakta
- %10,2'sinde su kontrolü yapılabilmektedir.

Gelişmişlik faktörleri açısından incelendiğinde; Trakya bölgesindeki en iyi altyapıya sahip köylerin sırasıyla Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nde olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'nin en gelişmiş bölgelerinden biri olan Trakya gibi bir bölgede bulunduğumuz çağda artık altyapı sorunlarının çözülmesi gerektiği aşikardır. Özellikle Kırklareli köylerine altyapı yatırımlarının hızlandırılması, bölge köylerinin kalkınmasını oldukça hızlandıracaktır.

İşletmelerin yaşam kalitesine ilişkin göstergeler ve yaşam Memnuniyeti

Yaşam kalitesi ve yaşam Memnuniyeti ilişkin göstergelerden bazıları çizelge 5.4'te özetlenmiştir. Çizelgeden de görülebileceği gibi aslında Trakya bölgesindeki tarımsal işletmeler ve aileleri oldukça iyi koşullarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Ancak bu elde ettikleri gelirin fazlalığından ziyade diğer bazı faktörlerin etkisiyle de oluşmaktadır.

Bu faktörler;

- Oturdukları evin mülkiyet ya da ebeveynlerine ait olması ve kira sorunlarının olmaması,
- İşledikleri tarım arazilerinin genellikle kendilerine ait olması, dolayısıyla maliyetler içinde görünen tarla kirasının aslında harcanabilir hane geliri olarak kullanılabilmesi,
- Yöredeki organize sanayi bölgelerinin aile bireylerine yarattığı istihdam ve gelir olanakları,
- Bölgede tarla tarımının yanı sıra işletmelerin yarısına yakınının (%43,8) hayvancılık faaliyetinden de gelir elde etmesi,
- Köy bağlantılı gıda tüketimi geleneğinin halen devam etmesi,
- Ek iş yapan çiftçilerin sayısının giderek artması gibi nedenlerin olarak belirlenmiştir.

En zengin yüzde 20'lik grubun gelirinin en düşük yüzde 20'lik gruba göre toplam gelirden kaç kat daha fazla pay aldığını gösteren P80/P20 yüzde göstergesi resmi istatistiklere göre (çizelge 2.18) Trakya bölgesinde 6,3 iken, Türkiye genelinde 8,1 olarak hesaplanabilmektedir. Trakya bölgesindeki gelir dağılımının Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğu ileri sürülebilir.

Çizelge 5.4. Yaşam kalitesine ilişkin göstergeler (Ortalama)(%)

Gruplar/Göstergeler	Araştırma Bulgularından Bazıları
Lise ve üstü Eğitim Düzeyi	41,7
P80/P20 Oranı (çizelge 2.18)	6,3
Gelirin kaynağı Tarım olan hanelerin oranı (çizelge 2.20)	27,3
Ortalama tarım arazisi büyüklüğü (çizelge 2.25-2.27)	100
Otomobili olan	100,0
Kendine ait konutta oturan	81,2
Apartman dairesinde oturan	52,1
Köy Dışında Ev Sahipliği	74,4
Dışarıda tuvaleti olan köy evi	9,7
Çamaşır makinesi olan ev	100,0
Bulaşık makinesi olan ev	100,0
Buzdolabı olan ev	100,0
Borulu su sistemi olan ev	81,9
İnternet kullanan ev	70,8
Kaloriferli ev	29,9
Et tüketimi/hane/ay	5,7
Süt tüketimi/hane/ay	13,7
Sebze tüketimi/hane/ay	11,0
Traktör sahipliği	94,4
Borçlu olma durumu	93,1
Alınan Krediyi Zamanında Ödeyebilme Durumu	75,7
İşletme başı ortalama Borç Miktarı	35000
Sağlık Sorununun kolay çözülme durumu	85,5
Sosyal güvence oranı	98,6
Gıda ve alkolsüz içecek harcamaları	22,9
Alkollü içecekler, sigara ve tütün	5,6
Giyim ve ayakkabı	12,3
Konut, su, elektrik vb.	15,0
Sağlık	4,3
Ulaştırma	5,8
Haberleşme	3,0
Eğlence, kültür, Kahvehane vb.	6,2
Lokanta, otel, pastane vb.	6,3
İşinden memnun olma	39,6
Ücretinden memnun olma	25,0
Eğitimden memnun olma	41,7
Yaşanılan konuttan memnun olma	68,8
Tatile çıkma sıklığından memnun olma	8,4
Genel Mutluluk Durumu	29,2

Yeter Gelir İçin Uygun Genişlikte Üretim Alanı

Bölgede uygulanan münavebeler gözönünde bulundurularak, çeşitli üretim modelleri, değişik arazi genişliklerine uygulandığında elde edebilecekleri gelirler tahmin edilmeye çalışılmıştır. Çizelge 5.5.'teki üretim modelleri, bölgenin ortalama arazi büyüklüğü olan 100 dekar ve üstüne uygulandığında, çizelge 5.6, 5,7 ve 5.8'deki sonuçlar elde edilmektedir.

Çizelge 5.5. Bölgede Uygulanan Örnek Üretim Modelleri

Model no.	Üretim Şekli
1.	Buğday+ayçiçeği
2.	Buğday+Kanola
3.	Çeltik+ayçiçeği

Model 1'de buğday ve ayçiçeğini eken bir çiftçinin olası gelirleri çizelge 5.6'da gösterilmektedir. Çiftçi 50 da ayçiçeği ve 50 da buğday ektiği takdirde aylık geliri 835 TL'ye denk gelmekte ve bu gelir düzeyi ile 4 kişilik ailesini geçindirememektedir. Zira en küçük işletme grubunun tüketim harcamaları 2319 TL olarak belirlenmişti. Bu durumda Çiftçinin ailesini rahatlıkla geçindirebilmesi için 300 da civarında bir arazide ayçiçeği ve buğday tarımını yapması gerekmektedir.

Çizelge 5.6. Model 1 Uygulandığında (Buğday+Ayçiçeği) Elde Edilecek Gelir

Üretim Alanı	Buğday		Ayçiçeği		Toplam Gelir	
	Da	TL	Dekar	TL	Yıllık	Aylık
100 da	50	6245	50	3780	10025	835
200 da	100	12490	100	7560	20050	1671
300 da	150	18735	150	11340	30075	2506
300 da	200	24980	100	7560	32540	2712
500 da	300	37470	200	15120	52590	4383

Model 2'de buğday ve kanola eken bir çiftçinin olası gelirleri çizelge 5.7'de gösterilmektedir. Çiftçi 50 da buğday ve 50 da kanola ektiği takdirde aylık geliri 1338 TL'ye denk gelmekte ve bu gelir düzeyi ile 4 kişilik ailesini geçindirememektedir. Çiftçinin ailesini rahatlıkla geçindirebilmesi için 200 da civarında bir arazide buğday ve kanola tarımını yapması gerekmektedir.

Çizelge 5.7. Model 2 Uygulandığında (Buğday+Kanola) Elde Edilecek Gelir

Üretim Alanı	Buğday		Kanola		Toplam Gelir	
	Da	TL	Dekar	TL	Yıllık	Aylık
100 da	50	6245	50	9805	16050	1337,5
200 da	100	12490	100	19610	32100	2675,0
300 da	150	18735	150	29415	48150	4012,5
300 da	200	24980	100	19610	44590	3715,8
500 da	300	37470	200	39220	76690	6390,8

Model 3'de ise buğday ve çeltik eken bir çiftçinin olası gelirleri çizelge 5.8'de gösterilmektedir. Çiftçi 50 da buğday ve 50 da çeltik ektiği takdirde aylık geliri yaklaşık olarak 2000 TL'ye denk gelmekte ve bu gelir düzeyi ile 4 kişilik ailesini geçindirmekte zorlanmaktadırlar. Çiftçinin ailesini rahatlıkla geçindirebilmesi için 150 da civarında bir arazide buğday ve çeltik tarımını yapması yeterli olmaktadır.

Çizelge 5.8. Model 3 Uygulandığında (Buğday+Çeltik) Elde Edilecek Gelir

Üretim Alanı	Buğday		Çeltik		Toplam Gelir	
	Da	TL	Dekar	TL	Yıllık	Aylık
100 da	50	6245	50	17340	23585	1965,4
200 da	100	12490	100	34680	47170	3930,8
300 da	150	18735	150	52020	70755	5896,3
300 da	200	24980	100	34680	59660	4971,7
500 da	300	37470	200	69360	106830	8902,5

Bölgede İzlenecek kırsal kalkınma ve tarım politikalarına ilişkin öneriler

TR 21 Trakya Bölgesi ile bu bölge kapsamındaki Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri, sosyoekonomik gelişmişlik göstergeleri dikkate alındığında Türkiye'nin gelişmiş bölge ve illeri arasındadır. Trakya'daki OSB'lerin yanı sıra küçük sanayi siteleri ve diğer mekanlarda yoğunlaşan yatırımlar, GSYİH ve istihdama önemli katkı sağlarken, Bölgenin ihracatına da olumlu yansımıştır. Yeni yatırımlarla birlikte özellikle imalat sanayi ihracatı da artmıştır. TR 21 Trakya Bölgesinin Türkiye'nin dış ticaretindeki payı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyiyle çok fazla doğru orantılı olduğu söylenemez.

Trakya Bölgesi nitelikli işgücü, eğitim altyapısının yanı sıra diğer ekonomik ve sosyal göstergeler açısından da önemli karşılaştırmalı üstünlüklere sahiptir. Ayrıca İstanbul'a ve Avrupa'ya yakın olmanın olumlu etkisi, bölgede yeni cazibe merkezleri oluşturmaya devam etmektedir. Bununla beraber bölgenin ana geçim kaynağı ve gücü halen tarımsal faaliyetlerden kaynaklanmaktadır. Organize sanayi bölgelerinin kurulmasıyla kalkınma için önemli bir ivme kazanmış olan yörenin aynı zamanda sanayileşmenin getirdiği, yoğun iç ve dış göç, tarım topraklarının amaç dışı kullanımının artması ve kirlenmesi, su kaynaklarının kirlenmesi, suç oranının artması, bazı hastalıkların artması gibi olumsuz faktörlerle de tanışmasına yol açmıştır. Bu olumsuzluklara rağmen gelecek nesillerin sağlıklı beslenmesi ve dışarıya bağımlılığın azaltılabilmesi için tarım sektöründeki desteklemelerin çeşitlendirilmesi ve mevcutların artırılması, geleneksel tarımsal üretim alışkanlıklarının sürdürülmesini ve giderek verimli işletmelerin sayısının artırılmasını sağlayabilecektir. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında bölgedeki tarımsal işletmelerin soyo-ekonomik durumlarının iyileştirilebilmesi ve hane halklarının yaşam kalitelerinin artırılabilmesi için aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- İşletmelere uygulanacak destekleme politikalarında işletme büyüklüklerinin göz önüne alınması iç göçü azaltıcı etki yapabilecektir. Çünkü araştırma sonuçlarından da anlaşıldığı gibi büyük ölçekli işletmelerin yaşam kaliteleriyle ilgili bir sıkıntıları ve gelecek endişeleri bulunmamaktadır. Esas sorun 1. ve 2.

Gruptaki işletmelerde görülmektedir. 1. Gruptaki işletmeler; 4 kişilik ailelerini geçindirmekte oldukça zorlanmakta, 2300 TL'lik ortalama tüketim harcamalarını karşılayabilmek için aile bireyleri ek işlerde çalışmakta ve il ve ilçe merkezlerine göç etmek zorunda kalmaktadır.

- İkinci grup işletmeler köyde yaşamayı tercih etmekte ve köy hayatının sürmesinde önemli görevler üstlenmektedir. Bu gruptaki işletmelerin mutlaka yeter gelire kavuşturulmaları gerekmekte ve köyle bağlantılarını koparmaları engellenmelidir. Yeterli gelir elde edemedikleri takdirde miras yoluyla parçalanacak araziler küçüldükçe, bu ailelerin de il veya ilçe merkezlerine göç etmeleri kaçınılmaz olacaktır.
- Üçüncü ve dördüncü grup işletmeler, tarımsal faaliyet ile ilgili sorunlarını önemli ölçüde çözmüş görünmektedirler. Bu işletmeler köyle bağlarını tarımsal faaliyet nedeniyle koparmamakta, ancak şehir merkezlerinde yaşamayı tercih etmektedirler. Özellikle dördüncü gruptaki işletme sahipleri, yazlık+kışlık+köyevi+İstanbul'da ev sahibi olarak yaşamakta ve çocuklarını en iyi okullarda, hatta yurtdışında okutabilmektedirler. Tarımsal faaliyette ve örgütlenmede öncülük eden, rol model olan ve verimli işletmelerin sayısının artmasında çarpan etkisi yaratan bu işletmelerin de mevcudiyetlerini sürdürmeleri, bölgedeki tarımsal işletmelerin geleceği ve tarımsal örgütlenme açısından da oldukça önemlidir.
- Kısacası işletmelerin birinci gruptaki işletmelere dönüşmesi engellenmeli ve köylerdeki altyapı iyileştirilmelidir. Açılmış olan yolların kalitesi artırılmalı, kanalizasyon altyapısı iyileştirilmeli ve borulu su sistemi tüm köylerde uygun hale getirilmelidir. Su analizlerinin ve kontrollerinin doğru yapılması için özen gösterilmeli, bu konuda varsa, bölgede damacana ile su satan işletmelerin spekülatif davranışları engellenmelidir.
- Avrupa'ya sınır olan Trakya bölgesindeki iller ve köylerinin daha gelişmiş bir altyapı hizmetine ihtiyaç olduğu verilerden de anlaşılmaktadır. Güçlü altyapı olanakları, daha iyi ekonominin ve gelir düzeyinin oluşmasında oldukça etkili bir faktör olarak gösterilmektedir. Köylerin altyapılarının geliştirilmesi, gerek hijyen koşullarının oluşması ve sağlık harcamalarını azalması ve gerekse kırsal turizmin gelişmesine de olanak sağlayacaktır. Kırsal turizmin gelişmesinde en önemli faktörlerden birisi olan yol ve su kalitesi sorununun tüm il, ilçe ve köylerde ivedilikle çözülmesi tüm bölge halkının ortak dileği olarak belirtilmektedir.

KAYNAKLAR

- Albayrak, A. S., (2003a).** Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlerle İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Albayrak, A. S., (2003b).** “Yöresel Gelişmişlik Farklılıklarının Saptanmasında Çok Değişkenli Bir Yaklaşım: Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi,” *T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, s. 107-126.
- Albayrak, A. S., (2005).** “Türkiye’de İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Çok Değişkenli İstatistik Yöntemi İle İncelenmesi,” *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s. 153-177.
- Albayrak, A. S., Kalaycı, Ş. ve Karataş, A. (2004).** “Türkiye’de Coğrafi Bölgelere Göre İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Temel Bileşenler Analiziyle İncelenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 2, s. 101-130.
- Alkin, K., Bulu M. ve Kaya H. (2007).** “İller Arası Rekabet Endeksi: Türkiye’deki İllerin Rekabetçilik Seviyelerinin Göreceli Olarak Ölçülebilmesi İçin Bir Yaklaşım”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6 Sayı:11, s.221-235.
- Andrews, F., S. Whitney;** (1976) *Social Indicators of Well-being: Americans' Perception of Life Quality*, Plenum, New York.
- Anonim (1), 2010,** TR 21 Trakya Bölge Planı Tekirdağ, Edirne, Kırklareli 2010, Trakya Kalkınma Ajansı, <http://www.trakyaka.org.tr/uploads/docs/061120126vr54S.pdf>
- Anonim (2), 2010,** TR21 Trakya Bölge Planı 2010-2013, Trakya Kalkınma Ajansı, Edirne. http://www.trakyaka.org.tr/content-405-tr21_trakya_20102013_bolge_plani.html
- Anonim (3), 2013,** Seçilmiş Göstergelerle Edirne, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/EDIRNE.pdf>
- Anonim (4), 2013,** Seçilmiş Göstergelerle Kırklareli 2013, Türkiye İstatistik Kurumu, Kırklareli. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/KIRKLARELI.pdf>
- Anonim (5), 2013,** Trakya Kalkınma Ajansı Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi, Çiftçi Algısı Analizi, Kalitatif Rapor Çiftçi Odak Grup Toplantıları, Edirne. <http://www.trakya2023.com/uploads/docs/09092013p9mYed.pdf>
- Anonim (6), 2013,** Seçilmiş Göstergelerle Tekirdağ 2013, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/TEKIRDAG.pdf>
- Anonim (7), 2013,** Tekirdağ 2013 Tarım Raporu, T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, T.C. Tekirdağ Valiliği, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Tekirdağ. https://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/tekirdag.pdf
- Anonim (8), 2014,** <https://www.imercer.com/content/cost-of-living.aspx>

Anonim (9), 2014, Çiftçi Algısı Analizi, Kantitatif Rapor Anket Çalışması, Trakya Kalkınma Ajansı.

<http://www.trakya2023.com/uploads/docs/0909201337QcdT.pdf>

Anonim (10), 2014, Gayri Safi Katma Değer Bölgesel Sonuçlar 2004-2011, Türkiye İstatistik Kurumu, Ulusal Hesaplar Daire Başkanlığı Yıllık Hesaplar Grubu, Ankara.

http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf

Anonim (11), 2014, Türkiye’de Katastrofik Sağlık Harcamaları, Türkiye İstatistik Kurumu,

http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/katastrofikSaglikHar_1Ekim2014.pdf

Anonim (12), 2014, Kırklareli Mevcut Durum Raporu, Trakya Kalkınma Ajansı, Kırklareli.

<http://investinkirklareli.org.tr/uploads/docs/16012014OIFhtB.pdf>

Anonim (13) 2014, <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Makro-Ekonomik-Gostergeler>

Anonim (14), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/HIA_2013.pdf

Anonim (15), 2014, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Türkiye’de 2014 yılı Ekim Ayı

Anonim (16), 2014, <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Tarla-Ve-Bahce-Bitkileri>.

Anonim (17) , 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16134>

Anonim (18), 2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13594>

Anonim (19), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf (27.11.2014)

Anonim (20), 2014, http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/yayinrapor/GSKD_Bolgesel_2004-2011.pdf (27.11.2014)

Anonim (21), 2014, <http://www.yerelnet.org.tr/iller/>

Anonim (22), 2014, TÜİK Bölgesel Göstergeler 2010, TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli,

http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=193

Anonim (23), 2014, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2011

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>

Anonim (24), 2014, <http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx#sfU>

Anonim (25), 2014, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1380035792-5.Sivil_G20_Turkiye_Raporu.pdf, s.20

Anonim (26), 2014, <http://www.fao.org/statistics/en/>

Anonim (27), 2014, URAK, http://www.urak.org/haberler/URAK_IllerarasiRekabetcilikendeksi2009-2010.pdf

Anonim (28), 2014, Başbakanlık KHGM(1993b,c,d), ‘Kırklareli, Tekirdağ ve Edirne İl Arazi Varlıkları’, Rapor No: 22,39,59, ss: 27..65, Ankara.

Anonim (29), 2014 <http://tarim.kalkinma.gov.tr/wpcontent/uploads/2015/01/collesmeileMucadeleTurkiyeUlusalEylemProgrami>

Anonim (30), 2014, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Taslak Raporu, 2012, Ankara, s.15-16(GTHB ÇKS’ye Göre)

Anonim (31), 2014, ([http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Smarter, greener, more inclusive - indicators to support the Europe 2020 strategy](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Smarter,_greener,_more_inclusive_-_indicators_to_support_the_Europe_2020_strategy) (EU, 2011; Günlü, 2012.)

Anonim (32) GTHB, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, ÇKS Kayıtları,2012.

Anonim (33), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul,2013>

Anonim (34), 2014, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul,2013>

Anonim (35), 2014, <http://www.trakya2023.com/uploads/docs/trakyamda.pdf>

Anonim, (36), 2014, Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli İl gıda Tarım Hayvancılık Müdürlüğü.

Anonimous, (37) 2003,2010,2011 İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları,<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/548/SEGE-2011.pdf>

Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Blumenfeld, H. (1955). "The Economic Base of the Metropolis: Critical Remarks on the 'Basic-Nonbasic' Concept." *Journal of the American Institute of Planners*, Vol. 21, No. 4: 114-132.
Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri. (8.baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.

Cahil, Miles B. and Nicolas Sanchez (2001), "Using Principle Compenents to Produce an Economic and Social Development Index: An Aplication to Latin America and the U.S.", *Atlantic Economic Journal*, Vol. 29, No.3, pp. 311-329.

Cangir,Cemil ve ark.(1995), 'Tarım Topraklarının Amaç Dışı Kullanımı', T.Z.M.O. VI. Teknik Kongresi (9-13 Ocak 1995), s:236, T.C.Z.B. Kültür Yayınları No:26, T.C.Z.B. Matbaası, Ankara.

Campbell, A., Converse, P. and Rogers, W. 1976. *The Quality of American Life*, Russell Sage Foundation, New York, USA

Çatalbaş, N., 2012, TR 21 Trakya Bölgesinin Türkiye'nin Dış Ticaretindeki Yeri ve Gelişme Potansiyeli, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Vol:12, No:1, Eskişehir.
<http://kutuphane.dogus.edu.tr/makale/13030876/2012/cilt12/sayi1/M0012087.pdf>

Das, Abhiman (1999), "Socio-Economic Development in India: A Regional Analysis", *Development and Society*, Vol.28 No.2 pp.313-345.

Diñer, B., Özasan, M., (2004), "İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004)", <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf>

Diñer, B., Özasan, M., Satılmış E., (1996), "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması", *DPT Bölgesel Gelişme Ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü*, Yayın no: DPT 2466.

Diñer, B., Özasan, M., ve Kavasoglu, T., (2003), "İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003)", *DPT Bölgesel Gelişme Ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü*, Yayın no: DPT 2671.

Dincer B., Özasan M., 2004, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Kırklareli.
http://kirkklareli.gov.tr/90planlama/90diger/dokuman/dpt_ilcelerin_sosyo_ekonomik_gelismislik_siralaması_arastirması_2004.pdf

Doğruyol C., Çalışkan E., Yıldırım Y., Şakar Çabuk T., Kurnaz V., 2014 T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Tarımsal Destekler Bülteni, Ankara

<http://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/2015%20tar%C4%B1msal%20destekler%20bulteni.pdf>

Erdal H., Erdal G., 2008, Türkiye’de Tarımsal Desteklemeler Kapsamında Prim Sistemi Uygulamalarının Etkileri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi Vol:25. Sayfa 41-51. Tokat http://ziraatdergi.gop.edu.tr/Makaleler/766878990_41-51.pdf

Ergün, M.(2005). Bilimsel araştırma yöntemleri, nitel araştırma <http://www.egitim.aku.edu.tr/nitelarastirma.ppt#256,1>

Eşiyok B.A., Sekmen F., 2012, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları, Doğu Anadolunun Bölgesel Gelişmedeki Yeri ve Çözüm Örnekleri, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ankara http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/ga/2012-GA/Doğu_Anadolunun_Bolgesel_Gelismedeki_Yeri_B.pdf

Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (1990). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill Publishing Company.

Gaytancıoğlu, O., (1997), Türkiye’de Çeltikte Uygulanan Üretim, Fiyat, Pazar Politikalarının Değerlendirilmesi, T.Ü.FBE, Doktora Tezi, Edirne.

Göçer, K. ve Çıracı, H. (2003). “Türkiye’de Kentlerin Sosyal ve Ekonomik Göstergeleri Arasındaki İlişki”, itüdergisi/a, Cilt 2, Sayı 1, s.3-14.

Gül H.E., Çevik B., 2014, 2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması, İktisat Araştırmalar Bölümü, Türkiye İş Bankası A.Ş., İstanbul. https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_03_2012.pdf

Güneş E., 2004, Tarımsal İşletmelerinde Kredi Taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi, Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırmaları, Ankara. <http://www.tepge.gov.tr/Dosyalar/Yayinlar/acdedd2f466140628efee0f11d338ceb.pdf>

Gürkan M., 2012, Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Desteklerin Üretici Açısından Değerlendirilmesi (Kahramanmaraş ili Örneği), Tokat <http://193.140.180.119/tez/T01260.pdf>

Hasanoğlu, M. ve Aliyev Z. (2006). “Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları” *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 60 s. 81103.

Havlioğlu, S., and Koruk, İ., "Göçebe Mevsimlik Tarım İşçisi Ergenlerde Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Sorun Davranışları Sıklığı/The quality of life and problematic behaviors among adolescent migrant seasonal farm workers." *Turkish Journal of Public Health* 11.1 (2013): 11-22.

Ildırar, M. (2004).*Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*, Nobel Yayınevi, Ankara.

İNAN, İ.H., (2006) Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği Ders Kitabı, Tekirdağ

Karluk, S. R. (2007a).*Avrupa Birliği ve Türkiye*, 9 Baskı. Beta Basım Yayım A.Ş.: İstanbul.

Karluk, S. R. (2007b).*Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Beta: İstanbul.

- Kimeu S., Auya S., 2013**, Socio-Economic Barriers to Agricultural Research Results Uptake among Africa's Rural Communities: A Case Study of Yatta Division, Machakos County, *İnternasional Journal of Science and Research (IJSR)*, *International Journal of Science and Research (IJSR)* ISSN (Online): 2319-7064, Kenya
<http://www.ijsr.net/archive/v4i1/SUB141164.pdf>
- Krugman, P. (1991)**. "Increasing Returns and Economic Geography", *Journal of Political Economy*, Vol. 99, 483–499.
- Myrdal, G. (1957)**. *Economic Theory and Underdeveloped Regions*, London: Duckworth.
- Narin M., 2014**, Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikalarında Değişim, Ekonomik Yaklaşım. Cilt:19 Özel Sayı <http://www.websitem.gazi.edu.tr/site/muslume/academic>
- North, Douglass C. (1956)**. "Exports and Regional Economic Growth: A Reply", *Journal of Political Economy*, Vol. 64, No. 2, s. 165-168.
- North, Douglass C. (1955)**. "Location Theory and Regional Economic Growth," *Journal of Political Economy*, Vol. 63, No. 3, s. 243-258.
- Official Journal of the European Union (2003)**. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:154:0001:0041:EN:PDF> (Erişim Tarihi: 06.06.2011)
- Ottaviano, G., Tabuchi T. and Thisse J.-F. (2002)**. "Agglomeration and Trade Revisited", *International Economic Review*, Vol.43, No. 2, 409-436.
- Özdemir, A. İ. ve Altıparmak A. (2005)**. Sosyo - Ekonomik Göstergeler Açısından İllerin Gelişmişlik Düzeyinin Karşılaştırılmalı Analizi", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı: 24, s. 97-110.
- Rice, Ann Smith, Tucker, Suzanne M., Nickell, Paulena, (1986** , Family life management, Mishigan University
- Sancak E. 2014**, Sayılarla Türkiye-(Tekirdağ-Edirne-Kırklareli), Türkiye İstatistik Kurumu, Edirne Bölge Müdürlüğü, Edirne.
<http://investinedirne.org.tr/uploads/docs/07082014SYvU7e.pdf>
- Suat Aksoy, 1984**, Tarım Hukuku, A.Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları, No:907, Ankara s.78.
- Süzer S., 2010, T.C.** Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Ayçiçeği Yetiştiriciliği, Edirne
<http://hayrabolutb.org.tr/media/ziraat/Aycicegi-Tarimi.pdf>
- Süzer S. 2014**, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Buğday Tarımı, Edirne.
<http://hayrabolutb.org.tr/media/ziraat/Bugday-Tarimi.pdf>
- Şeker M., 2011**, İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması, İstanbul Tica ret Odası Yayınları, Yayın No: 2010-103, İstanbul. <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0023050.pdf>
- Şimşek, H.; Yıldırım, A. (2004)**. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ocaklı I., 2011**, TR 21 Trakya Bölgesinde Tarım ve Gıda, Trakya Kalkınma Ajansı, Edirne.
<http://investinedirne.org.tr/uploads/docs/06112013PdImLc.pdf>

Özmete E., 2010, Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile İletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Duygusal Refah, Fiziksel / Materyal Refahının Algılanması, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Vol.:3, İstanbul.
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/ozmete_emine.pdf

Topçu Y., 2008, Çiftçilerin Tarımsal Destekleme Politikalarında Faydalanma İstekliliğinde Etkili Faktörlerin Analizi: Erzurum İli Örneği, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Vol.:205-212, Antalya. http://ziraatdergi.akdeniz.edu.tr/_dinamik/144/257.pdf

Unakıtan G., Kumbar N., 2011, Trakya Bölgesinde Kanola Üretiminin Ekonomik Analizi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ.
<http://www.dergipark.ulakbim.gov.tr/jotaf/article/download/.../5000069398>

Vyas, Seema and Lilani Kumaranayake (2006), "Constructing Socio-Economic Status Indices: How To Use Principal Components Analysis", <http://Heapol.Oxfordjournals.Org> [Erişim. 08.06.2010].

Wang, Xiaolu (2007), "Who's in First? A Regional Development Index For The People's Republic Of China's Provinces", *ADB Institute Discussion Paper*, No. 66.

Yıldız, B., Ezgi ve Arkadaşları, (2010) Türkiye'de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sbe, İktisat Bölümü.

Yücer, A.A. ve Ark., 2013, "Tarım Arazilerinin Bölünmesinin Önlenmesine Yönelik Yasal Düzenleme Hakkında Düzenleyici Etki Analizi", ISBN : 978-605-4672-26-4, Ankara.s.15.

Yüksel, A.N., 2012, Orman ve Su Kaynakları, Özel İhtisas Komisyonu Raporu,
http://www.trakya2023.com/uploads/docs/28062013NJ_-TY.pdf

Yararlanılan Diğer Linkler :

<http://www.epa.gov>).

<http://www.clinicalsocialwork.com>) (Oklahoma Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü)

http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/4144/mod_resource/content/2/TUBA1.pdf

http://www.researchgate.net/publication/259068034_TRKYE'DE_HANEHALKI_gc_Gelir_Harcarma_ve_Yoksulluk_Asndan_Analizi

Trakya Kalkınma Ajansı (2010). *TR21 Trakya Bölge Planı 2010-2013*,
https://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/kalkinma_ajansi_bolg_plan/TR21.pdf

TÜSİAD (2008). *Türkiye'de Bölgesel Farklar ve Politikalar*, Yayın No. TÜSİAD-T/2008-09/471.
<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/malirehber2012/z%20amortisman%20oranlari.pdf>

Devlet Planlama Teşkilatı,<http://www.dpt.gov.tr/DPT.portal>

TÜİK, *Karşılaştırmalı Bölgesel İstatistikler*, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do>